

11

ATHANASII KIRCHERI
S. I.
TURRIS BABEL

G. Laires. delin. *I. V. Munnichuysen Schul.*

Amstelodami Apud Ianssonio Waesbergios. 1679

ATHANASII KIRCHERI
E SOC. JESU

TURRIS BABEL,

SIVE

ARCHONTOLOGIA

QUA

PRIMO

Priscorum post diluvium hominum vita, mores rerumque gestarum magnitudo,

SECUNDO

Turris fabrica civitatumque exstructio, confusio linguarum, & inde gentium transmigrationis, cum principalium inde enatorum idiomatum historia, multiplici eruditione describuntur & explicantur.

Auspiciis Augustissimi & Sapientissimi CÆSARIS

LEOPOLDI PRIMI

Mecœnatis.

Εσαεὶ τὶ νεαρὸν προφέρει Αφρικη.

AMSTELODAMI,
Ex Officina JANSSONIO-WAESBERGIANA. *Anno* CIↃ IↃC LXXIX.
Cum Privilegiis.

JOANNES PAULUS OLIVA
PRÆPOSITUS GENERALIS
SOCIETATIS JESU.

Cum opus, quod inscribitur Turris Babel *à* P. ATHANASIO KIRCHERO *nostræ Societatis Sacerdote compositum aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, potestatem facimus, ut typis mandetur, si ita iis, ad quos pertinet, videbitur. Datum Romæ* 10 *Februarii*, 1672.

JOANNES PAULUS OLIVA. (L.S.)

Imprimatur,

FR. HYACINTHUS, Libell. Sacr. Palat. Apostol. Magist.

SACRATISSIMO

LEOPOLDO I.

Imperatori ſemper Auguſto,

JUSTO, PIO, FELICI,

Boëmiæ, Hungariæ, Rom. REGI,

TER MAXIMO.

ATHANASIUS KIRCHERUS

perennem felicitatem precatur.

POſt luctuoſam univerſalis diluvii, atque *Arcæ Noëmicæ* cataſtrophen; poſt tragicum generis humani excidium; poſt orbis terrarum, pereuntiumque rerum omnium triſtiſſimam faciem: modò novum poſterioris ſæculi ſtatum, ſcenæque inſolentis paraſtaſin in theatrum produco *Turrim Babel*: *Turrim*, inquam, à primævo orbis tyranno, *Chami Chuſii*que filio *Nembrod* in campo *Sennaar* totius humani generis cœtu ibidem adhuc commorante exſtructam: *Turrim* vel ex hoc capite perenni ſæculorum decurſu celebrem, ne dicam infamem; quod temerarius humanæ impietatis auſus fabricam vel ad ultima cœlorum confinia exaltandam, ſtulta præſumptione attentaverit. Fabricam dico, quæ rea læſę majeſtatis divinę, dum ad culmen rebus humanis indebitum arrogantiùs ſeſe erigeret, fulmine cœleſtis vindictę deturbata faſtum depoſuit: & uti ſupremum divinæ poteſtatis dominium, veritatemque metuendi ubique Numinis luculento ſubverſionis ſuæ documento

conteſtata eſt; ita quoque evidenti lapſus ſui graviſſimi exemplo omnem poſt ſe retro ſecuturam humani generis ætatem edocuit, docereque debuiſſet, *Non eſſe conſilium contra Dominum*: ſed omnes animi arrogantis machinas, ſubſtructioneſque ambitionis, quantumvis immanes, inanes tamen & inſanas eſſe, eodemque ſecum fato perituras. Quodnam enim poterat vanitatis imbecillitatiſque mundanæ luculentius ſtatui exemplum poſteritati ob oculos, ad comprimendos inſani tumoris impetus ad evertendas faſtuoſas hominum cogitationes, quàm faſtus adeo inſolens & ingens, tam levi DEI digito ſuppreſſus, quàm moles tam vaſta tam citò facilèque devaſtata? Infelix illud inauſpicatumque ſtolidiſſimæ arrogantiæ exemplum hîc ego in ſcenam produco; atque utinam illud ita univerſis poſſem ſtatuere ob oculos ut videant, quàm tragica ſemper in hoc ambitionis theatro ſcenam claudat cataſtrophe; perſpiciantque, non aliam poſſe exſpectari coronidem operis quod molitur impietas, quàm cumulum tumulumque, qui auctorem nefariorum moliminum eâdem ſecum ruinâ conſepeliat. Id quod neminem oculatæ mentis latere poſſe crediderim, qui, quod hîc oculis ſubjicere conatus ſum, apprimè conſiderârit, quantam *Babylonici* iſti inſanæ mentis prævaricatores ab ulteriori cœpti moliminis proſecutione cœlitùs deſiſtere coacti, linguarum videlicet admirabili confuſione inter ſeſe diviſi diſſipatique, tranſmigrationis gentium populorumque infauſtiſſimi conditores, ac ſurculi per totum terrarum orbem propagati, quantam, inquam, hæc ſparſa quaquaverſum ſemina infelicitatis, toti humanæ poſteritati meſſem calamitatum diſſeminârint. *Nembrod* enim ambitionis œſtro in tanta mortalium multitudine percitus, & ad hæc giganteo corporis habitu formidabilis, cum virium, tum potentiæ ſuæ granditate confiſus, è veſtigio avitæ religionis cultu repudiato, à paternis *Noëmi* poſterioris mundi primi monarchæ à DEO conſtituti, præceptis recedens, degener & refractarius, dum divinæ apotheoſeos titulum impiiſſimo faſtu attentat, ſpretis conculcatiſque divinis humaniſque juribus, primus orbem ab hac ſcele-

rum

rum illuvie non longo abhinc diluvio repurgatum abominandæ tyrannidis, idololatriæ, atque innumerarum inde profluentium deteſtandarum peſtium labe contaminavit. Quam impietatem intuitus, nec non intimo cordis dolore perculſus ille humani generis reſtitutor *Noë*, mox nutu divino ſeparatis ab impia *Chami* ſtirpe filiis *Sem* & *Japheth*, viam rectam, quam *Nembrod* corruperat, divini cultûs propagatione reſtituere quibuſcunque potuit modis non deſtitit. Ut vel inde doceamur, nullum ad imperiorum regnorumque ſtatus evertendos impietate violentiorem eſſe arietem; nullum ad eoſdem conſervandos fulciendoſque pietate & religione robuſtius dari præſidium. Quocirca utriuſque primævi hujus imperii imaginem, ceu prototypon quoddam reliquorum, hiſce quibuſcunque à me conſcripti voluminis lineamentis exhibendam duxi; ut reges terræ, mundique dominatores, quid ſceptra purpuramque deceat, quid dedeceat; quid rationi rectæ conſonum, quid diſſonum; quid denique ad divini moderatoris normam compoſitum atque conforme, quid difforme, veluti in ſpeculo quodam attento mentis examine contemplentur. Quod quidem non alteri meliori jure, quàm tibi SACRATISSIME CÆSAR, qui in republ. Chriſtiana puppim clavumque tenes, dicatum ad ſacros majeſtatis pedes eo, quo poſſum, ſubmiſſiſſimæ voluntatis obſequio venerabundus depono. Patieris, AUGUSTISSIME IMPERATOR, pro tua in omnes pietate, clementiaque, laborum meorum fructus exiguos, tanquam infimæ ſervituti tuæ addictiſſimos ſatellites ad pedes tuos requieſcere, ſub cujus ingentis umbræ præſidio requieſcit *Pax* & *Felicitas* univerſorum, in cujus auguſtiſſimi capitis ſpecula indefeſſi vigilant excubitores *Conſilium* & *Induſtria*, qui duo perſpicaciſſimæ mentis tuæ oculi verè *aquilini* nunquam vel minimum remiſsâ contentione deflectunt aciem à *Solis æterni* radiis; ſed attentis in omnem partem ſtudiis *pro* DEO *&* *populo* aſſiduè occupantur. In cujus inconcuſſo animi incomparabilis ſolio regiam ſibi ſedem fixerunt paternę hereditatis pars maxima *Pietas* & *Juſtitia*: cujus demum, quod rariſſimum

dicebat

Tacit. I. dicebat *Tiberius*, mens tantæ molis non ſolum capax, ſed major, commiſſam ſibi imperii adminiſtrationem, quàm exactè prudenterque ad *Noëmici* hujus Archetypi amuſſim conformârit, quanta cum fide, & ſapientia navim hanc inter tot fluctus tempeſtateſque direxerit, novit orbis & admiratur. Quem enim vel denſiſſimis ferarum latibulis, vel intimis montium inacceſſorum clauſtris innutritum latere nunc poſſunt vel virtus tua vel nefaria aliorum conſilia, periculaque nulli unquam ævo audita, quibus caput tuum ſacroſanctum atque unà in te totius *Auſtriacæ* domus vita per ſummum nefas fuit attentata? Quis locus adeo ab orbe noſtro terrarum mariumque intervallis eſſe poterit abſciſſus, quo fama non pervenerit nominis tui, pietatiſque aura ſuaviſſima? Quis mundi angulus adeò ab omni humanitate alienus, quę gens adeò inculta, quæ ad machinationum teterrimarum monſtra non exhorruerit, quibus tua, imò noſtra, bonorumque omnium, quorum tu vita ſaluſque es, incolumitas periclitabatur? O temporum morumque infamiam! O ſæculi noſtri coinquinatiſſimi fermentum tartareum! O putidiſſima orbis exulcerati carcinomata, mundi fatiſcentis portenta, peſtes humani generis, viperas infernales, deteſtabiles inquam, imperii Catilinas; qui ſive cœcæ ambitionis philtro temulenti, ſive faſtuoſæ mentis furore dementati, ut *Turrim* ſuam *Babylonicam*, id eſt confuſionis, ſumma imis, ſacra profanis truculento facinore permiſcendo, in aëreis vaniſſimę imaginationis ſpatiis fabricarent, ſoliaque ſibi ſine baſi erigerent, erecta verò à DEO proculcarent: non meliori, deteriori, inquam, conſilio id ſe aſſequi poſſe exiſtimârunt, quàm ſi ſacram illam divina tibi providentia deſtinati imperii fabricam tot ſæculorum decurſu ſumma cum majeſtate ab Atlantibus *Auſtriacis* ſuccollatam occultis machinarum technis funditus everterent, ejuſque ruinis novam ſibi concinnarent. Videbantur novi ab inferis reſuſcitati *Caligulæ*, qui uti unicam Romano populo cervicem optabat, ut ad ſitim ſuam cruentiſſimam abundantiùs explendam caput orbis ictu unico decuſſum humi proſterneret: ſic iſti longè fœdiores nequitiæ & furo-

ris

ris ſatellites immani gigantomachia in ſacrum caput tuum, caput ſcilicet orbis Chriſtiani funeſta perfidię ac livoris tela omni flagitiorum venenorumque tabe imbuta, rabieque veſaniæ cuſpidata vibrârunt, ut divino hucuſque munere conſervatæ domus tuæ auguſtiſſimæ filum abominabili auſu abrumperent, ſtirpemque ſacroſanctam per ſacrilegam tui necem radicitùs evellerent. Sed irrito, quem certò præſtolabantur, eventu, ſolium iſtud ſupra baſin euchariſticam ac incomparabili Principum idea RUDOLPHO tam ſolidè fundatum & continuo per tot auguſtiſſimos nepotes pietatis, virtutumque omnium cultu ſtabilitum, quod ad extremum mundi ſeneſcentis ſolatium divina creduntur oracula deſtinaſſe, hi Babylonicæ impietatis æmuli labefactare conati ſunt. Quantum enim in tuum exitium funeſta inimicorum odia conſpirabant; tantum pro tua ſalute bonorum omnium, qui in te vivunt, ſtudia vigilabant, pia ſpirabant vota, ardentia fervebant deſideria. Quantum hi portentoſi ſcelerum architecti ſalutem publicam in tuo interitu peſſundare; tantum iſtorum, imò cœlitum piiſſimorum curæ tuam, vel potius noſtram in te reclinantem incolumitatem firmare omni niſu allaborabant. Adeo vana ſunt omnia contra præpotentis *Dei* conſilium, tum inſana tumentis furentiſque animi præſumptione, tum clandeſtinis inſidiarum cuniculis inſtructa machinamenta. Dico hæc non ad tuarum oblectationem aurium, (odiſti enim hoc genus illecebrarum) ſed, quanto prius horrore ad tot ſcelerum monſtra omnium obrigeſcebant animi; tam nunc dulce piumque eſt horum meminiſſe ad ſolatium animorum noſtrorum; ad auſpicia ſereniorum temporum; ad ſpem ſalutis publicæ uberiorem, in quam nos erigit tot cœleſtium beneficiorum grata memoria, nulla unquam ſæculorum oblivione delenda. Exinde poſt tot triſtes reipubl. Chriſtianæ nebulas, poſt extinctas furiarum execrabilium faces, lætiora demum omina, nec inani id quidem augurio, capimus proſperitatis. Ad quantum enim orbis Chriſtiani bonum divina te providentia deſtinârit, utique haud vani præſagii oſtento id mundo in natali tuo innuiſſe videbatur: ſiquidem non deerant complures haud otioſi auſpices qui de cœlo caperent omen non obſcurum feli-

citatis; eoque te die, videlicet v. idus *Jun.* non frustra mundo datum augurarentur, quo SS. *Primi* & *Feliciani* auspicatissima agebatur memoria. Eum dico orbi editum gratulabantur, qui infelicitati temporum speratam jam dudum felicitatem restitueret; & rursum Primi, quod jam diu auditum non fuerat, semper tamen ingentis spei argumentum, in Cæsareorum nominum album inferret. Quę tam læta ortûs tui augustissimi proscenia, non disparis demum fortunæ comprobavit eventus, quando LEOPOLDI I. nomine insignitus inauguratusque Imperator, & quod mysterio non caret, omnium *Germaniæ* Cæsarum Regumque quinquagesimus, sub initiali nominis tui litera L Fastos Augustorum decorasti, ut mero quodam epilogismo sacrum Imperatorum jubilæum non solùm compleres, sed & aliud majori felicitatis auspicio ordireris. Quam in spem fidemq; erexerant jam pridem orbem Christianum augustissimæ dotes tuæ; vivacissimæ indolis summa alacritas; acerrima ingenii vis; læta mentis serenitas in vultu efflorescens; magnarum cogitationum capax judicium; in flore ætatis veneranda prudentia; in Principe juvene senile pectus; in vere vitæ tantaque fortunæ indulgentia, morum ad omnes modestiæ regulas castigatissimorum decentia; omniumque paternarum virtutum in adolescente maturitas: & ne laudum tuarum catalogum ad aurium sacrarum molestissima potius fastidia, quàm delitias hic congeram, brevi dicam compendio; summæ dignitati summa decora & tam sublimi imperio sublimiorem animi tui magnitudinem te solum Atlantem destinasse, ut non imperium tibi, sed tu imperio coronam conferre videreris. His itaque virtutum præsidiis, ducibusque, quæ veluti fulgentissima totidem sidera tibi ad excelsum imperialis solii thronum prælucere videbantur, ad tantæ reipubl. gubernacula admotus, ante omnia sapientissimi patris tui, SAPIENTISSIME CÆSAR, relicta tibi Politicæ Christianę documenta intimo cordis sinui imprimere, & nunquam non mentis oculis obversantia studiosè excolere cœpisti, exactè circumspiciendo non impia illa fallacis Politicę dogmata, sed securissima veraque præsidia; quibus veluti firmamentis solidentur regna, mundique principatus: quibus tanquam basibus tutò innitantur diademata, Regumque solia; quibus demum cardinibus rerumpublicarum status, imperiorum securitas, salusque

sub-

ſubditorum circumvolvantur. Quæ quidem firmamenta, uti divinam illam *Pythagoræ* Tetractyn, id eſt, *Pietatem*, *Juſtitiam*, *Fortitudinem* & *Sapientiam*, cum annexo virtutum omnium, orbis moderatori neceſſariarum, comitatu, proximè reſpiciunt; ita quoque unicè tibi ad fulciendam regnorum tuorum incolumitatem cæteris exempli facem præferendo, ſervanda ſtabiliendáque cenſuiſti. Quæ enim tua in virtutum iſtiuſmodi, præſertim Pietatis cultu aſſiduo indefeſſa ſint ſtudia, ſeræ poſteritati commendabunt inſignia, quæ nullibi non exſtant horum opera monumentáque, per omnes *Hungariæ*, *Bohemiæ*, *Auſtriæ*, hæreditariarumque provinciarum angulos ingentibus meritorum titulis ad omnem æternitatis memoriam indelebili charactere exarata. Sed anguſta ſunt hæc tam auguſtæ pietati, quæ nequaquam hiſce limitibus circumſcribi ſe paſſa vel ad ipſos territorii Romani fines ſe extendit; ubi avitę pietatis inſigne monumentum, temporum vetuſtate pœnè collapſum, eccleſiam montemque Deiparæ ac divo *Euſtachio* ſacrum, majeſtatis tuæ zelus propriis ſumptibus inſtauratum, ſubſidiiſque uberrimis inſtructum, perpetuæ gentium illarum devotioni denuò conſecravit. Loquentur iſta de te, ſi homines tacuerint, reſtitutæ decori ſuo eccleſiæ, eccleſiis aræ, aris lampades æterno Auſtriacę pietatis igne collucentes, teſtabuntur fervorem iſtum, CÆSAR PIISSIME, anathematum, picturarum, variorumque ornamentorum ſplendor; ſaxa denique ipſa & coloſſi virtutum tantarum muti interpretes atque præcones omni teſte majores. Quid porro dicam de incredibili, qua polles, artium ſcientiarumque divinarum pariter atque humanarum cognitione, qui ut ad coronas pertingeres, ad laureas tibi viam ſtraviſti: noras enim quàm ſcitiſſimè iſtiuſmodi effatum, *Qui in magno imperio ſapientiæ munere fungitur, minimum ſapere, niſi ſapiat ſuper omnes*; ut proinde, quot verba fundis tot leges condere videaris, non minus *Themidis* dictamine irrefragabiles, quàm opere & exemplo proprio inconcuſſas comprobataſque. Jacta erant jam pridem à te ſolida tantarum eruditionum ſapientiæque fundamenta; quando adoleſcentiam tuam frequenti hiſtoriarum lectione, ſtudioſaque rerum præteritarum indagine non alio

ſanè fine erudire voluiſti; niſi ut introſpectis rerumpublicarum archivis, penetratiſque regnorum arcanis, imperii habenas moderaturus, quid imitandum, quid fugiendum, horum exemplo memoriaque pervideres: atque adeò variis humanarum ſortium caſibus cauſiſque tam ridentis, quàm ſævientis fortunæ attentè ponderatis, cautior inſtructiorque evadens, ex præclarè utiliterque veterum geſtis quà ſacris, quà profanis, ad perſimilium exercitationem facinorum caperes documenta. Quàm multa hîc mihi ſupereſſent dicenda de admirandis animi dotibus atque præſidiis, quorum adminiculo ad orbis molem ſine defatigatione ſuſtentandam corroboraris; ſed utut dixero quamplurima, plura tamen ſupererunt potiùs venerabunda admiratione ſuſpicienda, premendaque ſilentio; quàm ut ego virtutum ſua ſat luce patentium amplitudinem jejunæ orationis anguſtiis comprehendere me poſſe confidam. Tacebo hîc inſignem veluti ab ipſomet tibi *Mercurio* infuſam eloquentiæ ubertatem; conceſſam ab *Apolline* Mathematices univerſæ, atque Harmonicæ abſolutiſſimam, cum Ethicæ animorum moderatricis diſciplina conjunctam, facultatem; omnemque totius ſapientię apparatum, quo pectus tuum, MAGNE CÆSAR, à *Pallade* ipſa ſufficienter obarmatum orbis univerſus ſuſpicit atque veneratur. Non tamen tacendum hîc mihi videtur illud incredibile literarum patrocinium amorque benigniſſimus, quo muſas omnes complexus intimis viſceribus, hoc etiam addidiſti non ita pridem, tam in laudes tuas magnificum, quàm in publici boni cumulum, munus ſingulare; quod, qui nihil adeò Cæſareo muneri neceſſarium eſſe, quàm peregrinarum linguarum ſtudium peritiamque noras; qua uti tu mirificè inſtructus, ita & in alios ingentis animi tui divitias transfuſurus, in *Viennenſi* tua metropoli orientalium idiomatum athenæum raro exemplo & indubio *Dei* inſtinctu fundaveris; ut vel ſic orientale imperium occidentali, reciproco linguarum commercio, magno utique reip. Chriſtianæ emolumento, cum auguſtiſſimi nominis tui gloria immortali, junctum confœderares. Sed nolo temerarius & injurioſus in operum tantorum magnitudinem, quæ o-

mnem dicentis amplitudinem excedit, imparem calamum ultra extendere; ubi tutius convenientiusque eſt tantorum meritorum ſplendorem potius conniventibus oculis cum orbe univerſo admirari, ne contemplator majeſtatis opprimatur à gloria: præſertim cum nec majeſtatis tuæ modeſtia id ferat, in animi dignitatiſque ingentis magnitudine demiſſiſſime, & in tanta animi demiſſione TER MAXIME CÆSAR: & ſolummodo illa inſtituti mei ſit ratio, ut oſtendam te talem tantumque Cæſarem, unum hujus operis tutorem legendum; cui hoc, aliaque omnia devotiſſimæ ſervitutis meæ pignora non uno ex capite debeantur: cùm tu ſolus ſis ille æquiſſimus rerum arbiter, qui partum hunc novum, rerum à primævis poſt diluvium Regibus *Ægypti* geſtarum varietate, raritateque inſolitum admirabilis ſapientiæ trutinâ judicare, vindicareque poſſis adverſus obtrectatorum cavillationes, potentiæ tuæ auctoritate tutum illius novitati præſidium conferendo. Accuſabit fortaſſis nonnemo, quod te Cæſarem curis mundi gravioribus intentum mea interpellare ſcriptione non ſim veritus. Vererer utique, niſi celſiſſimus idem & humaniſſimus ex auguſto majeſtatis ſolio perſonæ meæ humilitatem, ut interpellareris, gratioſe invitâſſes, dubitantem animâſſes, cunctantem ſollicitâſſes. Hinc factum eſt, ut opus hoc Sac. Cæſ. Majeſtatis oculis etſi indignum ex ſe & anguſtum, auguſtum tamen vel hoc titulo, dignumque ſit viſum, quia Auguſtus id juſſit, munificentiaque pluſquam regia promotum in lucem publicam evocavit. Unde MUNIFICENTISSIME CÆSAR, omnem ſive laudem ſive veniam in ſola obſequii gloria collocando, quod mihi dediſti, tibi reddo, opus hoc non tam meum, quàm tuum, quia totum me tuum quantus quantus ſum agnoſco: meum id quidem, quod ſubſidiis tuis longe munificentiſſimis id meum feciſti. Vale orbis Chriſtiani fulcimentum, idea Cæſarum, & humani generis delicium. Hæc dabam *Romæ* Anno 1676. die 9 *Junii*, *Primo* & *Feliciano* M M. ſacro, qui uti Majeſtati Tuæ Cæſareæ extitit genethliacus, ita quoque ſit præſagum ſecuturæ felicitatis tuæ, totiusque reip. Chriſtianę fauſtum fortunatumque præludium.

INDEX CAPITUM OPERIS.

Expo-

LIBER III.

Sive

Prodromus in Atlantem Polyglossum,

Quo

ATHANASII KIRCHERI è SOC. JESU

TURRIS BABEL,

TOMUS I.

In Libros tres digestus;

Quorum

PRIMO

Res gestæ post diluvium ad Turris *usque ædificationem*;

SECUNDO

Civitatis Turris*que erectio;*

TERTIO

Linguarum divisio & transmigrationis Gentium Historia continetur.

ATHANASII KIRCHERI è SOCIET. JESU

TURRIS BABEL,

LIBER PRIMUS

Continens

Res geſtas poſt diluvium ad Turris uſque ædificationem.

PRÆFATIO
AD
LECTOREM BENEVOLUM.

POſt Arcæ Noëmicæ, & *luctuoſam Cataclyſmi hiſtoriam modò ordine* Moſes DEI *famulus primò enarrat Mortalium per tres filios* Noë, Sem, Cham, & Japhet, *centum annorum ſpatio peractam multiplicationem; excipit hanc Civitatis* Turriſ*que omnibus ſeculis memorabilis fabrica, quam ſequitur vindicante ſe* DEO OPT. MAX. *de indomita filiorum hominum ſuperbia & contumacia, linguarum confuſio, & gentium tranſmigrationis exordium: quæ cuncta* Moſes Geneſeos cap. XI. *etſi quàm breviſſimè, quàm diſtinctiſſima tamen, & exacta rerum, quæ in hoc arduo negotio, temporum ſucceſſu acciderunt, enarratione complexus per quinque circumſtantias pulchrè ſanè expoſuit; quarum* Prima *eſt, quinam videlicet primævi iſti Mortalium fuerint, qui tum temporis in mundo vixerint, quid egerint, & quidnam eos ad tranſmigrationem ordiendam permoverit?* Secunda, *quis finis in eorum tranſmigratione ad inſanæ molis* Turrim *erigendam impulerit?* Tertia, *ad quodnam altitudinis ſpatium ex eorum conſilio* Turris *ſe extendere debebat?* Quarta *quem finem ſcopumque in tantæ molis ædificio ſibi præfixum habuerint?* Quinta *denique, quomodo ab opere, temerario auſu incepto, ex Divini Numinis diſplicentia, & punitione ulterius proſequendo ex confuſione linguarum deſtiterint; quomodo verò linguarum confuſione perplexi, tandem tranſmigrationem in omnes mundi regiones, orditi fuerint? Quæ omnia quàm fuſiſſime in* hujus operis *contextu demonſtrabuntur. Divina bonitas adſit auſibus noſtris, ut aſſumptum thema ad unicam ejus gloriam deſiderata felicitate proſequamur.*

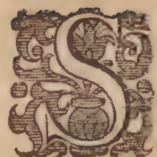
LIBER PRIMUS.

De rebus post diluvium, centum triginta annorum spatio gestis.

CAPUT I.

De exitu Noë, *filiorumque ex arca.*

Cap. I.

SI æquâ mentis trutinâ primorum post diluvium hominum actiones ponderemus, recta sanè ratio dictare videtur, Filios *Noë* post egressum ex arca, peractoque DEO de acceptis beneficiis, sacrificio, acceptoque de multiplicatione generis humani, per verba (*Crescite & multiplicamini & replete terram*) præcepto & benedictione illis impartita, non statim ad inferiores montium fundos descendisse, sed in montium planitiebus ad complures annos hæsisse à vero haud abludit. Notum enim ex Geographia est, in plerisque editioribus montibus semper reperiri campos longè latèque diffusos, quemadmodum ex Alpium, Appennini, cæterorumque montium catenis, in universa *Europa* visendis, experientia nos docet, pecoribus, pecudibus, armentisque, uberrimis pascuis alendis, mirè aptos, & opportunos reperiri. In similibus itaque campis, *Noë* cum filiis suis conversatum fuisse, arbitramur.

Ex arca egressi non statim in plana descenderunt primi homines.

Noë *post egressum extra arcam non statim in camporum planitiem descendisse, sed in montibus hæsisse.*

Cum enim in hujusmodi editioribus planitiebus, quæ montium jugis inexistebant, ex limosæ materiæ utique defluxu, jam fontium venæ ad necessarium aquæ usum, quod in infimis planis non fiebat, citiùs, tempestiviùsque aperirentur, campique affluxu humidi agriculturæ idonei aptique redderentur, certè *Noëmus* meliorem, commodioremque, pro summa ejus circa rerum naturalium cognitionem peritia, stationem optare non poterat; quamvis verò sacer textus de hisce nihil dicat, ratio tamen dictare videtur, uti suprà dixi, id hoc pacto fieri debuisse.

Nôrat enim *Noë* divino lumine illustratus renascentis mundi statum; Nôrat quàm optimè ingentem orbis terrarum post diluvium metamorphosin. Nôrat denique quamdiù, quotque annis, in montibus commorandum foret, donec inframontana planiora loca habitationi hominum apta forent. Atque hoc pacto factum est, ut is in montibus, veluti statione tutiori, propagandi humani generis initium duceret, donec in immensum exurgente filiorum multitudine ad inferiorem planitiem se conferre cogeretur.

CAPUT II.

Quibus in rebus Noë *filiique cum uxoribus in montibus se occupaverint.*

Cap. II.

CErtum est, *Noë* minimè hoc rerum statu, otiosum fuisse, sed continuò summâ curâ, & sollicitudine rebus benè gerendis, & artibus humano generi adeò necessariis, perpetuò exercendis distentum fuisse; ac primò quidem, prout DEUS ipsi præceperat per verba (*Crescite & multiplicamini*) filios suos ad propagationem faciendam excitasse; & quoniam multipli-

Noë *in instruendo genere humano in omnibus necessariis procurandis impiger.*

Cap. II. tiplicationi hominum nil magis convenit, quàm nutrimentorum ubertas, ſine qua vitam tolerare non poterant, neceſſitate compulſus, ante omnia agrorum colendorum rationem filios, per divinitus ſibi infuſam, uti in *Arca Noë*, docuimus, ſcientiam edocuit, ut quemadmodum ante diluvium in comparandis in arcæ animaliumque uſum ad vitam ſuſtentandam rebus neceſſariis, providum œconomum egerat, ita quoque poſt diluvium, in excolendis poſteris, iiſque circa neceſſariarum rerum uſum inſtruendis, nulli labori pepercerit, utpote qui univerſam orbis faciem tranſmigratione uti erant repleturi, ita per ſucceſſivam artium traditionem à *Noë* profluentem, modum & rationem, veluti opulentam hæreditatem conſecuti in poſteros propagarent.

Ferrariæ *artis reliquarumque neceſſitas.*

Porrò, cum ad agriculturam exercendam, aliis artibus ad terram ſubigendam indigerent, is utique primò in *Ferraria* arte, quam vel divinitùs hauſerat, vel prout ante diluvium à *Tubalcain* fabro in omni genere ferri, & æris, uti *Cap.* IV. *Geneſis* habetur, didicerat, filios ſuos exercebat; inſtrumenta non quidem ex nativis montis fodinis, quæ tunc temporis necdum excoli poterant, ſed ex ferramentis, quæ ſecum intra arcam in hunc finem attulerat, fabrefecit, cujuſmodi eſſe potuerunt vomeres, falces, ſerræ, harpagines, ſecures, cultri, & ſimilia; figulinam quoque artem, ſive plaſticam, quâ ex argilla urcei, ollæ, conchæ, ſimiliaque ad domeſticum uſum conficerentur, tradidiſſe arbitramur.

Fabrilis *artis neceſſitas.*

Ad tutandos quoque ſeſe contra tempeſtates, cæteraſque aëris injurias, caſarum, tuguriorum domuumque, prout ante diluvium viderat, feceratque, ædificandarum regulas præſcripſit.

Agriculturæ *neceſſitas.*

Præterea omnis generis legumina, tritici, farris, ſiliginiſque ſementem in agriculturam intra arcam intuliſſe, ut poſt diluvium præſentis occaſione neceſſitatis, agris ſtatim ſemine fœcundatis vivere poſſit: quomodo enim, ſi in arcam ſecum ſimilia non tranſtuliſſet providentiſſimus œconomus, ſtatim ſemina prompta habere potuiſſet, cum univerſa tellus ſqualore, limoque offuſa tam citò nil horum ad nonnullos annos proferre potuiſſet, quod idem de arborum fructiferarum, vinearumque plantatione intelligi velim. Quomodo enim vel unius anni ſpatio ſine fructibus, ſine pane, ſine carnibus, ovis, cæteriſque vitæ humanæ ſuſtentandæ ſubſidiis vivere potuerint, nemo ſenſatus concipere poterit. Præviderat enim *Noë* cuncta hæc poſt diluvium neceſſaria; nôrat ob triſtem & luctuoſam telluris faciem, omnia hæc defutura; unde vel ipſo Deo dictante, pro renaſcentis mundi requiſitione neceſſariò & rerum omnium ſemina, inſtrumenta agricultoria, & fructiferarum arborum germina, racemoſque vitium ſecum intra arcam tranſtuliſſe, ut iis ſine ulteriori prolongatione in uſum hominum, animaliumque uteretur.

Uxorum cura & diligentia.

Atque hæc quidem filios ſuos edocebat *Noë*, uxoribus verò curâ rerum muliebri ſexui propriarum, ſi conjectare licitum eſt, relicta; hiſce enim ad veſtium ſubſidium, linum ſerendi, aquis macerandi, in ſtupam carminandi, filandi deinde texendique regulas præſcribebat, lanificiæ quoque artis documenta dabat. Præterea gallinarum, pullorumque educationi, ad ovorum comparationem, & omnem denique domeſticæ ſervitutis cultum deſtinabat. Hoc pacto, hæ primæ mortalium poſt diluvium coloniæ impigrè ſanè, quæ à *Noëmo* didicerant, in executionem deduxerunt; & hi quidem poſteros ſuos conſequenter ipſis commendatos vivendi modos alios alioſque edocebant, ut in ſequentibus demonſtrabimus.

Cap.III.

CAPUT III.

De descensu Noë *cum familia numerosa in monte peracta, in submontanam regionis planitiem.*

Descensus Noë *ex montibus in regiones submontanas, hodie* Persidis *nomine insignitas.*

VEnit tandem tempus, quo *Noë*, jam filiis suis in copiosam progeniem exurgentibus, inferiores montium fundos, vastasque regiones ad habitandum aptas, ab omni squalore, & humiditate superflua immunes cognovit; unde descensione factâ, cùm campos jam in rivos & flumina discretos, limosas primò planities jam herbarum luxuriantium, pascuorumque fœcunditate non feraces tantùm, sed & amœnitate confertas, sylvarum districtus, uti & arbores tum fructibus onustas, tum ad cæsuram in materiam ædificiis construendis aptam, sylvas quoque variarum animantium copiosa progenie, camposque omni animalium domesticorum genere confertos reperisset, ibidem perstitit; qui, uti communis est interpretum sententia, fuit ingens ille vastusque regionum districtus, qui postmodum, sive *Persia* sive *Armenia* dicta fuit, hîc mox incredibili hominum multiplicatione aucta, ne confusâ multitudine confusus ordo nasceretur, *Noë* parens omnium, & Rex, in tres partes, juxta trium filiorum, *Sem, Cham* & *Japhet*, veluti tribus quasdam, partitus est, ut unaquæque tribus sibi subditis cum plenitudine potestatis præesset; & in difficultatibus, dissidiisque exortis, ad *Noëmum*, veluti ad naturalem totius orbis hæredem, & arbitrum recurrerent. Ne verò in tanta multitudine hominum, animarum cura negligeretur, *Noë*, uti erat cœlesti lumine illustratus, ita quoque ante omnia quàm maximè necessarium duxit, ut iis præcepta vitæ & disciplinæ præscriberet, religionis cultum edoceret, morum normam, atque in Deum fiduciæ & devotionis affectum ingereret; ritus in sacrificiis instituendis, juxta præcepta Dei, suis temporibus servandos constitueret, siquidem sine Divini Numinis assistentia in tanta populi varietate nihil rectè constitui posse probè nôrat. Unde convocatis in unum primoribus tribuum, talem, qualem nobis imaginari possumus, exhortationem habuisse, piè credimus.

Trium filiorum Sem, Cham, Japhet, *in tribus distributio.*

Παραίνεσις Noëmi ad tres filios, *Sem, Cham, Japhet*, jam constitutos principes populorum.

IN hoc solenni congregationis consessu, ô filii, in nomine DEI *sancti & gloriosi, hodie vos alloquor. Attendite itaque sermones meos, auribus percipite verba oris mei, verba veritatis, verba vitæ, verba salutis, quæ si servaveritis,* DEUM *semper propitium vobis habebitis in generationibus vestris; sin, justum* DEI *judicium super vos, vestrasque generationes completum iri, ne dubitetis. Nôstis infelicem mundi ante diluvium statum, vidistis unà mecum gigantum immanitatem ante diluvium, inexplicabilem hominum in omni scelerum, flagitiorumque genere perversitatem, quæ naturæ limites longè excedens ad eam impietatem ex sacrilego Sethianæ stirpis cum Cainitica conjugio pervenit, ut vel* DEUM *ipsum, cujus natura bonitas est, ad mundum perdendum, diluvioque universali exterminandum compulerit. Memineritis, ni fallor, quomodo me quantumvis indignissimum famulum suum, ex omni carne veluti unicum, qui sicuti vias Domini rectas cum timore & tremore, ab omni scelerum participatione alienus observâssem, elegerit, ita quoque me ad divinæ justitiæ præceptum contra impios exequendum destinaret, arcamque*

Cap.III. *que ipso dictante Numine, pro sua infinita clementia construi jussit, quâ vos filios meos atque uxores vestras ex omni generis humani massa selectos, à ruina mundi solos conservare voluit. Nôstis quanta fide & religione in centum annorum fabrica desudârim, quot persecutionum insultus ab improbis gigantibus sustinuerim, donec tandem post frequentes ad eos, de vicino orbis excidio habitas exhortationes, saxis duriores in pertinaci peccandi voluntate persistentes, ad unum omnes inexspectato cataclysmo perierint. Recordamini filii mei, quanta à benignissimo* DEO *tùm ante tùm intra arcam unà cum omni viventis naturæ substantia ingressum, inclusi, beneficia recepimus; quàm paternè universo pereunte mundo, nos solos conservaverit, & suâ ineffabili providentiâ, & dispositione nobis astiterit: quomodo me, quid in difficultatibus agendum, divinæ vocis oraculo instruxerit: quomodo tandem extincto jam humano genere, nos octo homines ad mundi semen mundique instaurationem ordiendam destinârit. Quæ certè talia sunt, qualia à mundi origine neque visa sunt, neque futuris seculis videbuntur, ut proinde accepta beneficia hujusmodi ineffabilia à* DEI *bonitate, & misericordia meritò in cordibus nostris diu noctuque impressa tenere, & continua meditationis assiduitate ruminare debeamus.*

Porrò jam ad beneficiorum, quæ post egressum ex arca DEUS OPT. MAX. *nobis contulit, copiam & magnitudinem progrediamur, cùm enim præter me, & vos, uxoresque vestras, nullus homo vivens supra universam telluris faciem reperiretur; cogitate & expendite, quomodo me unicum mundi dominum & hæredem constituerit, omnem orbis terrarum plenitudinem meæ potestati subdiderit, ad omnia mundi renascentis regna, eorumque populos gubernandos me præficere dignatus sit; qua de causa pro tanta beneficiorum immensitate, me ad debitas condignasque gratiarum actiones reddendas, solenne sacrificium ei, qui nos tantopere dilexit, instituisse ministis. Verum enim verò, cum jam generis humani per vos tres filios meos,* Sem, Cham, Japheth, *veluti unicos mundi hæredes, nec non universæ terræ, gentiumque principes peracta propagatio in adeò numerosam sobolem exurrexerit, ut unà simul commorari nequeamus. Vos ne in tanta filiorum nepotumque vestrorum propagatione, confusio nasceretur; vos, inquam, veluti in tribus quasdam dividendos censui. Et* Sem *primogenitus, quem centum ante diluvium annos* DEI *miseratione suscepi, suæ stirpis, filiorum, nepotumque curam habeat.* Japheth *pariter princeps & dominus sit progeniei suæ.* Cham *verò in generatione sua, suo potiatur dominio. Hoc unicum à vobis efflagitans, ne spuriis commixti conjugiis abutamini, sed unusquisque suæ stirpis progeniem, paternâ non tyrannicâ administratione gubernet; exortas dissidentium lites auctoritate sua cohibeat. Cùm verò sine Divini Numinis opitulatione nec regnum, nec regnatores diu subsistere possint, ante omnia eam religionem vobis tenendam præscribo, quam de* DEO *uno, vero, vivo, mundi conditore, rerumque omnium moderatore* Seth, Adæ *filius patres nostros ab origine mundi, traditione continua usque ad me ab* Adamo *decimum edocuit, conservetis, hanc intimis cordium vestrorum tabulis inscribatis, ne ejus unquam in vobis memoria obliteretur; ab hac enim ultimum actionum vestrarum, & vitæ benè feliciterque transigendæ scopum dependere existimetis velim; cum enim toto pereunte mundo, pro sua infinita bonitate & misericordia nos solos superstites esse voluerit, id eo fine factum sciatis, ut hanc eandem religionis normam quam vobis præscripsi, non duntaxat vos magno animi fervore colatis, sed & ingenti sollicitudine eam ad filios nepotesque nepotum vestrorum propagetis. Agitedum filii mei carissimi, Divini Numinis cultum nullo unquam tempore intermittatis, orationes & sacrificia, queis* DEO *nostro nil gratius acceptiusque esse potest, eo modo, quo me post egressum extra arcam agere vidistis,*

Cap.III. *distis, pari fervore, omni superstitione proscripta, statutis temporibus peragite; pacem & concordiam inter vos, veluti veram & unicam felicitatis tesseram in vobis conservate, colite, amate: quæ si feceritis, benignissimus* DEUS *vos ipsos, atque omnes operationes vestras, vitæ beatæ longitudine fœcundabit, ad fœcunditatem agrorum pluviam dabit temporibus suis, horrea vestra replebuntur frumenti frugumque copiâ, olei vinique abundantiâ penuaria vestra exuberabunt, omniumque possessione bonorum beabimini: si verò, quod absit, meis præceptis non obedieritis, sed perversæ mentis impetu scelerumque enormitate in* DEUM *consurrexeritis, eum de vobis mille calamitatum generibus ob pertinaciam mentis, profusamque peccandi licentiam, se vindicaturum pro certo teneatis, quemadmodum enim divina natura bonitatis & misericordiæ suæ finem non habet, ita nec & justitiæ ejus; hæc seriò expendatis hæc alto pectori inscribatis; & si quandoque hæc vobis acciderint, ea me vobis prædixisse memineritis. Vivite felices, verborum meorum memores; quod ut fiat benedictio* DEI *descendat super vos, & quæ per vos fieri posse cogitavi, perficiat.*

CAPUT IV.

De Multiplicatione humani generis, à diluvio usque ad Turris *ædificationem.*

Cap.IV. CONstat ex *Genesis cap.* IX. per tres filios suos, *Sem, Cham* & *Japheth*, genus humanum propagatum fuisse supra terram. Textus sequitur: *Isti sunt filii* Noë, *& ab his disseminatum est omne genus hominum super universam terram:* & *cap.* X. *Hæ sunt familiæ filiorum* Noë *juxta populos, & nationes suas, ab his divisæ sunt gentes in terra post diluvium.* Intendit *Moses* in hoc capite demonstrare, quod sicuti in primordiali mundi statu, ex uno *Adamo*, omne genus humanum usque ad diluvium, mille sexcentorum, & quinquaginta sex annorum tempore, propagatum fuit, ita post diluvium, quasi novo rursus mundi principio ex tribus *Noë* filiis omnem terram, habitatoribus cultoribusque fuisse completam. Tametsi verò numerosam quidem progeniem, multiplicemque posteritatem trium filiorum *Noë*, primamque originem diversitatis gentium, regionum, regnorumque luculenter describat; nemo tamen censeat, majorem hisce non fuisse progeniem, quàm sacer textus scribat; cùm *Moses* hoc loco, non nisi capita, duces, & principes populorum enarret, reliquis data opera relictis, ne in enarratione singulorum minimè utili, utpote in infinitum hujusmodi generationibus sese extendentibus, tempus perderet. Verùm cùm hæc omnia quàm fusissimè in *Arca Noë* prosecuti fuerimus, eò Lectorem remittimus.

Quantæ multitudo hominum intra 275 annos post diluvium nasci potuerit.

Historici non sine ratione mirantur, quomodo tam cito, vel intra 275 annorum spatium usque ad *Turrim Babel*, tam immensa hominum multiplicatio, quam & profani scriptores *Herodotus*, & *Diodorus*, aliique complures tradunt, per solos tres homines, filios *Noë* contingere potuerit. Is mirari desinet, ubi excusserit humanæ generationis historias. Quis nescit, vel solum *Nembrodum Turris* fabricatorem, exceptis fœminis, & parvulis, è sua solùm progenie, in campum duxisse 200000 hominum armatorum; uti de *Belo*, id est *Nimbrod*, *Diodorus* narrat. Quis non obstupescat, *Ninum Nembrodi* filium, uti refert *Eustachius Thessalonicensis in Commentario in Dionysium Alexandrinum de Situ Urbis*, ad civitatem *Niniven* condendam, centum qua-

*Cap.*IV. quadraginta millia operarum adhibuisse, & hoc inter ducentos nonaginta quinque annos post diluvium, si itaque tanta hominum multitudo, tum in bellis gerendis, tum in condendis urbibus propagari poterat, quanta post trecentos & quadringentos annos? cum jam universus orbis penè esset habitatus. Si enim ponamus, singulis tricenis annis generationes renovari, facilè octingenta millia animarum nasci poterant. Sed ut lector hæc propiùs perspiciat, ea calculo Arithmetico demonstranda duximus.

Ponamus itaque, tres filios *Noë* primo statim anno post diluvium, tres filios, & totidem filias generasse, singulis verò consequentibus annis totidem, usque ad triginta annos, ubi jam omnes filii, & filiæ suscipiendis liberis quàm aptissimi erant, reperies numerum animarum jam ad 360 pervenisse; hi verò per mutua connubia usque ad 60 annos se propagare potuerunt, juxta artis combinatoriæ regulas, ad 21600 animas; si enim 60 in 360 duxerimus, provenient 21600. Hi rursùs per mutua conjugia usque ad nonagesimum annum facilè continuâ propagatione pertingere potuerunt ad numerum animarum 1944000, quod patet ex ductu 90 in 21600. Atque hæ progenies à 90, post diluvium ad annum usque 120, per novorum connubiorum combinationes pertingere potuerunt ad 23328000000, id est, viginti tria millia millionum, trecentos, & viginti octo milliones; quæ res vix animo concipi posset, nisi id ex combinatoriæ artis regulis evidenter constaret. Sed hæc in subjecto abaco contemplare. Primo anno post diluvium ponatur, tantùm tres filios fuisse genitos, invenies

Calculus propagationis generis humani ad Turris fabricam.

Primis 30 annis post diluvium tres filios generasse —— —— —— —— —— 360 filios & filias.
His multiplicatis per 60 annos post diluvium, producetur —— —— —— 21600 progenies liberorum.
His multiplicatis per 90 annos, à diluvio, dabitur —— —— —— —— 1944000 propagatio hominum.
Atque hi multiplicati per 120 annos; & hinc usque ad *Turrim Babel*, producent 23328000000 propagatio hominum.
Non hic ulteriùs procedimus, cum res propè in infinitum procedat.

Ut proinde nemo miretur, adeò incredibiles, *Nimbrodi* adhuc tempore, cum humanæ ambitionis fastus, de Monarchia, & summo rerum dominio obtinendo æstuabat, exercitus coactos fuisse. Nam *Zoroastrum*, quem nos *Chamum*, avum *Nembrod* fuisse, in *Obelisco Pamphilio* ostendimus, contra *Ninum* filium *Nembrod* exercitum 2000000, quæ sunt, vicies centena millia hominum, duxisse, *Diodorus Siculus lib.*3. tradit. Habemus vel ex ipsis sacris literis aliud exemplum; dum vel ipsi sancti interpretes satis mirari non possunt, quomodo ex 70 Israëlitis, qui in *Ægyptum* jussu *Josephi* transmigrârunt, post 210 annos, in tantam progeniem excreverint, ut sexcenta millia bellatorum præter parvulos, mulieres & senes, cum *Mose* Duce eorum, *Ægygptum* egressa fuerint.

Cap. V.

CAPUT V.

De prima Transmigratione filiorum Noë *ex monte* Ararat *in planiores submontanæ regionis campos.*

§. I.

De Lingua, seu idiomate, quo immediatè post diluvium utebantur.

ANtequam ulteriùs ad constitutum scopum progrediamur, primò verba sacri textus hîc adducenda duximus, ut juxta eadem instituti nostri telam ordiamur. Sic itaque *Moses* disserit:

Hebræa *lectio.*

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם :

Id est: *Erat autem terra labii unius, & sermonum eorundem; cumque proficiscerentur* ex Oriente *invenerunt campum in terra* Sennaar, *& habitaverunt ibi.* Græca lectio sic habet: καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι· καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κινῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀνατολῶν, εὗρον πεδίον ἐν γῇ σενναὰρ, καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ. Id est: *Et erat omnis terra labium unum, & vox una omnibus; & factum est, cum moverentur ipsi ab orientalibus plagis, invenére campum in terra* Sennaar, *& habitaverunt ibi.* Chaldaïca lectio sic habet:

Græca *lectio.*

Chaldaïca *lectio.*

והוה כל־ארעא לישן חד וממלל חד והוה במיטלהון בקדמיתא ואשכחו בקעתא בארעא דבבל ויתיבו תמן.

Id est: *Eratque omnis terra lingua una, & loquela una; & factum est, cum proficiscerentur in principio, & invenissent campum in terra* Babel, *habitaverunt ibi.* Arabica versio sic habet:

Arabica *lectio.*

وكان جميع اهل الاوض لغة واحدة و كان الكلام واحدا ۞ وكان لما رحلوا من للشرق وخدوا بقعة في بلد السنعور فاقاموا ثم ۞

Id est: *Erat autem totus mundus idioma unum, & loquela eadem, & cum ipsis quies esset in* Oriente *invenerunt campum in terra* Bagaded, *id est, in* Babylone, *& sederunt ibi.* Hisce textibus consonat Syriaca.

Erat itaque terra labii unius, eorundemque verborum, vel ut *Græca* habet, *erat terra labium unum, & vox omnibus eadem;* vel ut Chaldaïca, *omnis terra lingua una, & locutio eadem;* vel denique uti Arabica; *erat totus mundus idioma unum, & loquela una.* Quid verò per *labium* intelligendum sit, exponamus.

Labium *quid notet.*

Cùm *labium* formandarum vocum instrumentum sit, sine labiis verò vox ulla proferri non possit; cum nemo non apertis labiis motisque loqui possit; rectè sanè sacer textus pro *lingua* ponit *labium*, causam pro effectu. *In universa* itaque *terra*, vel ut *Arabica* habet, *in toto mundo* (ubi per *mundum*, totius humani generis congregationem nominat) erat linguâ una: id est, *omnes homines*, qui post diluvium usque ad transmigrationem, immensâ multitudine se propagârunt, loquebantur linguam unam.

Quæ lingua *in usu fuerat post diluvium.*

Unde quæritur primò, *qualisnam* illa *lingua* fuerit? Respondeo, fuisse *linguam sanctam*, primordialem, quam *Noë* filiique, uti per continuam Patriarcharum traditionem ante diluvium didicerant, ita quoque prorsus eandem docuere filios suos, cum alia præter hanc in orbe terrarum non vigeret; & de hoc si quispiam dubitârit, is merito insensatus videri posset. De hoc tamen merito quis dubitare posset, utrum lingua hæc primæva ab omnibus eodem prorsus tenore, & pronunciatione, spatio centum annorum prolata fuerit; quare

Cap. V. quare ut propositum mihi dubium pari pacto solvatur,

Utrum variæ fuerint in illa lingua dialecti.

Respondeo; cum quotidiana nos experientia doceat, nullum idioma ab omnibus alicujus nationis populis tanta perfectione pronunciari, ut non saltem à purioris linguæ usu, quæ in Principum aulis viget, nonnihil deflectat; & luculenter patet in idiomate *Italico*, *Germanico*, *Gallico*, *Hispanico*, *Arabico* similibusque. Creditur in *Italia*, lingua omnium purissima *Tusca*, quæ tamen *Mediolani*, *Genuæ*, *Bononiæ*, *Venetiis*, apud *Samnites*, *Apulos*, *Calabros* oppidò à primæva puritate differt, & tamen una eademque lingua est, nimirum in *Italia* usitata, quam omnes loquuntur, atque sese mutuò intelligunt indigenæ; quod item de cæteris cujusvis nationis idiomatis intelligi velim, ita ut vix in mundo lingua reperiatur, quæ non suas patiatur corruptelas, sive id fiat ex vicinarum regionum, populorumque consortio, sive ex ingenio particularium provinciarum, & natura loci, sive ex novarum vocum inventione; quod adeò verum est, ut non dicam in provinciis separatis, sed ne in magnis quidem urbibus differentes loquendi modi desint, ut experientia nos docuit hîc *Romæ*.

Quænam primæva post diluvium lingua fuerit.

Quæritur itaque, quomodo sacer textus, *Terra itaque erat labii unius*, eorundemque sermonum, intelligendus sit? Respondeo, fuisse quidem linguam omnibus communem, sed pronunciandi modos, quos nos dialectos vocamus, differentes; uti enim in tres tribus juxta generationes trium filiorum *Noë* dividebantur, ita quoque purioris tantum linguæ usum apud principes tribuum, *Sem*, *Cham*, *Japheth* & filios, nepotesque eorum remansisse, popularem verò & linguam plebejam ex varia hominum mixtione, prout in omnibus aliis linguis accidere novimus, à purioris linguæ usu nonnihil declinâsse quidem, non tamen tantum, ut non mutuò sese intellexerint, existimamus. Et hoc pacto sacer textus facilè explicari poterit, uti ex paulò antè dictis patet; quænam verò illa propriè lingua fuerit, in *tertio libro*, DEO dante, expositui sumus.

His verò propositis, jam ad alteram sacri textus partem exponendam nos accingamus.

§ II.

De Vita mortalium primævorum in submontanâ montis Ararat *regione, multis annis peracta.*

MAgna hîc controversia inter interpretes exoritur de transmigrationis itinere, *primò* ex monte in planum, *deinde* in terram *Sennaar* facto; siquidem, dum multi capere non possunt, quomodo populi ex *Oriente* movisse dicantur, cum tamen *Armenia* non orientalis, sed borealis respectu terræ *Sennaar* existat; verùm cum in hoc non exiguam Geographiæ imperitiam apud scriptores reperiam, ut sacer textus illibatus conservetur, paulò fusiùs hanc controversiam decidendam censuimus.

Dicimus itaque, nullam in hoc primævi sæculi statu, nominis locorum rationem habendam esse, sed solummodò primi montis illius *Ararat*, quem *Noë* cum tribus filiis post diluvium inhabitavit, & propagatione hominum in immensum excrescente, in valles tandem montium, ad planiores campos incolendos descendit.

Duplex itaque *Armenia* à Geographis describitur; minor una, altera major. Major illa, quæ *Asiæ minori* ex occidente contermina est; ex borea *Georgiæ*, sive *Colchidis* regioni, quæ & *Iberia*, & *Mecrelia* dicitur; *Mesopotamiam* verò à meridie respicit. *Major* verò ex boreali plaga *Mare Caspium*, ab occidente *Armeniam minorem*, ab ortu *Persidem*, à meridie magnam reliquæ *Duplex Armenia.*

Cap. V. *Perſidis* partem reſpicit; uti charta hîc appoſita docet: atque in hac *Ararat* mons celeberrimus conſtituitur, de quo cum in *Arca Noë* quàm uberrimè egerimus, ad eam Lectorem relegamus. Jam verò, ut ad inſtitutum regrediamur, exponendum reſtat, quomodo tranſmigratores illi ex *Oriente* in terram *Sennaar* pervenerint. Quod ut ſcitiùs fiat, ab ovo rem exordiar.

In monte *Ararat* arcam conſtitiſſe, *Geneſis cap.* VII. traditur; *Noë* verò ex arca egreſſum, uti ſuprà oſtendimus, primò planiores montium tractus excoluiſſe, non quidem in uno eodemque loco commoratum ſemper, ſed nunc hîc, nunc illîc pro locorum feracitate, & opportunitate perſtitiſſe; *Ararat* enim non unum aliquem montem particularem eſſe putes, ſed in ingentem longè latèque in *Orientem* concatenatorum montium ſeriem extenſum eſſe, *Itineraria Perſidis Armeniæ*que quàm ſcitiſſimè deſcribunt, quos montes *Chaldæus Paraphraſtes* טורי גרדו, id eſt, *montes Gordu; Ptolomæus* verò *Gordiæos* vocat, eoſque ſub latitudine 47 graduum ponit, quemadmodum ex charta geographica diſces. Atque ſuper, hos longè latéque protenſos montes *Noë* cum filiis ſuis primùm unanimi interpretum conſenſu commoratum agros excoluiſſe, filioſque filiorum in neceſſariis artibus inſtruxiſſe, nulli dubium eſſe debet; donec tandem poſt complurium luſtrorum decurſum, montium gurguſtiis adeò copioſam progeniem non ferentibus, in planiora ſubmontanarum regionum loca deſcendere compulſus, ibidem veluti in uberioribus agris ampliorem coloniam fundaret; neque quiſquam ſibi perſuadeat, ex eodem loco populos ſtatim tranſmigrationis initium feciſſe, ſed poſt plurimos annos, quod vel ex ipſo contextu hiſtoriæ luculenter patet, cum inter ædificationem *Turris* & diluvium, uti paulò poſt chorographico calculo probabimus, 275 annorum ſpacium definiatur. Patet itaque eos hoſce annos partim in habitatione montium, partim in planioribus campis, partim morâ in itinere ad campum *Sennaar* factâ conſumpſiſſe; ponamus enim, 20 annos in montibus perſtitiſſe, in planioribus locis 75, in itinere verò verſus *Sennaar*, quod ſpatium juxta geographicas relationes, duorum menſium iter eſt, quinque annos conſumpſiſſe, prodibunt centum anni, qui numerus longe abeſt ab annis fabricæ *Turris*.

טורי גרדו

Primi homines non ſtatim poſt diluvium verſus terram Sennaar *moverunt.*

Quomodo jam ex Ararateæ planitiei regione, ex *Oriente* in campum *Sennaar* perveniſſe dici poſſit, oſtendo. Certum eſt, ingentes ſub monte *Ararat* campos, in quos ex vallibus montium prodeuntes intrârant, olim forſan fertiliſſimos, hodiè partim fertiles, partim ſteriles reperiſſe, qui cum in meridionalem plagam longè lateque, ferè uſque ad *Mare Perſicum*, ſub longa montium ſerie extendantur; hoſce campos, & regiones reſpectu terræ *Sennaar* propriè orientales eſſe, quis non videt? & ex appoſita hîc charta ſat patet. In hiſce itaque regionibus ad plurimos annos *Noëmum* cum progenie ſua perſtitiſſe clarum eſt, eò quod ad agros colendos aptiſſimas, & ob clivorum hinc inde exurgentium copiam, etiam vineis plantandis peridoneas invenerit; nam uti lectio ſacri textus Arabica habet: *& factum eſt, cum illi tranſmigrarent ex* Oriente: ubi apertè docet, eos in hoc orientali campo quieviſſe, id eſt, unanimiter perſtitiſſe & inde poſtmodum tranſmigrationem orſos eſſe. Confirmat hæc *Strabo lib.* II. cum dicit. ἐν ταύτῃ τῇ Ἀρμενίᾳ πολλὰ μὲν ὄρη. πολλὰ δ᾽ ὀροπέδια, ἐν οἷς οὐδὲ ἄμπελος φύεται ῥαδίως, πολλὰ δ᾽ αὐλῶνες, οἱ μὲν μέσως, οἱ δὲ καὶ σφόδρα εὐδαίμονες. *Sunt autem in* Armenia *multi montes*,

multi

Chorographia
qua
NOE ARCAM egressus
MONTE ARARAT
In submontanas Regiones,
tandem per varias via-
rum ambages in
Terram Sennaar
innumerabili
Filiorum multi-
tudine stipatus
descendit

Septentrio
MARE CASPIUM
A
ARARAT Mons
B
Lacus
C
Oriens
Occidens
Tigris
Euphrates
E
Terra
SEN NA AR
Phison
Gihon
SINUS PERSICUS
Meridies

NOTA LECTOR
Hanc Tabulam non posuisse
ad explanandam difficultatem
Sacri Textus (cumque proficisce-
rentur ex Oriente) dum multi
non capiunt, quo modo ex Oriente
in Terram Sennaar pervene-
rint cum Ararat Mons,
in cuius vertice Arca
stetit Borealis sit, res-
pectu Babilonis, seu
Terræ Sennaar

Cap. V. *multi campi plani in quibus tamen vitis facilè non naſcitur, multi montium convalles, quorum quidem mediocriter aliqui, aliqui valdè felicis proventus.* In hujuſmodi itaque regionibus, quæ poſtea *Media, Perſia & Bactria* dictæ fuerunt, cum ſuis *Noëmum* habitaſſe, vineas plantaſſe, totius agricultoriæ artis inſtitutiones filios ſuos docuiſſe, nulli dubium eſſe debet; niſi enim eos artibus humanæ vitæ ſuſtentandæ neceſſariis imbuiſſet, utique tam copioſi hominum cœtus vitam trahere non potuiſſent; unde diſpertitis inter ſe laboribus, quidam agros aratro ad ſeminandum ſubigebant, ad frumenti, leguminum, herbarumque proventus ſcrebant alii; aliqui ligna caſis conſtruendis, ad ſe contra omnes aëris injurias defendendos, apta cædebant; carbones tum in culinæ, tum alios uſus faciebant; alii molitores agebant, piſtores alii; non deerant venatores animalium, ad pelles veſtibus conſuendis aptas elaborandas; unde multi ferrariæ arti, ad omnis generis inſtrumenta adeò neceſſaria unicè applicabantur; non deerant figuli in vaſis cretaceis efficiendis, & in fornace coquendis, calce & cæmento conficiendo continuò occupati; iterum in arte textoria tum viri, tum fœminæ, ad veſtes lineas comparandas, & ad corpus decenter tegendum inſudabant; quoniam verò funium, chordarumque ad jumentorum hominumque ſubſidium uſus, quàm maximè neceſſarius erat, veriſimile eſt, illos huic reſtiariæ arti ſummo ſtudio incubuiſſe, & vel ipſa ratio docet; fœminæ verò relictis dictis artibus robuſtioribus, quædam ex ipſis primò gubernandis animalibus, mulgendis vaccis, capris, ſimilibusque, butyro, caſeiſque conficiendis occupabantur; aliæ gallinarum pullorumque educandorum, ovorumque colligendorum curam habebant; non deerant, quæ in ſartoria arte, videlicet veſtibus conſuendis, lino in fila ducendo, maxima verò pars lotrinæ & culinæ miniſteriis occupabatur; pleræque unà cum dictis artibus ægrorum forſan curæ, filiorumque educationi operam ſuam impendebant; & ut omnia ſine confuſione agerentur, hiſce veluti populorum Duces, *Sem*, *Cham* & *Japheth*, ſub rege omnium *Noē*, præerant, qui & ſinguli juxta tribuum diſtributionem ſuos habebant præfectos, rerumque adminiſtratores, quibus cura annonæ, ne iis laboribus impeditis victus abundantia deeſſet, committebatur; & occurrentibus difficultatibus, non dubito, quin ad eas expediendas, veluti ad ſupremum humani generis, in hiſce regionibus tunc congregati caput, regem & imperatorem, *Noëmum* recurrerint; hic verò convocatis primoribus filiorum nepotumque, quid nunc, & hîc agendum, quid evitandum, veluti publico concilio quodam decreverit.

Artes quibus Noë ſuos inſtruebat.

Quibus artibus potiſſimum occuparentur primævi homines utriuſque ſexus.

Atque hæc ſunt, quæ de primævorum poſt diluvium filiorum hominum vita & actionibus dicenda duximus; & quamvis de hiſce nil in ſacris literis contineatur; interpretes verò non niſi jeiunè illa tetigerint, rectæ tamen dictamen rationis præſcribere videtur, hoc ita fieri debuiſſe, niſi quis velit, omnia caſu tranſacta fuiſſe, quod à *Noëmi* regis ſupremi, & divinitus illuſtrati ſapientiâ alienum eſſe quis non videt? uti enim DEUS OPT. MAX. eum in renaſcentis mundi inſtauratorem elegerat, ita quoque ipſum etiam ad ſuos innumerabilis multitudinis populos inſtruendos, regendoſque ſingularibus & incomparabilibus animi talentis, ad mundi pondus pro dignitate ſuſtinendum inſtruxerit.

Cap. VI.

CAPUT VI.

De Tempore transmigrationis ex Oriente *in terram* Sennaar *à diluvio peracto, ad 132 annuum, qui est ortus* Phaleg.

HÆc gentium transmigratio, quo tempore, aut quo post diluvium anno acciderit, tametsi scriptura sileat, quantum tamen ex chronologorum calculo colligere possumus, eam paulò ante 132 annum, ad ortum *Phaleg* filii *Heber* accidisse, non inverisimile credimus. Quòd ut luculentius pateat,

Mora Noë *in montibus.*

Suppono *primò*; primævos à diluvio homines, filios *Noë* filiorumque ejus, post egressum extra arcam, non statim in planitiem montis, quemadmodum in præcedentibus quoque innuimus, descendisse, sed per complures annos, primò in campis montium perstitisse, ibidemque primò propagationis, agrorum colendorum, aliarumque artium specimen dedisse, usquedum excrescente in immensum filiorum multitudine, submontanis campis ad fruges ferendas jam aptis, in inferiora descenderent.

Non statim ex monte transmigratio in terram Sennaar *contigit.*

Suppono *secundò*; certum quoque & rationi congruum est, dictam progeniem non statim post descensum montis, iter in terram *Sennaar* occœpisse, sed ad complura lustra in excolendis regionibus, quæ tunc temporis sine nomine, posteris verò temporibus, & etiamnum *Armenia*, *Media* & *Persia* dictæ fuerunt, constitisse; ubi quoque ejus possessores non confusè, sed magno ordine à *Noë* primò, deinde à tribus filiis *Sem*, *Cham* & *Japheth*, gentium capitibus, regebantur, & à quibus veluti artium scientiarumque peritissimis, & jam à centum annis ante diluvium in iis à patre *Noë* exercitatis, omnem propagandarum artium ad vitam sustentandam necessariarum, modum & rationem procul dubio didicerunt, ne, antequam in universæ terræ semitas dispergerentur, iis carerent, sine quibus humanæ vitæ transigendæ ratio consistere non poterat, sed de hisce satis in præcedenti capite.

Quanto verò tempore in *Oriente* steterint, *Torniellus* certis ex genealogiæ filiorum *Noë* conjecturis colligit, uti paulò post videbitur; de *Nembrod* tamen, quod est argumenti nostri unicum institutum, quo nimirum anno natus sit, quando moverit ex *Oriente*, quot annis vixerit, cum is unus è transmigratoribus fuerit, & *Turris* architectus, investigandum restat.

Suppono *tertiò*; fidum & exactissimum *Torniellum* secutus, qui annum ortus filiorum *Noë*, per annos à diluvio usque ad 152, & 275, scite sane & pulchre describit; verùm ut lector unicâ veluti synopsi, annorum seriem conspiciat, genealogiam hîc apponendam censui, ex hac enim clare patet, quid circa propositam difficultatem sentiendum sit.

EPILOGISMUS,

ex quo Series generationum filiorum Noë *colligi potest.*

1. Post diluvium itaque anno primo, vitæ *Noë* 601. natus est, opinione *Tornielli*, aliorumque interpretum, *Ælam* filius *Sem* primogenitus, anno orbis conditi —— 1657
2. Post diluvium anno 2. mense octavo, *Arphaxad* filius *Sem*, *Gomer Japhethi* filius, & *Chus* filius *Cham*, vitæ *Noë* 602. oritur ab orbe condito —— 1658

3. Post

Cap. V. 3. Post diluvium anno 3. nati putantur *Magog* filius *Japhethi*, & *Mesraim* filius *Cham*, vitæ *Noë* 603. ab orbe condito ——— ——— ——— 1659

4. Post diluvium anno 4. vitæ *Noë* 604. nati putantur *Chanaan* & *Lud*, filii *Cham*, anno ab orbe condito ——— 1660

5. Post diluvium anno 5. vitæ *Noë* 605. nati creduntur *Thubal* filius *Japheth*, & *Aram* filius *Sem*, & *Mosoch*, anno ab orbe condito ——— 1661

6. Post diluvium anno 7. vitæ *Noë* 607. natus censetur *Thiras* filius *Japheth*, anno ab orbe condito ——— 1663

7. Post diluvium anno 38. *Arphaxad* filius *Sem* genuit *Cainan*, vitæ *Noë* 638. ab orbe condito ——— ——— ——— 1694

8. Post diluvium anno 68. vitæ *Noë* 668. *Cainan* genuit *Sale*, & *Chus Nembrod*, anno ab orbe condito ——— 1724

9. Post diluvium anno 97. *Sale* genuit *Heber*, vitæ *Noë* 697. anno ab orbe condito ——— 1753

10. Post diluvium anno 132. vitæ *Noë* 732. *Heber* genuit *Phaleg*. Prima divisio gentium: ab orbe condito --- 1788

11. Post diluvium anno 162. vitæ *Noë* 762. *Turris* ædificatio anno ab orbe condito --- 1818

12. Post diluvium anno 275. confusio linguarum, & secunda dispersio gentium, anno ab orbe condito ——— 1931

13. Post diluvium anno 276. regnum *Nembrod, Babylon*. vitæ *Noë* 876. ab orbe cond. 1932

14. Post diluvium anno 350. *Noë* moritur, anno ab orbe condito ——— ——— ——— 2006

15. Post diluvium an. 360. *Ninus* regnat, anno ab orbe cond. 2016

Ex hoc Epilogismo Genealogiæ luculenter patet, omnes tunc homines in mundo usque ad ortum *Phaleg* in *Oriente* extitisse, unicam quoque linguam fuisse omnibus, usque ad confusionem linguarum, quæ contigit anno post diluvium 275. Trina itaque transmigratio gentium ex *Oriente*, paulò ante ortum *Phaleg*, in adeò immensam hominum multitudinem excreverat, ut *Noë* divino lumine ductus, ne confusio in tanta multitudine nasceretur, eam in tres regiones mundi sibi notas, juxta trium filiorum *Sem, Cham* & *Japheth*, tribus dividendam censuerit, quæ circa annum, uti ex tabula patet, circa ortum *Phaleg*, circa annum ferè centesimum trigesimum contigit; atque adeò ex præcedente genealogismo pateat, tres filios *Noë* cum omnibus filiis filiorum, nepotum, pronepotum, abnepotumque progenie, post egressum extra arcam, antequam in terram *Sennaar* proficiscerentur, partim in montanis *Ararat* recessibus, partim in submontanis regionibus orientalibus natos fuisse; quorum, quæ in Tabula ponuntur nomina, non nisi principes solùm, & patriarchas, innumerabiliumque populorum progenitores notant.

Duplex divisio terræ quomodo intelligenda sit.

Quod ut comprobemus, notandum, hoc loco divisionem gentium dupliciter intelligi debere; primam quidem ad ortum *Phaleg*, unde & *Heber* pater ejus nomen filio suo à divisione indidit; hoc enim tempore, ut plerique ferè interpretes referunt, prima à *Noë* divisio gentium facta est; unde hoc loco non sumenda est illa divisio, quæ post confusionem linguarum contigit, sed quæ à *Noë* DEI voluntate, & quasi ex testamento *Noëmico* instituta fuit; altera verò reapse in constructione *Turris*. Qui verò unam cum altera confundunt, valdè hallucinantur, cum illa vel ipsius *Josephi* testimonio Ἀποδασμὸς τ̃ οἰκήσεως, id est, *distributio habitationum dicatur*, quando videlicet *Noë*

Cap. VI. *Noë* distributionem universæ terræ tribus filiis suis, hoc, quo dixi anno, instituit; hæc verò sit illa, quæ post confusionem linguarum in executionem deducta fuit, quam proinde *Josephus* σύγχυσιν περὶ τὴν διάλεκτον, id est, *confusionem linguarum* vocat, eò quod confusio hæc causâ fuerit divisionis gentium; prior quidem sine ulla confusione transacta fuit, non item posterior; illa quieta, hæc turbulentis motibus conferta; illa sub ortum *Phaleg*, hæc sub medio ejusdem tempore contigit; & constat ex authoritate sacræ scripturæ *Genes. cap.* X. *v.* 25. ubi *Heber* nomen filio indidit *Phaleg*, eò quod in diebus ejus divisa sit terra. Qui verò obstinatiùs confusionem linguarum cum priori dicta divisione terrarum confundunt, seipsos confundere videntur, cum confusio linguarum anno post diluvium 275. illa verò 132 anno post diluvium, differentia 143 annorum contigerit, & hisce verbis innuit Josephus. *Porrò* Heberus Jectan *&* Phalegum *genuit, qui natus est dum habitationes distribuerentur.* Innumeros hujus sententiæ authores hîc adducere possem, nisi vel ipsa ratio divisionis gentium ita se habere dictaret; unde *Heber* hoc nomen *Phaleg* filio suo non tam instinctu naturali, quàm prophetico indidisse videtur. Certè in libro, qui סדר עולם *Seder Olam*, id est, *ordo seculorum* dicitur, Rab. *Jose* hoc pacto dicit: Heber *fuit propheta magnus, quoniam afflatu Spiritus sancti filium suum* Phaleg *nominavit, à futurâ videlicet divisione in fine vitæ ejus;* cui consentit S. *Hieron. in quæstionibus Hebraïcis*, & Genebrardus in chronico: *Vocabulo prophetico providentiæ dictus est* Phaleg, *ut innotesceret in hac divisione orbis terrarum plus fuisse divinæ providentiæ, quàm humani consilii, aut industriæ.*

Phaleg ortus quando & quo anno.

Anno itaque *Heberi* 34 absoluto, & 35 inchoante, & diluvii 132. non anno 102. (uti ii, qui injustè *Cainan* omiserunt) natus est *Phaleg;* quo anno patriarcha *Noëmus*, cum nepotes suos jam in tantam excrevisse multitudinem videret, ut plurimis coloniis jam deducendis sufficerent, & ipse vicinam sibi ex hac vita migrationem crederet, divinam iis de divisione Orbis habitabilis mentem aperuit. Quæ pulchrè sanè prosequitur Epiphanius in Ancorato. *Noverunt*, inquit, *omnes* Noë, *virum justum, qui cum relictus esset ipse post diluvium, & tres filii ejus, ut qui justus esset, & filios suos pios efficere conaretur, ut ne in ea mala inciderent, sicut ii, qui diluvio perierunt, non solùm per doctrinam illis pietatem proposuit, sed & per jusjurandum ab unoquoque eorum benevolentiam erga fratrem exegit, & dividit quidem, veluti hæres mundi à* DEO *constitutus, tribus filiis suis universum mundum sub sortem missum, & unamquamque partem juxta sortem singulis distribuit: & ipsi quidem* Sem *primogenito cecidit sors à* Perside *&* Bactris *usque ad* Indiam, *& regionem* Rhinocurorum, *quæ sita est inter* Ægyptum *&* Palęstinam *è regione* Maris Rubri; *ipsi verò* Cham *obtigit terra à* Rhinocura *usque ad* Gades, *ad meridiem; tertio verò filio* Japheth *obvenerunt ea quæ spectant ad Aquilonem à* Media *usque ad* Gades, *&* Rhinocuros. Sed hæc omnia fusiùs prosecuti sumus in *Arca Noë, lib.* 3. de *Divisione Gentium*, ubi & Lector aliam divisionem reperiet.

Post hæc crescente singulis annis hominum multitudine, *Noë* nihil aliud agebat, quàm ut illis juxta Domini præceptum (*crescite & multiplicamini, & replete terram*) transmigrationis tandem initium suaderet. Accidit tandem, ut sive sollicitatione *Noë*, sive regione orientali hominum incrementum non amplius ferente, commendatam à DEO transmigrationem auspicarentur, ex *Oriente* videlicet in *Occidentem*, id est, in terram, quæ postea *Sennaar* vocata fuit. Neque quispiam existi-

Cap. VI. *Populus non continuato itinere ex Oriente in Occidentem, sed cum mora multorum annorum in intermediis locis constit.*

existimet, huiusmodi populos, qui ad aliquot milliones excurrebant continuato itinere illam inter orientalem regionem *Persidis* sive *Armeniæ*, & terram *Sennaar*, intercapedinem ementsos fuisse, sed ubi commodum locum reperissent, ibidem commoratos fuisse: quis enim tantæ multitudini sufficientem commeatum præbuisset, nisi terræ bonis, quam transibant, veluti paratis jam à natura nutrimentis sustentari valuissent; unde verisimile est, *Noëmum* ducem omnium, in hac mora ad terras colendas, fructus colligendos, ad animalium jam in infinitum multiplicatorum venationem, dispertitis laboribus ad similia officia coëgisse, ne præter ea, quæ jam ex *Oriente* secum transtulerant, alimenta tantæ multitudini nutriendæ deessent.

Instrumenta ad humanæ vitæ usum parata jam ante.

Non deerant hîc instrumenta omnis generis ad usum humanum necessaria, quæ ab innumeris jumentis portabantur, & si quandoque amnes transeundi essent, quorum non pauci in itinere occurrebant, statim *Noëmi* providentia, lintres, ratesque, ad homines transportandos aptissimæ, jam paratæ suppeditabantur; pro jumentis verò, equis, asinis, bobus, armentis, gregibusque transvehendis, crates ex validis compactæ trabibus mox conficiebantur; atque hoc pacto, de loco in locum, de regione in regionem iter suum prosecuti fuerunt, non animo quidem inveniendi terram *Sennaar*, neque enim de ea, quam nimirum nullus adhuc homo vivens inhabitârat, audiverant, neque eam tanquam itineris terminum intenderant; sed paulatim castrametantium more, de regione, uti dixi, in regionem, ubi commodam reperissent stationem, & rebus necessariis fœcundam, ibi tentoriis erigendis, casisque construendis commorabantur, donec tandem post multos annos iter prosequuti, terram illam, non amœnitate tantum confertam, sed etiam uti fluminibus maximè irriguam, ita rerum abundantiâ feracissimam invenirent, quæ postea terra *Sennaar*, ab excussione dentium, & *Babylon*, à confusione linguarum dicta fuit.

CAPUT VII.

Descriptio terræ Sennaar, *quam ex* Oriente *advenæ repererunt, deliciis affluentem.*

C. VII. Columella.

COlumella lib. 1. *Agriculturæ*, ad bonitatem alicujus regionis *tres* conditiones requirit. *Prima* est, bonitas climatis; quæ ubi benignum ex siderum affluxu situm obtinuerit, ei ex consequenti terrestrium glebarum feracitas deesse non poterat. *Secunda* est, ut continuis fluviorum rivorumque allisionibus ad littora factis irrigetur. *Tertia* est aëris benignitas, ab omni paludum, stagnorumque putrida exhalatione prorsus immunis; hisce enim conditionibus omnis regio beata, & mortalibus indigenis, omnium rerum ad vitam sustinendam necessariarum ubertatem & abundantiam cum vitæ diuturnitate spondet, præsertim si terra agricolarum industriâ, studio & labore excolatur. Talem regionem terram *Sennaar* non solum fuisse olim, sed & etiamnum esse, dicimus *Herodoto* teste apud *Augustinum*. *Assyria*, inquit, *ab* Assur *filio* Sem, *appellata fuit, & tametsi in ea raro pluat, non tamen sua sponte, ut in* Ægypto, *sed accolarum ingenio & labore tantam adquirit ubertatem, ut ducentena vulgò, & ubi eximiè ferax, trecentena messe redundet terra, quaternâ digitorum latitudine tritici & hordei folia sunt. Sesami & milii proceritas, arborum instar attol-*

Augustinus.

C. VII.

Ubertas & felicitas terræ Sennaar quæ Babel dicitur.

attollatur. Quæ omnia ſibi explorata, cunctantiùs tamen Herodotus *memoranda cenſuit, veluti parum credibilia iis, qui ea non viderint, talia panderentur; palmis veſcuntur, ex quibus mel & vinum conficiunt.* Teſtantur & hæc omnes, qui hanc regionem hiſce temporibus luſtrârunt, uti *Petrus de Valle in ſuis Itinerariis;* qui & ait, nullam penè regionem comparari poſſe cum amœnitate hujus loci, quam antiqui *Babyloniam*, *Perſæ* & *Turcæ* hodiè *Bagaded* dicunt, ob maximorum fluminum *Tygris* & *Euphratis* aliorumque innumerorum rivorum, quibus Terra continuè irrigatur, confluxum, tanto cum rerum proventu, ut alibi nullum ei ſimilem ſe reperiſſe dicat. Palmarum primò ingens multitudo, nobilioris notæ dactylos profert, in tanta affluentia, ut non dicam homines, ſed & animalia, queis ſuſtententur, quàm copioſiſſima paſcua inveniant: tritici, hordei, avenæ, milii, & ſeſami tanta abundantia cernitur, ut ſine admiratione adſpici non poſſit; olivis abundant, magnamque nobilioris notæ copiam conferunt; præterquam quòd ex palmis quoque & ſeſamo olei non exiguam quantitatem extrahant; ſunt & ibi optima paſcua, in quibus innumerabiles greges, & armenta ad lactis, butyri, & optimæ carnis uſum enutriuntur; ut proinde ſpeciem quandam, & reliquias *Paradiſi* (quem in vicina *Meſopotamiæ* regione conſtitiſſe, in *Arca Noë* oſtendimus) tum amœnitate, tum ubertate rerum referat. Verùm ut propius hanc regionem aſpiciat, eam geographicâ tabulâ oculis lectoris exponendam cenſui.

Diverſæ denominationes terræ Sennaar.

Regio itaque, ſeu terra *Sennaar*, quam eandem cum *Babylonia* eſſe, ſupra demonſtravimus, ab ortu *Armeniam* & *Perſidem* reſpicit, ab occaſu *Arabiam deſertam*, à meridie *Arabiæ felicis*, & *Sinus Perſici* partem, denique à borea *Meſopotamiam*, quæ diverſorum nominum perplexitate non caret. *Primò* enim terra *Sennaar*, prima omnium, quæ in Mundo poſt tranſmigrationem ex monte *Ararat*, & ex campis ei ſubjectis peracta fuit, à primævis hominibus detecta, uti ex XI. *Cap. Gen.* patet; deinde quoque terra *Babel* ob confuſionem linguarum, quę in *Turris* ædificatione accidit, quæ & *Babylon*, & à regno *Nembrod* à Scriptoribus *Babylonia* appellata fuit; poſtea quoque *Chaldæa*, ac tandem ob ingentem *Nembrodi* famam, & rerum geſtarum gloriam, creſcente tum mortalium ambitione, *Ninus* filius *Nembrod*, *Babyloniam* & *Chaldæam* ſub uno *Aſſyriæ* nomine, & ſe primum *Aſſyriorum* monarcham appellari voluit, imperii ſui ſede in *Ninive*, quam fundaverat, conſtitutâ. Hodie verò ex memorabili rerum eventu, quo ex *Turris* ædificatione, & linguarum diviſione, æterni nominis gloriam obtinuit, & etiamnum *Babylonia* vocatur, ab *Hebræis* verò ארץ כסדיים *Terra Chaldæorum*, *Chuſdæam* appellaverunt; dicitur autem *Chaldæa* ab *Hebræis* ארץ כשרים vel ארעא כשראי *Terra Chuſdai*, ſive *Chaldæorum*, uti habetur *Gen. cap.* XI. *verſ.* 31. & *Babylon*, quæ regia fuit *Nabuchodonoſor* Regis *Chaldæorum*, uti Scriptura eam vocat. Sed hæc alibi cum proſecuti ſimus, iis non immorabimur.

In hanc igitur regionem *Sennaar*, cùm primævi poſt diluvium homines ingreſſi, omni delitiarum genere refertam reperirent, ibidem conſederunt, nullam aliam regionem invenire ſe poſſe exiſtimantes, in qua tantæ beatitudinis ſorte fruerentur. Ne verò otioſè vitam tranſigerent, veriſimile eſt, illos ſub *Noëmi* omnium patris directione (eum enim præſentem tunc temporis fuiſſe, nulli dubium eſſe debet) ſeſe ad caſas, & habitationes ædificandas accinxiſſe, & diſtributis officiis, alios agriculturæ à *Noë* præfectos, alios annonæ congregandæ, alios aliis artibus ad infinitam penè hominum

C. VII. minum multitudinem alendam, vestiendamque necessariis, uti primò in *Armenia*, & in itinere versus terram *Sennaar*, constitutos exercitatosque fuisse; neque enim statim ad primum in terram *Sennaar* adventum, eos *Turris* fabricam inchoasse, vel ex ipso Sacræ Scripturæ textu comprobari potest; certum enim est, anno post diluvium centesimo, trigesimo secundo ad ortum *Phaleg*, primam gentium divisionem à *Noë*, ad primum in *Sennaar* adventum contigisse; cum verò *Turris* fabrica, & divisio linguarum primùm anno à diluvio ducentesimo septuagesimo quinto contigerit, erit annorum ab ortu *Phaleg* ad *Turris* fabricam 143, & tot annis in terra *Sennaar* viciniſque regionibus commoratos agrorum culturæ & exercitio incubuisse, luculenter patet; quæ omnia in sequentibus ex prodigiosis fabricis, quas hac secundâ Mundi ætate mortales moliti sunt, comprobabuntur.

CAPUT VIII.

Quo tempore Nembrod Turris *Architectus natus sit, & quot annis vixerit.*

C. VIII. QUamdiu vixerit *Nembrod*, Scriptura silet, ex computu verò præmisso sat patet, eum ad *Abrahæ* tempora pervenisse, unde Rabbini more solito fabulantur, illum unum fuisse ex illis quatuor Regibus, qui Sodomiticam Regionem expugnârint, *Amraphel* dictum, & ex sacro *Genesis* textu probare se posse putant.

Cap. XIV. v. I. ויהי בימי אמרפל מלך-שנער אריוך מלך אלסר כדרלעמר מלך עילם ותדעל מלך גוים: עשו מלחמה את ברע מלך סדם.

id est, *Factum est in illo tempore, ut* Amraphel *Rex* Sennaar, Arioch *Rex* Ellasar, Chedorlohomor *Rex* Ælam, *&* Thidal *Rex gentium inirent bellum contra* Beraa *Regem* Sedom, &c. In hoc textu *Amraphel* dicitur Rex *Sennaar*; in Chaldaica verò paraphrasi legitur מלכא דבבל. Rex *Babel* quod idem est; cum verò tempore *Abrahæ* in terra *Sennaar*, seu *Babel* alius Rex non fuerit, nisi *Nembrod*, inferunt *Amraphel* alium non fuisse quàm *Nembrodum*, nullo alio tunc temporis, regno præter *Babylonicum*, & *Assyriorum* existente, imò contra plerosque melioris notæ interpretes putant, eundem *Nembrodum* sive *Amraphel* ab *Abrahamo* in suscepta contra ipsos expeditione trecentorum vernaculorum manu, & Reges illos, & unà *Amraphel* cæsos occubuisse, idque probant ex *cap.* IV. *Gen.* versu 17. *Postquam autem reversus est* Abram *à cæde* Chedorlahomor *& Regum, qui cum eo erant in valle* Save. Verùm qui hæc exactiùs ad Chronologiæ Lydium lapidem redegerit, inveniet, *Nembrodum* cum *Amraphel* confundi minimè posse, cum *Nembrod* & *Ninum*, illum quidem 122 annis, hunc verò 70 antè annis vita functos ex Chronologismo colligamus.

Quisnam igitur *Amraphel* Rex *Sennaar* & *Babel* fuerit, discutiendum restat. Ego sanè, quantum ex ingenii mei imbecillitate assequi possum, dicerem, alium non fuisse, nisi *Ninyæ* Regis *Assyriorum*, (cujus regni anno 18. hæc gesta sunt) proregem quendam, sive gubernatorem *Babylonis*, aut terræ *Sennaar*, subditum Regi *Ninyæ*, quem deliciis deditum, amoribusque infatuatum, totius regni curam suis primoribus, & principibus reliquisse *Diodorus* refert; ad quod unà alludere videtur illud *Isaiæ* cap. X. vers. 8. *Nunquid non principes mei simul Reges sunt*, atque talem fuisse *Amraphel*, quod *Hebræi* explicant

C.VIII. plicant מְדַבֵּר אֶת דִּין *loquens judicium*, vel ut alii מְדַבֵּר מַפֵּלָה *loquens ruinam, loquens occultum, absconditum.* Expositis jam istis, ad *Nembrodi* vitæ annos revertamur.

Cum itaque is mortuus fuerit 65 anno regni sui, in *Turri* verò & civitate ædificanda ad minimum 22 annos, juxta *Torniellum*, *Salianum*, *Pererium* consumpserit; annus verò, quo natus fuerit, etsi ignoretur, verisimili tamen conjecturâ putant, illum in *Armenia* à *Chus* natum, & unum ex transmigratoribus fuisse in terram, quæ postea *Sennaar* dicta fuit, ad ortum *Phaleg*, anno post diluvium 132, quo tempore jam in virum creverat 40 annorum. Iterum cum ab anno 132 post diluvium *Phaleg* ortum ex Tabulis constet; ab hoc verò ad annum confusionis linguarum fluxerint anni 275. manebit differentia inter annos 132 & 275 annorum 143. quibus si addamus 40 annos, queis ante ortum *Phaleg Nembrod* vixisse diximus, prodibunt 183 anni, *Ætas* Nembrod. his si 52 regni ejus annos addamus, habebimus 235 annos vitæ *Nembrod*. Cum itaque interpretes plerique in fabrica *Turris* 22 annos, aliqui verò 20 consumptos fuisse dicant, sequitur, *Nembrodum*, quando insanæ molis extructionem ordiebatur, annos ætatis habuisse 183. quæ *Chronologicis Tabulis Tornielli*, & *Saliani* ex æquo respondent. Si enim ingentis molis fabricam intimè consideremus, plurimos in ea annos insumptos, fateri cogemur; cùm nemo architecturæ peritus concipere possit, quomodo tam exigui temporis spatio, statim ad primum in terram *Sennaar* adventum, tantæ molis, sine ingenti rerum ad fabricam ordinandam necessariarum apparatu, *Turri* exaltandæ sese accinxerint; cùm ab anno 132 ortus *Phaleg* ad *Turris* faciendæ initium, anni 123, juxta calculum jam positum, præterlapsi fuerint. Sed jam audiamus de hisce *Salianum*, diligentissimum Societatis nostræ scriptorem. *Cum*, inquit, *linguarum confusionem statuamus anno diluvii 275. oportebat, tam apparatum materiæ totius ad ædificandum, quàm ipsam constructionem civitatis, &* Turris 20 *circiter annos tenuisse, neque minus requirebat opus mole & magnitudine propè immensum, & opere ipso magnificentissimum, & quidem non ad consummationem, & integram perfectionem operis, sed ut multum ultra initia promoveretur*, & ut hæc confirmemus, nonne magis mirum est centum annos *Noëmum* cum filiis in constructione arcæ perstitisse, quam *Nembrodæos* annos in ædificatione *Turris* immensæ. Nihil igitur ex eo quod tot anni tribuantur dictæ ædificationi, absurdum resultat.

CAPUT IX.

De mystico sensu, qui sub Mosaica Turris *historia continetur.*

*Cap.*IX. SCala, quam mentis humanæ imbecillitati, ut ex sensibilibus ad insensibilia ascendere possit, DEUS OPT. MAX. concessit, non tantùm corporei mundi systema, quod rerum omnium cognoscibilium rationes continet, sed & potissimum ipsa sacra scriptura est, in qua ut omnes sapientiæ & scientiæ divinæ thesauri sunt absconditi, ita quoque omnium eorum, quæ vel sensibus objiciuntur, vel ab omni sensuum ministerio abstracta sunt, perpetua quædam analogia est, variis sensibus involuta, quadruplici mentis conceptu, vel historico, vel tropologico, vel allegorico, anagogicoque expressa, sub quibus ad arcana divinarum literarum sacramenta, id est, ex visibilibus ad invisibilia, deducimur, juxta illud Apostoli: *Invisibilia enim*, inquit, *ipsius*

Cap. IX. *ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta, sunt, intellectu conspiciuntur*, id est, divina sapientia invisibiles mundos, insensibilesque rerum virtutes, ita corporeo mundo, rebusque in eo existentibus adaptavit; ut, quicquid in mundo corporeo obtutui mortalium objicitur, id à DEO in invisibilibus & intellectualibus mundis sapientissimè & sub modo excellentiori expressum sit. Quis non videt vel in ipsa sacra scriptura, quot apices & nomina, tot mysteria; quot periodi, tot sacramenta signata esse. Verùm cùm hæc quàm amplissimè in *Arte* nostra *Analogica* prosecuti simus, eò lectorem remittimus. Post *Arcam* igitur *Noëmicam* à nobis juxta sensum historicum & mysticum expositam, nihil restat, nisi ut & mysticos sensus in historia Mosaica de *Turri Babel* occurrentes pari pacto prosequamur; quod primò in sequenti textu ostendimus.

Cumque proficiscerentur de Oriente, *invenerunt campum in terra* Sennaar *& habitaverunt in eo.*

Hæc sacri textûs verba pulchrè sanè ad tropologicam & mysticam intelligentiam accommodat S. *Gregorius l. de moralibus*, ubi multa tradit utilia disciplinæ ac vitæ spirituali monita, ac documenta, docens eos, qui abjectâ curâ, studioque rerum cœlestium, totos dederunt se amandis & consectandis bonis terrenis, summum bonum in comparanda præsentis vitæ felicitate collocantes, persimiles esse eorum, qui ex *Oriente* profecti, & in campum *Sennaar* venientes, lateribus & bitumine altissimam ædificare *Turrim* conati sunt. Ponam hic verba S. Gregorii ex commentario ejus in quartum Psalmum Pœnitentialem excerpta. Exponens enim penultimum illius Psalmi versiculum: *Benignè fac Domine in bona voluntate tua* Sion, *ut ædificentur muri* Hierusalem, ad hunc modum scribit: *Unusquisque hominum aut* Hierusalem *aut* Babylonis *civis est: sicut enim per amorem* DEI *sanctus quisque* Hierusalem *civis efficitur: ita per amorem sæculi, omnis iniquus in* Babyloniæ *structura operatur. Ad construendum autem spiritalis* Babyloniæ *ædificium perversi omnes exemplum illius antiquæ* Babel *imitantur. Cujus civitatis, ut inquit scriptura, Auctores pro saxis lateres, & pro cœmento bitumen habuerunt. Per hoc intelligitur mundi amatores carnalis vitæ construere municipium, quod ad vim ventorum, & impetus fluviorum facili impulsu velociter sit subruendum.*

S. Gregor.

Legimus porrò venisse homines illos ex Oriente, *& in campo* Sennaar *habitasse, cùm autem* Christum *Propheta quidam appellaverit Orientem, dicens:* Ecce vir Oriens nomen ejus. *Constat de Oriente venisse, qui à* Christo *malè vivendo recesserunt.* Sennaar *autem interpretatur excussio dentium, sive fœtor eorum. In campo igitur* Sennaar *habitant, qui positi non in celsitudine virtutum, sed in planitie vitiorum, & detractionum morsibus proximos lacerant, & in otiosæ vitæ volutabro jacentes infamiæ suæ circumquáque fœtorem exhalant. Quorum dentes tum* DEUS *excutit, cùm illorum facta simul & verba confundit: de eo quippe scriptum est,* dentes peccatorum contrivisti; *& iterum;* Dominus conteret dentes eorum in ore ipsorum. *Nam de fœtore eorum per alium Prophetam scriptum est,* Computruerunt jumenta in stercore suo. *Computrescere jumenta est carnales homines in fœtore luxuriæ vitam finire. Meritò autem, qui in* Sennaar *habitant de lateribus civitatem ædificant, quia qui voluptatibus carnis inserviunt, de fragili materia mentis mutationem attollunt. Qui autem carnalis vitæ abdicatis illecebris per opera sanctitatis, virtutum in seipsis sanctificationem ædificant, hi profectò lateres in lapides mutant, qui cum Esaia possunt dicere,* Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus, *lateribus quippe cadentibus, ille ædificat lapidibus quadris, quicunque carnis lasciviam disciplinæ strictioris rigore castigat; qui membrorum legem mentis lege superat: qui cor-*

Cap.IX. *corporis fortitudinem in virile spiritus roburexcitat, quasi lateres in saxa, quibus muri* Hierusalem *ædificentur, commutat.* Sic *Gregorius.*

Hanc sacri textus memorati periodum *Philo* sic interpretatur: *Hic observa*, inquit, *quod non ait eos venisse in campum in quo manserunt, sed invenisse campum, scilicet cupidè & curiose ab eis quæsitum, utpote ad insaniam eorum commodissimum. Ita profecto est. Insipiens non aliunde accipit, sed ipse sibi quærendo mala invenit, non contentus iis, per quæ misera natura ultrò incedit, sed cumulans ea malis artibus & execratis. Atque utinam paulùm ibi commoratus, migraret aliò, at ipse habitare ibi gaudet; dicit enim Scriptura, quod invento campo habitaverunt in eo, scilicet tanquam in patria, non tanquam inquilini regionis externæ; levius enim fuisset malum, si postquam in peccata inciderant, pro alienis ea peregrinisque habuissent, non pro cognatis & domesticis. Peregrini enim potuissent discedere, sedibus antea semel electis, immorandum postea fuit, ex consortio hominum perversissimorum in omne vitiorum scelus dilapsi. Sapientes enim non hujus mundi inquilinos se esse nôrunt, sed peregrinos, memores cœlum sibi civitatem esse ac patriam.*

Porro, homines illi primævi non contenti bonis terræ, sed & ambitionis œstro inflati, ex insana Turris *fabrica nominis immortalitatem se apud posteros consecuturos sperabant, ibi infamiam & stultarum mentium molimen posteris reliquerunt, divina vindicta in eos confusione linguarum animadvertente.*

Sed audiamus S. Chrysostomum, ut alia, sic etiam hoc disertè tractantem. Nam cum exponeret illa verba: *Et faciamus nobis nomen. Vide*, inquit, *radicem mali, ut perpetuam, inquiunt, memoriam consequamur, ut nostri temporis memores sint posteri, tale opus, dum adhuc congregati sumus, faciamus, ut nunquam oblivioni tradatur. Sunt multi etiam hodie, qui illos imitantur, & talibus operibus celebrari volunt. Alii splendidas domos ædificant, balnea, porticus, ambulationes: quorum si quem rogaveris, quare tantopere laboret, tantosque sumptus faciat, non aliud respondebit, quàm ut immortalem sui memoriam, celebritatemque nominis relinquat. At enim illis rebus non tam laudem, quam probrum & crimen sibi parant: nam illa opera spectantes, contumeliosè eos nominant. Ædificium hoc, inquiunt, est illius avari, illius raptoris, illius viduarum & orphanorum spoliatoris. Igitur hoc non est memoriam assequi, sed perpetuis objici criminibus, & infamari etiam post mortem, & spectatorum linguas in sui accusationem & blasphemiam acuere. Quid quod hujusmodi opera, nomen & memoriam ejus, qui fecit aut possedit, non diu custodiunt. Etenim sic res habet: subinde ab hoc ad alium transeunt, & ab illo item in alium. Et hodie quidem domus dicitur hujus, cras dicetur alterius. Itaque nos ipsi vehementer decipimur, dum putamus nos dominium quasi perpetuum habere, cùm usu tantum fruamur, & sive velimus, sive nolimus, aliis, & nonnunquam iis, quos minimè amamus, aut etiam odimus, relinquere cogamur.*

Si æternam igitur memoriam amas, ego tibi viam monstrabo, quæ te celebrem omni sæculo faciet, qui etiam tibi fiduciam in futuro sæculo dabit. Liberalitatem tuam, & pecuniarum largitionem in pauperes confer, relictis villis, balneis, aliisque ædificiis, rebus nempe mutis atque inanimatis. Larga eleemosyna immortalem viri memoriam reddit, sicut scriptum est. Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi. Uno die dispersit divitias, sed justitiæ ejus, id est, liberalitatis & misericordiæ, æternùm mansura est memoria. Et rursus scriptum est. In memoria æterna erit justus, ab auditione mala non timebit. Rectè ab auditione mala non timebit. Nam sicut improbi malè audiunt apud homines, omniumque vituperatione & detestatione lacerantur, sic contra boni omnium prædicatione celebrantur. O hominem, inquiunt, misericordem,

Cap.IX. *dem, ô benignum, ô mansuetum, ô suavem, ô dignum immortalitate: cujus dispersæ divitiæ non eum deseruerunt, sed perpetuò comitantur, ornant & tuentur, ac demum in æterna deducunt tabernacula.* Hactenus ex S. *Chrysostomo.*

Romanarum *fabricarum vanitas.* Cernuntur hîc *Romæ* quotidie, insanæ fabricarum moles à veteribus exstructarum; quas si quæras, non invenis; si inveneris non nisi cadavera semisepulta inspicis. Putabant ii, exstructiones æternùm duraturas se moliri: Verùm jam vix 1600 anni præteriere, cùm non nisi vestigia earum supersint. Moliebantur turres, quarum fastigia in cœlum transcenderent, sed vel confusione mentium impediti, vel morte præventi, vel bellorum tumultibus exagitati, quod intenderant, perficere nequierunt. Hoc pacto iniqua mortalium sors versat vicissitudinis rotam, ut nihil sit stabile, firmum & solidum. Quot grandia palatia, viridaria omni delitiarum genere exstructa videmus, quorum authores nescimus; & uti de possessione in possessiones diversissimas abeunt, ita quoque paulatim oblivione obliterantur omnia; ut ne quidem centum anni transeant, quin in alias & alias familias transplantatæ, villæ, palatia, cujusnam primò fuerint, memoriam perdant. Atque tales sunt similes Nembrodæis fabricatoribus, qui superbiæ œstro tumidi nominis gloriam caducis rerum moliminibus & oppidò exiguo tempore duraturis se consecuturos dum sperant, loco gloriæ æternæ felicitatis naufragium patiuntur. Discimus hæc omnia ex Salomone sapientissimo mortalium, dum vanitatem operum suorum exactiùs trutinat.

Eccl. c. II. v. 4, 5, 6, 8, 10, 11. *Magnificavi opera mea, ædificavi mihi domus magnificas, & fabricas magnificentia incredibili, & plantavi vineas, feci hortos & pomaria & consevi ea cuncti generis arboribus; & extruxi mihi piscinas aquarum, ut irrigarem sylvam lignorum germinantium: coacervavi mihi argentum & aurum & substantias Regum & delicias filiorum hominum; & hanc putavi partem meam, si uterer labore meo. Et cùm me convertissem ad universa opera, quæ fecerunt manus meæ, & ad labores, in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi & nihil remanere sub sole.* Ut proinde huc respicere debeant ambitiosi gloriæ in vanis exstruendis ædificiis æmulatores, si æternæ gloriæ pondus obtinere voluerint, in ædificandis divino honori ecclesiis allaborent; in xenotrophiis erigendis, pauperum pupillorum recipiendorum usibus destinatis incumbant; collegia juventuti in omni virtutum bonarumque artium cultu exercitandæ erigant. Atque hæ sunt Turres non Nembrodææ, sed piarum mentium fabricæ, quarum fastigia ad cœlum usque pertingant, id est, quæ scalam præparent iis ad æternæ felicitatis apicem, ultra quam nihil amplius restat, quod desiderari queat. Sed jam institutum nostrum prosequamur.

Philo disertissimus Judæorum putat homines illos, qui ædificando *Turrim* celebrari se apud posteros cupiebant, typum & imaginem gessisse eorum, qui sua ipsi vitia publicant, & flagitiis nobilitari volunt, ut quemadmodum probi homines virtutibus & benefactis, sic ipsi non quibuslibet, sed inusitatis sceleribus ac maleficiis claritatem nominis famæque celebritatem assequantur. Tractans igitur Philo verba illa: *Faciamus nobis nomen, priusquam dispergamur;* ad hunc modum scribit: *O insignem impudentiam! Cùm enim deberetis vestras iniquitates tenebris abdere, & prætextum aliquem vestris maleficiis, si non verum, certè verisimilem quærere, ne vel in bonorum & prudentium virorum offensionem incurratis, vel ut effugiatis pœnas confessorum criminum; audetis vos in clarissima luce ostentare, contemptis hominum minis, & suppliciis divinitus infligendis? Quin etiam innumerabiles omni* Philo *Judæus.*

ævo

Cap. IX. *ævo nuntios ac testes flagitiorum vestrorum habere vultis, ut nemo nesciat vestrum nomen. At quale nomen tandem cupitis? Certè quale factis vestris convenit. Id verò innumeras continet vitiorum species, quas vobis posteri exprobrabunt. Inest enim vobis petulantia cum impudentia, contemptus cum violentia, cædes cum sævitia, cum immoderatis voluptatibus immensa concupiscentia, cum temeritate insolentia, cum calliditate malitia, cum mendaciis perjuria, denique cum iniquitate erga homines, etiam adversus* DEUM *impietas. Egregia verò gloriatio, captare celebritatem nominis ex iis, quæ celari, & sempiterno, si fieri posset, silentio obrui deberent. Sunt tamen etiam hodie, qui valde sibi talibus rebus placeant, putantes inde se præclaram apud homines existimationem acquirere. Sed hi quamvis improbissimi, ultricem tamen scelerum suorum* DEI *justitiam præsagientes & prævidentes dicunt,* Priusquam dissipemur. *Cur igitur peccatis, si vestra consilia & conatus dissipatum iri scitis? sed profectò exemplo horum hominum exposuit nobis Moses morem insipientium, qui etiam maximis pœnis non obscurè, sed manifestè impendentibus, nihilo magis ab injuriis & maleficiis sibi temperant. Omnino notissimæ sunt artes malæ, quas ferire solet divina ultio, & verò pessimi quoque cogitant* DEUM *non ignorare ipsorum maleficia, nec se illius posse animadversionem effugere. Alioquin unde sciebant illi se dissipandos esse? attamen dixerunt;* Priusquam dispergamur. *Profectò conscientia eos, qui malè agunt, intra pectus ipsum redarguit, & vel ipsos* DEI *contemptores stimulat, ut etiam inviti cogantur intelligere, humanas res divino consilio & ratione administrari, & esse justitiam quandam, quæ implacabiliter infensa malis hominibus, nullum eorum scelus impunitum atque inultum præteritura sit.* Sic *Philo.* Atque hæc sunt, quæ de mystica hujus argumenti significatione dicenda censuimus; quare jam calamum ad alia convertamus.

ATHANASII KIRCHERI è SOCIET. JESU

TURRIS BABEL,

LIBER SECUNDUS.

PRÆFATIO.

Cum post Arcam Noëmi, Turri Babylonica *in rebus humanis nil famosius, & commemoratione dignius peractum legamus, utpote in quo non tantum sacrarum literarum interpretes, sed & profani scriptores, Historici, Poëtæ, Oratoresque, tum antiquitate, tum doctrinæ excellentia celebres, summa cum laude, & admiratione ingenium suum exercuerint; certè & ego, stupore & admiratione, dum hæc paulò penitius expenderem, non semel impulsus, thema tam nobile, & gloriæ amplitudine confertum, calamo subigendum censui; & quamvis ambitiosa nominis gloria, & toti mundo dominandi immodicus ardor ad adeò insanæ molis fabricam primos hosce mortales, etiam cum omnipotentis* DEI *indignatione adegerit; quia tamen multi etiam viri omnigena rerum cognitione sublimes capere non possunt, quomodo in primævo posterioris mundi seculo, homines adhuc rudes, & idiotæ, & nullâ scientiarum artiumque peritiâ instructi, tanti moliminis opus, non dicam animo concipere, sed ne attentare quidem ausi sint. Hæc, inquam, me impulerunt, ut quoad liceret, quantumque angustæ mentis meæ capacitas permitteret, hoc argumentum, quàm minutissima expositione, tum ad veritatis rerum abstrusissimarum notitiam, tum ad curiosiorum ingeniorum oblectationem in lucem educerem.* **Curiositas argumenti.** *Contigit itaque, ut cum post quatuor circiter lustrorum curricula, thema hoc celeberrimum in publico consessu advenarum ex toto orbe Patrum Congregationis* VII. *Societatis* JESU, *in Romani Collegii Atheneo publica demonstratione exhibitum, non exiguo applausu, à nemine non exceptum fuerit, atque adeò plures unicè à me contenderent, ut id ad multorum utilitatem oblectationemque publicæ luci committerem. Quod uti tunc temporis à me multiplici occupationum varietate præpedito in executionem deduci non potuit, ita modò post* Arcæ Noëmicæ *sacram historiam, hoc argumentum stupendum de* Turri Babylonica, *à* Noëmi *filiis, nepotibus, pronepotibusque post diluvium exstructâ, optimo sanè jure, & quàm opportunissimè* Noëmicæ Arcæ *succenturiandum censui. Lector cœptis faveat.*

SECTIO I.

DE FABRICA TURRIS.

CAPUT I.

De primævorum hominum poſt ingreſſum in terram Sennaar *occupatione, & ſtudiis.*

NOn eſt veriſimile, filios *Noë* poſt primam ex *Oriente* in terram *Sennaar* motionem, ſtatim conſilium de *Turri*, & civitate extruenda agitaſſe, vel ipſo ſacro textu id teſtante, *Gen. cap.* XI. *verſ.* 2.

ובנסעם מקדם וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם.

Cum proficiſcerentur ex Oriente, *invenerunt campum in terra* Sennaar, *& habitaverunt ibi.* Ubi voces (*habitaverunt ibi*) longam in ea terra moram factam innuunt; & *Græca*, κατῴκησαν ἐκεῖ, id eſt, *& domibus exſtructis habitaverunt ibi.* Et ratio Chronologica ſat ſuperque docet; ſi enim ſubitò *Turris* fabricam aggreſſi fuiſſent, tunc anno 132 ab ortu *Phaleg* uſque ad confuſionem linguarum, non niſi viginti circiter anni (poſito, quod tot annis in *Turris* ædificatione laborârint) elapſi fuiſſent, quod uti maximum in ſacra chronologia abſurdum eſt, ita illud refutatione non eget; cùm jam uti ſuprà docuimus, omnium melioris notæ chronologorum, & interpretum conſenſu, linguarum confuſio primò anno 275 poſt diluvium acciderit.

Mora & occupatio hominum in terra Sennaar.

Meritò itaque primò quæri poteſt: Quid 123 annorum ſpatio in terra *Sennaar* egerint? quibus rebus, ſcientiis, artibuſque occupati fuerint? Et quamvis ſacra ſcriptura de iis ſileat, ratio tamen dictare videtur, ingentem horum hominum multitudinem toto illo tempore, à *Noë* omnium Duce, & Rege, magno ordine gubernatam fuiſse. Quod ita oſtendo.

Reverentia & veneratio Noemi *quam ei exhibebant tanquam generis humani inſtauratori.*

Noëmum cum filiis, cæteriſque filiorum generationibus ex *Oriente*, ut in *primo libro* oſtendimus, moviſſe, & directione ſuâ toti humano generi tunc ſimul congregato præſediſse, quem & omnes tanquam patrem unicum, ducem ſapientiſſimum, & Imperatorem, tum longævitate vitæ, tum fortitudine animi, in ſuperandis difficultatibus imperterritum ſummâ reverentiâ coluiſſe, & tantùm non adoraſse, nulli dubium eſse debet. Hic videns in infinitum penè filiorum ſuorum multitudinem, propagationiſque fœcunditatem, nil aliud egit, quàm ut eos ad tranſmigrationem, & orbis terrarum inhabitationem faciendam ſummâ curâ & ſollicitudine incitaret, ad præceptum Domini complendum, quod erat, de coloniis per univerſam terræ faciem deducendis, juxta illud: *Creſcite & multiplicamini & replete terram.* Quæ *Joſephus* fuſiùs in ſuis de *Antiquitatibus Judaicis* deſcribit.

Politicam vivendi rationem ſuos edocuit Noe.

Ut verò majori cum fructu tranſmigrationis negotium perageretur, vero haud abſimile eſt, ſapientiſſimum virum interim politicam quandam vivendi rationem familiarum capitibus præſcripſiſse, modumque in exteris, quas adituri eſsent, regionibus, ad populos ſuos gubernandos, juxta omnem juſtitię normam regulas dictaſse. Quoniam verò progenies hominum quotidie in magnum exurgebat incrementum,

Cap. I. *Sect.* I.

Oeconomiam suos edocuit Noë.

tum, ne alendæ tantæ multitudini hominum necessarius commeatus deficeret, & ut ad se contra injurias quoque aëris defendendos commodè habitarent, mox alios casis, domibus, tentoriisque extruendis deputasse, alios texendis vestibus, pellibus elaborandis; alios ad pecorum, pecudum, armentorumque, tantopere ad victum, vestitumque necessariorum curam destinatos fuisse; fœminis verò quemadmodum in *libro primo* hujus operis tradidimus, cura rerum huic sexui propriarum relicta. Sic factum est, ut *Noëmi* curâ & providentiâ, quamdiu cum iis perstitit, nihil innumerabilibus hominibus quà alendis, quà conservandis, non dicam rerum necessariarum, sed ne ad luxum quidem quicquam defuerit: quia verò ad hæc omnia exequenda, artes mechanicæ requirebantur, verisimile putem, eum metallicæ artis regulas, quomodo nimirum ex montium venis illa eruere, ignisque vi fundere, atque in omnis generis instrumenta cudere deberent, quomodo lapides in calcem redigere terrestriumque glebarum proprietatem ad lateres in fornacibus coquendos; medicas quoque herbarum vires, ad corporum infirmitatibus medendum aptas, edocuisse, vel inde patet, quod, *Diodoro* teste, *Babylonii* mox post 200, aut 300 annos à diluvio, adeò raræ magnificentiæ fabricas erexerint, ut in admirationem totam etiam posteritatem rapuerint, dum capere non potuerunt, quibus aut artibus, aut machinis primævi à diluvio homines adeò stupenda, & prodigiosæ vastitatis τεχνήματα, quemadmodum in sequentibus de *Turri*, de civitate, & muris, hortis pensilibus à *Semiramide Nini* uxore extructis, atque inter septem miracula computatis, describemus, peregerint. Nam uti ἀποδεικτικῶς paulò post ostendemus ea sanè talia fuerunt, ut omnem etiam nostratium temporum ævo, vel maximis monarchis, mundique potentatibus ad similia pertingendi spem elusisse videantur. Aureas autem statuas, quas *Semiramis* omnium prima in templo *Beli* erexit, quis non miretur? Quis enim aurum è fodinis tam citò eruere, præparare, nec non fusoria, & plastica arte in aureas statuas transformare, eam docuit? certè nullus alius, quàm *Noë*, prout ante diluvium, à Patriarchis edidicerat, & per filios suos nepotesque, quos ipse forsan etiam ex scientia ipsi à DEO infusâ, circa modum & rationem ejusmodi efficiendi, jam dudùm instruxerat, hi verò filiis, nepotibusque suis ad artem inter suos propagandam, pari industriâ communicarunt; hi postea uti viribus robusti, diuturniorisque vitæ, nec non ingenio præcellentes erant, ita quoque sive ambitionis studio, sive propagandi æterni nominis gloria instimulati, arti à *Noë* ipsis traditæ, novas insuper artes novis inventionibus auctas, mirum in modum promoverunt; & patet ex *Gen. cap.* XIV. ubi *Abraham* viventibus adhuc *Sem*, *Cham* & *Japheth*, dives auri, & argenti fuisse dicitur. Quid dicam de *Chamo*? qui in *Ægyptum* coloniam deducens, mox, uti in *tertio tomo Oedipi* declaravimus, pyramides illas, grandia miracula *Memphi* erexisse, nec non infinitâ auri copiâ, non uti pauperes Alchymistæ sibi somniant, lapidis philosophorum beneficio sed ex fodinis ibidem auro turgentibus, aureisque *Nili* arenis, extraxisse retulimus. Alius itaque Author horum omnium non fuit, quàm *Noë*, qui, quæ ante diluvium à patre suo *Lamech*, & avo suo *Mathusala*, *Adami* protoplasti traditione oretenus acceperat, is deinde post diluvium, & filiis & posteris communicaverit.

Artes mechanicas docuit Noë *suos.*

Calcis præparandæ, Metallorum eruendorum fundendorumque artem docuit Noë.

Magna priscorum in fabricis prodigiosis exstruendis industria & solertia.

Propagatio artium.

Auri abundantia istis primævis seculis.

CAPUT II.

Vtrum Noë Turris *ædificationi præsens fuerit: unà cum exhortatione* Nembrod *ad progeniem Chamæam ad inchoandum concepti operis molimen.*

PLerique interpretes existimant, eum operi à DEO, ob hominum ex stirpe *Chami* prodeuntium impietatem & superbiam, ne improbo, & DEO OPT. MAX. inviso tentamini annuere videretur, minimè præsentem fuisse; sed *Nembrodi* moliminibus detectis, in viciniores partes *Mesopotamiæ*, cum progenie sua *Semi*, & *Japhethi* secessisse, ne temerarii moliminis, quod Chameą gens faceret, finem videret. Erat tunc temporis, *Chami* progenies unita simul, & inter cæteros *Nembrod*, nepos *Chami*, & sextus *Chusi* filius, giganteâ corporis staturâ præ omnibus reliquis insignis in ore omnium; erat enim mirâ facundiâ præditus, nec non vulpino calliditatis astu plenus, cui, sive robur corporis, sive ingenii perspicacitatem, sive denique ambitiosum dominandi animum spectes, ad summa audenda, nihil deerat: unde, uti fastuoso erat animo, ita nihil non agebat, quàm ut concepti moliminis specimen exhibendo progeniem suam à transmigrationis jam cœptæ negotio, contra *Noëmi* mentem retardaret. Sed antequam ad institutum propositæ nobis *Turris* procedamus, primò verba sacri textus proferamus; ex hisce enim facilè *Nembrodi* intentionem intelligemus: verba sequuntur: *Gen. cap.* XI. *vers.* 3, 4.

Dotes naturales quibus Nembrod *instructus erat.*

ויאמרו איש אל-רעהו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן והחמר יהה להם לחמר: ויאמרו הבה נבנה-לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה-לנו שם פן-נפוץ על פני כל הארץ.

id est, *Et dixerunt alter ad proximum suum; venite faciamus lateres, & coquamus eos igne; habueruntque lateres pro saxis, & bitumen pro cemento* (aliæ lectiones habent, *pro luto*) *& dixerunt; venite faciamus nobis civitatem, & turrim, cujus culmen pertingat ad cœlum, & faciamus nobis nomen, antequam dividamur in universas terras.* Ex hisce verbis colligimus, unum alterum ad grande quoddam moliminis specimen monstrandum sollicitasse, quod sine capite præstare non poterant, utique ipso *Nembrod*, qui astutia sua, & simul à natura sibi insita facundia, non dicam instimulabat, sed & eos miris verborum illiciis veluti fascinabat; juxta illud *Gen.* X. *vers.* 8, 10.

Sollicitatio Nembrod *ad Turris fabricam.*

וכוש ילד את-נמרד הוא החל להיות גביר בארץ: ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך וכלנה בערץ שנער.

Et Chus genuit Nembrod, *ipse cœpit esse potens in terra* (vel ut græca lectio habet; *ipse famosus gigas in terra*) *& initium regni ejus* Babel, *&* Arach, *&* Chalne *in terra* Sennaar. His igitur armis instructus, hocce tenore verborum eos ad *Turris*, civitatisque exstructionem, Chamææ, & Chusiæ paternæ familiæ filios cæterosque familiæ nepotes, à cæteris familiis *Semi* & *Japhethi* jam dudum separatos, pro summa, quâ pollebat authoritate in omnes, allocutum, haud inverisimile censere debemus: & quamvis hæc in sacris elogiis non habeantur, *Josephi* tamen testimonio, exhortationem ad suos factam, planè ad credendum inducimur eo fere modo, quo licet ἀνθρωποπαθῶς conjectare, peractam. Exhortatio sequitur.

Nem-

Cap. II.

Sect. I.

Nembrodi ad *Turrim* civitatemque inchoandam exhortatio, ad progeniei suæ proceres peracta.

Novistis, ni fallor, nobile, & renascentis mundi generosæ familiæ semen, nos à progenitore nostro Noë, *Principes super universas terrarum semitas in divisione tribuum, constitutos fuisse; ut quam quisque Regionem primò reperiret, eandem suo subjugaret imperio. Cum itaque ex orientali plaga in submontanam* Ararat *longè lateque exporrectam planitiem, unius ferè seculi decursu, unanimiter viventes, tandem ex Orientali dictæ regionis campo, longis terrarum ambagibus, in hanc, quam videtis terram appulerimus; & jam ob incredibilem humani generis propagationem, quam videtis, in tantum quotidie incrementum assurgere, ut fieri vix possit, nos ob angustos regionis limites, ampliùs consistere, atque unà vivere posse; ego de mea persona à vobis concepta existimatione impulsus, in hoc nobilissimo cœtu parentum, cognatorumque, quos veluti principes, & orbis terrarum hæredes, quam submississimo voluntatis obsequio revereor, suspicio, & venerabundus adoro, consilium, mentemque meam hodierna die vobis manifestandam censui. Magna res, & vehementer ardua agitatur, ut proinde matura deliberatione negotium, quod alioquin non nisi in summum familiæ nostræ præjudicium cedere posset, discutiendum censeam.*

Exhortatio Nembrod de Turri extruenda.

Contra Noëmi decreta suos concitat.

Nostis, omnium nostrum parentem Noëmum *consilia agitare, nostris institutis oppidò contraria, & proinde nil non agit, quàm ut nos immenso numero auctos, hinc ad gentium hoc loco congregatarum transmigrationem urgeat, sollicitet, & omnibus adhibitis machinis ad voluntatis suæ executionem violenter instimulet; & jam actu filiorum suorum* Semi, *&* Japhethi *progeniem à nostra Chamæa stirpe, veluti maledictâ, nescio, quo frivolo incitamento separare non sit verecundatus; nosque pari pacto ad transmigrationem ordiendam, imò quod intolerandum mihi videtur, armorum minis ad executionem cogere non cesset, ut proinde ejus violentæ voluntati obsequi, meritò nefas duxerim. Agedum itaque stirps Chamæa, sapientiâ, nec non viribus, & numero validissima, ne vos senis pedicis irretiri permittatis; ne vos verborum, quibus vestros animos emollire tentat, lenocinium terreat. Quis enim novit, in quamnam regionem orbis terrarum nobis adhuc incognitam, neque ab ullo mortalium habitatam, nos sit ablegaturus? demens profectò foret, qui, quò eundum, non priùs prudenti deliberatione expenderit. Non itaque acquiescamus monitis. In terra, in quam fortuna rerum arbitra nos constituit, persistamus. Videte, & considerate hanc, quâ modò fruimini,* Sennaar *regionem; intueamini summam rerum in victum vobis necessariarum ubertatem; aspicite locorum amœnitatem, fluminum fœcundo affluxu campos irrigantium frequentiam; hoc beatæ felicitatis solum possideamus, nomenque nostrum celebremus, antequam cum propaginis nostræ stirpe, (sic exigente inevitabilis necessitatis lege) ab invicem separemur. Verùm enim verò, cum plurimos ex vobis, præterlapsi diluvii metu perculsos viderem, ne in hac vasta planitie, alius successu temporis cataclysmus cum interitu omnium subsequi possit; ecce ego dux vester ab hac concepti periculi formidine vos prorsus liberos, & immunes fore, dummodo meum consilium non detrectaveritis, pronuncio. Verùm quibusnam mediis nosse forsan desideraretis? Attendite, modum hisce vobis præscribo. Civitatem non amplam duntaxat, sed & splendore, & magnificentiâ spectatissimam, unà cum immensæ* Turris *vastitate, cujus culmen pertingat ad cœlum ædificemus; siquidem in hac, si quandoque inundationum procellæ regionem hanc invaserint, in* Turri *hac, tanquam salutis nostræ portu, vitam tueamur. Et quoniam ad molem tantæ vastitatis extruendam, nobis materia nullibi deest, felici sidere adoriamur opus. Ecce quanta bituminis loco cæmenti sit copia? quanta cretæ, argillæ, glebæque terrestris opti-*

Salianus. Cornelius Torniellus. Pererius hoc loco Gen. XI.

Cap. II. *optimæ affluentia? quanta ex constipatis sylvarum arboribus, lignorum quantitas? Accedit fluminum rivorumque frequentia; nec desunt, in tanto numero mortalium, qui in hoc insolito, novo, & inviso hucusque theatro ordiendo, operam suam conferant. Eja, agite, eruamus cretæ argillæque copiam, coquamus lateres igne valido, fodiamus, jaciamusque fundamenta juxta prototypon hujus à me jam dudum conceptum, omnium & singularum partium operis conficiendi proportiones exponens. Agedum, non otiemur; accingamus nos operi; & ne dubitetis, futurum, quin id ad immortalem nominis nostri gloriam, & honorem sit redundaturum. Fodiant alii argillam, alii bitumen colligant, comportent lignorum fasces alii, alii fornaces ad lateres coquendos, aptas instruant, instrumenta utensilia alii ad laborandum idonea cudant, jumentorum multitudo præsto sit, & incipiamus; ferveat opus, & summâ curâ & diligentiâ observetis ea, quæ ego meis architectis, & ipsi vobis facienda, commendaverint.* Hæc Nembrod.

Hisce, & similibus hortationibus corda populorum sollicitabat. Quid plura? facilè quod volebat, imperitæ multitudini persuadebat, quæ communi quodam impetu & concursu, uti fieri vulgò assolet, ipsum secuta, cœperunt ferè omnes certatim, non tamen confusè, sed distributis officiis pro diversarum artium peritiâ, quâ imbuebantur, operari, & civitatem, *Turrim*que ædificare. Veruntamen ne quicquam ex meo sensu hîc adduxisse videar, adducam verba Josephi lib. I. Ant. apud *Torniellum*, ubi sic dicit:

Josephus l. 1. Ant.

Cæterùm, inquit, *quia certum est, prædictam linguarum divisionem tunc esse factam, quando filii* Noë *civitatem*, Turrim*que ædificabant, ut ex sacro textu paulò inferiùs adducendo palam fiet. Videndum hîc priùs est quanam occasione, & quo potissimùm auctore, hujusmodi ædificia extrui cœperint; fuit autem, ut arbitror hujus ædificationis occasio talis. Accidit præter hæc circiter tempora, ut nescio, quo spiritu ducti, aut impulsi, qui tunc vivebant homines,* Arphaxadi *exemplum secuti, qui jam ante annos plusquàm* 170. *trajecto* Tygri *flumine, cum universa progenie suâ in* Chaldæam *descenderat, ipsi quoque pariter conglobati proficiscerentur de* Oriente, *ut expressè traditur* Genes. cap. XI. vers. 2. *id est, non de* Armenia, *in cujus uno ex montibus* Arca *consederat, quia respectu* Babyloniæ Armenia *Aquilonaris est, non Orientalis, quemadmodum in Geographorum Tabulis conspicimus. Sed de partibus* Babyloniæ *Orientalibus, ad quas primò eos de* Armenia *migrasse oportet. Cum itaque communi passu & consensu de prædictis regionibus fortè nimiùm montuosis ac minùs frugiferis, Occidentem versus venirent ut terras magis feraces, commodioresque sibi quærerent, aliquantulum ad Meridiem flectentes, invenerunt campum, seu planitiem quandam admodum spatiosam, quæ postea* Sennaar, *mox* Babylonia *est appellata. Hîc cùm aliquantisper consedissent, urgebat, ut arbitror,* Noë *filios ac posteros jam valdè admodum multiplicatos, & auctos, ut ad terras jam singulis divisas, & assignatas properarent, cùmque putabat, valdè id fore gratum* DEO, *qui ipsis usque ab initio renovati Orbis denuò dixerat:* Crescite, & multiplicamini, & replete terram: &c. *tum etiam, quia id multò utilius, & ad victum præsertim commodius cunctis futurum sperabat, ac denique, quoniam verebatur, ne si diutiùs simul morarentur, graviora indies inter ipsos dissidia, jurgiave orirentur. Verùm huic tam sanctæ providæque paternæ mentis intentioni, sicuti & aliis bonis actibus, hostis humani generis, quantum poterat, obstare nitebatur, inprimis, ut creditur, mediante* Nembrod *filio* Chus, *filii* Cham, *qui cum cæteros animi, corporisque viribus antecellere videretur (erat enim maximus, & valdè famosus gigas, ut habetur in textu* LXX *Interpretum* Genes. cap. X.) *aliis quoque omnibus imperare admodum exoptabat,* quod

Sect. I.

Intentio Noë de sollicitatione ad transmigrandum facta.

Cap. II. *quod ut faciliùs ac commodiùs assequeretur, cunctos simul retinere moliebatur; & quia fortaßis non audebat aperte communi omnium, qui tunc in humanis erant, sententiæ adversari, ac* Noëmo *omnium parenti contradicere, populis callidè suadere non cessabat, ut, priusquàm ab invicem discederent, memorandum aliquod suæ potentiæ, ac generositatis monumentum posteris derelinquerent, eisque laudes ac nomina ipsorum per cuncta sæcula celebrandi occasionem præberent. Videns autem hæc placere populis, & advertens in ea planitie terram non lapideam esse, sed satis argillosam, ac tenacem, lateribusque conficiendis aptam, & præterea abundare puteis, bitumen largè proferentibus, ex tam promptâ ædificandi materiâ, occasioneque desumptâ, hortabatur omnes, ut unanimiter magnam quandam civitatem extruerent, quæ veluti aliarum omnium mox in aliis regionibus ædificandarum caput, exemplarque esset, & ad munimen decoremque, in ea* turres *erigerent, unamque præ cæteris excitarent tantâ craßitudine; quæ ad cœlum attolli posse videretur, vel eluvionis perfugium, vel conveniendi monumentum.*

Versutia Nembrod *in populo retinendo.* *Hæc verò tam grandia ædificia versutus* Nimbrod *proponebat, specie quidem ipsorum gloriæ, ac magnificentiæ consulere simulans, revera autem, ut propositum consiliaque sua perficeret, nimirum, ut multitudinem diurnis hujusmodi operibus, simul occupatam unitamque detineret, & discessionem ad alias longiores præsertim regiones procrastinaret, vel etiam prorsus impediret; prævidebat enim eos postmodum commoda, & securitatem tam amplæ, ac magnificæ civitatis ab ipsismet tot tantisque laboribus ædificatæ non facilè deserturos. Quare vehementiùs cœpit cunctos tum per se, tum per suæ intentionis sectatores ad opus aggrediendum incitare.*

Displicuit autem hoc Domino, qui superbis ipsorum conatibus obsistere non distulit, sed cognitâ eorum obstinatione, & pertinaciâ illicò confusis mirabiliter ædificantium sermonibus, ita ut se invicem intelligere non possent, eos tandem ab operibus cessare, atque ad terras singulis familiis aßignatas discedere coëgit. Turris *autem inchoata ob linguarum confusionem* Bel *primùm, deinde* Babylon *cum reliqua civitate, & ejus ditione est appellata.* Et hoc est, quod breviter legimus Gen. cap. XI. his verbis: *Erat autem terra labii unius, & sermonum eorundem. Cumque proficiscerentur de* Oriente, *invenerunt campum in terra* Sennaar, *& habitaverunt in eo dixitque alter ad proximum suum; venite faciamus lateres, & coquamus eos igni, habueruntque lateres pro saxis, & bitumen pro cæmento, & dixerunt: venite, faciamus nobis civitatem, &* Turrim, *cujus culmen pertingat ad cœlum, & celebremus nomen nostrum, antequam dividamur in universas terras. Descendit autem Dominus, ut videret civitatem & &* Turrim, *quam ædificabant filii* Adam, *& dixit: Ecce unus est populus & unum labium omnibus, cœperuntque hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant. Venite igitur, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Atque ita divisit eos Dominus ex loco illo in universas terras, & cessaverunt ædificare civitatem. Et idcircò vocatum est nomen ejus* Babel, *quia ibi confusum est labium universæ terræ, & inde dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum.* Hucusque sacer textus, qui tametsi, quisnam dictæ civitatis ac *Turris* ædificandæ primarius Auctor fuerit, hîc non commemoret, attamen quod fuerit *Nembrod*, aliquatenùs colligi posse videtur ex *Gen. cap.* X. *vers.* 8. ubi de ipso verba faciens ait: *Ipse cœpit esse potens in terra*, & post pauca: *fuit autem principium regni ejus* Babylon. Et idem sentiunt *S. Augustin. libro* 16. *de Civit.* DEI, *cap.* IV. & communiter Doctores, secuti *Josephum*, qui id perspicuis verbis asserit, primo Antiq. cap. 5. hanc eandem historiam ita describens: *Tres verò* Noë *filii,* Semas,

Sect. I.

Gen. XI.

Joseph. l. I. Antiq.

Cap. II. Semas, Japhethus, & Chamas, *centum annis ante diluvium nati, primi relictis montibus planitiem habitare cœperunt, & aliis, recenti etiam tum cladis memoriâ, pavidis nec audentibus à celsioribus locis descendere, idem faciendi auctores, & exemplum fuére; campos quam primùm colere sunt aggressi, nomen est* Sennaar. *Cæterùm* DEO *jubente (subaudi, ministerio* Noë *omnium, qui tum supererant, parentis) ut propagandi, multiplicandique generis gratiâ, colonias deducerent, ne inter se discordias exercerent, sed multam terram colendo, frugum copiâ fruerentur; homines rudes non paruerunt, quamobrem calamitatibus implicati, offensum illum errore suo sunt experti; cùm etiam florerent juventutis multitudine,* DEUS *rursum de colonia deducenda admonebat; illi verò non putantes se ipsius benignitate, præsentibus commodis perfrui, illamque felicitatem suis viribus acceptam ferentes, dicto ejus non fuerunt obedientes, & quod pejus erat, consilium de Coloniis, non favorem Numinis, sed insidias interpretabantur, videlicet quo faciliùs dispersi, possent opprimi. Ad superbiam autem,* DEIque *contemptum excitabant eos* Nabrodes, *nepos* Chamæ *filii* Noë, *vir audax, & manu promptus, docens non* DEO, *sed propriæ virtuti, præsentem felicitatem eos debere, atque ita paulatim rem ad tyrannidem trahebat, ratus fore, ut homines ad se deficerent à* DEO, *si se illis ducem præberet, opem suam offerens, contra novum aliud diluvium intentantem;* Turrim *enim se exædificaturum excelsiorem, quàm quò aqua ascendere posset, & insuper majorum suorum interitum ulturum. Vulgus autem facilè* Nabrodis *placitis obtemperabat, ignavum ratus* DEO *cedere, atque ita structuram* Turris *occœperunt, nulli labori parcentes, nihilque sibi ad diligentiam reliquum facientes. Cùmque ingens esset operarum numerus, surgebat opus, super quàm sperasset aliquis: crassitudo autem erat tanta, ut proceritatem obscuraret; struebant autem lateribus coctis ad firmitatem bitumine ferruminatis. Hanc eorum vesaniam videns* DEUS, *delere quidem omnes noluit, quando ne priore quidem clade ad meliorem mentem profecerant, sed dissidium inter eos immisit, linguis eorum variatis, ita ut ob diversitatem sermonis mutuò non se intelligerent. Locus verò* Turris *nunc* Babylon *vocatur propter confusam linguam, quæ priùs omnibus ex æquo clara fuerat; nam* Hebræi *confusionem nominant* Babel. *De* Turri *autem hac, deque linguis hominum mutatis meminit &* Sibylla *his verbis:* Cum universi homines uno eloquio uterentur, *Turrim* ædificarunt excelsissimam, quasi ad cœlum per eam ascensuri; Dii verò procellis immissis *Turrim* subverterunt, & suam cuique linguam dederunt, quæ reipsa fuit, ut urbs ea *Babylonis* vocabulum acceperit. *De loco autem, qui* Sennaar *in* Babylonia *nominatur, meminit* Heshiæus *hoc modo.* " Ajunt Sacerdotes cladis ejus supersti- " tes *Engelii Jovis* sacra ferentes, in *Sen-* " *naar Babyloniæ* pervenisse. Hucusque *Josephus*.

Nembrod divinitatem affectat.

Sect. I.

Sibylla de confusione linguarum.

CAPUT III.

De altitudine Turris *diversæ opiniones.*

Cap. III. MUlti varia sentiunt de altitudine hujus *Turris*, cùm quàm alta illa fuerit, *Moses* non determinet, sed solùm dicat, illos eam ad cœlum erigere voluisse; sed sensum horum verborum exploremus. Hebræus textus ait:

ויאמרו הבה נבנה־לנו־עיר ומגדל וראשו בשמים׃

Et dixerunt; venite, fabricemus nobis civitatem

Cap. III. *tatem* & Turrim, *cujus culmen pertingat ad cœlum*, vel ut ad literam exponamus: *ut caput ejus ſit in cœlo*. Cui reſpondet græca lectio: *δεῦτε οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον οὗ ἔσαι ἡ κεφαλὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ.* Chaldæa habet: ורישיה מטי עד צית שמיא. Id eſt, Turrim, *cujus caput extendatur ad apicem cœli*. Verùm ut hæc exactiùs enucleentur, primò aliorum, deinde & noſtram opinionem ſubjungemus. Quantum itaque *Turris* alta eſſe potuerit tunc temporis, quando ab opere per confuſionem linguarum, ceſſatum fuit, ſcire, uti paulò antè dixi, non poſſumus, quoniam neque ſcriptura ſacra, neque *Joſephus*, aliuſve probatus Autor id aſſeveranter affirmare auſus eſt; nam licet *B. Hieron. ſub finem libri* 5. *commentariorum* ſuorum *in Iſaiam* tradat, à quibuſdam dici, eam in altitudine 4000 paſſuum tenuiſſe. Idem tamen paulò poſt ſubjungit: *Quæ de dicta* Turri *perhibentur*, *penè incredibilia videri*. *Herodotus* quoque ab eodem ſancto Doctore citatus, tametſi *libro primo*, aliquantò ante finem, deſcribens templum *Jovis Beli*, dicat, in eo fuiſſe *turrim* ſolidam altitudine ſimul, & craſſitudine ſtadii, cui alia rurſus impoſita *turris*, & huic ſubinde alia ad octavam uſque, non tamen aliarum altitudines expreſſit; unde ſi (ut ibidem ſupponere videtur) æqualis ſingulæ erant altitudinis, certè verticem ſupremæ non 4000, ſed mille duntaxat paſſus altam fuiſſe, neceſſe eſt; ſiquidem ſtadium octava milliarii pars eſſe dicitur. Verum utrum *Turris* ab *Herodoto* deſcripta eadem fuerit cum *Turri Nembrod* in ſequentibus decidetur. Opinio autem eorum, qui putarunt *Turrim Babel* habuiſſe 4000 millia paſſuum altitudinis, videtur ex præadductis *Joſephi* verbis deducta, ubi de *Nabrode* ait, quod *Turrim* ſe ædificaturum jactabat excelſiorem, quàm quò aquæ diluvii aſcendere poſſent. Cum enim conſtet diluvii aquas quindecim cubitis montium cacumina ſuperaſſe; & *Plinius lib.* 5. *cap.* 22. dicat, reperiri montes 4000 paſſuum perpendiculariter altos, putaverunt ipſum *Nembrod* voluiſſe quidem attollere *Turrim* ad 5000 paſſus, ubi eò ventum eſt, ut jam deeſſent tantummodò mille paſſus altitudinis, opus fuiſſe impeditum. Veruntamen hoc probandum erat, quod ſcilicet tunc, & non multò priùs ædificatio fuerit intermiſſa. Relinquamus igitur ea, quæ ſcribi nullo modo poſſunt, & ad alia properemus. Sect. I.

D. Hieron. l. 5. Comm. in Iſaiam.

Herodotus.

Ex hujus tam excelſæ *Turris* ædificatione, atque item ex memorata linguarum diviſione, perhibent occaſionem arripuiſſe Poëtas, Ethnicoſque ſcriptores, fingendi duas illas fabulas, quarum meminit *Philo Hebræorum* diſertiſſimus *in exordio libri de Confuſione Linguarum*: alteram de gigantibus celeberrimam, quos ferunt, montes montibus ſuperimpoſuiſſe, ut bellum diis inferrent, ſed ab ipſis fulmine dejectos: alteram de animalibus irrationalibus, quæ ajunt olim unà cunctis communi voce inter ſe de rebus ſuis, ut ſolent homines, agere conſueviſſe. Verùm quia ſemel perpetuam juventutem à diis expetere auſa ſunt, ab eiſdem confuſione vocum, poſtea eſſe punitos. Sed de Poëtis, non eſt, quod mirari debeamus, quandoquidem notum eſt, eos ex profeſſo, fabulandi occaſiones undequaque venari, nec dedignari communiter pro fabulatoribus haberi; quippe qui largam admodum in hoc genere licentiam, jam dudum ſibi uſurpaverint, juxta vulgatum illud Horatii ferè in initio Artis Poëticæ.

Fabularum origo ex hac Turri prodiit.

—— Pictoribus atque Poëtis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Illud magis mirandum ac deplorandum eſt, quorundam hominum impiorum quanta fuerit audacia, ac temeritas,

Cap. III. meritas, ut refert *Philo*, uti ſuprà, auſi ſunt hiſtoriam ſacram calumniari, quod fabellas contineat prædictis ſimiles, fabellas, inquam, appellare non ſunt veriti, dictæ *Turris* ædificationem, & linguarum diviſionem putantes, utrumque fabuloſum eſse, & falſum; ſtultiſſima namque ipſis viſa eſt cogitatio *Turris* ſtruendæ, cujus culmen ad cœlum pertingeret, nec minùs impoſſibilis, quàm prædicta montium ſuperimpoſitio; ſed & linguarum varietatem ſemper extitiſſe, perperam exiſtimantes, illud quoque in erroris ſui argumentum aſumunt, incredibile videri (ſi una tantùm fuiſset hominum locutio) potuiſse illos ſic derepente proprii idiomatis oblivìſci, & illicò novis atque inauditis vocabulis internos explicare conceptus, & præterea non valebant capere, quomodo confuſio illa linguarum in pœnam ſimul, & remedium peccati inducta fuerit; non in pœnam, quia naturale eſse putabant, diverſos homines diverſis uti idiomatibus, non in remedium iniquitatum, cùm nihilominùs etiam poſt diviſas linguas, viderent infinita propemodùm ſcelera extitiſſe, & non unitatem linguæ, ſed propenſionem iniquorum hominum in malum, malorum cauſam eſse, quandoquidem etiam linguâ mutilari, nutibus, aſpectibus, aliiſque corporis motibus, non minùs, quàm verbis improbitatem cordis proferre norunt. Et linguæ unitas potiùs ad plura bona utilis eſse videtur, nimirum ad commercia exercenda, ad ſcientias edocendas, ad ſocietates ſtabiliendas, amicitiaſque conciliandas, & his ſimilia.

Reſponſio ad objecta. Verùm ad hæc non operoſum eſt reſpondere. Nam quis non videt, admodum differre, quæ narrantur à *Moyſe*, ab his, quæ fabulatores confixere? Etenim montes ſuperimponere montibus, & inde cum ſuperis dimicare perſpicuè patet, naturaliter ab hominibus fieri nullo modo poſſe; *Turrim* verò altiſſimam exſtruere, facultatem non excedit humanam. Et quidem ſtultiſſimum eſt, fateor, per hujuſmodi altitudines ad cœlum poſſe conſcendi, quod gigantes intendiſſe feruntur. Sect. I.

Atque non eo conſilio docet ſcriptura, ædificatam eſſe *Turrim Babel*, impoſuit fortaſſe calumniatoribus, quod dicitur Gen. cap. XI. verſ. 4. *cujus culmen pertingat ad cœlum.* Sed hoc hyperbolicè dictum, omnes ſacri fatentur expoſitores. Quid igitur vaſtiſſimo illo ædificio prætendebant? Quid aliud, niſi humanam gloriam, & nomen æternum, ut ibidem tangitur illis verbis. *Et celebremus nomen noſtrum.* Quamvis fortaſse etiam aliqui rudiores verè *Turrim* ad cœlum erigi poſse putarent, aut ſaltem poſse in ſummitate illius *Turris*, à diluvio, ſi deinceps contingeret, ſeipſos præſervare, præſertim cum ſcirent, diluvii aquas quindecim tantùm cubitis montium vertices exceſſiſse. Quantum verò differat hiſtoria confuſionis humanæ loquelæ, ab ea, quam in brutis contigiſse fabulantur, vel ex hoc dignoſci poteſt, quod loqui hominibus naturale eſt, brutis autem nequaquam; quare manifeſtum eſt, fabuloſum eſse, quod de brutorum locutione finxerunt; veriſſimum verò, quod de uno hominum idiomate, divinitus poſteà variato, ſacra teſtantur eloquia. *Solutio alterius objectionis.*

Porrò diviſionem linguarum non ſemper extitiſſe adverſus *Philaſtrium* oſtendemus. Nunc illud tantùm aſſerimus, de fide certiſſimum eſſe veriſſimumque, ante ſtructuram *Turris Babel*, unam duntaxat omnibus communem fuiſſe loquelam, non plures. Quis enim credat, populum unum qui ab uno homine etiam tum vivente deſcenderat, ſimulque verè hactenus habitaverat, diverſa habuiſſe idiomata? Quod ſi dixeris; quomodo igitur potuit

Cap. III. tuit tam citò, atque adeò multipliciter variari? Respondeo, non ex causis naturalibus subitam illam accidisse varietatem, sed omnipotentis DEI voluntate, cui nihil esse difficile, nedum impossibile, nemo sanæ mentis est, qui ignoret. Deinde concedimus, linguæ unitatem hominibus sæpenumero esse utilissimam; contrà verò diversitatem, ad multa incommodissimam. Veruntamen illud quoque certum est, in memorato casu fuisse appositissimum humanæ transgressionis remedium, nullumque aliud importunius adinveniri potuisse.

Quis enim nescit, multitudini in malum, aliquod unanimiter conspiranti, quantum obesse possit, idiomatis unitas? quippe qui ad flagitium perpetrandum non mediocriter incitare valeat; meritò igitur illis hominibus, qui *Turrim* civitatemque ædificare volebant, & in ea simul habitare, cæterasque terrarum regiones incultas relinquere, quod omnimodò erat bono publico, divinæque dispositioni contrarium; meritò inquam, eos Dominus confusione linguarum inter se divisit, atque inde ad alias terras seorsum inhabitandas, adegit. Itaque si rectâ mente supradicta pensemus, & circumstantias temporis, loci, atque intentionis illorum hominum accuratè perpendamus, procul dubio etiam sepositâ sacræ narrationis auctoritate, necessarium erit, fateri, divisionem, multiplicationemque humanorum idiomatum, non esse fabulosam, sed verè, atque indubitanter divino consilio esse factam, & justè in pœnam superbiæ, impietatisque DEO prohibente, ædificare volentium, inflictam, nec non iniquam illorum intentionem, toti humano generi, atque orbi terrarum perniciosam, convenienter tali remedio fuisse impeditam. Et hæc adversus eos, qui præ impietate scripturas sacras facilè respuunt, breviter sint dicta.

Sed ut ad propositum nobis argumentum redeamus. Certè eos, quod cogitaverant, in executionem duci posse, credidisse, *Philo in libello de confusione linguarum* commemorat, ubi & ethnicorum sapientum calumniam quandam adversus hanc historiam *Moysis* refutat. *Quibus*, inquit, *majorum nostrorum instituta displicent; homines impii, & tantùm ad justas leges accusandas diserti, arreptis impietatis ansis historiam hanc* Mosis *de ædificatione* Turris *cavillantur, nosque derident. Etiamnum, inquiunt, extollitis præcepta vestra, ut veritatis regulas? Ecce sacri, quos vocatis, libri fabulas continent, quales vos aliis referentibus irridere soletis. Alii de iisdem verbis sacri textus: Ecce unus populus est, & unum est labium, cœperuntque hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant: eos verò id se posse, quod animo designaverunt, credidisse, ostendunt.* Omnes ferè *Chaldæorum*, *Arabum*, & *Hebræorum* commentarii hoc ipsum asserunt. *Ralbag* super hæc verba.

Sect. I.

Philo l. de confus. ling. refutat calumniam Ethnicorum.

נבנה לנו את העיר ומגדל וראשו בשמים·

Ædificemus nobis civitatem, & Turrim, *cujus caput pertingat ad cœlum:* asserit, primævos illos homines curiositate quadam ductos, ut quidnam corporis *Sol* & *Luna*, ex quibus diluvium processisse putabant, essent, videre oculis, & coram pellustrare possent. *Rambam* hoc loco ait, *Chami* stirpem impiam cum Astrologiæ esset dedita, astraque, ac sidera continuò contemplata, regni cœlestis decorem miraretur, vehementi quodam dispositionis istius regni cognoscendæ desiderio exarsisse; idem *Rambam in More Nebuchim*, ait; *Adam* ex *Luna* prodiisse in hanc terram, allatis secum insolitis fructibus, & aurearum arborum ramis; atque hanc sive fabulam, sive opinionem, certè *Sabæorum* traditionem fuisse constat. Unde fœdere inito, unus ad alterum clamârit: *Venite, faciamus nobis civitatem, &* Turrim, *cujus*

Rambam *hoc loco.*

Rambam in More Nebuchim.

culmen

Cap.III. *culmen pertingat ad cœlum*; videamus, inquiunt, quæ ibi rerum ſit diſpoſitio, quæ leges, quæ gubernandi ratio: videamus ſi modus ſit fatales illorum corporum influxus ſuperandi, & celebremus hoc facinore omnibus ſeculis memorando nomen noſtrum apud poſteros; operemur dum unitâ multitudine populi infinitâ id poſſumus, ne forte diſperſi protinùs vires quoque ad id præſtandum deficiant. Unde fabulam illam poſtmodum de gigantibus ortam exiſtimamus, juxta Ovid.

Affectaſſe ferunt regnum cœleſte gigantes,
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes,
Tunc pater omnipotens miſſo perfregit olympum
Fulmine, & excuſſit ſubjectum Pelion Oſſæ.

E quibus quidem hucuſque allegatis clarè patet, ſtolidam gentem, ut citati authores volunt, ſive temeritate, ſeu impietate quadam impulſam, hanc prodigioſam molem verè affectaſſe.

Utrum autem hujuſmodi fabricâ, ullâ naturali potentiâ fieri potuerit, qualem ipſi prætendebant, mathematico ratiocinio demonſtrare aggredimur, præſertim cùm de hac ipſa quæſtione jam dudum à diverſis conſulti, publico id problemate nos demonſtraturos eſſe receperimus. Verùm ut cum ordine, & ſine confuſione rerum in opere confuſionis procedamus, primò, ubinam locus *Turris* fuerit, & ſi in cœlum illam exaltare volebant, quanta debuerit eſſe illa *Turris*, quot operæ potuerint in extructione *Turris* occupati fuiſſe, quanta debuerit eſſe materia, quantum temporis in ejuſdem conſummatione inſumendum erat; concludemus tandem hoc opus tantum abeſſe, ut ab ulla naturali potentia fieri potuerit, ut potiùs vel ipſius naturæ dæmonumque viribus repugnaſſe, omnes ſenſatæ mentis viri credere debeant. Sect. I.

In præcedentibus formam *Turris Babel* à *Nembrod* extructæ, quam nobis tum propria conjectura, & imaginatio, tum authorum aliorum authoritas præſcribere potuit, exhibuimus. Reſtat modò, ut, ſi *Turrim* ad *Lunæ* fornicem exaltare volebant, quamnam ejus formam, quantam ejus altitudinem, latitudinemque eſſe oportuerit, demonſtremus.

DEMONSTRATIO

De Turris *ad* Lunæ *Cœlum exaltandæ, ἀδυναμία, ſive impoſſibilitate.*

Ex *Oriente* igitur profecti dicuntur, hoc eſt, ex orientali plaga montis *Ararat*, ubi magna hoc loco authorum contentio, uti in præcedentibus dictum fuit, dum non capiunt, quomodo ex *Oriente* venerint, cum mons *Ararat*, ſive *Armenia*, ubi priùs ſubſtiterant, multiplicati populi, non orientalis, ſed borealis ſit *Babyloni*; nos è geographica diſciplina rem iteratis nonnullis ſupradictis, ita explicamus. Cum mons *Ararat*, uti ex chorographia ſuprà adducta patet, ex occaſu in ortum, ut hîc apparet, longo terrarum tractu, aliis ſubinde montibus concatenatus excurrat, homines cùm ab occaſu jugis montium impediti exitum quærerent nec invenirent, ſecundum vallium decurſum orientalem caſtrametatos fuiſſe, magnis tandem gyris & ambagibus peractis in exitu orientali montium in occaſum flectentes, tandem in planitiem infra montem inciderunt, ibidemque, uti in præcedentibus docuimus, ad plurimos annos habitaverint, in ea nimirum Regione, quæ poſteà, *Media*, & *Perſia*, *Parthia*, & *Bactria* dicta fuit; & deinde ad tranſmigrationem gentium inchoandam, ex hac regione orientali in hanc planitiem appulſi, campum hunc *Sennaar* duobus maximis *Aſiæ* flumini-

Quomodo tranſmigratio ex Oriente *in* Occidentem *facta intelligi debeat.*

Cap. III. minibus, *Tigri, & Euphrate* irriguum, *Turri* ædificandæ aptissimum locum invenerunt. Loco igitur *Turris* assignato, jam cùm hoc in loco, confusum sit labium universæ terræ, certè omnes homines in illa immensa planitie congregatos fuisse, uti in præcedentibus ostendimus, constat.

Quæritur primò, in quantum homines intra 275 annos (tantum enim spatium temporis inter diluvium, & *Turris* ædificationem intercessit) propagari potuerint? Quamvis verò in præcedentibus, humani generis multiplicationem intra 130 annorum spatium factam ad calculum reducere conatus fuerim, hoc tamen loco alium computum nostro instituto magis congruum inimus. Supponamus igitur, totum genus humanum à tribus paribus conjugum singulari DEI OPT. MAX. providentiâ à diluvio in semen servatis, prodiisse. Secundò singulos annos, singulos conjuges, vel marem, vel fœminam procreasse & 14 annorum ætatem conjugio habilem constitisse, quibus positis, per certam singularum circumstantiarum combinationem, humanum genus propagari potuisse invenimus ad 9094468 hominum utriusque sexus, quamvis *Theophilus Reinaudus ad* 14000000 *Turri* præsentes fuisse, in suis tabulis chronologicis asserat unde nos ad demonstrationem faciendam magis congruum numerum prædictum, retinemus multo hoc minorem, quod quamvis alicui forsan παράδοξον videri posset, positis tamen ponendis hunc numerum prodire necessum est, & non dissonat ab iis, quæ supra ex Rabbinis adduximus. Horum igitur medietatem *Turri* ædificandæ applicemus, videlicet 4547234. verisimile enim est, munia communitatis in certas classes, seu ordines fuisse distributa, uti antea dictum fuit, ita ut alii ædificandis casis & tuguriis, alii cædendis lignis, alii fodiendâ argillâ, & bitumini congregando, alii fornacibus ad coquendos lateres, alii provisioni, & annonæ colligendæ in tanti populi sustentationem occuparentur.

Calculus propagationis humanæ.

Sect. I.

His quoque ita constitutis, nunc quæritur, si *Turrim* ædificare volebant, cujus culmen pertingeret ad primum cœli fornicem, ut Samaritana lectio habet, sive ad Cœlum *Lunæ*, quanta debuerit esse ejus altitudo: cui quæstioni satisfaciemus, si altitudinem *Lunæ* à *Turri* geometrico priùs ratiocinio demonstremus.

Altitudo ☽ *à terra.*

Cum itaque variis rationibus à peritissimis Mathematicis 60 milliaria Italica uni gradui terrestri respondere sit compertum; fiat, ut 1 ad 60, ita 360 ad aliud, factaque operatione juxta regulam proportionum, prodibit totius terrestris globi ambitus æquinoctialis in milliaribus 21600; cùm circumferentiæ cujusvis circuli ad diametrum juxta *Archimedis* demonstrationem consistat in proportione tripla sesquiseptima minori verâ; vel tripla superdecupartiente septuagesimas primas, majori verâ, & ad invicem se habeant, ut 22, ad 7. vel 21. ad 7. Si fiat, ut 22 ad 7, ita 21600 ad aliud, prodibit diameter Terræ 6872 vel potiùs $6872\frac{8}{11}$ milliarium, cujus dimidium 3436, ejusdem semidiameter; superficies verò globosa terræ habebitur ex multiplicatione circumferentiæ in diametrum, quæ est, 148456800 milliarium; soliditas verò hujus habebitur, si diametrum terræ in tertiam partem superficiei globosæ duxeris, prodibunt 3400155648 milliaria cubica, totius terreni globi soliditas.

Inventa itaque semidiametro globi terreni, habebitur ex consequenti in milliaribus Italicis distantia à centro terræ usque ad globum lunarem. Non dicam hic modum, quomodo Mathematici in cognitionem hujusmodi distantiæ *Lunæ*, reliquorumque planetarum, à terra ad proprias eorum sphæ-

Inventio diametri globi terreni, una cum circulo, superficie & cubo.

CŒLUM LUNÆ

Sem. 50 Terræ

Venite faciamus nobis Civitatem et Turrim cuius Culmen pertingat ad Cœlum.

T. Latinus

Δεῦτε οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἔσται ἡ κεφαλὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ.

T. Græcus

T. Syriacus

הבה נבנה-לנו עיר ומנרל וראשו בשמים.

Text. Hebræus

Sem. 40 Terræ

تعالوا نبني لنا قرية وبجدلا راسه يداني السما.

T. Arabicus

הבו נבני-לנא קרתא ומנרלא ורישיה מטי עד צ׳ה שמיא.

T. Chaldaicus

Sem. 30 Terræ

Nota ad Lectorem

Divisimus altitudinem Turris ad Lunam usque in. 5. partes; quarum unaquæque continet. 10. Semidiametros globi terreni, 2 semid. iuxta distantiam Lunæ proximã a centro terre 52 Semidiametrũ Geocosmi; Unde luculenter concluditur globum terrestrem pondere Turris extra centrum motum fuisse tanto spatio quanta est intercapedo inter O. et N. Videbis pariter pondus Turris globo terræ M.L æquilibratum multum excessisse pondus globi terræ.

Absurda hinc resultantia sunt

1°. Ad globum terre extra centrum motum totius inferioris nature ruinã consequutam

2. Solem et Lunam terrenum globum non nisi ad ⅓ illuminare potuisse. Unde omnium climatum Zonarumque pturbatio

3°. Neminem in terreno globo nisi sub violento statu consistere potuisse nisi sub linea directionis AB. in solo loco A. rectè

4°. Umbram Turris semper alicubi terram visam fuisse in hemisphæris superiori haud secus ac Lunæ

Sem. 20 Terræ

Cap. III. sphæras, venerint, cum de iis, *Ars* nostra *Magna Lucis & Umbræ*, cæterorumque Astronomorum opera hujusmodi inventionibus plena sint, sed distantias solummodò à præstantissimis Mathematicis, variis observationibus compertas, & ubique passim obvias adducam.

Distantia itaque à centro terræ usque ad *Lunam* est triplex; major est in apogæo, minor in perigæo, media in quadraturis *Lunæ* constituta; nos mediam & infimam ad nostræ demonstrationis veritatem ostendendam, distantiam elegimus, quam 56, aut 52 semidiametrorum Terræ plerique Astronomi esse deprehenderunt, de quibus vide *Tychonem*, *Keplerum*, *Copernicum*, & modernos, *Blancanum*, *Ricciolum* aliosque innumeros. Sit itaque semidiameter Terræ, quam paulo antè 3436 milliaria Italica continere invenimus. Hoc posito, si 3436 milliaria, in 56 semidiametros, videlicet distantiam *Lunæ* à Terra, duxeris, habebis quæsitum, nimirum 192416 milliaria Italica, distantiam *Lunæ* à Terra; si verò semidiametri terrestris milliaria, in 52 semidiametros duxeris, quæ est vicinior ad Terram distantia, habebis 178672 milliarium *Lunæ* ad Terram distantiam inventam.

Atque tot milliarium alta debebat esse *Turris* nostra, ut cœlum *Lunæ* tangeret. Exploratâ itaque *Turris* altitudine, jam videamus, quantæ molis illa in soliditate fuerit; & primò quidem juxta opinionem quorundam Authorum Arabum ponamus *Turrim* conicam, quam alii quadratam fuisse sentiunt, & in diametro suo, sive uno latere, octo milliaria, id est, octo millia passuum, spacium occupasse, erit quadratum ejus 64 milliarium quadratorum, jam verò cum juxta *Archimedis* rationem, quadratum alicujus diametri ad ejusdem circuli aream se habeat, ut 14 ad 11, ductis 11 in 64, & producto diviso per 14, prodibit area circuli 50 (vel accuratiùs $50\frac{2}{7}$) milliarium quadratorum, sive 50000 passuum; quæ iterum juxta Regulas *Archimedis* de coni, & cylindri dimensione in tertiam partem altitudinis *Turris*, videlicet in 59557 ducta dabunt soliditatem totius *Turris* in milliaribus cubicis 2977850. Sect. I.

Præterea cum milliare unum 5000 pedibus geometricis, qui 1000 passibus æquivalent, constet, erit juxta regulas tetragonismi, & cubi, milliare unum quadratum, pedum 25000000, & cubicum milliare continebit 125000000000 pedes cubicos. Supponamus jam unius lateris cocti quadrati latus pedi geometrico respondere, & sex quadratos lapides hujusmodi constituere cubum: utique lapidum dictorum numerus erit 125000000000, id est, pedum cubicorum, qui ducti in totius soliditatem *Turris*, dabunt multitudinem laterum cubicorum in hac immensa mole exstruenda requisitorum 374731250000000000; cum verò in varia loculamenta, & habitationes tota *Turris* sit divisa, à soliditate tota demamus millesimam partem, remanebitque hic numerus, 374354625000000000, *Turris* vera soliditas, qui numerus adeò immensus est, ut animo vix concipi possit; unde ex hujus *Turris* calculatione innumera absurda sequuntur.

CONSECTARIA.

Sequitur *primò*. Quod si spatio trium Consect. 1. millium quadringentorum viginti sex annorum continuè à quatuor millionibus hominum fuisset laboratum, & *Turris* singulis septimanis uno milliari circumquaque ascendisset, *Turris* dicto temporis spatio non fuisset finita.

Sequitur *secundò*. Si omnium sylva- Consect. 2. rum totius orbis terrarum ligna in unum locum fuissent comportata, & totus orbis terrarum in limum, seu argillam cessisset, & oceanus cum omnibus

Cap. III. bus maribus & fluviis in bitumen; nec ligna ad coquendos lateres, nec ad argillam orbem terræ, nec ad bitumen oceanum suffecturum fuisse. Novum igitur orbem condere, eumque hoc duplo majorem ad hanc fabricam expediendam esse oportebat.

Consect. 3. Sequitur *tertiò*. Quod si eques quispiam singulis diebus 30 milliaria in illo declivi cochleæ ascensu confecisset, octingentorum annorum spacio, *Turris* apicem non attigisset.

Consect. 4. Sequitur *quartò*. Hanc *Turrim* pondere suo multis parasangis superasse Terram; quod ita ostendo. Sit *Turris* a b d, globus terræ b c d e, centrum Mundi o. Si igitur totus terrestris globus ad hanc fabricam complendam non erat sufficiens, ergò si aliunde divinitus suppeditata materia *Turris* demonstratæ magnitudinis super terram fuisset elata, necessarium erat, terram tantum extra centrum universi, utpote leviorem exire, quantus erat excessus ponderis *Turris* supra pondus terræ; quem excessum juxta Staticæ leges cùm nos invenerimus, decem semidiametros constituere, conclusimus, centrum gravitatis terreni globi non jam in o, sed in i constitui, ibique cum centro mundi congruere; quod si ita, ergò totus terrenus globus extra centrum universi, cum ruina totius Mundi extitisset. Lector examinet figuram hîc appositam, & verum, quod diximus, inveniet. Vana itaque fuit, & stulta mortalium præsumptio, tale quid non dicam cogitare, sed ne attentare quidem velle; ut proinde merito ob temeritatem DEO hominibusque invisam, dum cum cœlo bellum inire præsumptuosiùs attentarent, DEUS confusione linguarum tantam temeritatem puniendam censuerit. Sect. I.

CAPUT IV.

De Turris Nembrod *formâ, & architecturâ.*

Cap. IV. Appropinquabat tandem tempus, quo *Nembrod* in executionem duceret ea, quæ jam multis annis animo conceperat, de *Turris* altissimæ, quæ culmine cœlum pertingeret, fabrica; quare selectis accitisque undique ex infinita penè hominum multitudine architectis, tum vel maximè qui ex suæ stirpis essent progenie, omne consilium suum illis aperuit, eos in omnibus, quæ dictam fabricam concernerent, exequendis, quàm diligentissimè instruxit, mensuras totius fabricæ præscripsit, modulum, sive prototypon è ligno, vel argillâ effictum, ut secundum illud se dirigerent, ostendit; siquidem verisimile est, eum uti erat sublimi judicio pollens, tantæ molis opus non temerè, & tumultuariâ quadam resolutione, sed maturo, & quàm deliberatissimo animo concepto jam à multis annis consilio inchoasse; dispertitis itaque architectis in certas classes, quorum alii fundamentis locandis, latomorumque laboribus dirigendis præsiderent, alii operas in fodienda argilla, lignis, arboribusque cædendis, ad lateres in fornacibus jam instruendis, coquendos, occupabantur; quidam operarum, tum in bitumine colligendo, saxisque eruendis, tum in instrumentis ferreis, id est, marris, patellis, malleis, cochlearibus, trullis, gnomonibus, harpaginibus, similibusque ad fabricam necessariis instrumentis parandis, curam habebant; non deerant, qui figulis, fabrisque in vasis ligneis ad calcem portandam aptis, deinde scalis, machinisque, ad saxa sublevanda, trabibusque ad pegmata extruenda, conficiendis præsiderent: quia verò in tanta laborantium multitudine,

Præparatio rerum ad Turrim ædificandam necessariarum.

Prospectus Turris Babylonicæ ex Præscripto R. Adm: Patris Athanasy Kircheri Soc: Jesu.
TURRIS BABEL

…, ut secundum illud se dirigerent, ostendit; siquidem verisimile est, eum uti erat sublimi judicio pollens, tantæ molis opus non temerè, & tumultuariâ quadam resolutione, sed maturo, & quàm deliberatissimo animo conce-

…habebant; non deerant, qui figulis, fabrisque in vasis ligneis ad calcem portandam aptis, deinde scalis, machinisque, ad saxa sublevanda, trabibusque ad pegmata extruenda, conficiendis præsiderent: quia verò in tanta laborantium multitudine,

Cap. II. tudine, commeatus, ſive ciborum annona prorſus neceſſaria erat, œconomos quoſdam veriſimile eſt, conſtitutos fuiſſe, qui annonam undique & undique collectam, nec non magnâ camelorum, equorum, aſinorumque multitudine in conſtitutum locum advectam, operis ſtatuto tempore diſtribuerent.

Sub qua forma Turris *fuerit ædificata.*

His itaque per ſuos miniſtros ſingulari providentiâ conſtitutis, fabricam orſus eſt, & *primò* quidem ſub formâ rotundâ, aut, uti alii ſentiunt, quadratâ, (nos rotundam ſeligimus) fundamenta ponebant, juxta circuitus determinatam quantitatem, deinde ſupra jacta fundamenta formam fabricæ ordiebantur; & *primò* quidem, pro primo ſolario, ſive contignatione, ambitum, ſeu peridromum ad quam volebant altitudinem exaltabant, per quem homines animaliaque bitumine, lateribuſque onuſta facilè circumire poſſent, ſuis exedris periſtiliiſque ad præcipitationem animalium vitandam inſtructum; *deinde* ad hujus peridromi planum ab infima *Turris* baſi, ſcala cochlearis, ſive helix ſat lata parabatur, per quam ſub declivi, & quantum fieri potuit, depreſſo tramite, facillimus animalibus aſcenſus dabatur. Erat autem hæc prima ſubſtructio ſubtus variis cameris, receptaculis, fornicibuſque ſuffulta, tum ad nocturnam operarum quietem, tum ad neceſſarium commeatum ibidem recondendum. Hac veluti primâ *Turris* contignatione peractâ, ſecundam ordiebantur contignationem, juxta quantitatem ipſis placitam, ad quam ex primo peridromo per ſcalam cochloïdem, ſive helicem, ad ſecundam concedebatur aſcenſus; & ſic à peridromo ad peridromum, atque ex hiſce per ſcalas cochloïdes ad ſingulos aſcendebatur uſque ad eam altitudinem, quam DEUS ipſis permiſit, dum confuſione linguarum eos à cœpto opere deſiſtere compulit.

Prima Turris *contignatio.*

Verùm ut lector luculentiùs *Turris* fabricam contemplaretur, hîc ejus non genuinam quidem, ſed quam concipere mente noſtra poſſumus, delineationem apponendam cenſui. *Sect.* I.

Notandum verò, quod antequam fabricam ordiretur *Nembrod*, primò manſiones, ſive habitacula, domuſque ædificandas cenſuit, ne tanta multitudo hominum ſemper ſub dio, omnibuſque aëris injuriis expoſita regione, commorari cogeretur, ſub forma civitatis extruxit; atque hanc ego arbitror civitatem fuiſſe, de qua *Moſes* in ſacra *Geneſi*, mentionem facit. *Venite faciamus nobis civitatem & Turrim.* Fuiſſe autem primò rudia quædam, & impolita habitacula ſine ordine diſpoſita, ſed cum in architectonica arte, ex *Turris* extructione plurimùm jam profeciſſent; tunc enim *Nembrodus* ſub initio Regni ſui, eam ad meliorem deinde formam & decorem redactam, ad *Euphratis Tigriſ*que confluxum condidit, quam poſt 70 circiter annos *Semiramis* inſtaurandam, ſtupendis, magnificentiſſimiſque fabricis, uti paulò poſt videbitur, condecoravit. Neque putet lector, contignationes dictæ *Turris* ſub continua ſoliditate extructas, quin imò, ingentibus intùs aulis, conclavibus reconditoriiſque præditas fuiſſe, per quæ ex peridromis intra ea undique ingreſſus concedebatur. Ad quam verò altitudinem, propoſitam *Turrim* exaltârit *Nembrod*, antequam ab operis proſecutione deſiſterent, ſacer textus ſilet: ſecundum varias verò autorum in præcedentibus allegatorum opiniones, alii ad altitudinem montis, alii ad mille paſſus, non deſunt, qui ad quatuor millia paſſuum altitudinem erectam fuiſſe arbitrantur, de quibus in ſequentibus pluribus agetur. Lector eam, quæ ipſi magis arriſerit, amplecti poterit. Atque hæc de *Turris Babylonicæ* fabrica ſufficiant.

Quænam civitas illa fuerit quam ſacer textus Nembrod *extruxiſſe refert.*

SECTIO II.

De stupendis, & prodigiosis tum urbium, tum turrium, hortorumque miraculis, à *Nino*, & à *Chusi* filiis, & *Semiramide* post mortem *Nembrod* extructis.

CAPUT I.

De Nino, *ejusque rebus gestis.*

Qualis fuerit Ninus Rex Assyriorum.

DE *Nino*, primo *Assyriorum*, atque adeò totius mundi imperatore, variæ sunt tum apud sacros, tum apud profanos auctores, narrationes. Nos *Herodotum*, *Diodorum Siculum* & *Strabonem* secuti, quid de eo sentiamus, paucis aperiamus. Itaque, quemadmodum in *Arca Noë* tradidimus, nos credimus, hunc *Ninum* esse illum, quem Sacra Scriptura *Genes. cap.* X. *vers.* 11. vocat *Assur*, qui cum exercitu exiisse dicitur de terra *Sennaar*, id est, de *Babylone*, ubi regnaverat pater ejus, & subactis *Assyriis*, ædificasse in *Assyria* civitates ibidem nominatas, & unam præ cæteris magnam, quam ex nomine suo appellavit *Niniven*, in qua de *Babylone* sedem regni sui transtulit, ac deinceps *Assur*, hoc est, *Assyriorum* Rex nuncupari cœpit. Cæteras ipsius *Nini* res gestas multas admodum, & præclaras breviter ex *Ctesia Cnidio* recenset Diodorus Siculus lib. II. rerum antiquarum, cap. I. ubi sic ait: *Primus Rex* Assyriorum, *scriptores nactus est* Ninus, *qui ejus gesta literis traderent. Is naturâ bellicosus, & virtutis appetens, cùm primùm robustissimos juvenum, plurimorum temporum, armorum usu, ad omnem laborum patientiam, & belli pericula exercuisset, coacto exercitu, societatem iniit cum* Arico Arabum *Rege*. Et post pauca subjungit: Ninus *igitur* Arabum *Rege assumpto exercitum duxit adversus* Babylonios Arabiæ *conterminos. Nondum enim condita erat* Babylonia, *sed aliæ circa nobiles urbes incolebantur, quibus propter armorum desuetudinem facilè superatis, tributoque imposito Regem eorum cum filiis captum interemit. Deinde quibusdam* Armeniæ *urbibus in potestatem redactis*, Barzanes *Rex* Nino *viribus impar, cum multis donis occurrens, & se, & regnum ejus potestati permisit. Huic* Ninus, *magno usus animo*, Armeniæ *regnum restituit, commeatu, & militibus impetratis. In* Mediam *deinde auctis viribus transgressus, cum ei* Farnus *Rex cum exercitu occurrisset, prælio victum, cumque uxore, & septem filiis captum, cruci affixit. Prosperâ fortunâ elatum* Ninum *cupiditas cepit totius* Asiæ, *quæ inter* Tanaim *&* Nilum *jacet, potiundæ; secundæ etenim res, ut plurimum ambitiosas majorum ingerunt cupiditates. Itaque præside ex amicis quodam* Mediæ *imposito, ipse ad reliquam subjiciendam* Asiam *profectus, omnem annis decem & septem, præter* Indos *&* Bactrianos *in potestatem redegit. Pugnas singulas, ac devictorum numerum nullus quidem scriptor tradidit. Nos, quæ excellentiora feruntur,* Ctesiam Cnidium *secuti, paucis narrabimus: subjecit omnes maritimas, ac propinquas gentes,* Ægyptios, Phœnices, *& interiorem* Syriam, Ciliciam, Pamphiliam, Lyciam, Cariam, Phrygiam, Misiam, Lydiam, Troada, *&* Phrygiam, *quæ est super* Hellespontum, Propontida *etiam, ac* Bithyniam *&* Cappadociam, *& gentes juxta* Pontum *barbaras, usque ad* Tanaim

Diodorus Siculus.

Nini bella adversus varios Reges.

Farnum Regem victum cruci affixit.

Quasnam regiones subjecerit sibi.

[illegible] *flumen, quæ* [illegible] *imperio* Cadusios, Tapyros, Hyrcanos, Drangas, Dernicos, Carmanios, Rhombos, Vorcanios, Parthos, Persas, *præterea* Susianos, Caspiosque, *ad quos angustus est aditus, unde & portæ* Caspiæ *appellantur, pluresque alias, quas recensere instituto opere prolixius esset, ignobiles nationes.* Sic *Diodorus*, uti supra; qui *cap.* II. ex eodem *Ctesia* tradit,

[illegible] habuisse in exercitu suo, peditum ad decies septies centena millia, equitum millia ducenta, currus verò falcatos, paulò minùs decem millibus & sexcentis, & superasse, ac debellasse *Zoroastrem* Regem *Bactrianorum*, qui cum quadringentis armatorum millibus ei obviam venerat. Contigit autem hæc *Nini* de *Zoroastre* parta victoria post conditam *Ninivem*, ut ex

Exercitus Nini *contra Zoroastrem.*

guſtinus lib. XVIII. de civit. Dei, cap. 2. ſub finem de *Semiramide* hæc verba faciens ait; *Hanc putant nonnulli condidiſſe* Babylonem, *quam quidem potuit inſtaurare. Quando autem, vel quomodo condita fuerit, in* XVI. *libro diximus* (ſubaudi *cap.* 4.) ſic ille. Præterea quod ait *Diodorus* de *Ægypto*, ac finitimis Regionibus à *Nino* ſubactis, videtur exponi debere, ita ut vel non plenè, vel non

ni, reſtant anni duntaxat 117. nempe 65, quibus regnavit *Belus*, & 52 regni *Nini*, qui faciunt in ſummâ annos 219. Sanè in tam brevi annorum curriculo non poſſum ſatis mirari, genus humanum uſque adeò multiplicari potuiſse, ut jam tot, tantæque provinciæ populis repletæ eſsent, & Reges tam numeroſos haberent exercitus; contra verò admiſsâ, & computatâ generatione

Tigris fluvius
Bagdad
Erat autem
NINIVE CIVITAS
Magna 3 dierum. Jone cap. 3
Prospectus Urbis Ninive ex præscripto R. adm. Patris Athanasij Kircheri Soc. Jesu.
A. Latus longius habet stadia 150.
B. Latus brevius habet stadia 90.
C. Palatium Regis Ninive.
D. Ingressus Jonæ Prophetæ in Urbem itinere unius diei.
Noort
Oost
Zuyt
West
Sepulchrum Nini.
Euphrates fluvius.
Adhuc Quadraginta dies et Ninive subvertetur. Jon. cap. 3

Cap. I. ne *Cainan*, ut apud LXX Interpretes habetur, & poſito, diviſionem linguarum incidiſse in annum 144 vitæ *Phaleg*, & nativitatem *Abrahæ* in 130 ætatis *Thare*, ut nos facimus, procul dubio poſtrema *Nini* tempora incidunt non longè ante 400 à diluvio annum, ut videre eſt in tabulis chronologicis; & tunc multò credibilius eſt, potuiſse hominum multiplicationem tantopere jam eſse auctam, ut *Ninus*, & *Zoroaſtres* inter ſe bellantes, cogere valuerint exercitus adeò numeroſos, quales in præcedentibus deſcripſimus. Sed ut revertamur ad *Ninivem* à *Nino* conditam, ne quicquam curioſarum rerum in hoc opere omiſiſse videamur, hîc urbis deſcriptionem ſubjungam. Sect. II.

CAPUT II.

De ædificatione Ninive *civitatis magnæ ejuſque vaſtitate.*

Cap. II. Legimus ab orbe condito varias fuiſſe civitates, immenſa vaſtitate præditas, ſucceſſu temporum à diverſis Regibus extructas, uti in *Ægypto* de *Memphi*, *Thebis*, *Heliopoli* tradunt Ægyptiarum antiquitatum ſcriptores, & nos quam fuſiſſime *Tomo I. Oedipi* oſtendimus. Memorat quoque tum *Marcus Paulus Venetus*, tum noſtri patres, mira de civitatibus immenſis in regno *Sinarum*, de quibus lege, ſi placet, *Chinam noſtram illuſtratam*; non defuerunt quoque in *Europa* ſub veterum *Romanorum* Dominio urbes incredibili magnitudine præditæ, uti *Roma*, *Syracuſæ*, *Carthago*, & ſimiles, & modernis temporibus, *Roma*, *Cairus*, *Pariſiorum urbs*, *Londinum*, *Amſtelodamum*, *Ulyſipona*, & cæteræ, ſed quæ ad magnitudinem *Ninive* acceſſerint, nullam invenio. Verùm ut hæc accuratiſſimè diſcutiantur, ab ipſa ſacra ſcriptura initium ſumamus; *Jonæ* itaque *capite* III. *verſ.* 3. ſic dicitur: ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים מהלך שלשת ימים. *Et* Ninive *fuit urbs magna* DEO, *itinere trium dierum*; ubi Græca ſic habet: ἡ δὲ Νινευὴ ἦν πόλις μεγάλη τῷ Θεῷ ὡσεὶ πορείας ὁδοῦ ἡμερῶν τριῶν. *Et erat* Ninive *civitas magna* DEO, *quaſi itineris viæ, trium dierum.* Chaldæa ſic habet: ונינוה הות קרתא רבתא קדם יי מהלך תלתא יומין. *Et* Ninive *fuit urbs magna coram Domino, itinere trium dierum.* Civitas videlicet DEO, quo more ſolito *Hebræi* magnum quid indicant, ut montes DEI, montes altiſſimi. Hoc in loco mirè ſe torquent interpretes, dum magnitudinem urbis non ſatis videntur potuiſſe comprehendere; unde variis diverticulis, modiſque hunc triduani itineris *Jonæ* tranſitum videntur explicare. *Variæ opiniones de Ninives vaſtitate.* Quidam enim accipiunt pro triduano itinere totius urbis ambitum; nonnulli putant, triduanum iter ita intelligi poſſe, ut in omnibus, & ſingulis plateis urbis perluſtrandis, tres dies conſumi debuerint, quo quidem valde hallucinantur, cùm vel in unicæ Romanæ urbis plateis percurrendis, plusquam triduum impendi poſſit, non item in ambitu, qui ſpacio ſex horarum facilè confici poteſt; neque hîc, ut aliquibus placet, iter triduanum à *mari Syriæ*, ubi à piſce evomitus fuit *Jonas*, uſque *Niniven*, ſumi poteſt, cum *Phœnicum* littus pluſquàm trecentis milliaribus à *Ninive* diſtet, imò ſacro textui contrarium videtur, in quo expreſsè dicitur, *Et cœpit* Jonas *introire in civitatem itinere diei unius*. Triduanum itaque iter emetiendæ urbis intelligi debet, ut quod à primo introitu ejus, unius diei itinere emenſus erat *Jonas*, illud recto itinere totum tribus diebus compleret. Multa quoque hîc nugantur Rabbini, dum

Cap. II.

Rabbini in Mari Rubro Jonam *evomitum esse nugantur.* Φοινικὸν & ἐρυθραῖον.

dum *Jonam* in *Mari Rubro*, seu *Erythræo* ejectum dicunt, ut *Babyloniæ* vicinior esset, sed cum *Phœnicium* & *Erythræum* quoad vim græcarum vocum idem sonent, neque vim verborum intellexerint, error iis ob solitam eorum ignorantiam condonandus est. Nos igitur relictis hisce placitis, dicimus, verum & genuinum sacræ scripturæ sensum intelligi debere secundum diametralem urbis situm, ut postea ex descriptione patebit: erat enim civitas in varias plateas divisa, quarum binæ transversæ in longum & latum, præcipuum in urbe locum tenebant, in qua & magnatum habitationes erant haud secùs, ac *Romæ* platea longissima, quam *Cursum* dicunt, scitè demonstrat. *Cursus* dicitur, eò quod in ea præcipua urbis spectacula, & principum magnatumque introitus cum celeberrima equitum pompa exhibeantur, uti & in aliis quoque magnis urbibus fieri solet; & talem fuisse illam trium dierum in urbe *Ninive* plateam, quæ urbem bifariam dividebat, & per quem *Jonas*, tanquam viam principalem unius diei itinere ingressus, *Ninivitis* pœnitentiam prædicabat. Nam ut rectè Ralbag Rabbinus: ונינוה עיר גדולה ג ימים מִקְּצֵי אל קצי. Id est, *fuit* Ninive *civitas magna tres dierum ab extremo usque ad extremum.* Verùm, ut hæc, quæ dixi, vera esse intelligantur, totius urbis ichnographiam, juxta *Diodori* descriptionem, ante oculos lectoris exponendam duxi, ut ex ejus forma & figura, longitudine & latitudine, laterum turriumque multitudine, facilè quisque incredibilem, & pœnè immensam urbis vastitatem cognoscat. Quod verò *Lucanus* de *Roma* dicit:

Una domus urbs est, urbs oppida plu-
rima claudit,

Romanæ urbis *magnitudo comparata cum* Ninive.

hoc non dictum velim, uti in *Latio nostro* fusè demonstravimus, de *Roma* intra suos muros conclusa, sed de suburbiis, quorum termini vel ad *Faliscos, Sabinos, Tybur, Præneste,* quin & in *Tusculanos montes*, *Volscorum*que regnum, *Ostia Tyberina*, & *Centumcellas* extendebantur, teste *Ammiano Marcellino*, intelligi debent, quod de *Ninive* dici nequit; erat enim civitas validissimis undique & undique muris clausa, uti ex *Diodoro* trademus.

Sect. II.

Demonstratio formæ & magnitudinis Ninive.

Sit itaque quadrangulæ urbis latus majus juxta *Diodori* descriptionem, 150 stadiorum, quæ in passus resoluta 18750 passuum dant longitudinem; nam 125 passus unum stadium conficiunt. Itaque 18750 passus per 1000 divisa, dant 18 milliaria, & insuper 750 passus: atque tot milliarium unius lateris majoris longitudinem habuisse ex calculo constat; minus verò latus 90 stadiorum, dat passus 11250; quæ in milliaria resoluta dabunt 11 milliaria, & insuper 250 passuum longitudinem lateris minoris, eritque ambitus urbis 480 stadiorum; hæc latera, minus & majus in se ducta dabunt aream urbis 198 milliarium, exceptis minutis.

Magnitudo Ninives *ad* Latii *amplitudinem applicata.*

Ex hoc calculo consequitur primò, si murus major *Ninives* 18 milliarium longitudinem habuit, illum adæquasse distantiam illam, quæ est inter *Romam* & *Tybur*; tot enim milliarium hujusmodi distantiam nos frequenti istiusmodi itineris experientiâ compperimus, quamvis vulgò 17 milliarium esse plerique teneant; cùm verò minus muri latus, 11 milliarium intercapedinem invenerimus, habebit murus eam longitudinem, quæ est inter *Tybur* & *Præneste*; si verò hinc latus majus traducamus, per *Tusculum*, usque in *Albanum*, quæ est distantia 18 milliarium, & hinc *Romam* 11 milliar. habebimus quadrangulum, quod maximam *Latii* partem occupabit, cujus videlicet area continebit milliaria quadrata 198 †750 passus quadratos. Unde patet, *Niniven*, maximam fuisse civitatem,

Cap. II. tatem & integram quaſi provinciam *Atturiæ*, ſive *Aſſyriæ*, intra muros ſuos concluſiſſe: extra quos muros immenſa præterea fuiſſe ſuburbia *Diodorus* dicit, quæ vel ab ipſo *Eufrate*, per tranſverſam *Meſopotamiæ* regionem uſque ad *Niniven* pertingebant, quin & ultra *Tigrim*, cui *Ninive* adjacebat ad *Medorum* ac *Elimaidis* regionis confinia ſe extendiſſe, ex relatione itinerariorum, rudera vaſtiſſima, quæ etiamnum ibi ſpectantur, uti in ſequentibus videbitur, ſat ſuperque demonſtrant. Neque mirum cuipiam id videri debet, cùm *Cteſias* apud *Sabellicum*, totam *Aſiam* in ea condenda à *Nino* convocatam, occupatamque referat: Ninus, Diodoro teſte, *habitare eam coëgit majori ex parte* Aſſyrios, *& quidem potentiores, ex reliquis verò nationibus voluntarios aſſumpſit, à nomine ſuo urbem* Ninam *appellans, agros propinquos habitatoribus diviſit*. Major enim erat *Babylone*, uti Strabo hiſce verbis refert: ἡ δὲ Νῖνος πολὺ μείζων ἦν τῆς Βαβυλῶνος, ἐν πεδίῳ κειμένη τῆς Ἀτουρίας, in campo *Atturiæ*.

Situs ejus fuit, uti in præcedentibus diximus, ad occidentale littus *Tigris* condita; & uti à ſacro textu definitur, urbs magna trium dierum, ita quoque longitudinem ſuam facilè ad *Euphratis* littora extendebat, & totam pænè *Meſopotamiæ* latitudinem tranſverſam occupabat. Tota deinde urbs variis rivis foſſiſque irrigabatur, uti *Herodotus*, *Diodorus*, *Strabo* tradunt, ne deeſſet, quod humanæ vitæ tantopere neceſſarium foret. Turres in ea fuiſſe 1500 *Diodorus* narrat, quas quidem non omnes mœnibus inſertas fuiſſe, vel inde patet, quod una Turris ab altera non niſi 32 pedibus diſtare debuerit, uti ex calculo circuitus urbis 480 ſtadiorum, clarè patebit. Cum itaque *Diodorus* de Turribus hiſce mœnibus inſertis nihil dicat, veriſimile eſt, eas partim in mœnibus, & ſupra portas urbis principales, partim in præcipuis urbis platearumque angulis, partim etiam in ſuburbiis *Nivives* extructas fuiſſe. Sed jam ad ea, *Sect.* II. quæ primam ejus fundationem à *Nino* factam concernunt, progrediamur.

Porrò *Ninus*, uti *Cteſias Cnidius* tradit apud *Sabellicum*, *Bactrianis* bello ſubactis, exercitum opulentâ præda onuſtum in *Aſſyriam* reduxit; brevi inde interjecto tempore, cum jam filium ex *Semiramide* tuliſſet, qui paterno nomine & ipſe appellatus eſt, imperio uxori per manus tradito, vitâ deceſſit. Prægrandi eſt pyramide ſepultus. *Cteſias Cnidius* auctor eſt, molis altitudinem novem ſtadiorum fuiſſe, (quæ 1125 paſſus faciunt) lateraque aliquando ſpacioſiùs evagata; eam media planitie conditam memorant, aliquot ſtadia ab urbe *Nina* diſtantem. Regium id ſepulchrum diu poſtea ſuo manſit veſtigio, cum *Nina* urbs ipſa ſub id tempus intercidiſſet, aut certè non multò poſtquam *Aſſyriorum* Regnum eſt à *Medis* everſum: ferè eadem *Strabo* dicit de ſepulchro *Beli* in *Babylonia*, niſi quod in altitudine ejus differat. Ἔστι δὲ καὶ ὁ τοῦ Βήλου τάφος αὐτόθι, νῦν μὲν κατεσκαμμένος, Ξέρξης δ' αὐτὸν κατέσπασεν, ὥς φασιν· ἦν δὲ Πυραμὶς τετράγωνος ἐξ ὀπτῆς πλίνθου, καὶ αὐτὴ σταδιαία τὸ ὕψος· σταδιαία δὲ καὶ ἑκάστη τῶν πλευρῶν. ἣν Ἀλέξανδρος ἐβούλετο ἀνασκευάσαι· πολὺ δ' ἦν ἔργον καὶ πολλοῦ χρόνου. (αὐτὴ γὰρ ἡ χοῦς εἰς ἀνακάθαρσιν μυρίοις ἀνδράσι δυοῖν μηνῶν ἔργον ἦν.) ὥστ' οὐκ ἔφθη τὸ ἐγχειρηθὲν ἐπιτελέσαι, παραχρῆμα γὰρ ἡ νόσος ἢ καὶ τελευτὴ συνέπεσε τῷ βασιλεῖ, &c. *Ibi etiam* Beli *ſepultura eſt, nunc everſa, quod feciſſe* Xerxes *dicitur. Pyramis quædam erat quadrata, ex latere coctili ſtructa, ſtadii altitudine, cujus quodque latus ſtadium occupabat; hanc* Alexander *inſtaurare voluit, ſed cum multi res laboris eſſet & multi temporis, (nam ad expurgandam duntaxat terram decem millibus hominum, duorum menſium opus erat) quod inceperat, perficere non valuit, illico enim vel morbus,* vel

Ctesias Gnidius.

Pyramis immenſa ſepulchrum Nini.

Strabo. Beli *ſepultura.*

Cap. II. *vel mors eum oppreßit, posterorum verò nemo curavit, quin etiam reliqua neglecta sunt, & urbis partem* Persæ *diruerunt, partem tempus consumpsit, &* Macedonum *negligentia præsertim, postquàm* Seleucus Nicanor Seleuciam *ad* Tigrim *condidit stadiis tantùm trecentis à* Babylone *dissitam.*

Examinatur pyramis Nino erecta. Porrò Pyramidem illam *Nini* Mausoleò deputatam, novem stadiorum fuisse, *Ctesia* teste, merito quis dubitare de hyperbolica locutione posset; cum enim pyramidum mensura sit, ut altitudo unum ex quatuor lateribus æquet, area dictæ pyramidis necessariò debuit habere 81 stadia quadrata, sive 1265625 passus quadratos, quæ spacium occupant unius milliaris quadrati, + 265625 passus, quâ sanè major in orbe terrarum visa non fuit. Quicquid sit, nos eam inter fabulas ponimus, cum vel montium præcelsissimorum altitudinem superasset, juxta relationem tamen *Diodori* exponendam duximus. Hujus figuram rationi magis congruam à *Strabone* relatam vide in ichnographia *Ninives* appositam.

Anno itaque regni sui circiter vigesimo, *Ninum* condidisse urbem *Ninam*, sive *Niniven*, conjicere possumus, ex his quæ scripta reliquit *Diodorus Siculus Rerum antiquarum lib.* III. *cap.* I. ubi de *Nino* ait, quod post recuperatum *Babyloniæ* regnum, post subactam *Armeniæ* partem, eamque benignè Regi suo restitutam, & occisum *Mediæ* Regem, prosperâ elatus fortunâ, in animum induxit, totam *Asiam*, quæ inter *Tanaim* & *Nilum* jacet, suo subjicere imperio. *Quare quodam ex amicis* Mediæ *præfecto ipse ad reliquam subjugandam* Asiam *profectus, omnem annis decem & septem, præter* Indos, *&* Bactrianos *in potestatem redegit; deinde* Bactrianis *bellum intulit, sed locorum difficultatem, & hostium vim ad sese tutandos advertens, retroceßit, atque in aliud tempus, expeditionem illam distulit. Interim autem, reducto in* Asiam *exercitu, cum se superiores omnes, gloriâ, & rebus gestis, superasse intelligeret, urbem quoque ingentem condere statuit, cui par magnitudine, neque fuisset antea, neque esset futura. Itaque coactis undique viribus, & his, quæ ad tantum opus spectarent, paratis, supra* Euphratem *eam condidit.* Sect. II. *Ninive condita.* Hæc ex *Diodoro*; ubi tamen ei contradicunt omnes veteres, & moderni scriptores, illam non supra *Euphratem*, sed supra *Tigrim* fundatam fuisse; nisi velimus dicere, quod ejus suburbia à *Tigri* usque ad ipsum *Euphratem* se extenderint, uti paulò antè, & alibi quoque insinuavimus.

Ex quibus satis verisimiliter deduci posse videtur, *Niniven* anno regni ipsius *Nini* circiter vigesimo, ut dictum est, ædificari cœptam esse. Siquidem post translatam regni sedem in *Assyriam* & recuperatam *Babyloniam*; & devictum *Mediæ* Regem, *Asiam* annis decem & septem jam subegerat. *Quo tempore Ninive condita.*

Porrò hujus magnitudinem urbis, idem Auctor ibidem prosequitur, dicens: eam non æquâ laterum dimensione fuisse fundatam, atque erectam. Nam duæ muri partes longiores erant reliquis, uti paulò antè ostendimus. *Horum latus, inquit, quodlibet, longitudine est stadiorum* 150, *breviora verò stadiis* 90. *Magnitudo urbis.* *Et sanè spe sua nunquam frustratus est. Nulla enim postmodum urbs tanto ambitu, tantave mœnium magnificentia structa fuit. Altitudo murorum pedum est* 100, *latitudo, quâ tres currus simul perambularent; turres* 1500, *quarum altitudo pedum est* 200. *Habitare eam coëgit majori ex parte* Assyrios, *& quidem potentiores; ex reliquis nationibus voluntarios assumpsit, à nomine suo urbem* Ninam *appellans: agros propinquos habitatoribus divisit.* Sic *Diodorus*. Congruunt verò, quæ de hujus urbis amplitudine idem auctor asseruit, cum his quæ de eadem tradit scriptura sacra Jonæ cap. III. vers. 3. illis verbis: *Et* Ninive *erat civitas magna itinere trium dierum,*

Cap. II. *dierum*, nimirum in diametro. Verisimile enim est, *Jonam* prædicando pœnitentiam, non circa ambitum, sed per medium urbis incessisse; nam si stadium, ut perhibent, octava milliarii pars est, utique quadringenta octoginta stadia faciunt iter 60000 passuum, quod ordinariè pedites triduo aut quatriduo conficere solent. Unde patet, meritò hanc urbem, *Genes. cap.* X. *vers.* 12. veluti per antonomasiam nuncupari magnam.

Per hæc item circiter tempora, probabile admodum est eundem *Ninum*, ob ingentem ejus potentiam, & super alios illius temporis Reges eminentiam, monarchæ nomine obtento, primam, quæ *Assyriorum* dicta est, Monarchiam erexisse. Hujus nos, quemadmodum & aliarum quoque trium præcipuarum mundi monarchiarum, singulos Reges successivè, propriis locis, ac temporibus adnotabimus; non quia intentio nostra sit, exterorum Regum chronologiam texere, sed quoniam ad nostrum institutum ritè ordinandum, plurimùm confert qualis, qualis saltem notitia illarum quatuor principalium monarchiarum, seu regnorum, quorum meminit *Daniel, cap.* II. *vers.* 38. sub typo statuæ illius magnæ, quæ habebat caput aureum, pectus & brachia de argento, ventrem & femora ex ære, & tibias ferreas; Et *cap.* VII. *vers.* 3. sub figura quatuor bestiarum ascendentium de mari. Et *Zachar. cap.* VI. sub imagine quatuor quadrigarum de medio duorum montium æneorum egredientium. Hisce enim similitudinibus diversæ eorundem regnorum differentiæ, proprietatesque adumbratæ sunt, de quibus hîc agere opus non est, quod paucis explicari nequeant, & fusiùs eadem prosequi nunc nostri muneris non sit. Porrò harum monarchiarum prima fuit *Assyriorum*, altera *Persarum*, atque *Medorum*, tertia *Græcorum*, quarta *Romanorum*: quamquam de secunda, item & tertia fusius agitur in eadem *Danielis prophetia Sect.* II. *cap.* VIII. per totum, sub figura arietis, & hirci, invicem præliantium; & *cap.* XI. ubi breviter prædicuntur, monarchiæ *Persarum* interitus, & regni *Græcorum* exaltatio, & prælia item, quæ mox inter *Alexandri Magni* successores sunt exorta; harum verò quatuor duntaxat monarchiarum in sacris libris facta est mentio, non quod post ipsas usque ad mundi finem aliæ non essent erigendæ, (videmus enim *Turcarum* imperium postea *Romano* successisse, & post ipsum probabile est alia surrectura;) sed quia quatuor illæ tantùm *Christi* regnum præcedere debebant, quod in hoc mundo usque ad extremam judicii diem, & deinceps perpetuò in cœlis duraturum erat, ut apertè significatur *cap. Danielis* II. *vers.* 34. & 35. ubi dicitur, quod lapis, qui percussit statuam, & contrivit quatuor Regna hæc, factus est mons magnus, & implevit universam terram. Lapis quippe ille, figura fuit *Christi*, juxta illud Apostoli, prima ad Corinthios cap. X. vers. 4. *Petra autem erat* Christus, quod & apertius declarat citatus Daniel cap. II. vers. 44. & 45. ubi prædictam statuæ visionem exponens: *Suscitabit*, inquam, DEUS *cœli regnum, quod in æternum non dissipabitur, & alteri populo non tradetur, & comminutis prioribus regnis, ipsum stabit in æternum;* hoc verò regnum, aliud non est, nisi regnum *Christi*, & sanctæ ejus ecclesiæ. Itaque ut dixi de prædictarum quatuor monarchiarum Regibus eorumque jugi successione, quando scilicet, & quot annis singuli regnasse dicantur, agemus propriis locis.

Quatuor monarchiæ per statuam Nabuchodonosoris indicatæ.

Verum enim verò, cum hujus argumenti institutum Nembrodica historia fuerit, *Nembrod* verò primus in mundo Rex fuerit, dum Babylonici regni initia jecit; *Ninus* verò ejus filius, patris exemplum secutus, primus fuerit *Assyriorum* imperii fundator, operæ pretium me facturum existimavi, si continuatos, ad 1239, vel ad 1240 annos ordine

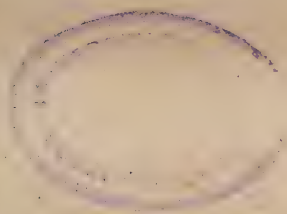
G

Cap. II. dine hujus monarchiæ ſucceſſores, juxta meliorem chronologorum ſententiam, apponerem, ne quicquam ad noſtrum inſtitutum pertinens omiſiſſe videremur, uſque ad ultimum *Sardanapalum*, cujus tempore *Jonas* ob conclamatam Mortalium impietatem in *Ninive* pœnitentiam prædicavit, quam cùm acceptaſſet Rex, & minas de ſubverſione urbis, pœnitentiæ operibus divertiſſet; accidit, ut ſpretis minis ipſe poſtea ad vomitum reverſus, ſceleſtum priſtinæ vitæ ſtatum repetierit, unde juſto DEI judicio ipſe totus mollitiei immerſus inter fœminas luxuriâ, & libidine obſordeſcens, à *Medis* obſeſſus, cum refugium non reperiret, extructo rogo, ſeipſum una cum liberis, concubinis, & inæſtimabili auri, argenti, pretioſorumque lapidũm copiâ, in eum ex deſperatione conjecit, atque una cum morte ejus imperium *Aſſyriorum Artabe* duce ad *Medos* & *Perſas* ſub *Cyro* tranſlatum fuit. Reges *Aſſyriorum* ſequens Tabula monſtrat; cæterarum verò monarchiarum Reges, uti alienos à noſtro inſtituto, ita relinquendos cenſuimus. *Sect.* II.

	Annus Mundi.	*Diluvii.*	*Catalogus Regum imperii* Aſſyriorum, *qui omnes ferè à* Nino *uſque ad ultimum* Sardanapalum *&* *ſanguinis agnatione hæreditate paterna imperium adierunt.*
Ninus			
Semiramis			
Zameis Ninyas			
Arius, ſecundus *Aſſyriorum* Rex.	2129	473	
Analius ——— ——— ———	2159	503	
Xerxes ——— ——— ———	2198	542	*Abraham,*
Armametres ——— ——— ———	2229	573	*Iſaac,*
Belochus ——— ——— ———	2267	611	*Jacob,*
Baleus ——— ——— ———	2302	646	& filiorum geſta.
Althades ——— ——— ———	2354	698	
Mamithus ——— ——— ———	2386	730	
Mancaleus ——— ——— ———	2416	760	*Memphis* in *Ægypto.*
Iphoreus ——— ——— ———	2446	790	Naſcitur *Moſes.*
Mamylas ——— ——— ———	2466	810	
Sparetus ——— ——— ———	2496	840	
Aſſades ——— ——— ———	2536	880	
Aminthas ——— ——— ———	2576	920	*Moſes* egreditur ex *Ægypto.*
Belothus ——— ——— ———	2611	955	
Bellepares ——— ——— ———	2636	980	
Lamprodes ——— ——— ———	2666	1010	
Soſates ——— ——— ———	2707	1051	Tempus Judaicum.
Lampares ——— ——— ———	2728	1072	
Pannias ——— ——— ———	2758	1102	
Soſarmus ——— ——— ———	2803	1147	
Mitreus ——— ——— ———	2822	1166	
Tautanes ——— ——— ——— ———	2849	1193	*Jephte.*
Tarteus ——— ——— ——— ———	2881	1225	
Thineus ——— ——— ——— ———	2921	1265	*Heli, Samuel.*
Darcilus ——— ——— ——— ———	2982	1326	*Saul.*
Eupalus ——— ——— ——— ———	2995	1339	Tempore *Davidis.*
Sardanapalus			*Salomon.*
			Jonas propheta.

Duravit imperium *Aſſyriorum* ſub 32 Regibus juxta *Chronicam Euſebii* 1239.

CA-

8
7
6
5
4
3
2
Descriptio Turris Babylonicæ.
a Nino et Semiramide exstructa.
In medio alterius urbis partis
alia erat planities duo complectens
stadia. In hac Turris illa ab Hero-
doto tantopere celebrata, sita erat:
Hoc ædificium 8. Turribus sibi in-
vicem superstructis constabat, et
in harum sum̃itate Beli templum
erat Eas vero numeris constru-
ximus. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.
Prima et infima stadium unum
continebat, id est 625. pedes
orbiculatim.
Æquabatur ipsi sum̃itas.
Cæteræ pro structuræ ratione
erant inæquales
Scalæ extrinsecus patebant,
ut ex hac pictura clarum est. G O.
1 In quavis scala erant apta sedilia
B per literas E F. hic notata.
A

CAPUT III.

De Turri *in civitate Babylonica à* Nino & Semiramide *centum ferè annis post eversionem* Turris Nembrodææ *extructa.*

QUemadmodum ambitiosus æstus, & humanæ mentis arrogantia modum nesciunt, ita quoque *Nembrodi* exemplum secuti *Ninus* & *Semiramis* ejus uxor, ad primævæ magnificentiæ specimen exhibendum, & ad perpetuam nominis gloriam immortalitatemque acquirendam, turrim aliam, non quidem ut multi falsò putant, supra derelictæ *Turris Nembrodææ* vestigia, sed centum circiter annis post divisionem linguarum, & post mortem *Beli*, & urbis Babylonicæ, quam pariter admiranda, & prodigiosa magnificentia, veteri civitate destructâ, novam, quam in sequentibus describemus, ædificavit, non eâ quidem amplitudine, quâ suam extruxerat *Nembrod*, sed strictiori basi fundatam, in maximam, uti in figura patet, altitudinem, maximisque ornamentis conspicuam. *Fabricæ forma.* Erat autem ex octo turribus constituta, quarum prima A B, in circuitu stadium integrum, id est, 125 passus, sive 625 pedes, diameter $39\frac{17}{22}$ passus continebat, id est ducentos ferè pedes, totidemque in altitudine primæ turris; per helicem, sive cochleam, quâ universa moles artificio miro, & raro implicata, adeò declivi lenique ferebatur ascensu, ut jumenta, hominesque nullâ difficultate ad ejus fastigium commodè pertingere possent. Præterea in ea sedilia hinc inde, eleganti sanè opere ita constituebantur, ut per ascensum defatigatis, & placida requies, & amœnissimus in totam *Babylonis* planitiem, regionesque circumjacentes prospectus summâ spectantium voluptate pateret; interiores verò conclavium recessus, archiviis, aut annonæ, aliisque usibus, & publicis commoditatibus destinabantur; reliquæ verò turres septem, priori quidem quoad symmetriam similes, sed juxta opticas leges in altitudinem, quoad molem pro rata proportione decrescentes; si enim singulæ turres æquales priori fuissent, tota illa turrium moles facilè ad octo stadiorum, seu 1000 passuum, aut unius milliaris altitudinem se extulisset, cujus immensæ molis fulciendæ nullum fundamentum par esse poterat, nec irruentibus ventorum flatibus tanta, & adeò subtilis altitudo subsistere potuisset, tam exili fulcita hypomochlio; ut proportionaliter itaque turres diminuerentur, tota moles veluti jure quodam requirere videbatur; neque tamen etiam hoc modo subsistere poterat, cum juxta eam, quam referebat, rationem, vel vehementiori ventorum flatu ex parte dejici potuerit, uti experientia docet. Verùm jam verba *Herodoti* adducamus, quibus hanc turrim affabrè describit: ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱεροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται σταδίου καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε, καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τούτῳ, μέχρις οὗ ὀκτὼ πύργων. ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποίηται, μεσοῦντι δέ κου τῆς ἀναβάσιος ἔστι καταγωγή τε καὶ θῶκοι ἀναπαυστήριοι ἐν τοῖσι καθίζοντες ἀναπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ, νηὸς ἔπεστι μέγας, ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέεται εὖ ἐστρωμένη, καὶ ἡ τράπεζα παρακέεται χρυσέη.

Cap. III. *In templi medio Turris solida, crassitudine simul, & altitudine stadii, cui alia rursus super imposita turris, & huic subinde alia ad octavam usque. His forinsecùs scalæ in circuitu adhibitæ sunt, per quas ad singulas conscenditur turres. In mediis gradibus ductus, sellæque in hoc factæ, in quibus ascensoribus liceat sedere, & conquiescere; in postrema turri sacellum est aliud, in quo lectus est splendidè stratus, & apposita mensa aurea.* Atque hæc est Turris illa celebris, quam profani auctores satis laudare non possunt, eamque inter septem mundi miracula ponunt. Miror tamen, apud *Diodorum* nihil de hac octozonia Turri reperiri, nisi forsan intelligat illud *Beli* templum, quod hisce verbis

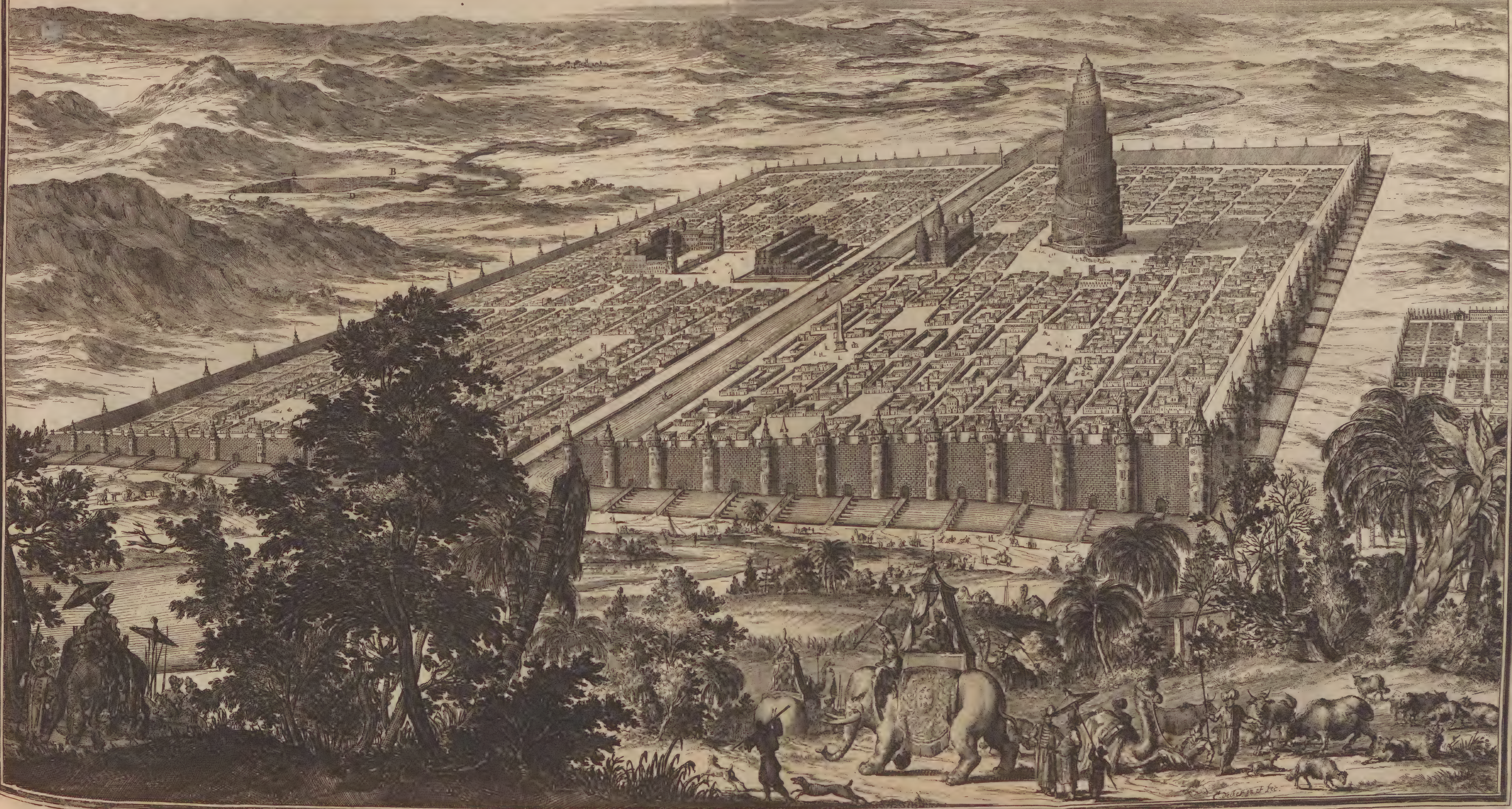
Turris in templo Bel. describit: *In urbis medio templum* Jovi Belo *erexit* Semiramis, *cujus amplitudinem neque scriptores propter vetustatem, neque ulla memoria singulatim tradunt: constat tamen, ob illius admirandam altitudinem, à* Chaldæis *tum orientem, tum occidentem versus, astrorum in eo observationes factas. Id ex latere, atque asphalto summa arte magnisque expensis est constru-*

In summitate Turris varia supellex aurea & statuæ. *ctum. In summo templi tres ingentes aureas statuas* Jovis, Junonis, Opis*que erexit, quarum* Jovis *adhuc extat longitudine pedum quadraginta, mille Babyloniorum talentorum pondere;* Opis *simili pondere in* Sect. II. *sella aurea residet, ad cujus genua duo adstant leones, juxtaque serpentes argentei ingentis magnitudinis, ponderis quilibet est talentorum triginta;* Junonis *stans signum ponderis octingentorum talentorum. His omnibus communis erat mensa aurea manufacta, longitudine pedum 40, & 15 latitudine, ponderis talentorum quingenta: carchesia 2 talentorum 30, totidemque vasa vaporaria, utrumque talentorum 300. præterea tres crateres ex auro, quorum* Jovi *dicatus talenta mille, & ducenta Babylonica pendebat, aliorum quilibet talenta 600. quæ omnia postmodum* Persarum *reges surripuerunt, & reliqua ornamenta tum tempore consumpta sunt, tum ab hominibus deleta.* Hæc eadem narrat *Herodotus*, Turrim intra templum *Beli* erectam octozoniam, de qua silet *Diodorus*. In supremitate templi, sive Turris, aureas tres statuas esse constitutas; *Herodotus* tamen unam tantùm memorat cum lecto, & mensa; ut proinde hanc differentiam aliunde non processisse, mihi persuadeam, nisi vel ex variorum auctorum veterum lectione, aut relatione differenti. Verùm de auri incredibili abundantia in primis istis mundi seculis, infra pluribus agetur.

CAPUT IV.

De civitate magnificentiæ pœnè incredibilis, quam in Babylone Semiramis *exstruxit.*

Cap. IV. NEmbrodum, antequam *Turris* paulò antè memoratæ structuram aggrederetur, primò civitatem extruxisse sacra *Genesis* refert, cujus tamen magnitudinem silet sacer textus; unde verisimile videtur, fuisse civitatem valde ruditer exstructam, domibus ex eadem materiâ, quâ in *Turri* extruendâ utebatur, obiter confectis; cùm verò hoc pacto quotidie experientiâ duce, in fabricandis majoris momenti muris, turribus, palatiisque erigendis, mirificè proficerent, uti acri pollentes ingenio, & quotidie ad novas rerum ad Architectonicam spectantium inventiones, animum adjicerent; contigit, ut gloriæ ambitione instimulati, fabricarum prorsus insolentium monumenta posteritati reliquerint, quæ tam prisci, quàm posteri scriptores, & historici satis mirari non potuerunt; talia fuerunt civitates, *Ninive* à *Nino* in *Assyria*, & *Semiramide* in *Babylone* extructa, quæ fidem humanam,

Hæc ruet everſis nunquā BABILONIA MURIS,
Stans memori quantum ſteterit Kircherius Orbi.
Sic applaudit
delineator

Cap. IV. nam, sive sumptus in eo expensos, sive operarum multitudinem, sive denique portentosam molium constitutionem spectes, superare videntur. Ne plura, quam fides mereatur, dicere videar, adducam hic verba *Diodori Siculi:*

In Semiramide fortitudo fœmina major.

ἡ δὲ Σεμίραμις οὖσα φύσει μεγαλεπίβολος, καὶ φιλοτιμουμένη τῇ δόξῃ τὸν βεβασιλευκότα πρότερον ὑπερθέσθαι, πόλιν μὲν ἐπεβάλετο κτίζειν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ, ἐπιλεξαμένη δὲ τοὺς πανταχόθεν ἀρχιτέκτονας καὶ τεχνίτας, ἔτι δὲ τὴν ἄλλην χορηγίαν, παρασκευασαμένη συνήγαγεν ἐξ ἁπάσης τῆς βασιλείας πρὸς τὴν τῶν ἔργων συντέλειαν ἀνδρῶν μυριάδας διακοσίας. *Post* Ninam *à* Mediis *dirutam, quo tempore* Assyriorum *imperio potiti sunt,* Semiramis *magni mulier animi cupiens virum rerum gloriâ excellere, urbem in* Babylonia *condidit, accersitis undique opificibus, & architectis, cæterisque quæ ad tantam rem pertinebant, paratis, addidit ad id opus perficiendum ex omni regione hominum vicies centena millia,* μυριάδας διακοσίας, *quæ faciunt* 2000000 *hominum. Urbs ab utroque latere* Euphratis, *ut medius interfluat, ædificata, cujus mœnia ambitu stadia trecenta & sexaginta complectebantur, frequentibus Turribus, & magnis. Erat tanta operis magnificentia, ut in muri latitudine sex equorum currus unà prodire possent, altitudo incredibilis audientibus, ut* Ctesias Cnidius *ait, ut autem* Clitarchus, *& qui cum* Alexandro *in* Asiam *profecti sunt, scripserunt, pedum trecentorum sexaginta quinque, addiderunt etiam, quolibet anni die stadium muri absolutum, ut tot sit stadiorum circuitus, quot dies annus continet. Mœnia ex lateribus, & asphalto facta, quorum altitudo, uti* Ctesias Cnidius *refert, passuum 50; alii posteriores cubitorum 50 esse referunt; latitudo amplior, quam quâ duo currus agerentur.* Ita *Diodorus.*

Examen & magnitudinis urbis, & operarum.

Quod magnum sanè & prodigiosum opus si ad calculum reducatur, vix quisquam ea, quæ *Diodorus* ex *Ctesia Cnidio* recitat, vera esse sibi persua- Sect. II. dere poterit; sed quia res plena curiositatis est, videamus, num 2000000 homines in civitate extruenda occupari potuerint. Murus teste *Diodoro* in circuitu 365 stadiorum fuit, unum verò stadium continet 125 passus, qui unam octavam partem milliarii conficiunt. Ponamus jam, muri latitudinem habere 50 passus, & longitudinem unius stadii 125 passus; hæc in se ducta, dabunt aream superficialem muri in passibus, ita ut si singuli homines passum pro se obtinerent in ea muri superficie non nisi 3750 constipati stare possent; quomodo igitur vicies centena millia hominum? cùm præterea *Diodorus* dicat, ambitum urbis 365 stadia habuisse, quæ in passus resoluta dabunt 45645 passus in circuitu, quorum quarta pars dabit passus 11411 & hic numerus quadratus dabit superficiem urbis 160881 passuum quadratorum, quod spacium totidem homines ita implebunt, ut consequenter neque machinæ, neque currus, neque jumenta propter hominum constipationem locum haberent. Si itaque 160881 totam urbis superficiem replebant, quomodo vicies centena millia hominum, quos *Diodorus* in extruenda civitate occupatos fuisse dicit, subsistere potuerint, qui potest capere, capiat. Nisi tamen dicamus fabros tum omnem extra urbem regionem, tum intra distributis operis occupasse. Multa, hoc loco interpretum sphalmata reperio, quibus apertè interpretes, neque calculum græcanicum, neque architectonicam artem intellexisse demonstrant. Sed prosequamur filum historiæ *Urbis Babylonicæ.*

Mysteriosa muri constructio in sideribus observandis.

Quid sibi verò velit mysteriosa muri constructio, 365 stadiorum, exponam. Certum est, *Babylonios*, & *Chaldæos* post *Turris* ædificationem, uti ipse *Diodorus* testatur, unicè observandorum siderum arti, tum ob perpetuam

Cap.IV. tuam Babylonici cœli limpiditatem, ſerenitatemque, tum ob turrium altitudinem, incubuiſse; quoniam verò annum in 365 dies diviſum à *Noë* filiiſque (*Noëmum* enim Aſtronomiam ſuos docuiſse, ſupra ex *Joſepho* demonſtravimus) acceperant, uti erant gloriæ percupidi, ita quoque muri ambitum, veluti in cœleſtem quendam circulum, ſeu Zodiacum, in 365 ſtadia, quæ erant veluti gradus quidam, ad memoriam ſui poſteris exhibendam, & ut ſe Aſtronomiæ inventores oſtenderent, diviſum reliquerint. Veriſimile quoque eſt, eas quæ ſingulis diebus fecerant, ſiderum obſervationes, veluti in ephemerides quaſdam, lateribus inſcripſiſſe, cujus nonnulla veſtigia reperio in *Eupolemo* vetuſtiſſimo ſcriptore apud *Euſebium*, qui dicit, *Abrahamum* in *Ægypto* primùm ſacerdotes Ægyptios Aſtronomiam docuiſſe; & *Abrahamum* quidem Aſtronomiam calluiſſe non nego, ſed primum ejus inventorem fuiſſe, admittere non poſſum cum multò ante *Abraham* aſtrorum ſcientiam à *Cham*, *Miſraim*, & *Chus* in *Ægyptum* illatam & à *Mercurio Triſmegiſto*, quem *Adris* ideò vocabant, mirificè cultam fuiſſe, tum in *Obeliſco Pamphilio*, tum in *Oedipo*, III *Tomo de Aſtrologia Ægyptiorum* fuſiſſimè demonſtraverimus. Primùm itaque volunt omnes veteres ſcriptores præſertim ſenſatiores Rabbini, *Ralbag*, *Radac*, *Henoch* ab *Adamo* Patriarcha VII. annum in 365 dies, Zodiacum in ſigna 12 diſtinxiſſe. Addunt Rabbini, dictum *Henochum*, cùm, uti ſacra *Geneſis* dicit, 365 annos vixiſſet, atque ſingulis centenis annis, ſiderum obſervationi incubuiſſet, poſt 365 annorum ſpacium, raptum fuiſſe, & ambulaſſe cum DEO, cujus admiranda opera tam ſtudioſè obſervaviſset; *Henochum* verò ea, quæ ipſe ab *Adamo* inſtructus didiciſſet, filio ſuo *Mathuſalæ* tradidiſſe, deinde per *Lamech*, *Noëmo* communicaſſe, quem & filios ſuos *Sem*, *Cham*, *Japheth*, uti in præcedentibus docuimus, ante & poſt diluvium in Aſtronomicis præceptis inſtituiſſe, & deinde tum per ſe, tum per filios ſuos, reliquæ poſteritati reliquiſſe, inde patet, quod *Nembrod* & *Ninus*, & uxor *Semiramis*, cum ex præcepto *Chami*, & *Chuſi* parentis ſui eam maximè coluerint, & vel ex muro urbis, quem *Semiramis* fundaverat, 365 ſtadiorum in circuitu ad numerum 365 dierum anni diſpoſitorum, myſticâ ſignificatione, luculenter patet. Quæ quidem aſtrorum inſpiciendorum ars deinde in *Ægyptum* à *Chamo* traducta magnos nullo non tempore progreſſus fecit, ut nulla ferè poſtea natio extiterit, quæ ab *Ægyptiis* Aſtronomiæ fundamenta non acceperit, uti quàm uberrimè in *Oedipo de Aſtrologia Ægyptiorum* tradidimus, & circulus aureus in Templo *Oſymandri* in duodecim ſigna diviſus, & quadrantes in *Tabula Bembina* ſpectabiles cum cæteris inſtrumentis uranometris apertè teſtantur. Referunt quoque *Syri*, *Jonithun Noëmi* filium præ omnibus aliis aſtronomicarum rerum notitiâ clarum, à parente ſuo in *Ethan* terram *Chanaan*, ad novas colonias fundandas amandatum, ubi & primùm populos ſibi ſubditos notitiâ artium neceſſariarum, & potiſſimùm aſtronomicis diſciplinis, quas à parente acceperat, imbuiſſe; *Abrahamum* verò inter cæteros ab eo inſtructum, eam poſtea *Ægyptios* docuiſse, quamvis hujuſmodi ſcientiæ traditio majori jure *Chamo*, *Miſraim*, & *Tauto*, id eſt *Mercurio Triſmegiſto* adſcribi debeat. Sed hæc pauca ad myſterioſam muri Babylonici in 365 ſtadia diviſi, & analogi ad 365 dies anni, ſtructuram explicandam ſufficiant. Jam, uti dici ſolet, ad rhombum. Sect. II.

Henoch *aſtrologus.*

Jonithun *filius* Noë *aſtrologus, juxta* Rabbinos & Syros.

Dubium de Turribus ſolvitur.

Porrò erant, teſte *Diodoro*, in dicto muro turres 250 numero, quarum altitudo latitudoque magnificentiam æquabant murorum; cur verò 250 ſolum-

Cap. IV. lummodò turres fundatæ fuerint, *Diodorus* causam assignat, ob paludum circumjacentium frequentiam, quæ uti hostibus omnem aditum præscindebant, ita quoque iis urbs ab illa, sine ulla turrium fabrica satis munita existeret. Ego autem si conjecturis uti licitum sit, dicerem, non tantùm 250 turres, sed totidem, quot stadia murus obtinebat, 365 scilicet, ædificatas fuisse, ut illæ turres essent veluti singulorum stadiorum termini quidam ad distinctionem stadiorum constitutæ, quæ postea intra terram paludosam, fundamento debili, & moli sustinendæ impari, successu temporis labefactatæ, vel conciderint, vel subsederint, quemadmodum experientia nos docet, & architectonicæ artis regulæ nobis præscribunt. Cæterùm si vera sunt, quæ de hujusmodi urbis conditu *Diodorus* & *Herodotus* tradunt, nos sanè tametsi fabricam magnam, & stupendam fuisse, existimemus, ne tamen nimiâ credulitate hæc nos adduxisse quis dicere possit, rem calculo examinandam censuimus. Dicit itaque primò *Diodorus*, ad *urbis Babylonicæ* ædificationem à *Semiramide* convocata fuisse vicies centena millia hominum, & muri, qui *Babylonem* circumdabat, ambitum 365 stadiorum fuisse, quæ divisa per 4 dant 91 stadia unius lateris urbis, quam *Herodotus* quadratam fuisse dicit; 91 in se ducta dant 8281 stadia quadrata, totius urbis intra murum conclusæ capacitatem, ut in sequenti figura patet; demus jam singulis ex 2000000 operis, passum unum; quomodo itaque 2000000 homines intra hoc planum, sine impedimento, uti supra diximus, quomodo tot domibus, ædificiis, turribus, palatiis, fanis fabricandis occupatos, constitisse dici possit, æquus judicet Lector. Sect. II.

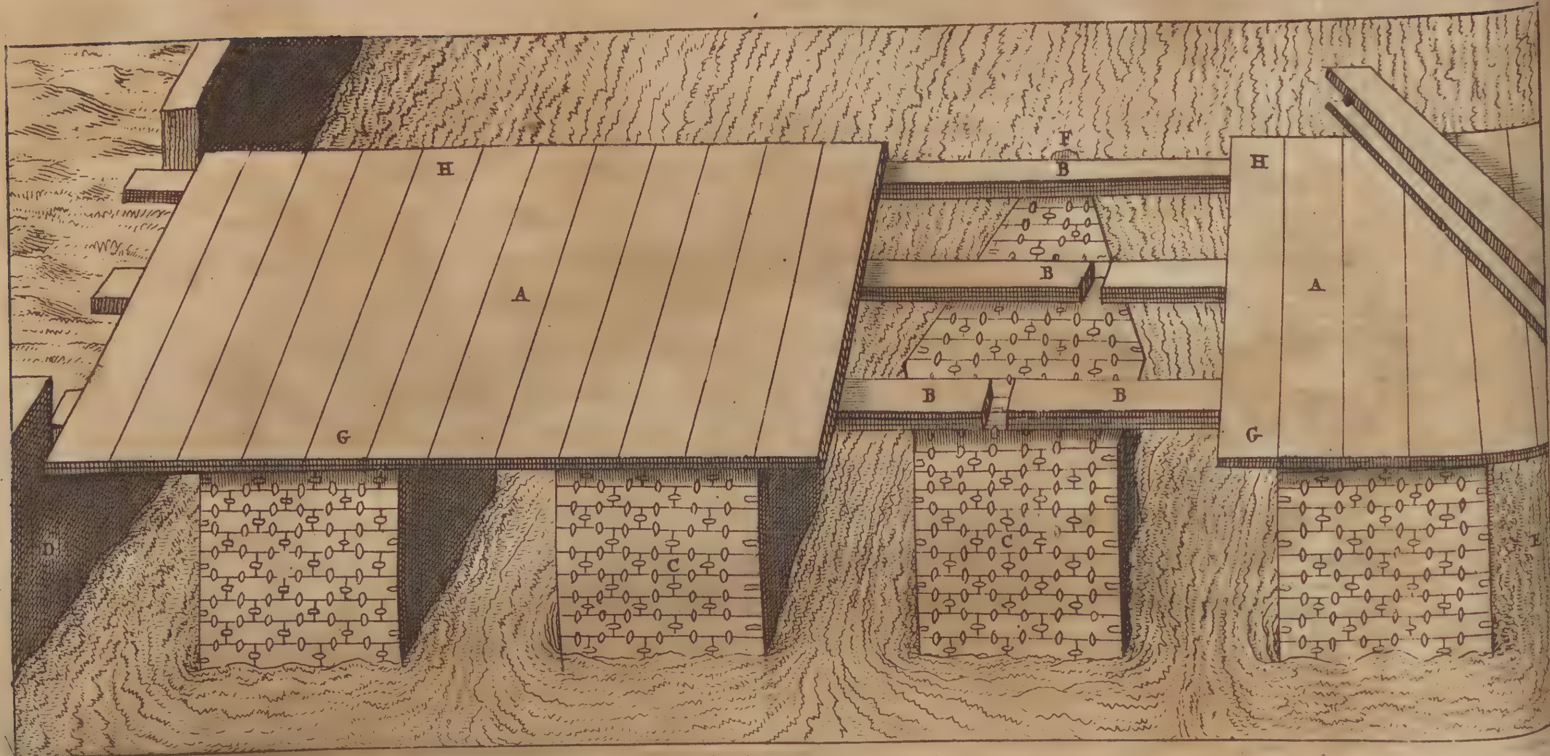
CAPUT V.

De Ponte, & duobus regiis Palatiis in oppositis urbis locis, à Semiramide *exstructis.*

Cap. V. DE mirabili opere Pontis, quem *Semiramis* supra *Euphratem*, medium *urbis Babylonicæ* perfluentem erexerat; audiat lector, quæ de eo, & duobus regiis palatiis in oppositis urbis partibus, extructis, dicat Diodorus: *His mœnibus summâ curâ unico anno absolutis pontem, quâ parte fluvius angustior fluebat, construxit, stadiorum quinque, id est 625 passuum longitudinis, columnis in profundo summâ arte invicem pedes duodecim distantes jactis, lapides ædificii truncis ferreis immixto juncturis liquefacto plumbo conjunxit. Ante columnas ad impetum aquæ scindendum, cursumque fluvii reprimendum, firmos composuit angulos, quo ab omni aquæ undique circumfluentis vi tutæ essent. Pontem, is triginta pedum latitudine erat, ex cedrinis cypressinisque conjunxit, opus nulli arte posterius eorum, quæ à* Semiramide *facta sunt. Ab utroque fluminis latere murum duxit stadiis trecentis sexaginta, pari mœnium urbis latitudine. Regias juxta flumen ex utroque Pontis latere duas ædificavit, quæ & aspectum latè urbis præberent, & essent tanquam civitatis propugnacula,* Euphrate *per mediam urbem, meridiem versus fluente. Altera Regia ad orientem, ad occidentem altera spectat, utraque ingenti opere triplici ambitu murorum constructa. Alter deinde interior est circuitus, cujus in crudis adhuc lateribus varia animantia, quæque suo colore, ad naturæ similitudinem expressa fuér. Hujus longitudo stadiorum est quadraginta, latitudo laterum trecentorum, altitudo, ut* Ctesias *scribit, passuum quinquaginta. Turrium altitudo ad passus septuaginta elevatur. Est & tertius intimus circuitus, qui arcem continet, triginta stadiorum*

Diodorus.

Pons Babylonius à *Semiramide* constructus, vel, ut alii, à *Nitocri*.

DESCRIPTIO PONTIS BABYLONICI.

Pontem hunc (secundum *Diodorum*) 2 stadiorum longitudine, & 30 pedum latitudine, GH, sic construxit *Semiramis*.

Non subjecerat arcus, sed columnas mira in profundum arte jactas, extruxit, lapides ut firmiùs inter se connecterentur, uncis ferreis distrinxit, & plumbo compages illiquato explevit. Columnis verò antequam latera fluvium exciperent, angulos (qui rotundum & paulatim usque ad columnæ latitudinem refrænatum haberent aquarum decursum) præstruxit FC.

Columnæ erant duodenum pedum interstitio DE.

Hæ prægrandibus trabibus obtectæ erant, & iis superimpositi asseres transversi A.

diorum ambitu. Hujus ædificii altitudo latitudoque superat secundi muri opus. Inerant diversorum animalium figuræ in turribus & muris, colore quoque, ac formâ naturali. Erat insuper omnis generis animantium venatio, quorum magnitudo quatuor cubitos excedebat. In his Semiramis *conspiciebatur ex equo pardalim jaculata, juxtaque eam vir* Ninus *jaculo leonem feriens. Erexerat & portas tres, superque eas varia ex ære posita ornamenta. Hæc regia excellentior ea, quæ ex altera sita erat fluvii parte, fuit, tum magnitudine, tum ornatu; illius enim muri ambitus triginta stadia ex cocto latere complectebatur, loco animalium æneæ statuæ erant* Nini *ac* Semiramidis, *præfectorumque, &* Jovis *insuper, quem* Belum Babylonii *vocant. Inerant & acies structæ, variæque venationes ad aspicientium voluptatem. In loco* Babyloniæ *humiliori lacum quadratum effodit, cujus singula latera ex latere cocto, asphaltoque ædificavit; stadia erant ducenta, profunditas pedum triginta quinque, ad quam flumine superinducto ab regia fossa utrimque aditum fecit. Ex utraque verò parte, ex cocto latere fornicibus constructis asphaltum superinduxit, ad quatuor* *Vide in urbis topographia laci locum* B C D.

cubi-

cubitorum ſpiſsitudinem. Erant autem muri foſſæ latitudine laterum viginti, altitudine ſupra fornices pedum duodecim. Septem diebus opere perfecto, flumen in priorem curſum reſtituit. Statuit autem ab utraque foſſæ parte portas æneas, quæ uſque ad Perſarum *regnum ſtetere.*

CAPUT VI.

De Hortis Pensilibus, *à* Semiramide *in Babylonico campo exstructis*, *qui & inter miracula mundi numerati fuêre.*

Incredibilis animi magnitudo in Semiramide.

TAnta fuit in *Semiramide* animi fortitudo, tantus ambitiosi pectoris ardor, ut requiescere non posse videretur, donec gloriam *Nini* mariti sui, incredibilium gestorum memoria, si non superaret, saltem æquaret. Fuerat ea primùm auctor deditionis *Bactriæ* urbis, & consequenter totius *Bactrianorum* regni, de quo vide *Diodorum lib.* I. *cap.* 3. cujus animum, supra omnem muliebris conditionis sexum admiratus *Ninus*, eam in uxorem duxit. Sub hoc primævi mundi Imperatore *Nino*, *Semiramis* Imperatrix, sub fœmineo sexu masculum, Martiumque animum induens ea gessit, quæ non solùm fœmineam conditionem superaret, sed & tam ardua, tam sublimia verè παράδοξα καὶ ἄπιστα operata fuit, ut, si scriptorum veridicæ relationi fides habenda est, post se omnium gentilium mulierum, fortiumque heroïnarum famam multis parasangis reliquisse videatur. Sed cùm jam in præcedentibus de Turri octozonia, & civitate *Babyloniæ* ab ipsa erecta actum sit, jam restat, ut & *Hortos* ejus *pensiles* pari passu describamus.

Horti pensiles.

Sic itaque dicit Diodorus lib. III. cap. 4. *Erat & pensilis Hortus juxta arcem, non à* Semiramide, *sed à quodam Rege* Syro *postmodum in gratiam ejus factus*. Verùm quicquid hic *Diodorus* scribat, perperam dictum fuisse, omnes ferè veteres scriptores asserunt, cùm hoc unicum opus *Semiramidis* fuisse, credendum sit; cùm Rex ille *Syrus*, cujuscunque tandem nominis fuerit, in aula Reginæ præcipuus, quem uti illa insigni favore prosequebatur ita quoque condendorum hortorum pensilium curam dedit; hic ad animum *Semiramidis*, quem norat, rerum inauditarum, & insolentium amore tumidum, se accommodans, persuasisse videtur, ut ad delectationem propriam hortos omni florum, plantarum, arborumque genere confertos supra palatii sui tecta conderet. Qualis autem hujusmodi structura esset hisce verbis describit Diodorus. *Hujus Horti*, inquit, *singula latera jugeribus quatuor extenduntur. Aditus veluti in monte erat, ædificiis unum supra alterum extructis, ut in eo conspectus longè latèque pateret; testudines in solo positæ erant, quæ totius Horti pondus sustinerent, inde aliæ super alias excrescente semper magnitudine, ædificatæ; nam superiores, in quibus Horti murorum superficies continebatur, altitudine* 50 *cubitorum eminebant; earum latitudo pedum erat* 12. *muri pars magna impensa extructa, spissitudine erant pedum* 22. *solum hoc pacto constabat: erant positæ lapideæ trabes longitudine pedum* 16 *&* 6 *latitudine; super has pro pavimento stratæ arundines asphalto compactæ, desuper cocti lateres duplici ordine gypso structi; tertiò regulæ plumbeæ, nequa humiditas ad testudines manaret; aquarum insuper receptacula, quibus humor efflueret. In hoc pavimento congesta humus profunda, ut magnarum arborum radicibus satis esset, Hortum efficiebat; in eo proceræ omnis generis arbores aspectum jucundum reddebant; lumen quoque adeò testudines invicem præbebant, ut in eis regia diversoria haberentur; præterea aquæductus occultè fabricatus rigabat Hortum.* Hucusque *Diodorus*. Verùm cùm hæc descriptio obscurior sit, quàm ut ex ea vera fabricæ forma concipi possit, ejus hîc scenographiam oculis lectoris, juxta

Horti Pensiles Semiramidis Babiloniorum Reginæ juxta
Euphratem siti. exmente Auctoris.
C. Decker. fe: Exmente R. P. Athan: Kirchery. Liv. Creyl delin: 1670.

Semiramidis Arcis descriptio

Regias duas ex utraque Pontis Regione ad fluvium magnis impensis, magnificentissimas Semiramis extruxit. Quæ ad Occidentem sita erat, prout Diodorus
Siculus recensuit, tres habebat ambitus. Primus ambitus 60 stadiorum, et 50 Orgyiarum, altis et sumptuosis moenibus ex cocto latere constructus erat. Turris
ad 70 Orgyias surgebat. Alter 40 stadia longus erat, in cæteris primo æqualis, præter quam quod in crudis adhuc lateribus omnis generis animantia colorum arti-
ficio ad veritatis similitudinem efficta, continebat.
Tertius tandem murus, et intimus arcem circumdans, litera C. notatus 30. Stadia complexus tum longitudine, tum latitudine medij structuram ope-
ris superabat. Imprimis venatio illic erat variorum plena animantium, quæ magnitudine 4 Cubitos excedebat. Et inter hæc Semiramis conspi-
ciebatur ex equo Pardalim jaculans, et propè vir Ninus lancea feriens Leonem. Cæterum interior Arcis structura uti à Diodoro et Hero-
doto fuit omissa, illa placito Pictoris substituta fuit.

Cap. VI. ta exactum verborum à *Diodoro* de ea traditorum tenorem, exhibendam censui.

Expositio singularum partium.

Totius Horti structura quadra in circuitu 46 jugerum longitudinem habebat, ita ut singula latera in quatuor jugerum spacium extenderentur. *Jugerum quid?* Quid igitur per jugerum hîc intelligatur, expendamus. Uti mensuræ rerum variis occasionibus inventæ sunt, ita quoque difficile est, iis certam & determinatam mensuram attribuere, ob mensurarum, quibus diversæ nationes utuntur, varietatem. Sacra scriptura dicit, jugera, media pars agri, quam par boum uno die arare potest, uti Hebræa lectio habet: כבהצי מענה צמד שדה. *In medio jugero par boum agri;* cui *Plinius* subscribit. Verùm cum dies non horas æquales semper duodecim, sed pro diversa ratione solstitiorum climatumque, horarum quantitatem sortiantur; hinc quoque dubium exacte determinari non potest. *Hieronymus Mathematicus*, 200 pedibus contineri scribit; *Quintilianus* 200 pedibus in longitudinem, dimidium in latitudinem refert. Varro lib. 1. *Jugerum*, inquit, *est, quod quadratos duos actus habet; actus quadratus, qui & latus* 120 *pedes & longus totidem.* *Diodorus* sanè hoc loco nequaquam ipsam quadratam horti superficiem, sed longitudinem tantùm unius jugeri sumpsisse, vel inde patet, quod ambitum horti in quadro positi, per quatuor jugerum, in quæ singula latera se extendebant, longitudinem intellexerit, quantum autem unum jugerum Babylonicum pedibus secundum unius lateris longitudinem constiterit, *Hieronymus Mathematicus* ducentis pedibus definit; cum itaque unum latus Horti quatuor jugerum longitudine constiterit, & 200 pedibus unum jugerum, fuerit haud dubiè unum latus 800 pedum, qui in passus reducti dabunt 160 passus: dant unum stadium; erit itaque latus unum Horti 800 pedum, id est, 160 passuum, qui unum stadium, & insuper 35 passus conficiunt; hic verò numerus pedum si quadretur, dabit sexcenta quadraginta millia pedum quadratorum, aream totius horti. Sect. II.

Intra hunc ambitum erant quatuor areæ 400 pedum longitudinis A B P X. P X L M. L M N O, & N O D I. Prima elevabatur à terra 12 cubitos, sive 36 palmos circiter; secunda P X L M alta 20 cubitos, sive 60 palmos; tertia L M N O 37 cubitos sive 3 palmos; quarta proxima *Euphrati*, 50 cubitos erat alta, id est, 180 palmos; atque in hac area, omnis generis plantæ, flores, arboresque in quincuncem dispositæ cernebantur, & amœnissimæ peridromides topiario opere, ad umbram capessendam instructæ. Non deerant hîc fontium salientium jucundissimi prospectus; aquæ verò per machinas hydraulicas ex *Euphrate* in altum, tum in fontium usum, tum ad Hortum irrigandum deducebantur. Atque tota hæc structura sustinebatur fornicibus latericiis sibi lato interstitio, arctissimis strictissimisque vinculis secundum arearum proportionem sibi cohærentibus, quorum quilibet arcus, sive fornix 12 habebat pedes diametri N O, fornices verò unus ab altero distabant 22 pedes, uti videre est in O P. *Structura arcubus & areis stupenda.* In superioris Horti parte obstupescenda illa fabrica supponebatur, quæ per intextas sibi fornices ita adornabatur, ut cum esset in varia aularum receptacula distincta, singula tamen lumen uberrimum tum per portarum arcus, tum per fenestras, singula reciperent; & hoc pro rata altitudinis proportione eadem spectabantur in reliquis arearum, sive planorum, primi, secundi, & tertii substructionibus. Ne verò plana hæc cum tempore ex aëris injuriis damnum reciperent, illa magnis instrata fuere lapidibus, longitudinis 16 pedum,

Descriptio Hortorum Semiramidis, *qui pensiles dicti sunt.*

In uno latere civitatis erant horti suspensi, fere conjuncti fluvio *Euphrati*, qui inter septem miracula Mundi numerabantur.

Situs eorum erat figuræ quadratæ, quadringentorum pedum, per quemlibet angulum, quibus corresponderent secundus & tertius. AB. AC.

Intus erant quatuor Atria vel Areæ, 400 pedum longitudinis, & 100 latitudinis, ita ut una supra aliam emineret. E F G H.

Prima elevabatur à terra 12 cubitos cum dimidio E.

Secunda, viginti cubitos. F.

Tertia, triginta septem cubitos cum dimidio. G.

Quarta proxima *Euphrati*, quinquaginta cubitos. Illic extrahebatur aqua ab *Euphrate* certis quibusdam machinis, ad irrigandos hortos. H.

Tota hæc structura sustinebatur fornicibus latericiis, sibi cohærentibus lato interstitio secundum proportionem arearum, quorum quilibet habebat 12 pedes diametri. NO.

Distabat itaque unus ab altero fornix pedes 22. O.P.

Et hoc quidem tam pro firmatione intermedia, quam pro commoditate mansiuncularum quarundam ibi exstructarum.

Superiora harum tabernarum primo erant instrata magnis lapidibus, longitudinis 16 pedum, & 4 latitudinis ut in prima area videre est E.

Secundo, totum illud erat coopertum magnis arundinibus, ut in secunda area observatur. F.

Tertio, omnes illæ arundines erant obtectæ magnis laminis plumbeis, quæ defenderent fornices ab humiditate terræ. G.

Quarto tandem, erat super omnia hæc optima terra, exculta exquisitis floribus & plantis. H.

Gradus à *Diodoro* non referuntur, sed ex Architecturæ regulis à nobis ita sunt concinnati, & literis I K L M. designati.

Fenestræ litera R notatæ, tot erant aperturæ, per quas in singulas areas visere dabatur.

Cap. VI. pedum, & quatuor latitudinis; quæ primò arundinibus, deinde magnis laminis plumbeis integebantur, ne humiditate terræ damnum paterentur, & plana, & substructiones; quæ deinde per canales oblongos, & plumbeos ad extra evolveretur.

Hortorum deliciæ arborumque insertio in supremo domûs tecto.

In superiori verò plano, dictâ jam arte cooperto, optima, & feracissima terra aggerebatur, tantæ altitudinis, ut & arbores radices suas commodè & sine impedimento distendere possent. Strabo hujusmodi Hortos describit hoc pacto: *Cùm viderent artifices, arbores, quas supra ultimum planum plantare volebant, sufficientem terram habere non posse, omnes substructionum columnas, quos ipse talos vocat, intùs datâ operâ vacuas reliquisse, terrestrique glebâ replevisse, eo fine, ut arborum supra plantatarum radices hisce columnis ad quadrati prismatis formam constructis, sese paulatim insinuatæ, firmam consistentiam consequerentur.* Addit *Diodorus* ad irrigandum Hortum, aquam ex *Euphrate* flumine per occultos canales derivatam fuisse, quod quidem artificium aliud esse non potuit, nisi illud, quo per antlias rotæ beneficio, aquam in turris appositæ altitudinem elevarent, & hinc per syphones in varios usus eandem distribuerent. Vide figuram.

Strabonis *mira descriptio.*

Porrò primum planum infimum ita constitutum erat, ut per scalas ascensus daretur ad secundum, & hinc aliæ scalæ ad tertium, & tandem ad supremum, tametsi verò harum scalarum nulla apud *Diodorum* mentio fiat, hâc tamen industriâ scalas constitutas, vel ipsius architectonicæ regulæ nobis, fieri debuisse dictant. Fenestræ literâ R. notatæ, tot erant aperturæ, per quas ad singulas areas prospectus concederetur. Atque hæc est sumptuosa illa Hortorum pensilium structura, quam non exiguo studio ex *Diodori* descriptione, in hac præsenti delineatione, oculis curiosi lectoris exponendam rati sumus. Has auctorum veterum lectiones, cum singulari adhibito studio paulo exactiùs ponderâssem inveni multa veritati non consentanea neque concipi posse totius structuræ symmetriam, nisi alio modo disponeretur moles tanta camerarum, arcuum, peridromidum, aularum, hortorum, fontiumque varietate, ad omnes opticarum projectionum leges expressa oculis exponeretur curiosi lectoris, quod in hac præsenti schemate præstitimus in quo præter projectionem opticam, eadem fere hic spectantur, quæ in præcedenti schemate. *Sect.* II.

Non destitit hîc in *Semiramide* magnæ mentis ambitiosa gloria; siquidem præter alias urbes, quas ad nobiliora *Asiæ* flumina, veluti emporia quædam ad mercaturam exercendam condidit. Præterea ex *Armeniæ* montibus, inquit *Diodorus*, lapidem exscindi jussit, longitudine 150 pedum, latitudine verò spissitudineque 24. hunc magnâ curruum multitudine ad flumen delatum, navique impositum, *Babylonem* detulit, inque platea insigniori erexit. Res mirabilis spectantibus, quem à forma obeliscum vocant; inter septem miracula mundi annumeratur, fuitque hic primus in orbe obeliscus, qui & postmodum *Ægyptiorum* Regibus, *Chusi* filiis, erigendorum obeliscorum originem dedit, de quibus vide *Obeliscum Pamphilium*, & *Tomum* IV *Oedipi*, & in sequentibus. Longitudo hujus lapidis ex uno saxo in obeliscum efformati, fuit, uti ex *Diodoro* paulò antè allegato constat, 150 pedum, 24 latitudinis, qui in palmos resoluti dant altitudinem 225 palmorum, latitudinem 36 palmorum; quæ quidem vasta moles multis parasangis superat omnes obeliscos, qui unquam in *Ægypto*, & postea *Romam* translati, erectique fuerunt. Certè obeliscus Thebanus, quem hodie ante ecclesiam Sancti *Joannis* Lateranensis erectum videmus, omnium

Obeliscus à Semiramide in Babylone erectus omnium qui unquam facti sunt maximus.

Cap. VI. Sect. II.

mnium eorum, qui judicio *Plinii*, in *Ægypto* inventi ſunt, maximus fuit, quem & *Cambyſes*, cùm omnia *Ægyptiorum* monumenta igne, ferroque conſumpſiſſet, hunc ſolum molis reverentiâ motus, intactum reliquit. Sed jam unum cum altero comparemus. Habet Lateranenſis obeliſcus 148 palmos, à baſi uſque ad ultimum pyramidii apicem; Semiramæus verò 225 palmos; quæ ab invicem ſubducta relinquunt 77 palmis longiorem Lateranenſi; habet præterea Lateranenſis obeliſcus unum latus baſis 14 palmorum, Semiramæus verò 36. quæ dempta ab invicem, dabit latus baſis 22 palmis latius obeliſco Lateranenſi; unde immenſam molem eſſe debuiſse, quis non videt? quomodo verò, aut qua ratione, quibus machinis per terram à loco montis, ex quo exciſus fuerat, ad *Euphratis* flumen, ad plurima milliaria deductus fuerit, quis novit? & tametſi *Diodorus* curribus ductum fuiſſe dicat; ego certè experientiâ, in translatione obeliſci *Pamphilii* ex Hippodromo *Caracallæ* in forum Agonale devecti doctus, id curribus minimè fieri potuiſse crediderim, ſed magnâ ingentium ſcytalarum agilium moli ſuppoſitarum agitatione ad flumen promotum exiſtimem; navibus deinde in *Babylonem* per flumen tranſlatum fuiſſe ait, ubi fides iterùm vacillare videtur; quæ enim navis tantæ moli ſuſtinendæ, quantumvis ventricoſa, ſufficiens fuiſſet. Dico itaque, neque fluminis profunditatem, neque navis capacitatem tantæ moli portandæ proportionatam dari potuiſſe. Accedunt ſcopuli fluminis latentes, & fundi inæqualitas, quibus ingens navis pondus prævalens vel ſubſediſſet, vel nimio pondere rupta fuiſſet: veriſimile itaque eſt, craticulata ingentium arborum contabulatione, quas crates vocant, more *Ægyptiis* ſolito in *Babylonem* devectum fuiſſe. Quibus demùm machinis tam inauditam unius ſaxi molem erexerint, lectori Staticæ non imperito expendendum relinquo; ut proinde vel ex hiſce recitatis architectonicæ artis ſpeciminibus, à *Babyloniis* artificibus, exhibitis, luculenter pateat, eos omnium artium ad fabricandum neceſſariarum, videlicet Staticæ, Hydraulicæ, Opticæ, Metallariæ, Sculptoriæ, & Plaſticæ perfectam, ſine quibus nihil dictorum monumentorum confici poterat, notitiam habuiſſe, adeoque cum *Ægyptii* cum *Babyloniis* de mirabilium operum exhibitione, concertaſſe videantur; vide, quæ de hiſce & ſimilibus *in* III *Tomo Oedipi*, *de Mechanica Ægyptiorum*, ampliſſimè egimus.

Comparatio magnitudinis hujus cum Lateranenſi obeliſco.

Quomodo obeliſcus in Babylonem *devectus ſit ibique quibus machinis erectus.*

Reliqua verò geſta *Semiramidis* proſequitur *Diodorus lib. citato*, *cap.* 4. & 5. ubi tradit, eandem magnam Libyæ *Æthiopiæ*que partem, in ſuam ditionem redegiſſe, ac bellum *Indis* illatum vario eventu geſſiſſe, & ubi neceſſitas exigebat, auſu inaudito montes complanaſſe, & valles impleviſſe, *Sabellicus* ex *Cteſia* refert. Quod & breviter tangit *Juſtinus loco citato*, ubi plura de mirabili Reginæ hujus virtute, ac prudentiâ paucis perſtringit; atque illud imprimis, quod ſtatim ac orbata marito eſt; illa impubere adhuc immaturoque ad bellum filio, ipſa molem belli ſuſtinendam cenſuit donec, tandem rebus præclarè geſtis, ſe oſtendit talem, quæ etiam viros virtute anteïret, & cui propterea nemo parere detrectaret.

Semiramidis geſta in bello.

Anno itaque mundi 2090, poſtremo dictæ *Semiramidis* anno deſinente, nimirum ſub finem anni 42 vitę *Saræ* uxoris *Abrahæ*, neceſſe eſt, defunctam eſſe *Semiramidem Aſſyriorum* Reginam, ſiquidem ipſa (teſte *Euſebio in Chronicis*) regnavit poſt virum ſuum annis quadraginta duobus; quod & tradunt *Diodorus rerum antiquarum lib.* 3. *in calce capitis quinti;* & ex *Trogo Pompejo Juſtinus circa initia lib.* 1. ſub anno mundi 2049.

quo

*Cap.*VI. quo Chronologi dicunt, eandem regnare cœpiſſe, eodem nimirum anno, quo nata eſt *Sara*, à quo ad hunc annum *in chronologiſmo noſtro* invenies prædictos duos & quadraginta annos.

Mors Semiramidis *infamis.* Hæc Regina quæ de cætero, propter rerum geſtarum gloriam celeberrima, virtute pluſquàm virili, dotata, infelicem tamen, ac fœdum, indecorumque exitum habuiſſe ſcribit *Juſtinus*, ſupra *citato loco*, dicens, eam à *Nino* minore, proprio ejus filio fuiſse trucidatam, quod licet vetula (erat enim duos & ſexaginta annos nata, ut tradit ex *Cteſia Diodorus loco citato*) inſanâ ardens libidine, inceſtuoſum ejus concubitum expetiviſſet. Et hoc, tanquam magis receptum, referunt etiam B. *Auguſtinus de civit.* DEI, *lib.*18. *ſub finem capitis* 2, & *Genebrardus lib.* 1. *ſuæ Chronologiæ*, aliique auctores. Tametſi *Diodorus* ſuprà relatus de obitu ejus agens dicat, *quod ipſa detectis, quas ei* Ninus *per eunuchum paraverat, inſidiis, omnique injuriâ juxta* Ammonis *reſponſum, remiſſâ, cum omnibus, filio, ut regi parerent, præfectis mandaſſet, è veſtigio evanuit, ad deos, juxta Oraculi reſponſum, ut creditum eſt, translata.* Sic *Diodorus*; qui his poſtea quædam fabuloſa ſubjungit, quibus etiam prioribus fidem abrogâſſe videtur. *Sect.*II.

Ninyas Rex Babel *filius* Nini. Anno poſtea proximo circiter inchoante, prædictæ Reginæ ſucceſſit *Zameis*, qui & *Ninias*, ſive *Ninus* minor, majoris *Nini* ac *Semiramidis* filius, tertius *Aſſyriorum* Rex, ut ſcriptum reliquerunt *Euſebius in Chronicis* & hiſtorici proximè allegati, *Juſtinus* & *Diodorus*; quorum poſtremus *lib.* III. *cap.* 6. hujus Regis vitam, moreſque, & gubernandi rationem, longè diverſam ab ea, quam hactenus majores ſui tenuerant, initam, breviter deſcribit, additque eundem à poſteris quoque ſuis uſque ad *Sardanapalum* fuiſse æmulatam; & idem ferè paucis perſtringit loco citato *Juſtinus*, de hoc eodem *Nino* minore dicens: Ninias *elaborato à parentibus imperio contentus, belli ſtudia depoſuit, & veluti ſexum cum matre mutâſſet, rarò à viris viſus in fœminarum cœtu conſenuit. Poſteri quoque ejus exempla ſecuti, reſponſa gentibus per internuncios dabant.* Sic ille.

CAPUT VII.

De ſtupendis fabricarum miraculis, quæ fratres Nembrod, Miſraim *ejuſque nepotes, ex eâdem familia* Chus *in* Ægypto, *ad* Babyloniorum *imitationem, æmulationemque exhibebant.*

C. VII. EXiſtentibus poſt diviſionem linguarum *Chus*, ejuſque filiis, *Miſraim*, *Nembrod*, eorumque nepotibus ſimul in *Babylonia*, *Nembrod* cùm potens viribus, ſive per ſortem, ſive per tyrannidem, imperio Babylonico potitus eſſet, fratres ejus, & filii admirati animi magnitudinem, & in extruenda immenſæ molis *Turri*, peritiam, *Nini* quoque in Regnis conquirendis gloriam, civitatiſque, quam in *Aſſyria* fundaverat, incomparabilem vaſtitatem, ſucceſſu quoque temporis, ſuperbæ quoque, & prodigioſæ penè magnificentiæ monumenta in *Babylonia* à *Semiramide* uxore *Nini* erecta, ambitionis œſtro perculſi, ut & ipſi magnitudine portentoſarum fabricarum, nomen ſibi immortale compararent; ſtatim, poſtquam in *Ægyptum* ſorte ipſis collatam Coloniam perveniſſent, ea mox attentarunt, quibus *Babylonios* cognatos ſi non æquarent, ſaltem iis non cederent; unde ante omnia, exemplo

C. VII. plo *Semiramidis*, quam cum Mausoleum, sive pyramidem inusitatæ magnitudinis, supra descriptam ad æternam mariti sui memoriam in *Babyloniâ* extruxisse, obeliscum quoque, quo major in orbe à posteris visus non est, in præcipua *Babyloniæ* platea, cum incredibili omnium spectantium admiratione erexisse cognossent. Hisce magnis moliminibus, quæ præsentes adhuc viderant, vel aliorum relatione intellexerant, impulsi, & ipsi pyramidibus, & obeliscis totam *Ægyptum* repleverunt, præterea simulacris, fanis, labyrinthis, fabricisque fide humana superioribus, ea præstiterunt, quæ nulla unquam humana potentia adæquare valuit. Verùm quænam illa fuerint, quamvis *in III Tomo Oedipi* quam amplissimè descripserimus, hic tamen eorum nonnulla iteratò paucis exponenda duxi. Quod antequam fiat, cur sola ex tribus filiis *Cham*, *Sem* & *Japheth*, *Chami* progenies, tametsi à DEO maledictionibus subjecta, tam stupenda tamen successu temporis opera peregerit? *Japhethi* verò stirpem DEO devotam, nil horum præstitisse reperiamus? Pari pacto cur ante diluvium, neminem ex Patriarchis, aliquod singulare monumentum post se reliquisse legimus, nisi *Cainum* à DEO pariter maledictum; quem tamen omnium primum, vastissimam urbem, civitatem inquam gigantum, quam sacer textus *Enochiam* vocat, ædificasse, ex *Genesi* notum est. Cujus rei causa uti ab occultis DEI judiciis dependet, ita nefas foret, eam humani intellectus angustiis comprehendere; hoc solùm dicere possumus, *Semum* & *Japhethum*, uti à DEO electi erant, ita quoque omnibus aliis spretis, in hoc unicum continuò pii parentis sollicitatione incubuisse, ut per filios nepotesque novis semper, novisque fundatis coloniis, orbem terræ, habitatoribus, unà cum divini cultus propagatione complerent: Chamæa verò familia, à sancta stirpe divisa, & idololatriæ dedita, nil non intendebat, quàm ut per inauditas invisasque fabricarum insanas structuras, operumque magnitudinem divinos sibi apud posteros, honores compararent, & proinde temporali hac felicitatis gloria cum æterna morte commutarent. Verùm cùm hæc omnia quàm amplissime tradita sint in *nostro Oedipo Ægyptiaco*, lectorem ad eum remittimus. Restat solùm, ut hîc nonnulla mirabilium operum exhibitione, fabricarum portento adducamus, ex quibus lector colliget, omnium quæ mundum posterum in admirationem traxerunt, gestorum granditatem à sola *Chami* progenie, cui tum Babylonica terra, tum *Ægyptus* in sortem acciderat, peractam fuisse. Sed jam ad rhombum. De Pyramidibus incipiamus. Sect. II.

Ægyptii *Simiæ* Babyloniorum *in Obeliscis erigendis.*

Cur Chamæa familia tam grandia monumenta post se reliquerit, non verò familia Semi, & Japhethi.

SECTIO III.

De prodigiosis fabricis *Ægypti*, quas Chusia progenies ad imitationem cognatorum *Nembrod*, *Nini* & *Semiramidis* in regnis *Babyloniæ* & *Assyriæ* stupente mundo in *Ægypto* erexerunt.

PRÆFATIO.

Quamvis in tertio tomo OEdipi *de hisce* syntagmate de Mechanica Ægyptiorum *quàm uberrimè disserueri- mus : hoc tamen loco valde opportunè ex iis non nihil repetendum censui. Sed ad rem.*

CAPUT I.

Pyramides & obelisci in Ægypto erecti.

Magnificentia & splendor pyramidum.

QUanta fuerit pyramidum in *Ægypto* à Regibus erectarum magnificentia, splendor, & granditas, ex hoc inter cætera colligitur, quod unanimi scriptorum consensu, vel tunc etiam, quando *Romanorum* fastus omnia mundi loca conculcabat, inter orbis miracula fuerunt connumeratæ. Et tametsi variis *Ægypti* locis insolentes hujusmodi turrium moles conspiciebantur fundatę: Memphiticæ tamen inter cæteras potissimum admirationis argumentum ac veluti mundi miraculum fuerunt. Herodotus, qui, teste *Plinio* citra annum 300 ab urbe condita vixit, hæc cumprimis testatus in Euterpe, *Verum*, inquit, *in pyramide hac annos 20 absumptos, cujus singulæ frontes saxis dolatis, decentissimeque coagmentatis, quorum nullum minus 30 pedum: fuit autem exstructa hæc pyramis in speciem graduum, quas quidam scalas, quidam arulas vocant.* Diodorus 400 annis *Herodoto* posterior, & ipse oculatus earundem inspector, hoc pacto illas describit. *Octavus denique Rex* Chemmis (Herodoto *Cheobus*) Memphis *annos regnavit 50, ædificavitque trium pyramidum maximam, inter septem præclarissima opera numeratam. Hæc versus* Libyam *spectant, longè à* Memphi *stadiis* 120, *à* Nilo *autem* 45, *quæ & artificio, & operis magnitudine mirabilem stuporem intuentibus præberent. Earum maxima quatuor est laterum, quorum quodlibet ab inferiori parte jugera septem continet, altitudo amplius, quàm sex jugera tollit; latitudo quali debet, deducta paulatim usque ad verticem altitudine, continet cubitos* 1565. *Ex lapide duro, difficilique ad tractandum, sed æternum permansuro structura omnis constat. Nam fermè mille annis, ut ajunt quidam, ut alii tradunt, amplius tribus millibus & quadringentis ad nos usque ea moles integra permansit. Ferunt eos lapides ex* Arabia *longo admodum itinere advectos. Aggeribus autem fabricata est, nondum eo tempore inventis machinis. Opus certè mirabile, præsertim in terra undique arenosa, ubi nulla neque aggeris, neque cæsi lapidis sunt vestigia, ut non ab hominibus, sed à Diis tanta moles structa videatur. Conantur* Ægyptii *mira quædam de his fabulari ex sale & nitro eos factos esse aggeres, posteaque* Nili *incremento liquefactos, absque hominum labore penitus defecisse. Verùm id procul*

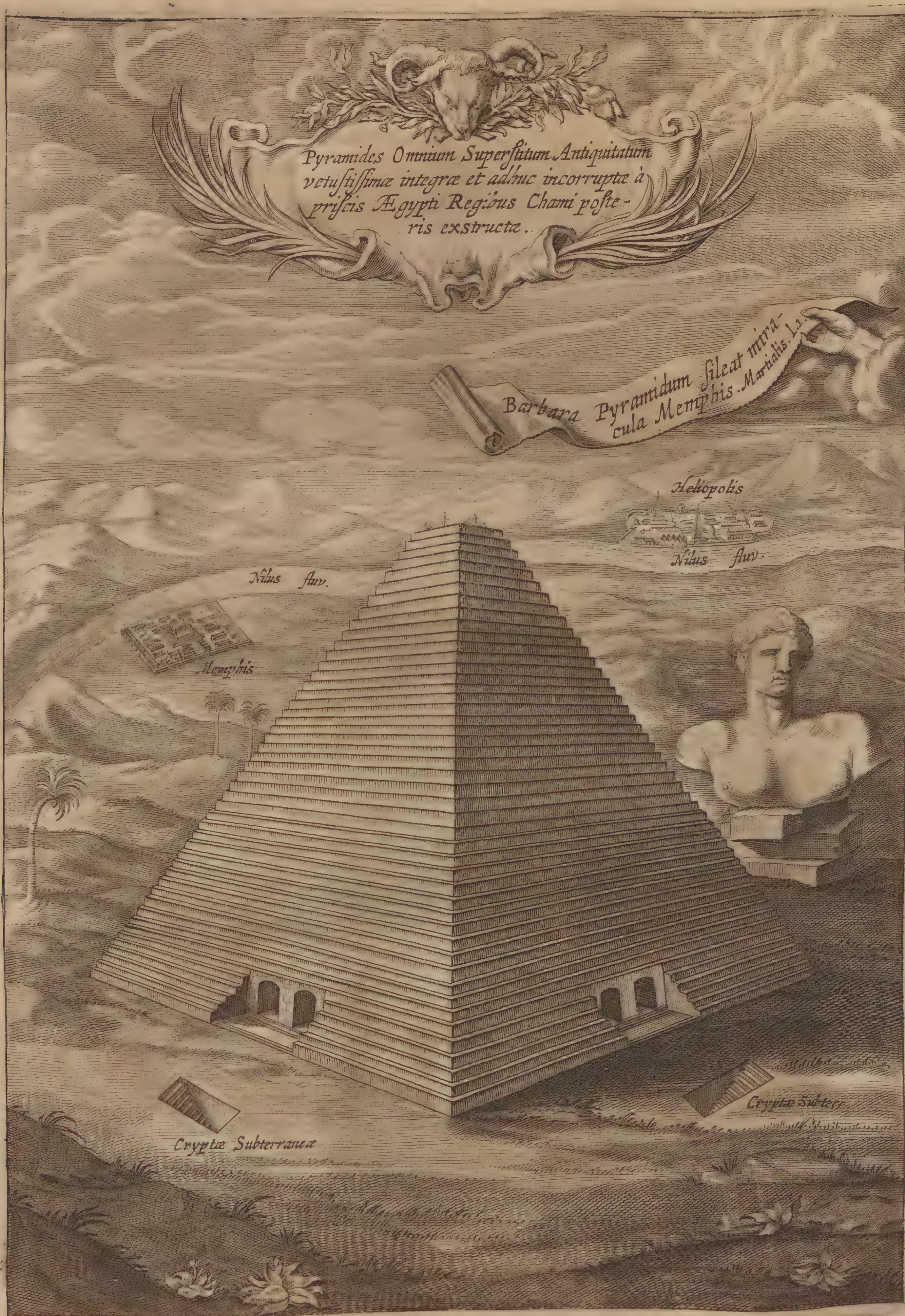
Herodotus *in* Euterpe.

Diodorus.

Pyramis omnium maxima describitur.

Cubitus unus trium palmorum.

Aggeribus constipatis erecta fuit.

Pyramides Omnium Superstitum Antiquitatum vetustissimæ integræ et adhuc incorruptæ à priscis Ægypti Regibus Chami posteris exstructæ.
Barbara Pyramidum sileat miracula Memphis. Martialis. L.1.
Heliopolis
Nilus fluv.
Nilus fluv.
Memphis
Cryptæ Subterraneæ
Cryptæ Subterr.

Cap. I. cul abest à vero; nam & multitudine hominum agger est constructus, & multitudine deletus est. Nam 360000 hominum, ut ajunt, ad id opus deputata sunt, quod 20 fermè annis absolverunt. Deinde describit secundam Pyramidem à Rege *Chabreo* erectam structurâ priori similem, magnitudine imparem, utpote latis lateribus singulis stadium tantum comprehendentibus: pecuniam omnem in opus prioris impensam, in olera tantum & herbas, mille & sexcentorum talentorum sumptus excessisse dicantur. Tertiam Pyramidem *Myzerinus* Rex erexit, sed morte præventus opus absolvere non potuit, adeoque magis architectorum summum ingenium, quàm otiosam pecuniæ ostensionem Regum admirari liceat. Meminit & harum molium Strabo *Diodoro* ferè Synchronus lib. XVII. *Quadraginta*, inquit, *stadiis ab urbe* (Memphi) *montanum quoddam est supercilium, in quo stant pyramides multæ. Earum tres memorabiles sunt; duæ inter septem orbis miracula adnumerantur; singulæ altitudine stadii, figurâ quadratâ, altitudinem habentes paulò majorem quolibet latere & mole se paululum excedentes.* Et paulo post. *Ulterius in montis altitudine majori tertia est, multò primis duabus minor, majori tamen impensa structa, nam ab ipsis ferè fundamentis usque post medium constat nigro ex lapide, ex quo mortaria faciunt, ab extremis Æ*thiopiæ *montibus delato, qui cùm & durus sit, & operatu difficilis, reddit opus sumptuosius.* Rhodopis *meretricis, sive* Dorichæ *Sepultura.* Plinius deinde singula exactius trutinans, hæc inter alia profert lib. XXXV. c. 12. *Dicantur obiter & pyramides in eadem* Ægypto, *Regum pecuniæ otiosa & stulta ostentatio, quippe cùm faciendi eas causa à plerisque traditur, ne pecuniam successoribus, aut æmulis insidiantibus præberent, aut ne plebs esset otiosa. Multa circa hoc vanitas illorum hominum fuit, vestigiaque complurium inchoatarum extant. Una est in* Arsinoite Nomo, *duo in* Memphite *non procul* Sect. III. *Labyrintho, de quo & ipso dicemus. Totidem ubi fuit* Mœridis *lacus, hoc est fossa grandis. Sed* Ægyptus *inter mira & memoranda narrat harum cacumina extrema, quæ eminere dicuntur. Reliquæ tres, quæ orbem terrarum fama implevere, sanè conspicuæ undique adnavigantibus, sitæ sunt in parte* Africæ, *monte saxeo sterilique, inter* Memphin *oppidum, & quod appellari diximus* Delta, *à* Nilo *minus quatuor millia passuum, à* Memphi *sex, vico apposito, quem* Busirin *vocant, à quo sunt assueti scandere illas.* Et paulò post: *Sed pyramis amplissima ex Arabicis Lapidicinis constat, 360000 hominum annis 20 eam construxisse produntur.* Et infra: *amplissima octo jugera obtinet soli quatuor angulorum paribus intervallis per octingentos octoginta tres pedes singulorum laterum, altitudo à cacumine pedes 25.* Hæc *Plinius.* Et tametsi citati auctores quoad situm conveniant, vix tamen est, qui cum altero in mensura concordet, quod factum crediderim ob diversam mensurarum diversis nationibus usitatarum rationem.

Tempus insumptum in ejus erectione.
2 pyramis.
3 pyramis.
Strabo. l. 17.
Plinius.

Hisce Neoterici accesserunt pyramidum mensores, quos inter Petrus Bellonius meritò primum locum obtinet, qui data opera ad pyramides mensurandas in *Ægyptum* concessit, sic autem dicit. *Pyramides verò Ægypti adeò à veteribus celebratæ edito loco sunt, quæ procul 40 millium passuum apparere incipiunt. Hos Ægyptii* Pharaones *nuncupant. Quæ quidem magis admirandæ videntur propè inspicientibus, quàm ab auctoribus descriptæ sint: nam videntur esse montes immensæ magnitudinis, unde* Romanorum *fabricæ, & antiqua opera nihil accedunt ad harum pyramidum splendorem & magnificentiam. Positæ autem sunt in loco valde deserto, seu solitudine, quatuor milliaribus à* Cairo *distante ultra* Nilum *tertio lapidis jactu; & earum amplissima reliquas etiam præstantia superat, quam omnes antiqui scriptores aspectu mirabi-*

Petrus Bellonius

Cap. I. *rabilem esse scripserunt. Exstructa est gradibus foris prominentibus, atque 324 passus in singula latera habet; à basi usque ad cacumen continet 250 gradus, quorum singuli altitudinem habent quinque solearum calcei, novem pollicum longitudinis, adeoque vastæ est latitudinis hæc moles, ut peritissimus atque validissimus sagittarius in ejus fastigio existens, atque sagittam in aërem emittens, tam validè eam ejaculari non possit, ut extra molis basin, sed in ipsos gradus semper cadat. Fastigium ejus in planitiem desinit 2 passus in diametro patentem, in qua 50 homines consistere queunt. Aliæ etiam duæ Pyramides sunt immensæ magnitudinis, sed longè minores prima, & harum trium minima, tertia sui parte major est ea, quæ apud testaceum montem est* Romæ. *Præter has tres plurimæ aliæ minores hinc inde per arenosum illud solum sparsæ sunt, plusquàm centum, quarum ne unica adeo vitiata spectatur, uti Romana.* Hæc *Bellonius.* Quæ ferè congruunt relationi factæ *Marci Grimani* antistitis Aquileiensis, & postea Cardinalis: hic enim uti antiquitatum perstudiosus, ita ipsemet, dum in *Ægypto*, negotiorum causâ *Venetorum* ageret, eam mensus est, eamque conscendit, & ad interiora penetravit. *Pyramidis*, inquit, *hujus commensus justis passuum intervallis, quorum magnitudo trium palmorum antiquorum modulos aliquantulum excessisse putatur. Singula quadratæ basis latera passus 270 circiter complectuntur; universaque pyramis ex redivivo, & præduro lapide constat, ejusque præcinctiones in satis convenientem longitudinem extenduntur, itaque toto opere aptantur ac disponuntur, ut ad summum verticem usque, etsi quàm maximè difficilem, incommodumque præstent ascensum; singulæ enim tripalmarem, ac semis circiter altitudinem habent, nec tantum utique prominentis planitiei nactæ fuerunt, ut scandentium vestigia iis commodè tutoque inniti possint. A basi autem usque ad verticem 200 circiter ac 10 præcinctiones habentur, singulæque eandem prorsus altitudinem obtinent, adeò ut structuræ totius altitudo basis suppositæ latitudini æqualis omnino videatur.* Præ omnibus tamen maximè & exactissimè illas observasse reperio Principem Radzivilium in peregrinationis suæ historia fol. 161. Verba ejus quantumvis longiora, adducenda tamen duxi, ut sigillatim omnia elucescant. *Summo mane,* inquit, *unâ ante diem horâ ex hospitio egressi ad civitatem veterem venimus, quæ à nova, quartâ milliaris parte, inter hortos semper eundo, distat; duabus verò horis post exortum solis trajecto* Nilo, *quintâ milliaris parte peractâ, rectà ad pyramides pervenimus, de quibus quoniam ab auctoribus multa produntur, ego quæ ipsemet coram vidi, breviter annotabo. Constat omnium testimonio.* Memphim *civitatem sacris & prophanis literis celebratam, olim hìc fuisse, nunc præter exiguas quasdam versus meridiem ruinas, ejus nulla apparent vestigia, steriles arenæ omnia cooperiunt, pyramides tamen 17 adhuc integræ conspiciuntur, quarum duæ sunt majores, & tertia à* Rhodope *meretrice constructa; est inprimis elegans, vix tamen 60 aut 70 cubitorum habet altitudinem. Hæ tres pyramides sunt planè integræ, & inter miracula mundi commemorantur. Duæ majores stupenda & incredibili sunt magnitudine; 300 habere cubitos dicitur. Intrinsecus habet artificiosos & peramplos gradus, quibus æquè ac extrinsecus ad ipsam usque summitatem ascenditur; habet & concamerationes, quarum due majores, una supra alteram erecta, quæ sepulchra Regum Ægypti continebant; in inferiori extat etiam hodie sepulchrum satis magnum, in quo corpus aliquod fuit repositum. Porrò à quibus Regibus quanto sumptu, quove modo vel artificio, & num à* Judæis *in Ægyptiaca servitute constitutis, (quod omnibus ferè auctoribus placet) pyramidum hæ moles fuerint excitatæ, vel num iidem* Hebræi *aggeres & fossas, quibus* Nilus *deducitur (apparent enim non naturâ, sed arte facta esse omnia) perfecerint, historicis judicandum relinquo. Illud*

Magnitudo pyramidis majoris à Bellonio descriptæ.

2 reliquæ pyramides.

Marcus Grimanus *Cardinalis.*

Sect. III.

Radzivilius.

Illud mirari magnopere convenit, cùm dictæ pyramides in sublimi monte, qui totus è vivo saxo constat, sint erectæ, quantum tamen è lapidum genere colligitur, apparet eas non ex ejusdem rupis lapidibus esse concinnatas, nec facilè pervestigari potest, unde aut qua ratione tanta lapidum congeries eò comportari potuerit, quandoquidem etiam Nilus exundans tribus milliaris partibus à fabrica remotus procurrit. Sed nec aliud penetrari potest, cùm quilibet lapis tres cubitos longus & latus, altus verò plùs quàm uno sit & semis, quo labore & artificio in tam altum montem protrahi, & in summitate collocari potuerit. Maxima omnium pyramis ex lapidibus ejusmodi sectis, & quadratis in formam montis cujusdam naturalis, singulari quodam artificio est fabricata, & licet quadrangulari figura, ab ima parte sensim in cacumen consurgat, tamen lapides isti quadrati ita inæquali ordine compositi arte mirabili videntur, ut moles tota montis à natura formati speciem repræsentet. Ascensus propter lapidum crassitiem gravis ac laboriosus, securus tamen est, & licet passu convenienti usus fuerim, vix tamen intra unam & dimidiam horam pyramidis summitatem ascendi, ubi planities est quadrata, spacium decem cubitorum in qualibet parte complectens.

Stupenda saxorum magnitudo.

Secundæ pyramidis descriptio.

Secunda pyramis paulò priore minor, ad geminum sagittæ jactum ab illa distat, ingressus interior ad illam non patet, quem tamen occultum esse volunt. Exterius ad medium usque potest ad illam conscendi, cùm ad eundem modum, ut prior illa, lapides habeat compositos, nisi quod paulò planiores & minores sint. A medio verò lapides ita complanati sursum ascendunt, ut ultra progredi sit impossibile, quod eo maximè consilio factum apparet; inde verò tertia ejusdem pyramidis pars, usque ad summitatem lapides habet quasi neglectim & inordinatè collocatos, ut in parte inferiori, ita ut nisi series illa saxorum plana, quæ ad aliquot denos cubitos elevatur, impediret, conscendi ejus summitas, quemadmodum prioris, facilè posset.

Tertiæ pyramidis descriptio.

Tertia pyramis ad latus secundæ versus civitatem, est Rhodopes illius, cujus jam meminimus, tota ex lapide dolato, ut conscendi non possit, fabricata, à qua ad ternum arcûs jactum etiam versus civitatem, est caput collo & brachiis prominens ejusdem meretricis septem cubitorum altitudine, habitu mirabili, ex uno vivoque saxo exsculptum. Volunt nonnulli, quod ex illa majori pyramide, quam ingressi sumus, per cavernam subterraneam in rupe excisam, quam lapidibus obrutam vidimus, angustus & occultus in caput hoc patebat aditus, atque inde oracula edita, vulgo gentilium existimante per ipsum capitis os illa proferri. Hactenus *Radzivilius*, qui quidem adeò exactè omnia descripsit, ut nihil eidem addi, aut demi posse videatur.

Statua Rhodopes, oraculum.

Inter cæteros easdem pyramides mirâ industriâ & curiositate anno 1616 lustravit illustrissimus vir *Petrus à Valle*, omnia & singula examinando, & cum auctoribus comparando, exactè & minutim observavit, à quo & oretenus (erat enim, dum in vivis esset, inter paucos amicus sanè singularis) accepi, quæ & postea *in Itinerario suo*, quod hoc anno 1654 primum prodiit, omnia exactiùs descripsit.

Petrus à Valle.

Arabes paulò in earundem descriptione differunt. Sed ne quidquam intermisisse videamur earum rerum, quæ ad pyramides spectant, hîc eorum relationes adducam. Ita autem eas descripsit *Joseph Ben Altiphasi in libro de historia Ægypti*, cui consonant ea, quæ Ben Salamas in libro, qui Hortus Mirabilium Mundi nominatur, tradit.

Arabum de Pyramidibus relatio.

Pyramides quæ sunt in Ægypto, *sunt maximæ, duæ potissimum quæ sunt in fossa, quæ est* Mesræ *antiquæ ad occidentalem partem* Nili. *Dicitur quod eas ædificaverit* Schur *filius* Schahaluak, *filii* Schariak *ante diluvium, & dicitur quod* Hermes Trismegistus *ob sapientiam suam,*

Cap. I. *suam, qui & hebraicè dicitur* Henoch, *& est* Adris, *super eum pax, cùm sciret futurum diluvium, ædificavit eam, & reposuit in ea omnia suâ bona, & libros & quidquid habebat pretiosi. Est autem omnis pyramis quadrata, & politæ figuræ, si elevationem perpendicularem spectes, 317 cubitorum, circumdatur quatuor superficiebus æqualibus laterum, unumquodque latus 460 cubitorum. Est autem eo artificio ab ingeniosis architectis structa, ut nihil in ea alterationi obnoxium sit, sive enim venti vehementes irruant, sive terræ motus concutiant, nil tamen de ea aufertur unquam. Saxa singula, ex quibus constat, quinque cubitorum longa, alta duorum. Dicitur habere portas supra canales occultos subterraneas, singuli canales longi 20 cubitorum, & portas ex lapidibus habent, & canalis orientalis respicit meridiem, & canalis occidentalis occidentem, per singulos aditus patet in septem domos, singulæ domus septem planetarum nominibus insignitæ sunt, intrinsecus ad invicem dispositæ omnes. In singulis domibus idolum ex auro, quorum unum manum ori applicatam tenet, & librum in fronte. Si quis appropinquaverit ei, aperit os suum, & inventa est in ore ejus clavis catenâ alligata. Porrò pyramis orientalis, sepultus est in ea* Sehurid *Rex. Pyramis occidentalis, in ea sepultus est frater ejus* Hugith. *Pyramis* Elmalum *in qua sepultus est* Aphrus *filius* Hugith. Sabæi *recitant, quod in una harum sepultus sit* Agathemon, *qui est* Seth, *& in altera* Hermes, *&* Elmalum, *&* Szab *filius* Hermis. Hæc ex Rabbi *Abraham* relatione, de qua uti nihil nobis neque ex prophanis nec ex sacris literis constat, ita quoque eam solitis eorundem fabulosis narrationibus adscribendam censeo. Vide quæ de hisce amplius egimus *Tom. I. Oedipi.*

Atque ex hisce fusius forsan, quam par erat, demonstratis clarè patet mirificum architecti ingenium, tum in structura mirifica adornanda, tum in lapidibus tam vastis singulos suis locis admovendis. Res enim sine machinis, summa industria & prorsus Archimedeâ constructis nequaquam confici poterat. At quibus tractoriis machinis usum esse putabimus, in lapidibus ex *Arabiæ* montibus tanta intercapedine dissitis, per tam invia & impedita itinera in locum statutum advehendis? Quis hodierno tempore architectum reperiat, cui ad simile quid attentandum animus sufficiat? Est enim lapidibus, quorum singuli, longitudinis 30 pedum, teste *Herodoto*, ita coagmentata, ut sine ulla divisione lapidum in hunc usque diem integra perseveret; in circuitu 3532 pedum, cujus singula latera tantum ferè spatii occupant, quantum longitudo fori agonalis *Romæ*, ut proinde fabrica hæc omnes sumptuosas *Romanorum* fabricas, uti sunt thermæ, amphitheatra, &c. multis parasangis sive magnitudinem, sive expensarum exorbitantiam, sive denique magnificentiam & ingenium spectes, superârit. *Sect.* III.

Nemo posterorum architectorum pertigisse creditur ad tam stupenda opera.

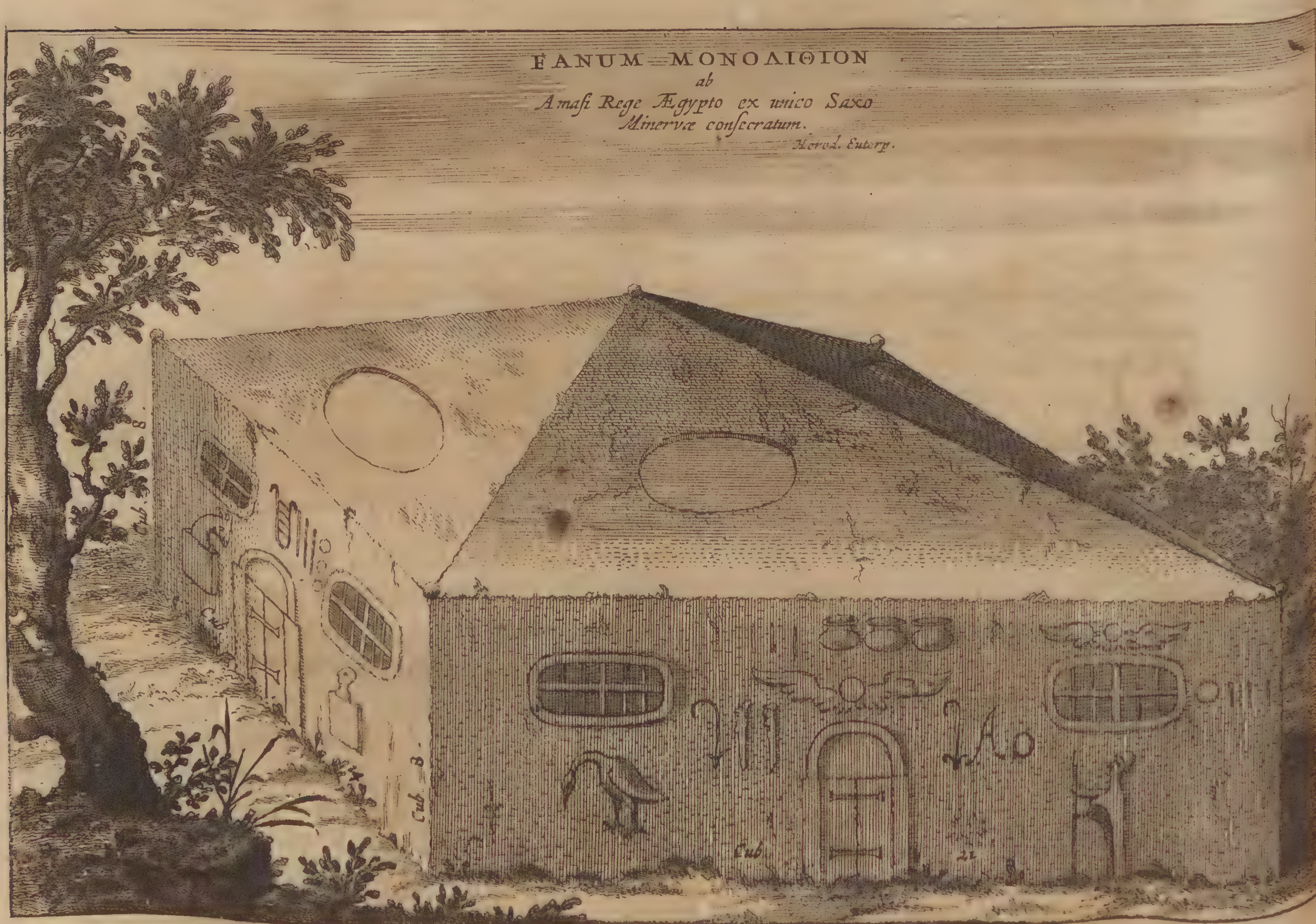
Hæc dum scribo, *Titus Livius Buratinus*, architectus insignis, qui datâ operâ in *Ægyptum* profectus est, ut omnia antiquitatum monumenta summâ diligentiâ inquireret, inquisita delinearet, & sic posteritati thesaurum concrederet, mihi inter multa alia, hujus quoque pyramidis delineationem transmisit, unà cum deserti in quo reperitur, & cryptæ subterraneæ, in quam aditus ad mumias patet, ichnographia, quam hîc unà cum literis ad me datis apponendam duxi.

CAPUT II.

Delubrum ex unico lapide constructum.

INter cætera *Ægyptiorum* memoranda, ab *Amasi* Rege constituta, & hoc est, quod delubrum quoddam ex integro & solido saxo trium annorum spatio, ope duorum millium hominum, ex urbe *Elephantina Sai* 20 dierum itinere distante advexerit, de quo exactè Herodotus in Euterpe circa finem. *Ad hæc, quod non minimè sed maximè admiror, hoc est. Attulit ædificium ex solido saxo ab urbe* Elephantina, *in quo afferendo triennium consumpserunt duo millia delectorum virorum, qui omnes erant gubernatores. Hujus autem domûs extrinsecus est 21 ulnarum longitudo, 14 latitudo, 8 altitudo. Hæc est dimensio exterior domûs ex uno lapide; interior autem ejus longitudo est 18 ulnarum seu cubit. latitudo 12, altitudo 5. Domus verò templo invehenda erat magnificentissima, seu vestibulum* Minervæ, *quod in Sai exstruxerat* Amasis *opere admirando, atque cætera*

Mensura templi monolithi.

ædificia tum lapidum, substructionumque vastitate, tum Colossorum Andro-Sphyngumque *immanitate longè superans, ubi inter alia tres colossi videbantur, quorum medius 75 pedum, reliqui duo utrimque eum stipantes singuli 20 pedum. Sed cùm ad vestibulum dictum* monolithum *ædificium pertraxissent, architectum, teste* Herodoto, *suspirasse ajunt, vel diuturni laboris pertæsum, vel ut ajunt propter mortem unius è guber-*

Cap.III. *gubernatoribus mole cedente oppressi, & quasi in desperationem actum operis ulterius promovendi, ibidem reliquisse.* Atque hæc est admiranda illa fabrica ex integra rupe, imò monte excisa, quam quibus machinis spatio 20 dierum à *Sai* dissito promovere potuerint, vix est, qui animo concipere possit. Fuit hæc moles spatio 20 dierum dissito advecta trium annorum tempore, uti dictum est. Quantum verò singulis mensibus, diebus, machinis promota fuerit moles, arithmeticis calculandum relinquo. Sect. III.

Totius Symmetriæ Computus.

Exterior.			Interior.		
Longitudo.	*Latitudo.*	*Altitudo.*	*Longitudo.*	*Latitudo.*	*Altitudo.*
Cubit. 21.	cubit. 14.	cubit. 8.	cubit. 18.	cubit. 12.	cubit. 5.
seu ped. 42.	seu ped. 28.	seu ped. 16.	seu ped. 36.	seu ped. 24.	seu ped. 10.

Differentia Interioris & Exterioris.

Longitudo.	*Latitudo.*	*Altitudo.*	
cubit. 3. seu ped. 6.	cub. 2. seu ped. 4.	cub. 3. seu ped. 6.	Quæ differentia constituit crassitiem murorum.

Atque ex hisce mensuris facilè curiosus Lector pondus totius eruet.

CAPUT III.

Labyrinthi in Ægypto *prodigiosa fabrica.*

Quæ de Labyrintho Ægyptiaco scribunt vetustissimi Auctores, *Herodotus*, *Diodorus*, *Strabo*, & post hos *Plinius*, omnem humanam fidem superare videntur. *Herodotus* ad primum ejus intuitum infinita admiratione defixum fuisse de se testatur. *Diodorus* omnibus operibus hominum industria unquam factis, superius excellentiusque fuisse scribit. *Plinius* potentissimum humani ingenii opus prædicat. Operis magnitudo, dispositio & magnificentia à variis variè exponitur, neque id mirum cuiquam videri debet, cùm Labyrinthum ingressi, quisque in tanta rerum spectandarum multitudine, id potissimum, quod maximè in admirationem traheret, referendum putaverit, unde dum nova semper & mirabiliora occurrebant lustranda, facile inde confusis spectantium animis ex innumeris, uti singula distinctè observare non potuerunt, ita confusè quoque & indistinctè posteritati illa consignarunt. Certè *Dædalum* hujus admiratione fabricæ captum, inde occasionem cepisse alium Labyrinthum in *Lemno* condendi *Plinius* asserit; tametsi centesimam tantum partem ejus fuerit imitatus, dum sese ex inextricabili fabricæ structura etiam summo quo pollebat ingenio, explicare non potuerit. Situs est Labyrinthus ad *Lacum Mœridis* versus *Crocodilopolim*, teste *Herodoto* & *Plinio*, quod & sepulchrum *Mœridis* esse volunt. Dividitur id primum in duodecim juxta *Herodotum*, & in sedecim juxta *Plinium* domicilia, tot videlicet aulas, seu potius ampla receptacula, vastissimaque ædificia, quot olim *Ægyptus* universa in Præfecturas, quas Nomos vocant, dividebatur. Erant autem, teste *Strabone*, " singulæ aulæ Nomorum colum- " nis

Inexplicabilis Labyrinthi magnificentia.

Labyrinthi situs.

C. III. „ nis ambitæ, invicem, continuæ, viæ verò quæ ad eas tendunt ex adverso sunt „ muri, qui aulas ordine positas cingunt. „ Ante ingressam verò portam Cryptæ „ sunt multæ ac longæ, quæ inter se tanta & tam mirifica tortuositate vias implicitas tenent, ut nemo ingredi aulam „ ullam possit; nec egredi sine duce, inexplicabili nimirum illo viarum errore „ deceptus.

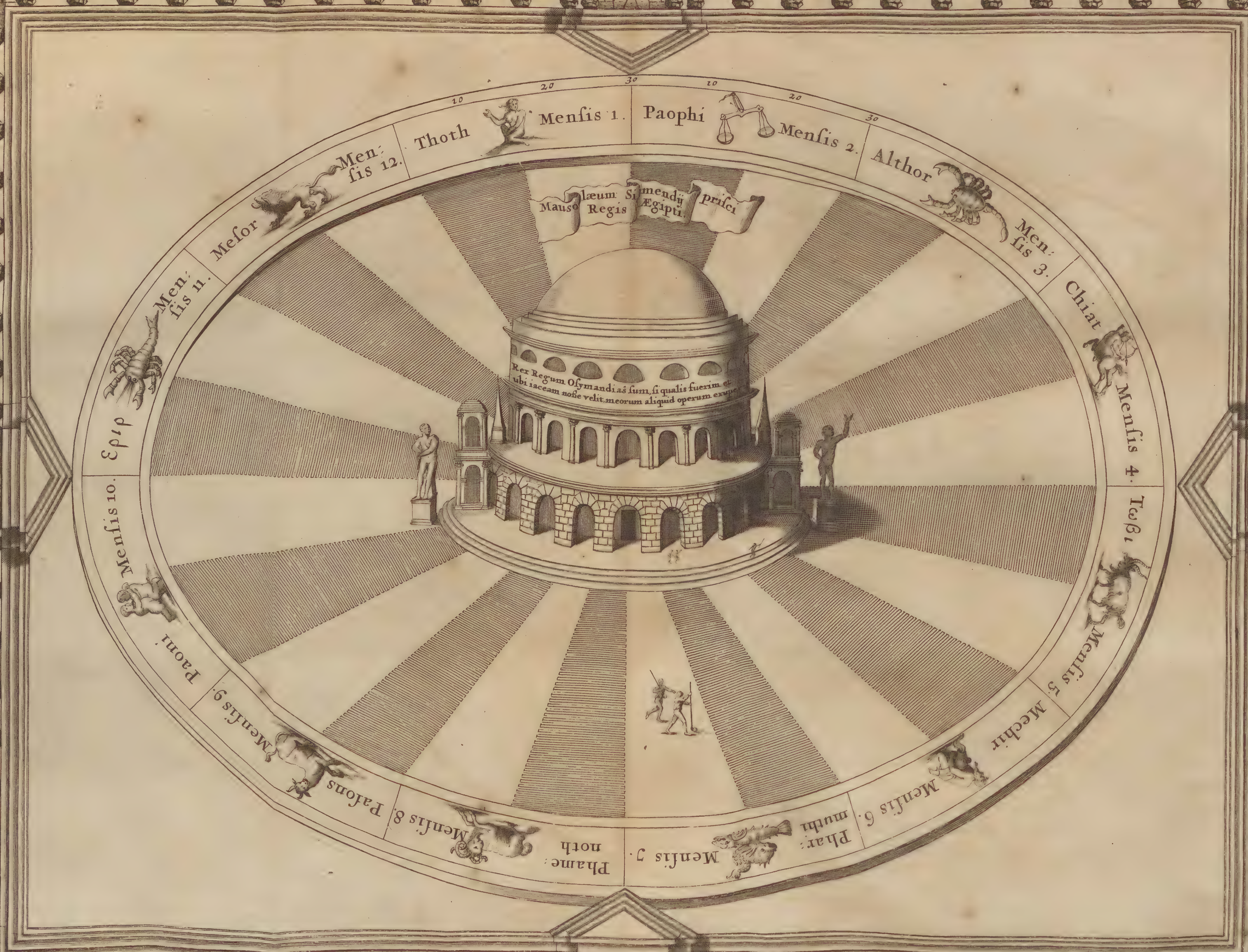
Descriptio cœnaculorum, porticuumque.

Sunt hîc & cœnacula altissima, porticusque nonagenis gradibus singuli exstructi, columnis ex porphyrite lapide fulciti, quos inter Deorum simulachra, Regum statuæ & summa monstrosarum imaginum congeries. Quarundam verò domorum talis est, ab ingeniosa architecti inventione situs & dispositio, ut mox atque fores earum aperiuntur, formidabile tonitru audiri videatur. Dignum verò præ omnibus admiratione est, quod domorum singularum tabulata seu tecta, uti & cryptarum latitudines ex integris, teste *Strabone*, lapidibus, magnitudinis prorsus insolentis extructa sint, nullo prorsus nec ligni, nec alterius materiæ interventu. Verbo, totam fabricæ extensionem tria millia domorum comprehendisse referunt, quæ vel ingentem urbem æquare poterat. Sed audiamus singula exactè describentem in sua *Euterpe Herodotum.* Verba ejus sunt.

Herodoti Labyrinthi descriptio.

„ Regnantibus in *Ægypto* duodecim „ Regibus, placitum est eis aliquod relinquere commune omnibus monumentum, ex eoque placito fecerunt „ Labyrinthum paulò supra *Mœridis* stagnum, maximè urbem versus, quæ dicitur *Crocodilorum*, quam ego aspexi fama majorem: Si quis enim ex *Græcorum* narratione muros & operis speciem ratiocinatur, minus concipiet, „ quàm pro labore & sumptu hujus Labyrinthi, tametsi enim *Ephesi* templum memoratu dignum est, & in *Samo*, tamen Pyramides erant narratione majores, quarum singulæ multis & magnis operibus *Græciæ* æquiparandæ sunt. Sed eas quoque Labyrinthus antecellit. Etenim duodecim, cujus aulæ sunt tecto opertæ, portis oppositis altrinsecus, sex ad Aquilonem contiguæ, totidem ad Austrum vergentes, eodem prorsus muro conclusæ. Bifaria in eo sunt domicilia, una subterranea, altera superiora illis imposita, utraque tria millia quinquaginta, quorum ea quæ superiora sunt, ipsi vidimus, & quæ aspeximus, enarramus; subterranea verò auditu percepimus: nam qui Labyrintho præpositi *Ægyptiorum*, nolebant illa ullo pacto monstrari, quod dicerent illic sepulchra esse, tum eorum Regum, qui ædificandi Labyrinthi fuerunt auctores, tum sacrorum crocodilorum; ita de inferioribus docti comperimus, superiora ipsi aspeximus humanis operibus majora. Nam anfractus seu egressus per tecta, & regressus per aulas, uti erant diversissimi, ita infinita me admiratione afficiebant. Ex aula in conclavia transitur, ex conclavibus in cubicula, è cubiculis in solaria alia, è conclavibus in aulas alias. Horum omnium lacunar, quemadmodum & parietes, lapideum est, sculptilibus passim figuris ornatum, singulæ aulæ maxima ex parte digestæ albo lapide, columnarum ambitu redimitæ, angulo quo finitur Labyrinthus, adhæret pyramis quadraginta passuum, in qua grandia sunt insculpta animalia, ad quam iter sub terra fit. Hæc est descriptio ab *Herodoto* curioso rerum omnium inspectore & admiratore observata, cujus descriptionem secutus, libenter hîc totius fabricæ rudem saltem quandam & superficialem ichnographiam *in Oedipo de fabricis Ægypt.* exhibuissem, si per tempus licuisset, ut lector ex ungue leonem colligere, & de præstantia ingenii talium operum architecti conjicere posset. Sed id hoc loco opportunè, quantum

Sectio III.

Thoth
Mensis 1.
Paophi
Mensis 2.
Althor
Mensis 3.
Chiat
Mensis 4.
Τωβι
Mensis 5.
Mechir
Mensis 6.
Phar: muthi
Mensis 7.
Phame: noth
Mensis 8.
Pasons
Mensis 9.
Paoni
Mensis 10.
Επιφ
Mensis 11.
Mesor
Mensis 12.
Mausolæum Simendÿ Regis Ægipti prisci
Rex Regum Osymandias sum, si qualis fuerim et
ubi iaceam nosse velit, meorum aliquid operum exupe

*Cap.*III. tum ex auctoribus citatis conjecturis obscuris assequi potuimus, prestandum censuimus. Hisce auctoribus subscribit *Strabo lib.* XVII. rerum *Ægyptiarum* „ sequentibus verbis. Ad hæc est Laby„ rinthi fabrica, opus haud impar pyra„ midibus & adjacens Regis sepultura e„ jus qui Labyrinthum construxit, lo„ cus autem in primo fossæ ingressu ad „ 30 aut 40 stadia, procedenti occurrit „ planities quædam sub mensali forma „ pagum habens, & multorum Regum „ regiam, quot prius Præfecturæ, quos „ *Nomos* vocant, erant. Nam totidem „ aulæ sunt columnis ambitæ invicem „ continuatæ omnes uno ordine, & uno „ pariete tanquam parvo quodam muro „ ante se aulas sitas habent. Viæ vero „ quæ ad eas tendunt ex adverso sunt i„ psius muri, ante regressus cryptæ qui„ dem multæ, quæ inter se vias flexuosas „ habent, ut nemo peregrinus ingredi „ aulam ullam possit, nec egredi sine du„ ce, dignum admiratione, quod unius„ cujusque domus tabulata ac etiam cry„ ptarum latitudines ex lapideis tabulis „ integris, & magnitudine insolita ex„ tructæ sint, nullo usquam nec ligni nec „ alterius materiæ intetventu. At si quis „ tabulatum ascenderit is videbit lapi„ deum campum magnum stratum la„ pidibus, inde incidet iterum in aulas „ 27 ordine positas & columnis ex solito „ lapide innitentes; parietes quoque i„ psos ex lapidibus non minoribus com„ positos. In fine ædificii quod plus „ stadio occupatur, est sepultura quæ„ dam, pyramis quadrangula cujus „ quodlibet latus ferè jugerum & altitu„ do par sepulturæ, nomen est *Imendas*, „ vel *Simendes*, dicunt tot aulas ibi fa„ ctas esse, quot erant Præfecturæ sive „ *Nomi Ægypti* ad quos causa consultan„ di de rebus magni momenti conveni„ re solebant. *Ita Strabo*. Quia tamen ex *Hecatæi* relatione fabrica hæc *Ismendis* Labyrintho minimè, sive magnificentiam, sive vastitatem spectes, est inferior, hîc ejus quoque descriptionem *Sect.*III. ex ipsis *Hecatæi* oculati testis apud *Diodorum* verbis apponemus, quamvis ego putem & Labyrinthum & Simendis mausoleum unum fuisse, Labyrintho adjectum.

Sepulchra quoque, inquit Diodorus, *Regum priscorum mirabili opere, & quæ minimè æquari à posteris possent, fuisse ajunt. Referunt sacerdotes 47 sepulchra regia, quorum usque ad* Ptolemæum Lagum 17 *tantum supererant, in eorum libris scripta contineri, eorumque etiam plurima, quo tempore ad ea loca accessimus, absumpta erant, Olympiade* 180. *Non solùm verò ab* Ægyptiis *sacerdotibus hæc traduntur: sed* Græci *complures, & in his* Hecatæus, *qui,* Ptolemæi Lagi *tempore,* Thebas *profecti, historias* Ægyptias *scripserunt, nobiscum sentiunt, de prioribus enim Regum sepulchris, in quibus traditur* Jovis *pellices conditas fuisse, reticens singula; solum regis monumentum, qui* Simendius *est, tradit fuisse stadiorum decem, cujus in aditu porta erat vario lapide constructa, & hujus longitudinem duorum jugerum, altitudinem 45 cubitorum fuisse ait. Post hanc ingredientibus aderat lapideum peristylium quadratum, cujus singula latera jugera quatuor complecterentur. In eo pro columnis animalia erant sita ex uno lapide 16 cubitorum ad antiquam formam fabricata.*

Textura omnis superior tecti confecta **Magnitudo statuarum.** *ex lapidibus duorum passuum latitudine, variisque stellis cæruleis ornata. Ex hac deinceps alter erat aditus, & in eo porta priori similis, sed sculptura uberiori. In ingressu statuæ tres positæ erant ingentes unius lapidis,* Memnonis *opus, harum una sedens, cujus pedis mensura septem excedebat cubitos, cæteras* Ægypti *statuas magnitudine superabat; duæ præterea usque ad genu, altera à dextris, altera à sinistris, filiæ, & matri, minores positæ. Hoc opus non solùm magnitudine conspicuum, sed arte mirabili, & lapidum natura excellens fuit, cum in tanta mole neque fissura*

Cap.III. *ra quæpiam, neque macula inesset. Scriptum erat in eo.*

Rex Regum *Osymandias* sum, si qualis fuerim, & ubi jaceam, nosse velit, meorum aliquid operum exuperet.

Esse quoque & aliud signum matris ferunt, unico lapide, cubitorum 20, habens super caput reginas tres, quæ ostenderent, filiam, uxoremque & matrem Regis fuisse. Post hanc portam & aliud erat peristylion superiori nobilius, sculpturis variis, in queis bellum erat contra Bactrianos, *qui ab eo defecerant, gestum adversus hos quadringentis millibus peditum, equitum 20 millibus, in quatuor partes diviso exercitu, quorum omnium filios Regum gessisse imperium. Prima muri pars obsidionem urbis (scilicet* Bactrianorum*) sculptam continebat ab ea parte, qua fluvius muros alluit. Rege deinde cum hoste congresso leo unà cum eo terribiliter pugnabat.* Vide figuram fol. 43. insertam. *Secundus paries sculptus erat captivis absque pudendis, manibusque, à Rege ductis, quæ nota erat illos fuisse animo viles, & corpore imbecilles. Tertium latus sculpturis variis picturisque decoris, Regis sacrificia, triumphosque devictis hostibus continebat. In medio peristylio erat subdialis ara ex pulcherrimo lapide, & opere excellens, & magnitudine miranda. In ultimo autem pariete statuæ jacebant duæ ingentes ex unico lapide cubitorum 27, ad quas tres ex peristylio aditus patebant. Has prope domus erat columnis suspensa, cujus latus quoque duo jugera, id est, 480 pedes amplectebatur, in ea statuæ ligneæ haud parvo numero, referentes eos, qui in judiciis sententias ferrent. Hi ab una parte muri sculpti 30 numero erant, in medio judicii princeps, cujus à collo suspensa Veritas penderet, & oculis esset subclausis, librorum cumulo circumstante. Hæ imagines præ se ferebant judices integros esse debere, & solam veritatem inspicere. Deinde ambulacrum erat domibus plenum, in eisque diversa epularum genera suavi gustu præparata. Sculptus deinde eminentior cæteris Rex variis coloribus aurum argentumque, quæ ex aureis argenteisque metallis annuatim accipiebat,* DEO *offerens cum inscriptione summæ,*

Bactrianorum *prælium inter* Ninum & Zoroastrem *commissum & figuris expressum.*

Variis hieroglyphicis singula expressa.

Sect.III.

Minæ ter decies centena, & ducenta millia millium.

Sequebatur deinde sacra Bibliotheca cum inscriptione,

Animi Medicamentum.

Erant deinceps omnium Ægypti *deorum imagines, Regis quoque dona ferentis, quæ cuique competerent* DEO. *Ponè Bibliothecam domus sita erat egregia, in qua 20 essent* Jovis & Junonis *lectisternia. Regis insuper statua, ubi & Regis corpus sepultum jacebat. Hanc circumstabant plurima habitacula, in quibus picta cernebantur animantia Ægyptia, omnia sacris apta. Circumibat monumentum aureus circulus cubitis 365, unius cubiti spissitudine, in quo descripti erant per singulos cubitos dies anni, & astrorum ortus atque occasus, quidve ea secundum Ægyptios astrologos observata significarent. Eum circulum ferunt, quo tempore* Cambyses & Persæ Ægyptiis *imperabant, ablatum. Hoc* Osimandri *monumentum non solùm cæteris omnibus sumptuosius, sed & artificio excellentius fuit.* Hactenus *Hecatæus* apud *Diodorum.*

Omnium Ægypti *deorum imagines.*

In hac insolenti prodigiosi operis fabrica, tria maxime admiratione digna occurrunt. Primum est statuarum tam multiplicium ex unico lapide constructarum, quarum singulæ 32 pedum altitudinem habebant. Excedebat has multis parasangis in secundi peristylii aditu ex tribus media, cujus vel pes solus ferè adæquabat altitudinem earum, quæ loco columnarum serviebant, utpote 28 pedum, seu septem cubitorum longitudinis. Cum itaque pedis longitudo sit subsextupla ad totius altitudinem corporis, erat dicta statua, si erecta stetisset (sedentis enim habitu fere-

Examen singulorum mirabilium.

Cap. III. ferebatur) 168 pedum, quam ne *Rhodius* quidem Solis Colossus adæquasset. Memorantur & aliæ duæ prostratæ, quarum singulæ 108 pedum habebant longitudinem, quæ tametsi priori magnitudine cederent, præstantia tamen lapidis longè superabant. Secundò quadratum ædificium columnis innixum, cujus singula latera longa 480 pedes, columnis 27 ex integro lapide fulcita, quibus in superiori tecto totidem respondebant immensæ magnitudinis statuæ ligneæ. Tertium erat aureus circulus qui circumdabat *Simendis* monumentum, 365 cubitorum, qui totius anni dies, astrorumque ortus, & occasus, astrologorumque electiones, observationesque continebat, eruntque singuli gradus unius cubiti, id est, 4 pedum, tam in longitudine quàm latitudine, uti & crassities, diameter ejus ex mathematico ratiocinio 120 circiter cubitorum, id est, 480 pedum erat, ex quo amplitudo loci quem occupabat, satis colligi potest. Præterea si aureus fuit, ut *Diodorus* memorat, & non ex ære inaurato, tota circuli moles 3650000, id est tres milliones, sexcenta & quinquaginta millia librarum pendebat, posito cubitum solidum auri, sive cubum aureum, qui 4 pedes tam in latum, quàm in altum contineat, 10000 libras pendere. Quæ res vix animo concipi potest.

Circulus aureus.

CONSECTARIUM.

Hinc collige lector curiose, architectorum summam Geometriæ tum in singulis delineandis pingendisque, tum in singulis fabricæ membris ritè disponendis peritiam & industriam, sculptorum prodigiosas ingenii dotes, in tam enormibus statuis, columnisque ex unico lapide servatâ humani corporis perfecta proportione, efformandis; auri quantitatem in unius orbis cœlestis fabrica, non minori ingenii, quàm divitiarum felicitate demonstratam. Quæ sanè opera si paulò penitius considero, ausim sanctè affirmare, hosce summi ingenii homines, uti nihil humanarum scientiarum latuit, ita earum ope humanis quoque operibus majora præstitisse, cum vel in unica fabrica efformanda omnes artes & scientias, Physicam & Mathematicam conspirasse videam. Quis enim hodierno die simile quid attentare audeat, nisi totius naturæ consultus, nisi totius Arithmeticæ, Geometriæ, Opticæ, Astronomiæ, Mechanicæ, Staticæ, cæterarumque annexarum artium peritia ad miraculum præditus? Nemo itaque miretur totius architecturæ rationem primò ab *Ægyptiis* ad *Græcos*, ab his ad *Romanos* devolutam, in hunc diem suam adhuc tueri existimationem. Sect. III.

Veterum incompa-rabilis peritiæ ingenium.

Nil dicam hic de *lacu Mœridis*, qui, teste *Herodoto* plus admirationis habet, quàm omnia huc usque enarrata opera. Habet is in circuitu tria millia & sexcenta stadia, ubi profundissimus est 50 passuum, humana industria ad aquas *Nili* stagnantes tum recipiendas, tum iisdem deficientibus ad terram rigandam excavatus. De ejus miraculo vide citatum *Herodotum in Euterpe* singula exactissimè describentem.

Lacus Mœridis descriptio.

Non memoro *Thebanæ civitatis* miracula, quæ apud *Strabonem*, *Diodorum*, & paulò antè citatum *Herodotum* videantur, quæ profectò tanta sunt, ut ipsis auctoribus testibus nihil in humanis rebus majus & excellentius fieri possit. Atque hæc sunt quæ de Architectonica *Ægyptiorum* dicenda putavimus.

CAPUT IV.

DESCRIPTIO EXACTA
SIVE
ICHNOGRAPHIA

Labyrinthi Ægyptiaci, potentiâ humanâ ſuperioris, quem poſteri Chami *Reges* Ægypti *mirabili opere ad* Lacum Mœridis *extruxerunt.*

MUltæ ſanè tum in *Babylonia*, *Græcia*, tum *Romæ*, alibique prodigioſæ fabricæ, quæ proinde ab auctoribus inter ſeptem miracula mundi computatæ, fuerint, recenſentur, de quibus in præcedentibus actum eſt, ſed quæ *Ægyptiorum* in vaſtis, & admirandis fabricis erigendis potentiam ſuperarint, nullam invenio. Atque talis fuit fabrica Labyrinthi, quem juxta *Lacum Mœrides*, *Chami* progenies poſt erectionem pyramidum, unà cum *Simandis* potentiſſimi Regis mauſoleo, fundavit, cujus molem cum apud *Herodotum*, *Diodorum*, *Hecatæum*, *Strabonem*, *Plinium*, legiſſem, tantorum operum admiratione attonito, magnum jamdudum nonnulla ichnographica delineatione tam immenſæ fabricæ constructionem exprimendi æſtuanti animo inſedit deſiderium; quod uti in *Oedipo*, de *Ægyptiorum* fabricis, fieri non potuit, ita in hunc locum opportunè differendum cenſui.

Architectus, ut omnium præcedentium ſeculorum monumenta multis, ut ajunt, paraſangis excelleret, novâ & inauditâ inventione non fabricam, ſed quæ vel integram urbem vaſtam exprimeret, condere eſt aggreſſus; in quo neſcio an potius ipſam fabricæ admirabilem diſpoſitionem, an architecti ingenium humano ſuperius obſtupeſcam. Sed ut ea luculentius exponantur curioſo lectori, fabricam ab ovo, uti dici ſolet, exordior.

Erat, ut in hac præſenti Ichnographia patet, totum opus in quadro extructum, teſte *Hecatæo*, atque juxta quatuor mundi partes diſpoſitum, periſtylio circundabatur, quod loco columnarum, uti *Hecatæus* narrat, fulciebant animalia, & ſtatuæ Deorum *Ægyptiorum*, ex uno lapide 16 cubitorum longitudinis ad antiquam formam fabricatæ, & ſi uni cubito tres palmos demus, ſingularum ſtatuarum altitudo 48 palmorum, & ipſum periſtylium, cum baſi & peridromidibus facilè 60 palmorum, ita ut per hujuſmodi peridromia ambulacra ſuis balauſtris inſtructa, ſpectari poſſet totius molis congeries. Latus periſtylii, teſte *Strabone*, ad 800 paſſus; *Plinius* verò ad mille paſsuum ſpatium extendit; *Hecatæus* verò decem ſtadiorum totius ambitum fuiſſe refert, ita ut ultra 1250 paſſus, quos ejus ambitui *Hecatæus* tradit, *Plinius* inſuper jungat 2750 paſsus. Quicquid ſit, nos certa menſura unum hujuſmodi latus juxta Romanam menſuram, ſpatium quod eſt à Ponte Sancti Angeli hîc *Romæ*, uſque ad S. Petrum & ultra, ſi non exceſſiſſe, ſaltem adæquaſſe, comperimus, quod in quadrum eductum, ingentem urbem effeciſſe, luculenter patet, quin & ipſe *Plinius* tria millia domorum comprehendiſſe memorat. I.

II. Per dicta hæc periſtylia circumquaque aditus erant ad labyrinthum, quem *Strabo* in 30 Nomos, ſeu Præfecturas, *Plinius* in 16, *Herodotus* in 12, velu-

CAPUT IV.

DESCRIPTIO EXACTA
SIVE
ICHNOGRAPHIA

Labyrinthi Ægyptiaci, potentiâ humanâ superioris, quem posteri Chami *Reges* Ægypti *mirabili opere ad* Lacum Mœridis *extruxerunt.*

MUltæ sanè tum in *Babylonia*, *Græcia*, tum *Romæ*, alibique prodigiosæ fabricæ, quæ proinde ab auctoribus inter septem miracula mundi computatæ, fuerint, recensentur, de quibus in præcedentibus actum est, sed quæ *Ægyptiorum* in vastis, & admirandis fabricis erigendis potentiam superarint, nullam invenio. Atque talis fuit fabrica Labyrinthi, quem juxta *Lacum Mœrides*, *Chami* progenies post erectionem pyramidum, unà cum *Simandis* potentissimi Regis mausoleo, fundavit, cujus molem cum apud *Herodotum*, *Diodorum*, *Hecatæum*, *Strabonem*, *Plinium*, legissem, tantorum operum admiratione attonito, magnum jamdudum nonnulla ichnographica delineatione tam immensæ fabricæ constructionem exprimendi æstuanti animo insedit desiderium; quod uti in *Oedipo*, de *Ægyptiorum* fabricis, fieri non potuit, ita in hunc locum opportunè differendum censui.

Architectus, ut omnium præcedentium seculorum monumenta multis, ut ajunt, parasangis excelleret, novâ & inauditâ inventione non fabricam, sed quæ vel integram urbem vastam exprimeret, condere est aggressus; in quo nescio an potius ipsam fabricæ admirabilem dispositionem, an architecti ingenium humano superius obstupescam. Sed ut ea luculentius exponantur curioso lectori, fabricam ab ovo, uti dici solet, exordior.

Erat, ut in hac præsenti Ichnogra- I.
phia patet, totum opus in quadro extructum, teste *Hecatæo*, atque juxta quatuor mundi partes dispositum, peristylio circundabatur, quod loco columnarum, uti *Hecatæus* narrat, fulciebant animalia, & statuæ Deorum *Ægyptiorum*, ex uno lapide 16 cubitorum longitudinis ad antiquam formam fabricatæ, & si uni cubito tres palmos demus, singularum statuarum altitudo 48 palmorum, & ipsum peristylium, cum basi & peridromidibus facilè 60 palmorum, ita ut per hujusmodi peridromia ambulacra suis balaustris instructa, spectari posset totius molis congeries. Latus peristylii, teste *Strabone*, ad 800 passus; *Plinius* verò ad mille passuum spatium extendit; *Hecatæus* verò decem stadiorum totius ambitum fuisse refert, ita ut ultra 1250 passus, quos ejus ambitui *Hecatæus* tradit, *Plinius* insuper jungat 2750 pasus. Quicquid sit, nos certa mensura unum hujusmodi latus juxta Romanam mensuram, spatium quod est à Ponte Sancti Angeli hîc *Romæ*, usque ad S. Petrum & ultra, si non excessisse, saltem adæquasse, comperimus, quod in quadrum eductum, ingentem urbem effecisse, luculenter patet, quin & ipse *Plinius* tria millia domorum comprehendisse memorat.

Per dicta hæc peristylia circum- II.
quaque aditus erant ad labyrinthum, quem *Strabo* in 30 Nomos, seu Præfecturas, *Plinius* in 16, *Herodotus* in 12, velu-

the-

Nomus X. Atribites.
Nomus IX Memphiticus.
Nomus VIII Hermonticus
Nomus VII Heliopolites.
Nomus XI Canopicus.
Nomus VI Thebaicus.
Nomus XII Heracleopolites.
Nomus V Bubasticus.
Nomus I Osiriticus.
Nomus II Saiticus.
Nomus III Cynopolites.
Nomus IIII Crocodilopolites
Peristylium Occidentale
Peristylium Orientale Numinū Ægypti
Peristylium Australe Deorum Ægypt.

Cap. IV. veluti aulas quasdam non sine mysterio divisum ferunt. Nos *Herodotum* secuti, eum in 12 partes, juxta principales *Ægypti* Nomos, seu Præfecturas dividendum censuimus, eo ordine, ut singulę partes magnitudine quidem æquales, at juxta mysteria quæ in Nomis singulis *Ægypti* numinibus insignitis, magnis, & occultis ceremoniis peragebantur, ob arcanam Domorum habitaculorumque extructionem essent diversissima: cum immensa hujus Labyrinthi structura aliud non exprimeret, quàm templum Deorum immortalium, quo & Reges, & se, & ingentes thesauros suos unà secum condi vellent: essetque hæc fabrica quasi epitome quædam, & compendium istius templi, quod universam *Ægyptum*, numinum *Ægyptiorum* cultu confertam esse credebant, quemadmodum in *I. Tomo Oedipi* de Nomis *Ægyptiorum* fusè deduximus, & hîc in exposita ichnographia vides. Per peristylia igitur in omnes 12 Nomos, aditus patet, quorum I. est Nomus Osiris nomine insignitus. II. Saiticus. III. Cynopolitanus. IV. Crocodilopolitanus. V. Bubasticus. VI. Thebaicus. VII. Heliopolitanus. VIII. Hermonticus. IX. Memphiticus. X. Atribiticus. XI. Canopicus. XII. Heracleopolitanus. Et in hunc finem fuerunt à Regibus extructæ, ut unaquæque præcipuos *Ægypti* 12 Nomos exprimeret quos & *Herodotus* aulas vocat, unicuique urbi, aut Nomo proprias, in quibus sese sacerdotes, ad de rebus, ad deorum cultum; tum in iis per appropriatas cerimonias peragendum pertinentibus, tum ad *Ægyptum* per numinum tutelarium attractum magicum, conservandam, conferebant.

Et primò quidem notet lector, Nomos singulos, uni ex præcipuis diis, quos magno cultu venerabantur, consecratos fuisse; in centro verò aulæ nomicæ, tum eorundem simulacra, tum Regis talis, & talis, qui Nomo dominabatur, ectypo, monumento opulentissimo, veluti in cimeliarchio quodam, una cum corporibus balsamo conditis, reposita fuisse, ad quod per adeò tortuosas semitas adeò intricata differentium domorum habitacula per tot occultos meandrorum aditus dabatur, ut qui thesauris insidiarentur, ex tot tantisque viarum anfractibus, innumerabilium portarum aularumque discriminibus, nec non ex tortuosis penetralium ambagibus, sese, teste *Herodoto* extricare minimè valerent. Dum enim ex camera in cameras, ex xystis in aulas peramplas, ex his in fana, ex fanis in colymbethras, ex his in hortos, ex his denique in novos ingentium aularum recessus, abeuntes, dum remeare sine duce tentarent, tantò utique majoribus sese erroribus involutos reperirent, quantò plus processissent; neque putet quis, hujusmodi Nomorum structuram exiguum loci spatium, uti in præcedentibus de peristylio diximus, sed singula Nomorum latera unam tertiam milliaris partem occupasse, uti ex *Plinio* & *Hecatæo* colligimus, ac proinde haud palatii cujusdam peram pli, sed haud exigui cujusdam oppidi partem expresserint. Unde cum tota structura præter centralem Labyrinthum 12 hujusmodi oppida continuerit, lector colliget, qualis debuerit esse tota hæc coacervatorum Nomorum congeries? Et quemadmodum per multiplices viarum ambages ex Nomo in Nomum, sine impedimento aditus dabatur, ita quoque per peristylia nisi per quatuor portas, neque exitus, neque aditus concedebatur, ut proinde exteri sine duce viarum gnaro ingressi, perpetuò vagabundi errorum finem nunquam reperirent; qui verò ad medii, seu centralis Labyrinthi penetralia, in quo ceu centro quodam monumenta duodecim Regum artificiosè extructa unà cum the- Sect. III.

*Cap.*IV. thesauris suis condebantur; certò, tantò ad eum intricatior dabatur aditus, quantò majores thesauri in eo continebantur. Ne verò illi sive ab exteris, sive ab indigenis auri fame instigatis invenirentur, certè necessaria illi fuit tam inextricabilis ad illos via, ut nimirum introeuntes sine duce absque ulla spe exitus, in mortem citius, quàm in thesauros inciderent. Quoniam verò neque forma, neque figura hujus labyrinthi ab auctoribus describitur, nos singulorum dispositionem, non qualis revera fuerit, sed qualis esse potuerit, aut debuerit, ad inauditam fabricæ monstruositatem ostendendam, eo, quem vides schematismo, omnia tamen ex *Plinii*, *Herodoti*, *Hecatæi*, *Strabonis* relatione, & mente eorum omnium, qui de Ægyptiis rebus scripserunt extracta hîc exhibenda censuimus. Verùm quia video, lectorem in multis hæsitaturum, & tam barbaræ magnificentię intentum scopum, sive finem nosse desideraturum. Certè, quantum ex auctoribus colligere licuit, illorum finis fuit, quemadmodum paulò antè innuimus, ut esset sepultura Regum, veluti in magnificentissimo, & compendioso totius *Ægypti* templo, diis consecrato sub eorum tutela, usque ad definitum metempsychoseos fatum, incorrupti, illibatique conservarentur; de qua Metempsychosi quidem, sive revolutione animarum, quod est proprium *Ægyptiorum* dogma, à quibus & *Pythagoras* illud hausit, fusè egimus in III. *Tomo Oedipi*, *Syntagmate de Mumiis*: & in separato opere, cujus titulus: *Sphynx mystagoga; sive Diatribe de Mumiis hieroglyphicatis.*

Quia mos erat Ægyptiis Regibus, auri, argenti, & cimeliorum thesauros, & quicquid tandem pretiosum habebant, diis consecratos unà secum intra tumbas deponere; quia verò verebantur, ne temporis successu, thesaurorum absconditorum notitia homines fame impulsos auri ad thesauros detegendos *Sect.*III. excitaret, quibus prævisis sepulchra, uti cimeliarchia inextricabilibus viarum, tortuosisque recessibus ad ea aditum per multiplices labyrinthos ita obstruxerunt, ut nemo ex inaudita arte constructis itinerum anfractibus se expedire unquam posset. Atque ideò teste *Herodoto*, structura Labyrinthi subterranea fuit, intra quam nullus Solis radius incidere posset, solis accensis facibus viarum ducibus penetranda: sic enim refert: *Bifaria in eo sunt domicilia, una subterranea, altera superiora illis imposita, utraque tria millia quinquaginta domorum, quorum ea, quæ superiora sunt, vidimus, subterranea verò auditu accepimus. Nam qui Labyrintho præpositi Ægyptii, nolebant illa ullo modo monstrare, quod dicerent, illic sepulchra esse, tum eorum Regum, qui Labyrinthi ædificandi fuerunt auctores, tum sacrorum crocodilorum.* Nemo igitur putet, subterraneum illum Labyrinthum habitatum fuisse, sed sacerdotibus subinde, ad deos sacrificiis, variisque ceremoniis in festorum solemnitatibus, veluti in adytis sacris propitiandos, eum adire consuevisse, ut paulò antè diximus. Ut verò istiusmodi structura æternùm duraret, in illo nihil ex ligno, calce, terrestriumque portionum cumulis, sed immensa vastissimorum lapidum, marmorumque congerie, proportionatâ tamen symmetriâ, non obstante viarum multiplici tortuositate, constructum fuisse; norant enim omnia præter durissima marmora temporis successu, corruptioni patere, uti in *Obelisco Pamphilio* de proprietate saxi, quo obeliscos extruebant, diximus. Habes hîc, lector, subterranei Labyrinthi ichnographiam paucis pro dignitate rei expositam. Nihil porrò restat, nisi ut nonnihil de suprapposita Labyrinthi fabrica dicamus.

Sup-

Cap. IV. Sect. III.

Superior Labyrinthus.

De hoc Labyrintho ſic dicit Herodotus. *Ita de inferiori docti comperimus, ſuperiora ipſi aſpeximus humanis operibus majora. Nam anfractus ſeu egreſſus per tecta, & regreſſus per aulas, uti erant diverſiſſimi, ita quoque infinita me admiratione afficiebant: ex aula in conclavia tranſitur, ex conclavibus in cubicula, è cubiculis in ſolaria alia, è conclavibus in aulas alias, &c.*

Hanc deſcriptionem omninò ſimilem fuiſſe, utpote ſupra cujus fundamenta conſtruebatur, inferiori ichnographiæ à nobis adductæ, ut videlicet inferiorem architecturam, quæ tenebris involuta jacebat, ex ſuperiori ſupraposita conjecturarent. Erat enim ita ſuperior, uti inferior in 12 Nomos diſtributa, utramque enim *Herodotus* tribus millibus domuum conſtitiſſe narrat. Ichnographiam itaque noſtram ita diſpoſuimus, ut quæ infra tecta eſſent, ſupra in propatulo paterent.

Synopſis rerum in Labyrintho contentarum.

1. Totus Labyrinthus periſtylio circumdabatur ſub forma quadrati, & juxta 4 mundi angulos diſpoſita, uti in ſchematiſmo monſtrat latus A B C D, & E F G H, latus oppoſitum; deinde duo latera pariter oppoſita, quæ quia optica projectione exprimere non licuit, ſaltem per orthographiam linearem H I, & F G exhibuimus. Cum enim ichnographicōs Labyrinthum exponere viſum ſit, eaque omnem projectionem opticam reſpuat, uti Optici nôrunt, totius molis ambitum ſaltem eo, quo licuit, modo exhibuimus.

2. Duodecim Nomorum diſtrictus, quibus Labyrinthus conſtabat, invenies ſingulos ordine numeris ſuis expreſſos una cum genialis figuræ ſimulacro in medio Nomi poſito, ei videlicet deaſtro, cui Nomus conſecratus erat, qui quidem omnes labyrinthæâ ſtructurâ conſtabant, quos nos non eâ quidem delineatione, quâ olim conſtiterunt, ſed eo modo, quo eſſe debebant, aut poterant, exhibuimus, ita tamen, ut quantum ex auctoribus colligere licuit, myſticâ quadam formâ unicuique Numini congruâ conſtarent; ubi nota, notam hanc O vel = portas ſignificare, ex quibus undique dabatur ingreſſus, egreſſuſque ad innumeras alias portas aulaſque; ipſæ verò lineæ, muros: hæc verò figura ◎. ſignificat ſcalas ſeu cochlides, ex quibus ex inferiori aſcendebatur in ſuperiorem Labyrinthum patulum & luci expoſitum.

Medius verò Labyrinthus, is erat, in quo corpora Regum balſamo condita unà cum theſauris eorum depoſita erant, præterea ſacrorum Crocodilorum monumenta exhibet, quem nos tanquam inacceſſum modo noſtro veriſimili conjectura exhibuimus. 4.

Periſtylia verò A B C D &c. ſuperiorem Labyrinthum ſuſtentabant, in quibus loco columnarum molem fulcientium numinum *Ægyptiorum* ſtatuæ, ſingulæ cum habitu unicuique congruo, immodicæ magnitudinis ſpectabantur, ſingulas quoque 48, alii 70 palmorum altitudinis fuiſſe contendunt; erantque in toto ambitu 48, juxta 48 deorum manſiones, quas in cœleſti globo conſtituebant, ut ex *Oedipi ſecundo tomo de aſtrologia Ægyptiorum* patet. 5.

Quæritur tandem, in quem finem tam grande, tam inviſum, tam admirabile opus, cui ſimile neque anterioribus, neque poſterioribus ſeculis, ulla humana potentia condere potuit, tot tamque immenſis ſumptibus extruxerint? Reſpondeo, quod & *Plinius* ſenſit, otioſam fuiſſe ſuperborum primæ- 6.

Cap. IV. vorumque Regum jactantiam, & barbaram, stultam otiosamque ostentationem, quâ ad æterni nominis consequendam celebritatem perciti, ne quisquam posterorum se de operum similium magnitudine, stupendisque molibus exstruendis præsumere posset, aut similia se perficere posse, non dicam attentare, sed ne cogitare quidem auderet. Nihil igitur restat, nisi ut ipsam labyrinthææ fabricæ constitutionem fusius exponamus. Sect. III.

CAPUT V.

De tempore, quo tanta opera constructa fuerunt.

Cap. V. QUæcumque de Babylonicis monumentis à *Nembrod*, *Nino* & *Semiramide* extructis paulò ante tradidimus, illa intra annum, post diluvium 275, quo linguarum divisio accidit, usque ad annum post diluvium 450 peracta fuisse, ex chronologica nostra tabula luculenter constat. Constat quoque ex supra adductis & probatis, in *Turris* fabrica, totum genus humanum unà tum in *Babylonis* seu *Sennaar* regione, tum in vicinis *Mesopotamiæ* & *Assyriæ* regionibus collectum fuisse. Post confusionem verò, quæ anno 275 post diluvium contigit, tum primùm in varias mundi partes genus humanum dispersum fuisse. Quia verò *Chamo* sorte *Ægyptus* obtigerat, cum universa familia, filiorumque *Chus, Misraim, Phuth*, innumerabili filiorum progenie associata in destinatam sibi *Ægypti* regionem concessit, ubi terram omnium rerum affluentia præditam invenientes, ex aquæ Niloticæ fœcunda natura & proprietate, mox in ingentem hominum multitudinem excrevêre, cujus ope freti, dum recordarentur mirabilium operum à *Nembrod*, *Nino*, cognatisque peractorum in *Babylone*, & ipsi multitudine hominum armati, ad imitationem eorum vastas illas, quas descripsimus, pyramides in sepulturam suorum patrum erexerunt, ad imitationem *Semiramidis*, quæ viro suo *Nino*, ejusque Patri *Nembrod*, sive *Belo*, in *Assyria* juxta civitatem *Ninivem* pyramidem quam supra descripsimus, prodigiosæ altitudinis, unà cum obelisco omnium eorum, quæ hominum industria unquam facta sunt, maximo in *Babylone* erecto, constituerat. Quid verò per pyramidum, obeliscorumque mysticas figuras intenderint, fusè in *Obelisco Pamphilio* & *Oedipo* exposuimus. Vivebat tunc temporis in *Ægypto* vir magni ingenii ex Chananæa stirpe prognatus, & admirandus tum naturalium, tum humanarum divinarumque rerum investigator, quem *Ægyptii* θωύθ, *Arabes* Adris, *Græci* ἑρμῆν τρισμέγιστον dixere. Hic ad nominis immortalitatem consequendam aspirans, mysteria divinitatis quæ à *Semo* vivente adhuc & à *Chamo*, ex cujus familia erat, audiverat, per novum & inauditum genus literaturæ, quam hieroglyphicam posteri dixerunt, symbolis ex universæ naturæ gradibus assumptis, dicta divinitatis & naturæ occulta sacramenta, saxis in formam obeliscorum erectis æternum duraturis insculpsit, quæ ideo columnæ *Hermetis* à posteris dictæ fuerunt. Nam ut rectè *Jamblichus*: Pythagoras, Plato & Eudoxus *omnium scientiam ex columnis* Mercurii *didicerunt*: sed quoniam hæc omnia in obelisco quam

ادريس *Adris.*

Cap. V. quam amplissimè prosecuti fuimus, eo lectorem remittimus. Hoc pacto posteri exempla Patrum suorum secuti, nihil aliud meditari videbantur, quam ut quisque invisis fabricarum monumentis, æternam nominis gloriam apud posteros consequeretur. Et hæc quidem omnia à Regibus *Ægypti* 400 annis ante ortum *Mosis* gesta fuisse in *operibus nostris Hieroglyphicis* ad longum demonstravimus. Quod verò hæc omnia processerint à Regibus *Ægypti*, Nepotibus *Chami*, *Chus*, *Misraim* & *Hermete Chananæo*, monstrat sepultura *Simendis*, ubi memor inauditæ victoriæ, quam contra *Bactrianorum* Regem *Zoroastrem* obtinuerat *Ninus*, totam historiam in Aulis ingenti magnificentiâ exstructis marmoreis saxis insculpi curavit. Erat in *Babylone* quoque ingens Palatium *Nini*, intra cujus muros dicti *Nini* cum leone, & *Semiramidis* cum tigride concertantis simulachra, cæterarumque ab eo gestarum rerum series insculpta conspiciebatur, quam & dictus Rex *Smendius* pariter palatio à se constructo intulit. Omnes igitur pyramidum, obeliscorum, labyrinthorum structuras, una cum arcana hieroglyphicæ literaturæ descriptione ante *Mosis* ortum jam constitisse, citatis paulò antè libris, varia auctoritatum farragine comprobatum reperiet lector. Nihil igitur primis istis post diluvium usque ad *Mosen* 800 circiter annis, ad magna & ardua aggredienda superfuisse videtur, nisi vera fides, & divinæ religionis cultus, à qua uti stirps *Chami*, à DEO quippe maledicta declinavit, ita quoque fenestram ad omnem superstitionem aperiens, non *Ægypti* solummodo, sed universam terram ψευδοπολυθείας, sive falsorum ridiculorumque numinum multitudine & varietate replevit. Sect. III.

CAPUT VI.

De artificiosis machinis in Labyrintho ad eos qui ingressuri erant terrore concutiendos exstructis.

Cap. VI. Auctores præterea hisce varia junxisse ferunt terriculamenta, quibus ingredientes vehementi terrore percellebantur, & *Arabes* quidem de hisce Labyrinthæis meatibus potissimum loquuntur, dicunt primò certis in locis statuas fuisse positas, quæ pavimentum dum pede ingredientes percuterent, statuæ mox ore & faucibus horrendis, brachiis quoque solutis tam arctè ea stringerent, ut vel solo amplexu exanimarentur. 2. Aulas nonnullas eo artificio constructas; ut vel sola voce prolata per varios reflexionum circulos inter saxeos parietes factos soni vox in immensum aucta non unam, sed integri exercitus clamantis tumultum referret; unde exterrefacti exploratores dum fuga suæ vitæ consulunt, majoribus implexi erroribus timore exanimes caderent; portis quoque apertis nescio quem horrendum sonum percipi, quo attoniti, & panico quodam terrore perculsi ab ulteriori inquisitione desistere cogerentur; *Strabo* præterea, narrat *Thebis* colossum immensæ granditatis fuisse ad cujus abacum certa hora peregrinus quidam sonus percipiebatur, quem ipse quoque se audisse fatetur, an verò istiusmodi technasma casu, an magico artificio, aut ingenii solertia constructum fuerit, aliis discutiendum relinquit; huc pertinet statua *Memnonis*, quæ orientis solis radiis percussa, nescio quem harmonicum sonum edere sole-

ICHNOGRAPHIA

LABYRINTHI *alterius a* Dædalo *Architecto ad formam Ægyptiaci in* CRETA *Insula constructi, quem postea fabulosæ narrationes de Theseo, Minoe, Ariadna et Minotauro veteres Poetæ et Oratores celeberrimum fecerunt.*

Cap. VI. ſolebat; in certis quoque Regum ſepulchris igneas flammas videri perpetuo lumine præditas, quod quomodo fieri potuerit 4. *tomo in Oedipo Syntag. de lucernis veterum Ægyptiorum* docuimus. Multa ſimilia paſſim citant auctores in ſubterraneis *Ægyptiorum* adytis ſpectari paradoxa ſane & incredibilia, quæ omnia in 3. *parte Oedipi Syntag. de mechanica, & magia Ægyptiorum*, multiplici auctorum teſtimoniis confirmata, congeſta reperies. Sect. III.

CAPUT VII.

De Labyrintho in Creta, Lemno, *aliiſque* Græciæ *locis ad ſimilitudinem iſtius Ægyptiaci conſtructis.*

C. VII. STupenda noſtri Ægyptiaci Labyrinthi moles, vaſtitas & magnificentia ita animos cæterorum diffuſa fama accendit, ut nec *Græci* nec *Romani* ſe continere potuerint, quin in *Ægyptum* profecti eorum ſpectarent fabricas quas ab hiſtoricis veluti humanis operibus ſuperiores acceperant; fuit inter cæteros *Græciæ* architectos, *Satyrus*, quem alii cum *Dædalo* confundunt, qui *Plinio* teſte, data opera in *Ægyptum* ſe contulerunt, ut juxta *Ægyptiorum* molimina fama ſupra æthera nota ſimile quid machinaretur in *Græcia*, etenim cum Labyrinthæam ſtructuram exactiùs exploraſſet, in tantorum operum contemplatione animo ingenioque confuſus, nequidem centeſimam partem iſtius Labyrinthi quem in *Creta* & *Lemno* inſula conſtruere moliebatur, imitatus ſit; uti in præcedentibus ex *Plinio* recenſuimus, & *Plutarchus* quoque apud *Natalem Comitem* hoc pacto ſive hiſtoriam ſive fabulam exponit; Theſeus, inquit, *ante* Pirithos *ſocietatem adhuc adoleſcens in* Cretam *cum iis navigare voluit & unus ex iis, qui quotannis pro morte* Androgei *ad* Minoëm *Regem* Cretæ *tributi nomine mittebantur, quos dicebant in Labyrinthum incluſos à* Minotauro *vorari; fabulantur* Minotaurum *corpus totum habuiſſe hominis, at caput bovis, hic erat in Labyrintho loco ampliſſimo & inextricabili viarum plurimarum ambage, qui factus fuerat ad Ægyptiaci illius Labyrinthi formam ad Crocodilopolim* extructi. De *Ariadna* vero *Minoïs* filia & *Minotauro* fabulam, ſi quis exactius quidpiam noſſe deſiderat is adeat *Natalem Comitem* alioſque mythologos, quia omnia quam diffuſiſſimè deſcripſerunt, nos ob nefandas quæ in iis occurrunt obſcœnitates ea conſulto omittenda cenſuimus. Hujus verò Labyrinthi plerique auctores architectum faciunt *Dædalum*, *Plinius* potiori voce auctorem facit paulo ante citatum *Satyrum* qui in *Creta* & *Lemno* extructurus Labyrinthum data opera in *Ægyptum* profectus eſt, ut ex admirabili labyrinthæi molis ſtructura ſimilem conſtrueret, ſive molis vaſtitatem, ſive ingenii vim ſpectes, prorſus imparem. Certe ex variis relatione dignis accepi, in *Creta* in ſpatioſo campo ejus etiamnum veſtigia ſpectari ad multa millia paſſuum. Unde peringenioſus P. *Chriſtophorus Grumbergerus* Societ. noſtræ excellens mathematicus, P. *Clavii* in re mathematica olim ſocius & calculator, dato, diametrum ejus 336 paſſuum fuiſſe, ejus capacitatem gyrorumque anfractus atque tempus in iis percurrendis inſumptum, demonſtrandi occaſionem ſumpſit. Præſupponimus autem *Satyrum* Plinianum hujus Labyrinthi architectum in eo extruendo non confuſo & tumultuario labore uſum fuiſſe, ſed ſibi figuram rotundam ſeu omnium capaciſſimam ſelegiſſe, atque ingenioſa inventione primo murorum ambitus varioſ-

C. VII. riosque flexus & reflexus cum summa proportione primo in prototypo quodam expressisse, quem & dictus Pater *Grumbergerus* meliori modo, quo fieri potuit & debuit, hâc præsenti ichnographia exhibendum censuit. Unde partim ex ejus ambitibus Cyclicis, partim ex rectis tramitibus ingressurus ad centrum fabricæ filo *Ariadnæ* ductus, 5. horarum spatio ob inextricabiles errores pertingere vix potuisse ostendit, qui verò Labyrinthum sub quadrata forma statuunt, illi adytum tam difficilem reddunt, ut sine fili ductu facile exitum non reperiant. Vide figuram Labyrinthi Ægyptiaci mediam sub quadrata figura positam, Cap. IV. insertam: si quis verò petat, quam grandem glumum & quot passuum esse oportuerit, dico, si quis omnes ambitus circulares & directos tramites in passus resolverit, inveniet is 4500 & amplius passus, quæ 4 milliaria Italica & 500 passus efficiunt, filum itaque 4500 passuum esse debebat, quod chordarum aut filorum conglomeratione glomum tam grandem efficiebat, ut vix ab homine aut jumento portari posset. Quemadmodum verò in Ægyptiaco nostro Labyrintho præter eum qui centro totius fabricæ circumdabatur (quem & *Satyrus* sive *Dædalus* in *Creta* unice imitatus fuerat) tot Labyrinthi erant, quot Pręfecturas seu Nomos eum continuisse supra ostendimus, omnia verò simul connexa unum Labyrinthum conficerent, ita quoque adeo inextricabilibus anfractibus multiplici aularum, porticuum, aliorumque similium gurgustionum tortuositate implicabatur, ut si filo *Ariadnæo* uti vellent, ne quidem ad redeundum unde venerant se evolvere per integrum mensem potuerint; & ne centeni quidem homines aut jumenta chordarum seu filorum glomos portare sufficerent, quo sine subsidio *Ariadnæ* ab inextricabilibus anfractibus exitus nunquam sperari poterat. Sed quæres quomodo sacerdotes Labyrinthi præsides sine errore labyrinthæas tricas vitare potuerint, dico hos haud dubiè simili ichnographica supra exhibita delineatione usos fuisse atque in omnibus flexuris, signa 4 mundi partium incisa numeris aut quibuslibet aliis notis impressa fuisse, atque hoc ichnographiæ modulo, quo eundum, quæ viæ tenendæ, tum ad Nomorum centra ubi sepulchra Regum, tum ad centrum totius Labyrinthi, ubi mausolea regum una cum Thesauris eorum condita erant, cognoscerent. Sed hæc de labyrinthæis miraculis ad lectoris curiositatem dicta sufficiunt. Sect. III.

CAPUT VIII.

Tropologia Epilogistica Labyrinthi.

C. VIII. Veteres sapientes per Labyrinthum nil aliud videntur significare voluisse, nisi perplexam esse multisque difficultatibus implicatam vitam hominum, cum ex aliis aliæ semper graviores oriantur; è quibus nemo se, nisi per singularem prudentiam & fortitudinem explicare potest; verum ea non duntaxat in privatam vitam, sed in ambitionem hominum cadunt, quæ omnia mirificis difficultatibus & erroribus sunt implexa; verùm quia difficilius est voluptatum quàm difficultatum certamen, ideo *Theseus* tot horrificis monstris trucidatis, tot laboribus exantlatis, tot periculis involutus fuit ut voluptatibus & effrenato quodam libidinis œstro percitus, tandem fortia gesta infelici fine concluserit. Sed ut hæc paulo exactius pon-

C. VIII. ponderentur, quid aliud Labyrinthus exprimit; niſi mundum in quo vita mortalium æſtuat, dolore ſuſpirat, & anxie inquirit ea, quæ ipſi æternæ ruinę cauſa ſunt. Sunt autem tria potiſſimum, quæ vitam mortalium inextricabilibus erroribus involvunt; quorum primum eſt in magnatibus ambitio; in *Penelopes* procis Philomania, in omnibus invidia vindictę ſocia, quibus infeliciſſimi mortales in labyrinthæis hujuſmodi meatibus exagitati de tricis innumeris in tricas inevitabiles, ſine ſpe remedii, involvuntur & implicantur, donec tandem *Minotauro* devorandi, miſerando fine cedant, & ſi ambitionis vitium penitius expendamus, videmus huic deditos verè in labyrinthæis erroribus vitam miſerabilem conſumere, utique periculo tanto majori quo grandiori ſolio eminuerint, dum enim regna regnis jungere, novos principatus erigere, ſupremam mundi curam prætendunt; ô quot curis, vigiliis, ſollicitudinibusque inſudandum eſt; quot tricis nugiſque ſe implicant; quot periculis ſeſe exponunt, quo terrore percelluntur, ne incauti in os *Minotauri* tandem incurrant, unde ſpem inter & metum; perpetuum fluctuantes, quanto plus in tramitibus ſibi conſtitutis provehuntur, tanto majoribus erroribus involutos ſe reperiunt, ſine ulla ſpe conceptam molem ad deſideratum finem perducendi, unde plerumque rabie ex adverſæ fortunæ jactu dementati, invidiæ œſtro perciti paulatim contabeſcentes, idem iis quod *Theſeo* contingat. Hiſce erroribus jactantur omnes ii qui poſt tot fortium geſtorum ſpecimina, tot devictos populos, poſt Sect. III. tot monſtra domita tandem intra effrænatæ libidinis labyrinthæas tortuoſitates, aberrantes veri *Penelopes* proci mente vacui, in aperto lumine cæcitate perculſi & idolo venereo perpetuò intenti mentem funeſtent, adeo ut meretricio porcorum inſtar luto incruſtati, nihil aliud agitent, non ſua nec ſe ipſos phanatico quodam morbo catenis ignorantiæ & turpitudinis arctè conſtricti curare videantur. Atque his quidem cum nulla evadendi ſpes affulgeat, quid aliud reſtat, niſi, ut *Minoi* ταυρομόρφω in cibum deſtinentur. Hujuſmodi Labyrintho ſe committunt omnes ii, qui divitiarum opumque Theſauris plus æquo inhiant, omnes invidiæ & vindictæ furori dediti juxta illud,

Auri ſacra fames quid non mortalia cogis
Pectora.

In quibus omnibus invidia, vindicta, cæteræque potentiores animi perturbationes æquo *Marte* concertant, ſed enim quis tandem à labyrinthæis hiſce erroribus liber & immunis ſtatuendus eſt? nullus alius niſi quem funis *Ariadnæ* duxerit, quem ego nil aliud eſſe dixerim, quàm hominem rectum, juſtum, prudentem, nec non timore DEI perculſum, rerum humanarum contemptorem, qui in ſolo DEO ſpem ſuam collocatam habet; hic enim recto intentionis filo in hac ærumnoſa mortalium vita munitus, liber & ſine impedimento ſeſe evolvere, DEO duce, poterit. Sed hæc de Labyrinthis dicta ſufficiunt.

CA-

CAPUT IX.

De Græcorum *superbis fabricis monumentisque*, *quas ad imitationem* Ægyptiorum *nullo non tempore olim in* Græcia *moliti sunt.*

1. *Templum* Dianæ Ephesiæ.

INter cæteras fabricas, quarum veteres scriptores mentionem fecerunt, occurrit 1. Templum *Dianæ Ephesiæ*, inter septem mundi miracula adnumeratum, in quo à tota *Asia* ducentis & viginti annis laboratum fuisse *Plinius* tradit. In palustri solo constitutum fuit, ne terræ motu concuteretur, & ne in lubrico & instabili tantæ molis fundamenta locarentur, architectus *Ctesiphon* ante calcatis ea substraverat carbonibus, deinde velleribus lanæ. Templi longitudo dicitur fuisse 425 pedum, latitudo 220, columnæ in eo 127. à singulis Regibus factæ, ex quibus 36 erant cælatæ; & quamvis in eo statuarum, peridromidum, peristyliorum magna fuerit rerum varietas, veruntamen ad sublimem architectonicen *Ægyptiorum*, ipso *Herodoto* teste, non pertigerunt. Quantum verò ex auctoribus colligere potuimus, ejus structuram æri incisam passim obviam consulant.

2. Artemisiæ Cariæ *Reginæ Mausoleum.*

Artemisia Regina *Cariæ Mausolo* marito defuncto sepulchrum erexit, inter orbis miracula annumeratum, cujus altitudo 25 cubitis in sublime ferebatur; triginta sex columnis cingebatur, patebat ab Austro, & Borea 63 pedes, toto ambitu continebat pedes 411. Ipsum ab ortu cælavit *Scopas*, à Borea *Briax*, à meridie *Timotheus*; ab occasu *Leocares*. Regina opere nondum absoluto fatis concessit. Artifices tamen non recesserunt, nisi eo consummato. Ab hoc sepulchro omnia Regum Imperatorumque monumenta tanquam preciosa Mausolea vocantur, ita *Plin:* de quo *Propertius* l. 3.

Nec Mausolei dives fortuna sepulchri
Mortis ab extrema conditione vacat.

3. *Colossus Rhodius.*

Cares Lindius *Lysippi* discipulus, architectus, quæ in *Ægypto* viderat, stupenda statuarum prodigia, earum majestatem imitaturus, constituit similem in *Rhodo* tanquam loco peropportuno erigere, quem & *Colossum Solis* appellandum censuit, *Apollini* dicatum. Fuit is altus 70 cubitis, id est 210 palmis, qui post quinquagesimum sextum annum terræ motu prostratus etiam jacens miraculo fuit, pauci pollicem ejus amplexabantur, majores erant digiti, quàm pleræque statuæ; vasti specus de fractis membris in eo hiabant, spectabantur in eo magnæ molis saxa; ad portum Rhodiorum erectus naves intra crura transeuntes admittebat; Suldanus *Ægypti* occupata *Rhodo* ex ære hujus statuæ nongentos camelos onerasse traditur; sumptus in eo facti, duodecim annorum tempore 300 talentis constitisse feruntur, ubi nota haud dubiè errorem magnum irrepsisse, dum alii uti *Plinii* interpretes interpretantur: quem enim Colossum Solis *Plinius* 70 cubitorum altum fuisse tradit, *Volaterranus* septingentorum altum facit cubitorum, & contra quem auctores dicunt, ex ære hujus statuæ Soldanum *Ægypti* 900 camelos, *Volaterranus* 90 dicit onerasse: hoc enim pacto res credibilior fiet, cum aliàs altitudinem Colossi juxta *Volaterranum* fuisse oportuisset

2100

2100 palmorum, quæ fere ⅗ milliaris adæquant, quod à nemine concedetur nisi ab imperito, ne dicam stolido homine: convenientius itaque non 900, sed 90 camelos eo oneratos dicemus, ut proinde errorem in numeris contigisse certum sit. Dicendum igitur, altitudinem 70 cubit. & 90 camelos

Cap. IX. los eo ære oneratos fuisse. Varii præterea Colossi à variis fuerunt erecti, de quibus vide *Plinium*, in Ægyptio Labyrintho jam demonstratum fuit, non unum Colossum, sed tot quod peristylia Labyrinthi columnas habebant, quæ omnes deorum statuæ regumque fuerunt immensæ altitudinis, & quod mirum dictu singula ex uno lapide Thebaico exsculpta. Erat autem una inter cæteras *Herodoto* teste, cujus vel solus pes longitudinem habebat septem cubitorum, id est 21 pedum; cui juxta proportionem humani corporis altitudo congruebat 147 pedum; quæ sanè omnes hujusmodi Colossorum moles quæ factæ fuerunt unquam, longè superabat. Erexit & in Capitolio *Lucullus* ex *Apollonia* traductum 30 cubitorum, & constabat sestertiis 150. *Lysippus* magister *Caretis*, *Tarenti* alium colossum erexit 40 cubitorum; & ne *Neronem* prætercam, aureum is erexit Colossum in monte Palatino, de quo mira narrant Rom. rerum scriptores, quos consule. Sed qui *Ægyptios* mirabilium operum magnitudine superavit invenio neminem; & vel inde patet quod nonnulla eorum monumenta in hunc usque diem à 4000 annis durent, cæteris omnibus quæ à Græcis & Romanis exstructa fuerunt, ne vestigio quidem relicto, destructis. Fuit & apud *Romanos* theatrum, quod *M. Æmilius Scaurus* in sua ædilitate extruxit 360 columnis conspicuum, cujus pars scenæ erat ex marmore; media è vitro, (quod ego nil aliud fuisse crediderim quàm ex speculari materia compositum) columna ima 48 pedum; erant inter columnas signa ærea 300 numero, cavea capiebat hominum 70 millia. Ita *Plinius*. Innumera hoc loco, de memorandis *Romanorum* monumentis adducere possem, verùm cum ea passim tum apud *Plinium*, *Lipsium* aliosque occurrant, ea consultò taceo. Mirum tamen ex tam illustribus monumentis in hunc usque diem à 1700 annis nihil remansisse, ne vestigium quidem, unde liberè asseverare ausim, nullum eorum cum *Ægyptiis* comparari potuisse, cum plura eorum in hunc usque diem incorrupta, etiam mille & amplius annis ante *Romam* condita, perseverare experiamur. Sect. III.

CAPUT X.

Utrum in hunc usque diem Nembrodææ *Turris adhuc vestigia reperiantur.*

Cap. X. QUoties mecum penitiùs rerum humanarum inconstantiam, & inevitabilem temporis omnia consumentis edacitatem considero; toties in mentem venit, primævorum à sæculo hominum inanis, fallax & irrita in tot ac tantis, quæ vel ipsam humanam fidem longè superarent, monumentis erigendis, cura, & sollicitudo. Arbitrabantur illi, quæ condiderant, æternùm perstitura, totum mundum ad tam insolita urbium, turrium, fabricarumque miracula cum admiratione contemplanda confluxurum; sed errabant, necdum ad humanarum rerum caducitatem assuefacti. Primi *Assyriorum* Reges, *Nembrod*, *Ninus*, *Semiramis*, in rerum mirabilium patrandarum cogitatione toti erant. Cognati eorum in *Ægypto* ex eadem Chusia familia æmuli *Babyloniorum* in *Ægyptum* appulsi, in erigendis obeliscis, pyramidibus, labyrinthis, modum nesciebant. Hos *Græci* & *Romani* secuti, quænam in circis, hippodromis, amphitheatris, thermis, aquæductibus erigendis

Vicissitudo & inconstantia rerum humanarum.

Cap. X. gendis opera præstiterint, illa in hunc usque diem vel in ipsis ruinis semisepulta admiramur. Nihil itaque stabile, nihil firmum & solidum nobis temporis fallax & incerta promittit conditio. Sed ut ad institutum nostrum revertamur; si quis itaque quærat, ubinam tam sumptuosa & pænè incredibilia *Babyloniorum* opera sint, num vestigia adhuc nonnulla supersint, illi nihil aliud responsi loco dare possum, nisi illud Senecæ, *Ista si quæras, non invenis; si invenis, quasi illa nunquam fuissent, comperis.* Et primævus quidem *Babyloniæ* situs & constitutio nos latere non potest: quonam verò in loco illa præcisè constituta fuerit, meritò dubitamus; atque de iis magna inter geographos, historicosque est concertatio: quod idem de civitate *Babel*, aliisque intelligi velim. Verum enim vero cum ad hujus veritatis cognitionem, nisi ex relatione eorum, qui dicta loca, singulari curiositate impulsi, lustrarunt, atque summa diligentia examinata posteritati concrediderunt, pervenire nequeamus, ex iis selectiora quædam depromemus. *Diodorus*, uti supra dictum est, suo adhuc tempore magnam *Turris*, civitatisque partem perstitisse refert, quod & *Herodotus* innuit, *Darium* enim & *Cyrum*, primos ait fuisse & *Turris* & civitatis destructores, quam postea *Nabuchodonosor* Rex instauratam, regiam suam constituerit, quæ omnia fusius apud *Josephum Nicolaus Damascenus* describit. Inter modernos, qui dictas *Babyloniæ* antiquitates summa diligentia descripserunt, R. P. *Philippus*, Religiosus ex Ord. Reform. Discalceatorum, qui in *Itinerario*, quæ de *Babyloniæ* antiquitatibus observarat, pulchrè exposuit omnia. *Strabo* deinde apertè dicit, omnia in Babyloniis campis adeò esse antiquitatum veterum, monumentorumque ruderibus conferta, ut vix passum conficias, ubi ea non tibi copiosis acervis occurrant, *Nini* videlicet & *Semiramidis* magnificentiæ quondam florentis vestigia. Σύρους δὲ ὑπὸ Μήδων, οὐκ ἄλλους τινὰς τοὺς Σύρους λέγουσι, ἀλλὰ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι, καὶ Νίνῳ κατεσκευασμένους τὸ βασίλειον· ὧν ὁ μὲν Νῖνος ὁ τὴν Νίνον ἐν τῇ Ἀτουρείᾳ κλίσας· ἡ δὲ τούτου γυνή, ἥπερ καὶ διεδέξατο τὸν ἄνδρα, Σεμίραμις· ἧς ἐστι κλίσμα ἡ Βαβυλῶν· οὗτοι δὲ ἐκράτησαν τῆς Ἀσίας· καὶ τῆς Σεμιράμιδος, χωρὶς τῶν ἐν Βαβυλῶνι ἔργων, πολλὰ καὶ ἄλλα κατὰ πᾶσαν γῆν σχεδὸν δείκνυται, ὅση τῆς ἠπείρου ταύτης ἐστί, τά τε χώματα, ἃ δὴ καλοῦσι Σεμιράμιδος, καὶ τείχη, καὶ ἐρυμάτων κατασκευαί, καὶ συρίγγων τῶν ἐν αὐτοῖς, καὶ ὑδρείων, καὶ κλιμάκων, καὶ διωρύχων ἐν ποταμοῖς, καὶ λίμναις, καὶ ὁδῶν, καὶ γεφύρων. Syros *autem* à Medis; *nullos alios* Syros *intelligunt, quàm eos qui* Babylone *ac* Nini *regiam constituerunt; quarum alteram* Ninum *urbem, sive* Ninam Ninus *in* Atturia (sic enim *Assyria* olim vocabatur; erat enim proprium *Assyriis* & *Chaldæis* literam S mutare in T, veluti hîc *Atturia* pro *Assyria*) *condidit; ejus verò uxor, postquam duxisset virum, regnumque administrasset*, Babylonem *exstruxit. Hi enim* Asiæ *dominati sunt. Præterea opera* Semiramidis *adhuc multa, quæ apud* Babylonem *sunt, per universam continentem sparsim ostenduntur: uti aggeres, qui* Semiramidis *dicuntur, & mœnia, & munitionum fabricæ, tuborumque in iis, & aquæductûs, & scalæ, & fossæ in fluminibus, & lacubus, & viæ & pontes.* Multa hîc alia ex *Ammiano*, *Dionysio*, cæterisque geographis, qui hujusmodi antiquitatum Babylonicarum mentionem fecerunt, adducere possem, quæ brevitatis causa omitto. Neque dubium est quin tempore veterum *Græcorum*, *Romanorumque* historicorum ex iisdem ruderibus plures adhuc reliquiæ extiterint. Nam ut chro-

Sect. III.

R. P. Philippus *ex Ord. Carm. discalceat.* Babylonis *observator.*

Strabo.

Varia Semiramidis *in fabricis vestigia conspiciuntur.*

Cap. X. chronologi asserunt, post *Sardanapalum*, *Darium* & *Cyrum Persarum Chaldæorum*que Reges, hujusmodi fabricarum primos devastatores fuisse, & *Babylonem* vastissimo exercitu occupasse, & *Niniven* evertisse, reliquaque monumenta devastasse. De hoc itaque nullum dubium esse potest. Quæritur itaque, num moderno tempore tam sumptuosarum stupendarumque fabricarum reliquiæ adhuc supersint. Varios sanè, qui suscepto in *Babylonem* itinere, varia de hujusmodi fabricis observarunt, evolvi; verùm neminem hac in parte, qui majori fide & certitudine, reconditiorique eruditione hæc magnis etiam adhibitis sumptibus observârit, me reperisse memini, quam Illmum & celeberrimum virum *Petrum de Valle*, quocum uti magna mihi *Romæ* necessitudo intercessit, ita quoque partim ab eo oretenus, partim ex ejus doctissima itinerum à se confectorum perioche, quæ hîc adducam, me didicisse glorior. Consentit hisce quasi omnibus Rev. P. *Philippus de S. Trinitate*, Generalis Ordinis Discalceatorum Minister in suo *Itinerario*, quod in *Indiam*, & hinc *Romam* peregit. Postquam enim de *Assyriæ* & *Chaldææ* situ, natura & proprietate, frequentibusque ruderum occurrentium acervis dixit: Caput, *inquit*, *Chaldææ*, seu metropolis est *Bagadat*, ex amœnitate hortorum, queis circumdatur, sic dicta; atque eadem est, quæ nova *Babylonia* fabricata ex ruinis antiquæ, & fuit urbs, antequam à *Persis* destrueretur, vastissima, super littora utriusque fluminis *Euphratis* & *Tigris* extructa, hodie ab ea parte, quà *Euphratem* respicit, prorsus vastata; altera verò pars superstes etiamnum, magnitudinem obtinet similem *urbi Bononiensi*, propter palmarum varietatem, hortorumque multitudinem amœnissima, restaurata posteris temporibus à Regibus *Persiæ*, quà turribus, quà muris fortissimis, ex lateribus coctis extructis munita. Itinere postea unius diei infra eandem urbem antiquæ *Babylonis* infra *Tigrim* & *Euphratem*, coacervatorum ruderum multitudo spectatur, quæ sunt granditatis, & magnificentiæ veteris *Babylonis* luculentissima indicia. Referebant autem *Armeni* Christiani, duces nostri, locorum peritissimi, locum sat eminentem, 18 milliaribus à *Bagadat* remotum, quem dicebant ab omnibus teneri ruinas *Turris Babel*, quod nostris videbatur valde verisimile ob ingentem bituminis ibidem provenientis copiam, quo latomi, uti sacer textus memorat, in *Turris* ædificatione utebantur, & videtur locus multarum decempedarum altitudinem adhuc habere. Hæc dictus Discalceatorum Generalis. Plura hic ex *Itinerario Benjamini Hebræi*, *Persarum Arabum*que descriptionibus *Abulfede* & *Geographia Nubiana* adducere poteram, sed sufficiet omnium loco *Petrus de Valle*: cujus verba Italico idiomate hæc sunt.

An hodie supersint rudera Babylonis *veteris.*

Petrus à Valle *curiosus scrutator rerum* Babylonicarum.

Sect. III.

Il giorno appresso, che erano 23 di Novemb. *parti la mattina pur al alba, un' hora e più inanzi mezzo giorno arrivammo alle ruine di* Babel, *sotto alle quali piantammo il padiglione per haver commodità di desinare, e trattenersi à vedere ogni cosa bene, quanto fosse bisognato. Girai poi le ruine de tutte le parti, sali in cima, caminai dentro, per tutto vidi, rividi, & in conclusione quel che trovai, è questo. In mezo di una grande e pianissima campagna, vicino circa à mezo miglio, al fiume* Eufrate, *che la passa in quel luogo quasi per Ponente, si rilieva infin' hoggi sopra terra una gran mole di fabrica rouinata, tutta d'un massiccio, ò che fosse così da principio, come à me pare, ò che le rouine l'habbiano cagionato, e ridottola, come si vede à guisa di un monte, di che però non apparisce molto segno. La sua forma è quadra, à punto da Torre, ò da piramide, rivolta giusto con le quattro faccie alli quattro angoli del mondo, mà se non m' inganno, ò non procede dalle*

Petrus à Valle in Itinerario tomo 2.

Situs Turris Babel.

Cap. X. dalle rouine (che può esser facilmente) apparisce hora alquanto più lunga de Tramontana à Mezo giorno, che da Levante à Ponente. Il circuito attorno, misurato alla grossa, è mille e cento trenta quattro passi. Misura, sito, e forma di fabrica, che confronta per à punto con la piramide, che chiama Strabone Sepoltura di Belo, e che deve esser quella, che nelle sacre lettere è detta la Torre di Nembrotto, nella città di Babilonia, ò Babel, come in fin hoggi questo luogo si chiama.

Circuitus Turris.

E cosa da notare, che dal detto monte di rouine in poi, non si vede in quel luogo nè pur segno di altra cosa, che mostri esservi stata una città così grande, vedendosi solo in alcuni luoghi certi fondamenti in terra di mura rouinate, cinquanta ò sessanta passi dal monte lontani. Del resto il terreno attorno è tutto pianissimo, e pare impossibile, esservi stato corpo di fabrica notabile, non vedendosene in luogo alcuno reliquie sopra terra, fuor che il massicio è grande, è pur sapiamo quanto le fabriche di Babilonia fossero riguardevoli. Mà in somma, il tempo lungo fà, e guasta gran cose, bisogna anche considerare, che son circa à quattro milla anni, ò poco meno, che quella città fù fabricata, che in tanto à me maraviglio, come si veda, quel che si vede, tanto più che Diodoro Sicolo, il quale è pur antico, dice che al suo tempo era già ridotta à pochissimo. L' altezza sopra terra del monte, che dissi delle rouine, è dove più, è dove manco, mà sotto sopra sarà più di ogni alto palazzo di Napoli. La figura è difforme, come sogliono haver tutte le fabrice rouinate: dove si alza, dove si abbassa, dove scoscesa, dove piana, che si può salire, dove hà segni di torrenti per l'acqua delle pioggie che corre abbasso, e dentro ancora, di sopra dove concava, dove rilevata, in somma à guisa di un confuso monte.

Altitudo Turris.

Non si vede segno alcuno di scala per salire, ne di porta per entrare, onde si conferma, che le scale erano attorno di fuori, e come parti più deboli furon le prime ad esser rouinate, in modo che non ne apparisce più nè vestigio, nè segno. Dentro andando per di sopra, si trovano alcune grotte, mà tanto rouinate, che non si discerne, che cosa fossero, e di alcune stò anche in dubbio, se siano cose fatte con la fabrica, overo da poi da genti di campagna per ricovrarsivi, il che mi pare più verisimile. Sect. III.

La materia di che è composta tutta la fabrica, è la più curiosa cosa, che vi sia, e da me fù con diligenza osservata, rompendola con picconi in diversi luoghi. Son tutti mattoni molto grandi, e grossi di terra cruda, seccati, come io credo al sole, à guisa della Tappie di Spagna, e son murati non con buona calce, mà pur con terraccia, e per più fortezza, trà mattone, e mattone, mescolate con quella terra, che serve di calce, vi sono come à solaio certe cannuccie palustri spezzate, overo paglie dure da fare stuoie. A luogo à luogo poi, vi sono mescolati in diverse parti, massimamente dove più importa per sostegno, molti mattoni della medesima grandezza, mà cotti, e sodi, e murati con buona calce, ò con bitume, però li crudi sono senza dubio assai più. Di tutti questi mattoni, cotti, e crudi, co'l bitume attaccato, e di quelle cannuccie, che hanno in mezzo, io hebbi gusto di pigliarne meco per mostrarli in Italia à gli antiquarii curiosi, che certo mi par che sia una bella antichità, facendosi mentione dell' uso in questo paese di fabricar con bitume in vece di calce, non solo da Giustino abbreviator di Trogo nelle fabriche di Semiramide, ma dalla sacra scrittura medesima nella fabrica à punto di questa stessa Torre e città l'edificio della quale la scrittura sacra à Nembrotto, & i profani à Belo attribuiscono: onde non male il Bellarmino nella sua Chronologia stampata gli anni à dietro, che io vidi la prima volta in mano di un Padre Giesuita in Constantinopoli, crede che Belo e Nembrotto sian tutto uno, e Strabone con Herodoto, e gli altri Ethnici, chiamò, come dissi di sopra, Sepoltura di Belo questa stessa piramide, che dagli scrittori sacri vien detta Torre di Babilonia, ò di Nembrotto: Hebbi gusto ancora di far

Materia Turris.

Cap. X. *far ritrar* Babel *dal mio pittore in prospettiva, e là proprio ne fece il disegno da due parti, che erano le più belle vedute, e contengono tutti quattro i suoi lati, e ne farà poi quadri, con più diligenza. Che sia quella* Babel *antica, e la* Torre *di* Nembrotto, *non c' è dubbio secondo me, perche oltro che il sito lo dimostra, da' paesi ancora hoggidì è conosciuta per tale, & in Arabico chiamata volgarmente* Babel, *come da* Latini *è stata chiamata.* Hæc latine sic sonant:

„ Postridie, die nimirum 23 *Novembris*, profecti mane sole oriente, una „hora & amplius ante meridiem pervenimus ad rudera *Babylonis*, juxta „quæ tentoria fiximus, ut commodè „pranderemus, & moraremur ibi donec omnia dispexissemus. Postea undique rudera circuivi, in fastigium „ascendi, intravi, cuncta perspexi, vidi, „revidi, & tandem quæ observavi hæc

Situs Turris Babel. „sunt. In medio magnæ planitiei, ad dimidium milliare distantis ab amne *Euphrate*, qui mediam interfluit in hoc „loco ferme ad Occidentem, hodieque „extat grandis moles fabricæ destructæ, „tota in unam massam confusa, sive ab „initio talis fuerit, ut mihi videtur, sive „lapsus ruderum eam redegerit in speciem, quorum tamen vix ullum apparet vestigium. Figura est quadrata, in „apicem vergens instar turris sive pyramidis, quatuor hedris exactè spectantibus ad quatuor mundi plagas, „verum nisi fallor, vel nisi lapsus ruderum situm mutaverit, (quod facile fieri „potuit,) apparet hodie aliquanto longior à Septentrione versus Meridiem, „quam ab Oriente ad Occidentem.

Circuitus Turris. „Ambitus est fermè mille, centum & „triginta quatuor passuum. Dimensione, situ & formâ fabrica, quæ in apicem vergens speciem pyramidis præbet, convenit cum eâ, quam *Strabo* vocat *Sepulchrum Beli*, & quam ferunt esse „eam quæ in sacris literis dicitur *Turris* „*Nimrodæa*, in civitate *Babyloniæ* sive „*Babel*, quomodo hodieque locus iste „vocatur.

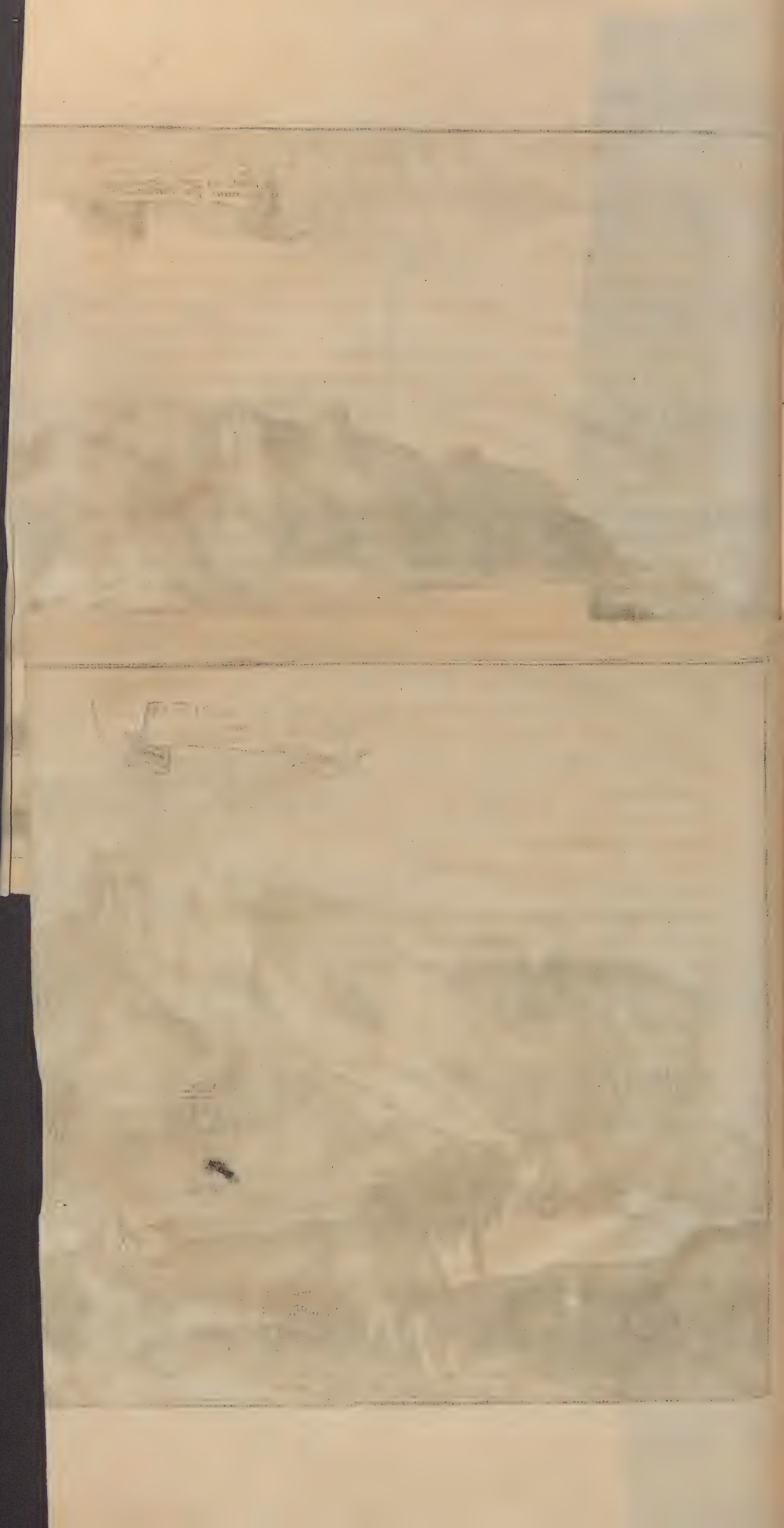
Operæ pretium est notare, quod à Sect. III. dicto monte ruderum in ulteriora, ne ullus quidem appareat vestigium rei alicujus, quæ ostendat in isto loco extitisse tam magnam civitatem, & quod tantùm inveniantur in quibusdam locis nonnulla in terrâ fundamenta murorum dilapsorum, quinquaginta vel sexaginta passibus à monte dissitis. Cæterum tellus circumcirca planissima est, & impossibile videtur, ibi fuisse molem aliquantæ magnitudinis, cum nullibi ejus supra terram inveniantur reliquiæ, nisi quod massa seu moles sit ingens; cum tamen sciamus quam spectandæ fuerint fabricæ Babylonicæ. Verum temporis diuturnitas facit & destruit magnas res. Considerandum etiam est, quod circiter quatuor millia annorum, vel paulò minus effluxerunt à tempore, quo ista civitas fuit exstructa: mirumque mihi videtur, quâ ratione adhuc appareant quantula apparent, idque eo magis, quod *Diodorus Siculus*, autor antiquus, jam olim suo tempore dixerit universam molem reductam fuisse in minutias. Altitudo montis, quem dixi ruderum, supra terram hic major, ibi minor est; sed media altitudinis æstimatio superat quæque altissima palatia Neapolitana. Figura est difformis, cujusmodi solennis est omnibus ædificiis dirutis: hîc alta, ibi humilis: hîc aspera vel gibbosa, ibi plana, ubi adscendi potest, ibi alvei torrentium aquæ pluviæ delabentis; & in interioribus superius hîc cava, ibi convexa: uno verbo dicam, similis est monti confuso. “ *Altitudo* Turris.

Nullum vestigium apparet scalæ vel graduum ad ascendendum, nec portæ ad intrandum, unde credibile est gradus extrorsum fuisse sitos, & tanquam partes debiliores primò fuisse collapsas, adeò ut nec vola nec vestigium eorum usquam supersit. Introeuntibus ex parte superiore occurrunt quædam cavernæ, sed adeò dirutæ, ut dis- “

Pag. 94
Prospectus Ruderum TURRIS BABEL. ex parte Septentrionali observatus per Petrum a'valle

Prospectus Rúderum TURRIS
BABEL. ex parte Australi
Observatore Petro a valle.

Cap. X. discerni nequeat quid fuerint; & de „quibusdam mihi dubium est, fuerintne „factæ cum fabrica, an postea ab agre-„stibus excavatæ in refugium, quod mi-„hi verosimilius videtur.

Materia Turris. „ Materia, ex quâ universa fabrica „composita est, omnium rerum quæ ibi „occurrunt, rarissima est, quam ego di-„ligentissimè examinavi ligone variis in „locis confractam. Omnes sunt lateres „grandiusculi, & crassi, terræ crudæ, sic-„cati, ut credo, ad Solem, in modum „cespitum, quos *Hispani Tappias* vocant, „& cæmentati sunt non bona calce, „terrâ molli tamen, & in majorem fir-„mitatem inter lateres singulos cum ista „terra, quæ loco calcis fuit, commixtæ „sunt quasi per solaria quædam parvæ „cannæ palustres comminutæ, vel paleę „duræ, ex quibus fiunt storeæ. Deinde „passim in variis locis mixti sunt, maxi-„mè ubi majore firmamine opus est, la-„teres complures ejusdem magnitudinis, „sed cocti & solidi, & cæmentati bonâ „calce, vel bitumine, crudi tamen sunt „procul dubio multo plures. Horum la-„terum coctorum & crudorum, cum bi-„tumine adhærente, & istarum parva-„rum cannarum insertarum, mihi placu-„it mecum portare quasdam particulas, „easdemque in *Italia* ostendere Antiqua-„riis curiosis, quod revera mihi videtur „pulcrum antiquitatis monumentum, „modum in istis regionibus usitatum „cæmentandi isto bitumine loco calcis „memorante non solum *Justino* abbre-„viatore *Trogi* in fabricis *Semiramidis*, „sed etiam ipsâ Sacra Scriptura in fabri-„ca ejusdem *Turris* & civitatis, quarum „structuram Scriptura Sacra *Nimrodo*, „profani verò scriptores *Belo* attribuunt: „unde non malè *Bellarminus* in sua chro-„nologia impressa annis sequentibus, „quam primò vidi in manibus cujusdam „Patris Jesuitæ *Constantinopoli*, credit „*Belum* & *Nimrodum* esse eundem, & *Strabo* cum *Herodoto*, aliisque ethnicis, Sect. III. appellavit, ut supra dixi, eandem hanc" pyramidem *Sepulchrum Beli*, quæ sa-" cris scriptoribus dicitur *Turris Babylo-*" *nica*, vel *Nimrodæa*. Curavi quoque *Ba-*" *bel* à meo pictore delineari pictura scia-" graphica, & is ibidem fecit ejus de-" lineationem ex duobus prospectibus," qui pulcherrimum præbebant specta-" culum, complectentibus omnes qua-" tuor hedras, indeque postea delinea-" turus est quatuor majore cum diligen-" tia. Quin hæc sit illa antiqua *Babel*, &" *Turris Nimrodæa*, nullum mihi du-" bium est, quia præter locum seu situm" id demonstrantem, traditio ista hodie-" que in regionibus his viget, & arabicè" vulgò appellatur *Babel*, prout & latinè" vocatur. Hæc *Petrus à Valle*, qui & la-" terem unum bitumine adhuc paleisque arundinaceis mixtum, tanquam sin-gulare & antiquitatis primævæ maxi-mum donum, museo meo inserendum, ad perpetuam rei memoriam contulit.

Addam hoc loco aliam magni ponde-ris observationem, à *Benjamino Hebræo* in Itinerario suo de Civitate & *Turri Babel*, factam. Sic enim refert. *Hinc uno itinere* Babel *illa antiqua distat*, 30 *millia-rium spacium complexa, jamque funditus eversa, in qua* Nabuchodonosoris *regiæ ruinæ adhuc visuntur hominibus inaccessi-biles propter varia & malefica serpentum draconumque ibidem stabulantium genera. Hinc ad* Hilan *milliaria* 5 *peraguntur; & hinc ad* Turrim 4. *quam divisionis filii æ-dificare cœperunt, quæ eo lapidum genere construebatur, quæ arabicè* Jagzar *dici-tur. Fundamenti longitudo* 2 *fere millia-ria continet, latitudo vero murorum* 240 *cubitorum est, ubi verò latissima est* 100 *cannas continet. Viæ sunt in spirarum for-mam per totum ædificium productæ, qui-bus conscensis è supremo loco agri spectan-tur ad* 20 *milliaria in vastam regionis pla-nitiem.* Hæc Benjamin.

Vixit Benjamin Tudelensis Hebr. anno MCIII.

CAPUT XI.

De Urbibus tum à Nembrod; *tum à* Nino & Semiramide *ad littora* Tigris & Euphratis *extructis; eorumque vestigiis etiamnum superstitibus.*

DE *Nembrod* sic refert sacra *Genesis* historia *Cap. X. vers.* 10. ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך ואכד וכלנה בארץ שנאר׃ *Et fuit principium regni* Nembrod *in* Babel & Arach & Achad & Calna *in terra* Sennaar. Cui Chaldaïca respondet: והוה ריש מלכותיה בבל וארך ואכד וכלנה בארעא דבבל Græca in nominibus nonnihil differt: καὶ ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ βαβυλὼν, καὶ ὀρὲχ, καὶ ἀρχὰδ, καὶ χαλάννη, ἐν τῇ γῇ σενναάρ. Hæc est itaque Tetrapolis, id est, quatuor urbes, quibus à se extructis, primus hominum post diluvium dominatus est Rex & Imperator *Nembrod*. Ubinam verò præter *Babylonem* loca illa extructa fuerint, cum sacra scriptura sileat, verisimile putem illa juxta mentem *Ariæ Montani*, vicina *Babyloni* ad *Euphratem* extructa fuisse; quamvis non inverisimile sit, ea quoque partim ad *Euphratem*, partim ad *Tigris* orientalem plagam posita; hæc enim propriè ad terram *Sennaar* videtur pertinere. Sed cùm hæc sine constitutione loci intelligi nequeant, lector adeat topographiam suprapositam, ubi genuinum earum urbium situm reperiet. Refert *Diodorus* & *Semiramim* varias condidisse civitates; σεμίραμις, inquit, ἔκλισε καὶ ἄλλας πόλεις, παρὰ τὸν ποταμὸν τόν τε εὐφράτην καὶ τὸν τίγριν, *in quibus emporia construxit eorum quæ ex* Media & Paratacene *omnique propinqua regione ferrentur*: quorum quidem nomina, etsi incognita hucusque permanserint, ex infinitis tamen ruderibus, quibus *Euphratis* & *Tigris* littora consita in hunc usque diem spectantur, successu temporum aliis aliisque ex earum ruinis instauratis urbibus, facilè cognosci possunt. Quæ omnia celeberrimus *Petrus à Valle*, & suprà allegatus *Philippus de S. Trinitate* in suis *Itinerariis* quàm curiosissimè observarunt: & in *Mesopotamia* monstrant in hunc usque diem *Orpha*, quæ fuit patria *Abrahami*, *Chaldæis Ur* dicta; *Mussal* ex ruderibus *Ninive* extructa urbs, cæteræque *Meredin*, *Diarbechin*, *Anna*, *Heth*, *Charres* morte *Crassi* celebris; *Arbela*, victoria *Alexandri Magni* contra *Darium* memorabilis, aliæque istiusmodi; *Edessa*, *Seleucia* & *Elemaida* urbes fama illustres. Sed de hisce recitantem audiamus *Petrum à Valle*, qui civitatem *Saleiman* aliam non fuisse dicit, nisi quam posteri *Thesiphontem* sive *Seleuciam* nominarunt. Hîc uti novimus ex *Daniele*, ab eo detectus fuit campus cum regio palatio *Nabuchodonosor*, ubi tres pueros Hebræos in fornacem ignis projici jussit, eò quod statuam suam adorare detrectassent. Hîc ostenditur *Lacus leonum* in quem *Daniel* projectus fuit: hîc *Ninives* situs genuinus ostenditur, & ejus innumera alia, quæ ex *Itinerario* nobis innotuerunt. Proinde verba ejus, tametsi longa, summopere tamen curiosa hîc subjungenda censuimus. Postquam enim de modernæ *Babyloniæ*, quæ *Bagdat* dicitur, situ & natura disseruisset, tandem se ad rudera *Mesopotamiæ Babyloni* vicinæ, verumque & genuinum eorum situm, describenda accingit.

Civitatum Assyriæ Ur, Ninive, aliarumque vestigia.

Thesiphon *olim, postea* Seleucia.

Palatium Nabuchodonosor.

Lacus Leonum Danielis.

Con questi bravi adunque andammo innanzi, e più di un' hora prima di mezo giorno giungemmo al luogo destinato, che si chia-

Vr. Chaldeor.

Ninive

Seleucia

Mesopotamia

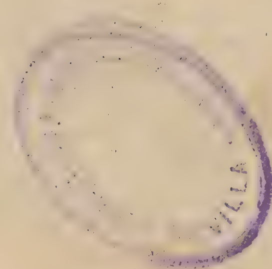
Arach

Calanna

Babylon

Sennaar

Turris Babel

VILLA

Cap. XI. *chiama* Suleiman *, creduto scioccamente Santo da Machomettani, e par la santità detto mondo, che in una Meschita in campagna presso à quel luogo è sepolto. La prima cosa che facemmo, subito scesi in terra, fù di andare à drittura (senza curarci di vedere sopra 'l fiume un castelletto moderno, dishabitato, & abbandonato, come io credo, per le correrie degli* Arabi*) à veder le rouine di una gran fabrica, circa un miglio dentro terra, che gli* Ebrei *di hoggi idioti dicono, che sia il tempio, nel quale* Nabuchodonosor *faceva adorar la sua statua d' oro tanto nominata nelle sacre scritture, e quanto al luogo potrebbe essere, poiche quella statua dice il sacro testo, che fù eretta in un campo, non della città, mà della provincia di* Babilonia *, che fin colà poteva ben stendersi, mà tuttavia à me parebbe strano, che infin hoggi fosse restato in piedi tanto una cosa tanto anticha, maßimamente non essendo fabrica di pietra. Però i Mahomettani, à i quali, come à più dotti, io più credo, la chiamano* Aiuàn Kesra*, cioè Atrio de' Cesari, fabricato secondo loro in* Tesifonte *da i Re di* Persia *dell' ultima schiatta, che essi ancora ad imitatione de' nostri Imperatori si conta, che facevano Cesari chiamarsi. E mi dicono esser fabrica famosa, tanto nelle historie, quanto nelle* Geografie Persiane*, le quali un giorno io ancora procurarò di havere, e d' intendere. Da che si raccoglie manifestamente, che quivi era la città di* Tesifonte*, nelle guerre de' nostri Imperatori co' i* Persiani*, ò co' i* Parthi*, spesso nominata. Et io vi aggiungo di più, che per consequenza, vi era anche* Seleucia*, perche* Strabone *dice chiaramente, che* Tesifonte *non era altro, che un borgo di* Seleucia*, fabricato da i Re* Parthi*, à fine di non dare incommodo à quella città con la numerosa lor Corte, e con gli eserciti* Scithici*, che si conducevano appresso, quando venivano à passarvi l' inverno, per esser quel paese caldo, come la state la passavano ò in* Hircania*, ò in* Ecbatana*, mà che per questa spessa residenza della corte loro,* Tesifonte *ancora era cresciuta poi in gran città. Il che se è vero, dunque* Seleucia *e* Tesifonte *erano amendue in un medesimo luogo, il quale perciò molto bene dagli* Arabi *era chiamato* Medain*, cioè le due città, quasi di amendue facendo una cosa sola, e così à punto anche* Agathia*, parlando di quel gran* Cosroe*, che ammalato di desperatione per una rotta riceuta ivi presso, vi fù portato à braccia moribondo, pare che amendue* Seleucia*, e* Tesifonte *in una sola cosa confonda.* Hæc latine sic vertuntur: Sect. III.

"Cum his sagittariis itaque navigio vecti, plusquam horâ unâ ante meridiem pervenimus ad locum destinatum, qui dicitur *Suleiman*, à Muhammedanis stolidè creditus sanctus, propterque sanctitatem appellatus mundus, qui in fano quodam eorum campestri, propè hunc locum sepultus est. Simul ac verò in terram descendimus, ante omnia rectà ivimus (negligentes parvum castellum recentioris fabricæ situm ad flumen, ab habitatoribus desertum, ut credo, propter latrocinia *Arabum*) visum rudera magnæ fabricæ sita ad distantiam unius circiter milliaris à flumine, quod *Judæi* hodierni idiotæ dicunt fuisse olim templum, in quo *Nabuchodonosor* jussit adorari statuam suam auream tam famosam in sacris literis: & quod ad locum attinet, id verum esse potest, quia sacer textus dicit hanc statuam fuisse erectam in campo, non civitatis, sed provinciæ Babylonicæ, quæ potuit eò usque porrigi: mihi tamen mirum videtur, usque in hodiernum diem tantum reliquum esse rei tam antiquæ, maximè cùm non sit fabricata ex petra. Quamobrem potiùs credo Muhammedanis, ceu doctioribus, qui ædificium illud vocant *Aiuan Kesra*, id est *Atrium Cæsarum*, dicuntque extructum in loco antiquæ *Ctesiphontis* à Regibus *Persiæ* postremæ progeniei, qui semet quoque Cæsares vocabant ad imitationem nostrorum Impera-

*Cap.*XI. peratorum. Dixeruntque mihi fabricam hanc esse celebrem, tam in hi-
„ storiis, quàm in *geographiis Persicis*,
„ quas aliquando conabor adipisci & in-
„ telligere. Ex quibus manifestò colli-
„ gitur, ibi fuisse civitatem *Ctesiphontem*,
„ frequentem in historiis de bellis Impe-
„ ratorum nostrorum cum *Persis*, vel
„ cum *Parthis*. Ego verò amplius addo,
„ quod consequenter ibi etiam fuerit *Se-*
„ *leucia*, quia *Strabo* disertè dicit, *Ctesi-*
„ *phontem* non fuisse nisi suburbium *Se-*
„ *leuciæ*, fabricatum à Regibus Parthi-
„ cis, ne huic civitati cum numerosa sua
„ familia graves essent, & cum agmini-
„ bus Scythicis, quæ secum ducebant,
„ cum eò in hyberna tenderent, quia
„ regio illa calida est, quemadmodum
„ æstatem transegerant vel in *Hyrcania*,
„ vel in *Ecbatana*, sed *Ctesiphontem* tan-
„ dem ob frequentem sedem familiæ il-
„ lorum, ipsam crevisse in insignem ci-
„ vitatem. Quod si verum sit, utique &
„ *Seleucia* & *Ctesiphon* sitæ fuerint in eo-
„ dem loco, quam propterea *Arabes* re-
„ ctissimè appellaverint *Medain*, id est,
„ *Dipolim*, ex utraque quasi unam faci-
„ entes civitatem. *Agathias* etiam, ubi
„ agit de magno illo *Cosroë*, ex despera-
„ tione propter cladem sui exercitûs ibi
„ acceptam, morbo occupato, illuc mo-
„ ribundum eundem manibus fuisse de-
„ portatum ait, adeoque & hinc liquet
„ eum utramque civitatem, *Seleuciam* &
„ *Ctesiphontem* in unam confundere. *Strabo* tamen *lib.* XVI. valde congruit observationi *Petri de Valle*. Sic enim dicit citato loco: πάλαι μὲν οὖν ἡ βαβυλὼν ἦν μητρόπολις τῆς ἀσσυρίας, νῦν δὲ σελεύκεια ἡ ἐπὶ τὴν τίγρει λεγομένη· πλησίον δ' ἐςὶ κώμη κτησιφῶν λεγομένη μεγάλη· ταύτην δ' ἐποιοῦντο χειμάδιον οἱ τῶν παρθυαίων βασιλεῖς, φειδόμενοι τῶν σελευκείων, ἵνα μὴ καταςαθμεύοιντο ὑπὸ τοῦ σκυθικοῦ φύλου καὶ ςρατιωτικοῦ. Pergit: *Hic pagus urbis potentia & magnitudine est, cùm* Parthorum *multitudinem & apparatum* *Sect.*III. *omnem recipiat, quinimo & necessaria ad vivendum illis suppeditet. Ibi* Parthorum *Reges in hyeme propter aëris temperiem degere solebant: æstate verò in* Hircania *&* Ecbatanis, (quæ hodie *Tauris* dicitur) *propter antiquam loci adhuc durantem famam.* Hæc ad *Vallæi* observationem confirmandam jungenda censui. Pergit porro *Petrus* à *Valle*.

Nel martirologio Romano ancora à 21 di Aprile *si fà memoria di un Santo* Simeone, *che fù Vescouo de amendue queste città* Seleucia e Tesifonte *insieme, onde il medesimo si viene à confermare.* Medain *poi degli* Arabi *in una* Geografia Persiana, *che è stimata frà di loro, & è di buon autore, per quanto intendo, viene à punto interpretata* Tesifonte, *perduto già forse affatto, co'l crescimento di* Tesifonte, *e'l nome & ogni memoria di* Seleucia. *E perche di queste due città tanto vicine, che facevano un sol corpo,* Seleucia *si attribuisce alla* Mesopotamia, *come nel* Epitome Geografica *anche è notato, m' imagino però, che stesse nella sponda destra, e più Occidentale del* Tigre, *e* Tesifonte *all' incontro nella sinistra all' Oriente, dove è l'* Aiuan Kesra, *la quale à i* Re Parthi, *che di là venivano, senza dubbio era la più commoda. Tutte queste cose sono andato io raccogliendo, e confrontando dalla veduta de i luoghi, da quello che hò inteso esserne scritto ne' libri buoni de' Mahomettani habitatori hoggidi del paese, e dalle note, che ho appresso di me di qualche cosa già da me letta, se confrontino poi con tutte le altre historie nostre, mi rimetto à chiarirlo meglio con più commodità, dove haurò libri, che quì non ne hò, nè la memoria de' già letti mi serve più che tanto, e per hora mi contentarò di referir solo quel che vidi.* id est:

In Martyrologio Romano etiam “
die 21 *Aprilis*, celebratur memoria san- “
cti cujusdam *Simeonis*, qui utriusque “
civitatis *Seleuciæ* & *Ctesiphontis* simul e- “
piscopus fuit, unde idem confirmatur. “
Deinde “

Cap. XI. Deinde *Medain Arabum* in quadam *Geo-*
„ *graphia Persica*, quæ inter eos magno
„ in pretio eſt, & à præſtante viro con-
„ ſcripta dicitur, ut audio, vertitur *Cte-*
„ *ſiphon*, forte quia jam tum cum incre-
„ mento *Cteſiphontis*, *Seleucia* penitus cum
„ nomine omnem memoriam perdide-
„ rat. Et quia ex his duabus civitatibus
„ tam vicinis, ut unum corpus conſtitue-
„ rent, *Seleucia* attribuitur *Meſopotamiæ*,
„ quomodo etiam in *Epitome Geographicâ*
„ notatum eſt, iccircò arbitror, eam ſi-
„ tam fuiſſe ad dextram & occidentalem
„ partem *Tigris*, & *Cteſiphontem* è regio-
„ ne ſiniſtræ ad Orientem, ubi eſt *Aiuan*
„ *Keſra*, quæ Regibus *Parthorum*, ex illâ
„ parte venientibus, dubio procul com-
„ modior erat. Hæc omnia ego ipſe ſuis
„ in locis conſpexi, & annotavi ea quæ
„ audivi de eâ re ſcripta eſſe in bonis li-
bris *Muhammedanorum* incolarum ho- Sect. III.
diernorum iſtius regionis, cumque "
iis contuli annotationes quaſcunque "
antehac à me obſervatas, quas ſemper "
penes me habeo. Cæterùm ſi conve- "
niunt cum omnibus aliis hiſtoriis no- "
ſtris, ſpero me aliâ occaſione ea cla- "
riùs expoſiturum, quando ad manus "
habebo libros, quos hîc non habeo; "
neque verò memoria librorum jam le- "
ctorum huc multum facit, & propterea "
mihi nunc ſufficiet ea duntaxat referre "
quæ vidi. Pergit poſtea deſcribendo "
magnum illud templum adhuc *Cteſi-*
phonte ſuperſtes, etſi nonnihil ſucceſſu
temporum labefactatum; & hodie
vocatur à *Mahometanis* ديوان الكسرا
divan al chesra, id eſt, prima curia
Parthorum, deinde & *Romanorum*.

L' Aiuan Keſra *adunque, come dico-*
no i Mahometani, *overo l' Arco di* Soli-
man Pac, *come più alla groſſa, per la vi-*
cinanza di una coſa all' altra, lo chiamano
alcuni

Cap. XI. *alcuni de' nostri, è una fabrica grande fatta tutta di mattoni cotti, e buona calce, con muraglie grossissime, e rivolta con la faccia all' Oriente, e la sua facciata, che è lavorata d' alto à basso con mille sconpartimenti de i medesimi mattoni, è lunga da cento e quattordici passi de' miei. Haveva come apparisce tre navi, all' uso delle Chiese nostre, delle quali quella di mezo sola resta in piedi, & è lunga sessanta due passi de' miei, e larga trenta tre, mà misurai allo peggio, in quel modo che si poteva, per la disugualità, & impacci del terreno ingombrato. Dinanzi in mezo non hà porta grande, come si usa, mà tutta in nave di mezo, quanto è larga & alta, è aperta, di maniera che di fuori si vede tutta dentro fin' in cima, la qual cosa ha dato occasione à i paesani di chiamar questa fabrica* l' Arco, *perche con la sua gran volta, aperta dinanzi, rapresenta à punto la figura di un grande, arco. In faccia dentro nella parte di dietro, vi è una piccola porta in mezo fatta pur ad arco, & dalle bande vicino alla facciata da piedi, vi sono due altre porte piccole, che entravano nelle altre due navi minori, le quali sono rouinate del tutto come anche è rouinata parte della volta, e del muro dietro. Mà non occorre che io mi affatichi in descriverla, il mio pittore la dissegnò con diligenza tutta in prospettiva, e nel quadro, che ne sarà, la vedrà* V. S. *ritratta assai del naturale*; id est:

„ *Aiuan Kesra* itaque, ut vocant *Muhammedani*, vel Arcus *Soliman Pàc*, ut vulgò malè quidam nostrum appellant, propter harum rerum propinquitatem, est ingens fabrica tota exstructa ex lateribus coctis, & bona calce, cum crassissimis muris, frontispicio vergente ad Orientem, quod à fastigio usque ad fundamenta multiplici ornatu dictorum laterum conspicuum, & centum ac quatuordecim passus meos longum est. Tres, ut apparebat, in eo fuerunt naves, (quo nomine vocantur cellę mediæ,) non secus ac in templis nostris, quarum media tantum superstes est, ac sexaginta duos passus meos longa est, & ampla triginta tres. Mensuravi autem summa cura, quantum mihi licuit per obstacula & gibbositates ruderum humi sitorum. In medio partis anterioris non est magna porta, qualis esse solet, sed navis media, quantæcunque latitudinis & altitudinis sit, aperta est, ita ut ab extra omnia intrò perspiciantur usque ad fastigium: unde incolæ acceperunt rationem, ob quàm hanc fabricam vocaverint *Arcum*, quia per suum magnum fornicem anteriùs apertum, speciem præbet magni arcus. In postica parte interiore est parva porta in medio facta etiam arcuata, & à lateribus prope fundamentum aliæ duæ parvæ portæ sunt, quà intratur in alias duas naves minores, quæ sunt penitus collapsæ, prout etiam collapsa est pars fornicis & muri postici. Verùm nolui operam impendere in eâ describenda, sed pictor meus eam delineavit sciagraphicè cum omni diligentiâ, & in figura quadrata, quam videbis hîc naturaliter depictam. " Sect. III. Pergit Vallæus.

Vicino à questa fabrica monstrano un luogo pieno di rouine, che dicono pur gli Hebrei, *che fosse il lago de i* Leoni, *ò luogo da tenerli le fiere, dove fù gittato* Daniele, *io le hò tutte per cose poco fondate, & in somma, per le historie* Persiane *sappiamo certo esser quella la Città di* Tesifonte, *che come fù assai grande, e magnifica, non è maraviglia, che havesse molte fabriche notabili, che hoggi che sono totalmente distrutte, è molto difficile à poter conoscere che cosa si fossero. Andammo poi più in là à veder la Meschita di* Soliman Pàc, *che è fabrica di* Mori *fatta di mattoni antichi, con qualche garbo, ma piccola, e girando un pezzo per quelle campagne, oltra molte rouine, che trovammo sparse in quà & in là, di fabrica simile à quella di* Babel, *di mattoni crudi e cannuccie. Vedemmo ancora le rouine della muraglia della città, che si vede esser stata molto grande, e si cono-*

Cap.XI. *conoscono ancora i muri ridotti come in monticelli di terra, & mattoni, che con continuato giro circondano un spatio molto grande di quelle campagne, tanto da quella banda del fiume, dove noi eravamo, che era la riva Orientale, quanto dall' altra, talche il fiume veniva à passare in mezo alla città, overo alle due città, secondo io diceva di sopra, se pur all' hora non correva per altra strada, come dicono alcuni paesani, à i quali per essere ignoranti, io dò poca fede.*

E la città, comunque fosse, chiara cosa è, che fù principale, e non ordinaria, perche così dimostrano le sue rouine, e 'l sito. Sopra 'l fiume, vi trovai anche muraglie di buoni mattoni cotti, murati con bitume in vece di calce, come si scrive, che fossero quelli della mura di Semiramide (quod verum esse *Diodori* supra adducti verba confirmant) *de' quali mattoni pur co'l bitume attaccato, conforme al mio solito ne presi, e li porto meco dentro una scatola molto ben servati con bombagia, cosa che più di quattro volte hà fatto veder diversi di questi paesani ignoranti, che non sanno che cosa siano le nostre curiosità. Veduto che havemmo tutte queste cose, ritornammo in barca, e tirandola i barcaiuoli contro acqua con la corda, tornammo indietro verso* Baghdad, *e quella sera alloggiammo sotto la medesima villa* Kierd Haggì Curdì, *dove havevamo alloggiato la sera precedente;* id est:

„ Proximè hanc fabricam monstrant „ locum plenum ruderum, quem dicunt „ *Judæi* fuisse fossam leonum, vel lo„ cum ad detinendas feras, in quem de„ jectus fuit *Daniel*; ego verò id minùs „ verisimile duco; & quia ex historiis „ Persicis certò scimus eam fuisse civita„ tem *Ctesiphontem*, quæ cùm fuerit val„ de magna & magnifica, non mirum „ videri debet fuisse ibi multa ædificia „ magni momenti, quæ siquidem sunt o„ mnino destructa, difficillimum est di„ scernere quid fuerint. Deinde ulteriùs „ progressi sumus ad videndum fanum *Soliman Pàc*, quæ est fabrica *Maurorum* facta ex antiquis lateribus, cum qua" dam pulchritudine, licet parva; & per" ambulantes hos campos, præter mul" ta rudera, quæ invenimus passim di" spersa, quorum fabrica non est diver" sa à fabrica *Babel*, ex lateribus crudis " & parvis cannis, vidimus etiam rude" ra mœnium civitatis, unde animad" vertere potuimus eam fuisse valde ma" gnam, & discernuntur adhuc muri red" acti tanquam in colliculos terrestres, " & lateres, qui continuo ambitu cir" cumdant spatium maximum horum " camporum, tam ex hac parte amnis, " ubi eramus, quæ erat ripa orientalis, " quàm ex altera, ita ut amnis mediam " civitatem interflueret, vel potiùs in" ter ambas civitates, uti suprà dixi, ni" si forte tum alio alveo fluxerit, ut in" colæ quidam dicunt, quibus tamen ob " eorundem ignorantiam non multum " fidei tribuo. " Sect.III.

Et manifestum est civitatem, qua" liscunque fuit olim, præcipuam & non " vulgarem fuisse, quia id demonstrant " ejus rudera & situs. Juxta amnem in" veni etiam muros ex bonis lateribus " coctis, cæmentatis bono bitumine lo" co calcis, quales scribuntur fuisse in " muris *Semiramidis (quod verum esse* Dio" dori *supra adducti verba confirmant:)* ex " quibus lateribus cum bitumine tamen " adhærente, pro more meo, quosdam " accepi, eosque mecum portavi in ci" stà optimè munitos gossypio, quapro" pter sæpiùs plurimi horum rudium in" colarum ridebant, ignorantes causam " nostræ curiositatis. Ut hæc omnia vi" dimus, denuo ascendimus in navigium, " quo à nautis ope cordæ adverso amne " protracto, rediimus *Bagdadum*, & eo" dem vespere pernoctabamus in eodem " pago *Kierd Haggì Curdì*, ubi nocte præ" cedente fueramus commorati. Pergit " *Vallæus* civitatem, quam *Hella* vocant, quæ haud dubiè fuit una ex illis urbibus, quas ad *Euphratis* littora *Semiramidem*

Cap. XI. midem ædificasse supra ostendimus; non ipsam, sed posterioribus seculis ex ruinis veterum urbium extructam; ubi & mentionem facit sepulchri *Ezechielis* Prophetæ, & fluminis *Chobar*. Sed audiamus ejus verba.

Dimorammo in Hella *tutto 'l giorno sequente per vederla bene, & in poche parole dirò à* V. S. *che è situata* Hella *sopra 'l* Eufrate, *la metà di quà, e la metà di là, e da una parte all' altra si passa per un ponte di barche, come quel di* Baghdad, *mà le barche, quando io le ho vedute, non erano più di venti quattro, se bene in tempo di acqua grossa, vene bisognava più. Le case, son pur come quelle di* Baghdad, *fabricate di buoni mattoni vecchii, ma bassissime, che non hanno se non il primo piano al terreno, e tutte hanno giardino con quantità d' alberi di varii frutti, e sopra tutto palme in tanta copia, e così alte, che sopravanzando di gran lunga, e ricoprendo, per dir così, co' i rami tutte le case, quando si vede la città di lontano, non pare di veder una città, mà una folta selva di dattili, che certo in quelle pianure, e sopra quel fiume, è cosa assai vaga à vedere. E città honestamente grande, hà dentro un Castello piccolo, mà competentemente forte sopra 'l fiume, case assai buone, & alcuni di bella fabrica, fatti con architettura, mà troppo scuri.*

Vi risiede un Sangiacco, & è sottoposto al Bascia di Baghdad. *Frà i giardini vene sono alcuni galanti con agrumi, e simili galanterie, come uno, che io ne vidi, che è di certe donne, figliuole di un Bascia morto. Fabriche notabili non vi sono, ne reliquie di antichità, tutta via si può credere, che anche in tempi antichi tutto quel paese intorno all'* Eufrate, *e tanto vicino à* Babilonia, *fosse strettamente habitato e facilmente può essere che* Hella *dalle stesse rouine di* Babilonia *in quel luogo nascesse. E mi fù accennato in* Hella, *mà per la poca intelligenza, che io hò in fin' hora della lingua Arabica non l' intesi all'hora bene, e perciò non andai à vederlo, e quando dopo di esserne partito, l' ho saputo meglio, mi è dispiaciuto assai di non esservi andato, e* Sect. III. *non l' haver veduto, cioè, che vicino ad* Hella *meza giornata, per altra via diversa, da quelle che io feci, si vede infin' hoggi la sepoltura di* Ezechiel *Profeta, dove bene spesso vanno molti* Hebrei *per divotione, e stà à punto sopra quell' istesso fiume* Chobar, *ò* Chabor, *come dicono hoggi gli* Arabi *nominato dalla sacra scrittura nelle visioni di lui, il qual fiume nascendo nella* Mesopotamia *da una grande e famosa fontana chiamata* راس العين Ras-el-ain, *e cresciuto poi in lungo corso, finalmente verso queste parti viene à metter nel l'* Eufrate. *Era in vero questa cosa molto degna di vedersi, tanto per* Ezechiel, *che fù si gran Profeta, quanto perche nel Martirologio si dice, con l' autorità, come io credo di santo* Epifanio *che l' hà scritto, che* Ezechiel *fù sepellito nel sepolcro di* Sem *e di* Arphaxad, *progenitori di* Abrahamo, *che è una grande antichità, mà in somma la mia disgratia, ò trascuragine che fosse, mi privò di questo gusto. Veduto del resto che hebbi ogni cosa, e notato quanto mi parve ne' miei scartafacci la matina di* 25 *di* Novemb. *al tardi parti di* Hella, *e la sera andai à dormire nel medesimo luogo chiamato* Biz-serchàn, *dove havevamo pur' alloggiato nell' andare.* Hæc latinè sic sonant.

" Totum diem sequentem morabamur in civitate *Hella*, ut eam probè perspiceremus, brevibusque tibi dicam, eam sitam esse ad *Euphratem*, mediam interfluentem, & ponte scapharum junctum, in modum pontis Bagdadensis; verùm scaphæ, quo tempore eas videbam, non superabant numerum viginti quatuor, utut flumine alto longè pluribus opus sit. Ædes similes sunt Bagdadensibus, extructæ ex bonis lateribus vetustis, sed humillimis, altitudine saltem æquantibus primum planum telluris, omnesque adjunctos habent hortos cum plurimis arboribus variorum fructuum, & inprimis palmarum tantâ copiâ, adeoque pro-

Cap. XI. procerarum, ut altitudine longè superent, & quodammodo cooperiant cum ramis omnia tecta. Quando civitas procul adspicitur, non præbet speciem civitatis, sed densissimi palmeti, quod sane in his planis campis, & juxta hunc amnem jucundissimum præbet spectaculum. Civitas hæc utcunque magna est, interiùs munita parvo castello, sed satis valido ad amnem. Ædes omnino bonæ, & quædam pulcrè extructæ, secundum leges architecturæ, sed nimis obscuræ.

„ Sedem ibi suam habet quidam Sangiaccus, estque subdita Bassæ *Bagdadensi*. Inter hortos quidam gaudent pomis citreis acidisque auraïcis ac aliis deliciis, quorum unum vidi spectantem ad quasdam fœminas, filias alicujus Bassæ mortui. Ædificia alicujus momenti nulla sunt, nec reliquiæ antiquitatis, tamen credibile est, olim omnem hanc regionem circa *Euphratem*, adeoque vicinam *Babyloniæ*, fuisse populosissimam, & facilè fieri potuit, ut *Hella* in hoc loco ex ipsis rideribus *Babyloniæ* ortum suum traxerit. Dictum quoque mihi fuit in civitate *Hella*, quod ad iter dimidiæ diei ab eadem civitate, sed diversâ viâ ab eâ quam fueram ingressus, hodieque conspiciatur sepulchrum *Ezechielis* Prophetæ; sed quia tum nondum satis peritus eram *linguæ Arabicæ*, utique id non satis intellexi, & propterea non ivi eò ad id videndum; deinde verò postquam abieram, meliùs intellectâ re valde me pœnituit, quod non eò iverim & sepulchrum dictum viderim. Quò frequentes vadunt plurimi *Judæi* devotionis caussâ, situmque est ad ripam ejusdem fluminis *Chobar*, seu *Chabor*, ut vocant *Arabes* hodierni, quod nominatur à Sacra Scriptura in visionibus hujus Prophetæ: qui amnis oritur in *Mesopotamia* ex grandi & famoso fonte appellato راس العين *Ras-el-ain*, & postea longo tractu augetur, tandemque circa hæc loca exoneratur in *Euphratem*. Hoc profectò omnino visu dignum fuerat, tam propter *Ezechielem*, qui fuit tantus Propheta, quàm quia in Martyrologio dicitur, ex autoritate, ut credo, S. *Epiphanii*, qui id scripsit, quòd *Ezechiel* fuerit sepultus in sepulchro *Semi* & *Arphaxadi*, progenitorum *Abrahami*: quæ sanè est insignis antiquitas. Verùm ut dixi, seu infortunium meum, seu negligentia, me privarunt isto aspectu. Postquam omnia reliqua videram & notaveram, quæ digna visa fuerant, mane die 25 *Novembris*, sed aliquanto seriùs profectus sum *Hellâ* & vesperi pernoctatum ivi in eundem locum appellatum *Bizserchàn*, ubi etiam diverteramus cum illuc iremus. Sect. III.

Atque hæc sunt quæ de priscis *Babyloniæ* fabricis dicenda existimavi; certè sanè inde concludere possum, tanta & tam innumerabili hominum multitudine fuisse inhabitatam tum terram *Sennaar*, tum *Mesopotamiam*, tum universam illam terram ad *Sinum* usque *Persicum*, ubi *Euphrates* magna aquarum mole in id sese evolvit, ut vix passum progrediare, ubi non restent vetustorum temporum, urbiumque vestigia. Totum itaque *Euphratis*, *Tigrisque* littus, excultum fuit urbibus, oppidis, turribus, vicis; ita ut vel universa *Babyloniæ* regio usque ad *Sinum Persicum* versus Austrum, & versus Boream in *Mesopotamiam* se extendens unica non immeritò civitas dici potuerit. Quod vel ex ore istius *Petri à Valle* curiosissimi exploratoris omnium me audisse memini: sic enim dicit: *E ben vero, che è fabricata* Bagdad, *come tutte le altre terre vicine da i mattoni buoni, e vecchi dalla* Babilonia *antica, e dalle altre fabriche, ch' erano all' hora in questi paese, nel quale, benche non si vedono vestigie alcune restate in piedi di muraglia, se non quelle poche, che appresso raccontarò, tuttavia sotto terra in qual si voglia luogo*

Cap. XI. *luogo che si cavi, per molte giornate intorno, si trova per tutto quantità grande di mattoni buoni & di muraglie antiche, donde e nata una favola, che si conta hoggidi fra* Mori *che questo paese fosse tanto habitato, che una volta essendosi perduto in* Bagdad *un gallo, fù ritrovato in* Bassora *città sopra 'l mare nel* Seno Persico, *lontana di* Bagdad *à* 12 *giornate, sin dove dicono che fosse andato saltando sempre di tetto in tetto. Questa continuata quantità di rouine sotto terra in tutte le paese della provincia di* Babylonia, *tanto di quà, e di là, quanto in mezzo à i due fiumi, come anche un piccolo ramo o canale tirato dal'* Eufrate, *che appresso à* Bagadat *viene à mettersi nel* Tigre. id est:

„ Verum quidem est, *Bagdadum* fuisse extructum, ut & alias terras vicinas ex lateribus bonis & vetustis *Babyloniæ* veteris, & ex aliis fabricis, quæ tum erant in istis regionibus, in quibus, ut ut non appareant ulla vestigia murorum reliqua, nisi pauca illa, de quibus postea agam, nihilominus sub terra, ubicunque foditur, usque ad multorum dierum itinera circumcirca, invenitur ubique insignis copia laterum bonorum, & murorum antiquorum, unde nata est fabula, quæ hodie inter *Mauros* narratur, quod regio illa tam frequens fuerit habitatoribus, ut aliquando amissus gallus in *Bagdado* denuò fuerit inventus in *Bassora*, civitate juxta littus maris *Sinûs Persici*, sitâ à *Bagdado* ad 12 dierum itinera: eousque dicunt eum progressum semper saltando de tecto in tectum. Hæc continua quantitas ruderum sub terra in omnibus regionibus provinciæ *Babyloniæ*, & ultra, & citra, & in medio duorum illorum fluviorum, ut & parvus rivulus seu alveus derivatus ex *Euphrate*, qui propè *Bagdadum* se evolvit in *Tigrim*. " Sed hisce jam præmissis, jam ordine filiorum *Noë* gesta prosequamur. Sect. III.

CAPUT XII.

Genealogia *Noë, Japheth, Cham, Sem, filiorum*que.

De ortu Phaleg, *& divisione linguarum & gentium.*

C. XII. *Ortus Phaleg & confusio linguarum.*

Cæterum nonnullæ rationes demonstrant quidem divisionem linguarum accidisse multò post nativitatem *Phaleg* (quod & nos credimus) verùm non ideo consequitur eam anno post diluvium trecentesimo quadragesimo contigisse, ut putant *Hebræi*, qui annus, secundum ipsos, fuit postremus vitæ *Phaleg*. Nam si verum est, quod asserunt *Eusebius in sui Chronici initio*, & B. *Hieronymus in Oseæ cap.* 2 & S. *Augustinus lib.* XVI. *de Civit. Dei cap.* 17. quos sequuntur omnes penè alii doctores ecclesiastici, nimirum *Nembrod* fuisse illum, quem gentilitas appellavit *Belum*, eundemque regnasse annis sexaginta quinque post conditam *Babylonem* & ei successisse *Ninum*, in cujus regni anno 43, natus est *Abraham*. Procul dubio si prædictis annis 340 à diluvio, ad linguarum divisionem elapsis, addantur anni 65 regni *Beli*, & 43 *Nini*, necessarium erit ponere, *Abrahamum* esse natum anno post diluvium 448, quod manifestè adversaretur Scripturæ Sacræ, ex qua *Genes. cap.* XI. *vers.* 10. usque ad 27, ubi describitur genealogia *Sem* filii *Noë*, à diluvio ad ortum *Abrahæ* juxta computum in hac adjuncta tabula expressum, colliguntur tantummodo anni 383. Si verò sequamur eos, qui putant *Abraham* natum

Errores in computatemporum occurrente.

C. XII. natum esse anno vitæ patris sui 60, & generationem *Caiнan* minimè computandam censent, invenies à diluvio ad ortum *Abrahæ* longè minorem summam, nimirum annos duntaxat 293. Aliud huic simile absurdum ex priori opinione consequi necesse est. Nam si ponamus divisionem linguarum (quæ procul dubio facta est, quando *Babylon* ædificabatur) contigisse in ipso ortu *Phaleg*, qui ut colligitur loco *Genes.* proximè adducto, natus est anno post diluvium (præterita generatione *Cainan*) 102. quod pariter ex suprascriptis certum est, Scripturæ Sacræ plurimum adversari. Quocirca probare nullo modo possumus, id quod magnæ famæ auctor, vir alioqui in expendenda temporum præsertim antiquissimorum ratione accuratissimus *libr. in Genes.* XV. *num* 148, asserere non dubitavit, dicens, nullam afferri posse rationem, quæ necessariò concludat, vel etiam probabiliter demonstret divisionem linguarum non potuisse fieri, quando natus est *Phaleg*, qua in re fortassis, ut fit, memoriæ lapsu, videtur sibi non constare, quandoquidem ipse pluribus in locis & præsertim *libr.* XV. *in Genes. num.* 61. 67 & 148. & *lib.* XVI. *num.* 236. approbat, recipitque communem, quam citavimus, horum temporum historiam, asserentem *Nembrod* eundem esse cum eo, quem gentiles *Belum* dixerunt, & eundem à divisione linguarum regnasse 65 annis in *Babylone*, quæ fuit initium regni ejus, ut dicitur *Genes. cap.* X. *vers.* 10. Et *Abrahamum* natum esse anno 43 regni *Nini*, qui immediatè successerat dicto *Nembrod*. Ex quibus profectò (positâ divisione linguarum in anno primo vitæ *Phaleg*) sequeretur ipsum *Abrahamum* natum esse 108 vitæ ipsius *Phaleg*, quod quàm falsum sit, dignosci potest ex *Genes. cap.* XI. *vers.* 16. usque ad 25; ubi ab ortu *Phaleg*, ad ortum *Tharæ* Patris *Abrahæ*, evidenter colliguntur anni plus quam centum viginti, siquidem ipse *Thare* natus est anno vitæ *Phaleg* 122, ut patet ex Tabula Chronologica. Quis igitur non videt, contra asserentes divisionem linguarum incidisse in ortum *Phaleg*, posse afferri argumentum valdè firmum, nimirum, quia hac posita sententia, necesse est probabiliorem ac magis receptam horum temporum chronologiam, à probatissimis auctoribus editam, funditus interire, & nullatenus posse cum sacro textu conciliari? Itaque relictis hisce duabus opinionibus, dicimus, quòd si vera est, ut credimus, nuper à nobis relata, & communi doctorum consensu firmata horum temporum historia de *Nembrod*, quod fuerit idem cum *Belo*, quemadmodum nos quoque infra comprobabimus, & quod regnaverit annis 65. & de *Abrahamo*, quod natus sit anno 43 *Nini*, qui immediatè post prædictum *Nembrod* regnasse dicitur, necessarium est fateri id, quod ab exordio hujus operis proposuimus: videlicet divisionem linguarum anno post diluvium 275 contigisse, qui annus in nostris tabulis cum anno vitæ *Phaleg* 144 contigit. Et hac posita opinione, *Torniello* teste, multa quæ ex aliis duabus sequi dicebamus, devitantur absurda, & horum temporum historia ab ethnicis, atque item ab ecclesiasticis scriptoribus tradita, ac probata optimè cum sacris annalibus congruere deprehendetur, ut quilibet in præsenti præcipuè tabula breviter, facilèque poterit experiri. Sect. III.

Vera sententia de ortu Phaleg. Torniellus.

Sit ergò positum divisionem linguarum & populorum factam sub medium vitæ *Phaleg*, id est 144 anno ipsius, diluvii autem 275, multis rationibus, quas passim hinc inde insertas reperies, confirmavimus, quibus positis de re ipsa dicendum est. Cum autem de constructione civitatis & *Turris*, quæ proxima causa fuit divisionis linguarum, in primo anno *Tharæ* dictum

TABULA CHRONOGRAPHICA à diluvio usque ad tempora *Abrahæ*.	Anni Ab orbe condito.	Vitæ *Noë*.	A diluvio.	Regni *Nembrod*, sive *Beli*.	Regni *Nini*.	Monarchiæ *Assyriorum*.	Regni *Semiramidis* super *Assyrios*.	Regni *Zameis* in *Ninive*.
Noe vinum bibens inebriatus est an. Post annos 28	1666 28	610 28	10 28					
Arphaxad genuit *Cainan* inch. an. Post annos 30	1694 30	638 30	38 30					
Cainan genuit *Sale* inch. an. Post annos 30	1724 30	668 30	68 30					
Sale genuit *Heber* inch. an. Post annos 2	1754 2	698 2	98 2					
Noë dicitur genuisse *Jonithun* an. Post annos 32	1756 32	700 32	100 32					
Heber genuit *Phaleg* inch. an. Post annos 30	1788 30	732 30	132 30					
Phaleg genuit *Rheu* inch. an. Post annos 113	1818 113	762 113	162 113					
Facta est linguarum, gentiumque divisio, an.	1931	875	275					
Regnat *Nembrod*, qui & *Belus* in *Babylone*, an. Post annos 24	1932 24	876 24	276 24					
Noe fertur misisse *Jonithun* in *Ethan*, an. Post annos 40	1956 40	900 40	300 40					
Arphaxad & *Nembrod*, qui & *Belus*, mortui sunt in fine an.	1996	940	340	66				
Ninus regnat in *Babylone* inch. an. Post annos 9	1997 9	941 9	341 9		1 9			
Noe moritur sub finem, an. Post annos 10	2006 10	950	350 10		10 10			
Ninus Monarchiam inchoat *Assyriorum*, an.	2016		360		20	1		
Moritur *Phaleg* sub finem an.	2026		370		30	11		
Moritur *Nachor Tharæ* pater sub fin. an. Post annos 12	2027 12		371 12		31 12	12 12		
Abraham nascitur inch. an. Post annos 9	2039 9		383 9		43 9	24 9		
Ninus Assyriorum Rex moritur sub fin. an.	2048		392		52	33		
Semiramis regnat in *Ninive*, & *Sarai* nascitur in *Chaldæa* inch. an. Post annos 41	2049 41		393 41			34 41	1 41	
Semiramis Assyriorum Regina decessit.	2090		434			75	42	
Regnat *Zameis* in *Assyria* inch. an.	2091		435			76		1
Jupiter à nonnullis creditur natus. Post annos 13	2092 13		436 13			77 13		2 13
Chodorlahomor subegit *Sodomitas*. Post annos 3	2105 3		449 3			90 3		15 3

C. XII. ctum fuerit, restat ut ex confusione ipsa & hominum dispersione in universas terras, qui est ejusdem confusionis effectus, dicamus.

Justa pœna confusionis linguarum, à DEO injecta.

Et primùm quàm justa fuit hæc pœna architectis istis inflicta, & quàm consentanea divinæ bonitati ac sapientiæ. Quæ enim à parente pœna suavior exspectari possit in liberos minus dictis suis audientes, quam sine cædibus, sine mutilatione & plagis, sine iracunda dissipatione laboriosi operis, atque ideò sine objurgatione & querela adigere ad obtemperandum, novasque colonias deducendas, quæ coloniæ essent, si volentes abibant; aut varia exilia ac deportationes, si inviti. Quod si hæc eorum culpa vanitas fuit, non enim satis probabilia narrant, qui hanc substructionis insaniam à culpa purgare moliuntur, ut videre est apud *Tostatum.* Sciebant enim jam pridem sibi à communi parente *Noë* divinitùs impetratum, ut in destinatas sibi provincias proficiscerentur. Itaque in mora erant, & in culpa, quæ ex diuturna ista civitatis & turris DEO non grata molitione crescebat. Si ergo hæc culpa vanitas fuit, nonne sapienter opus vanitatis & inops solidæ gloriæ, præter DEI voluntatem susceptum, infirmitate sua, DEO non sustentante contabescit. Si superbæ mentis elatio? nonne confusione expianda fuit, ne superbè unquam gloriosi isti jactare possent opus, quod imperfectum irrisi, confusique reliquissent. *Quoniam dominatio imperantis in lingua est*, inquit Augustinus, *ibi damnata est superbia*, *ut non intelligeretur jubens homini*, *qui noluit intelligere*, *ut obediret* DEO *jubenti. Si odium* DEI *hanc arcem erigebat adversus* DEUM, *nonne exarmandi erant inimici*, *nonne ex ipsa arce exigendi*, *& impia conjuratio animorum*, *justa linguarum dissensione castiganda* ? Unde Claudius Marius Victor:

Ut quod peccarunt concordis crimine mentis
Confusæ damnet melior discordia linguæ. Sect. III.

Vide *Prosper. Aquit. de Vocat. gentium.*

Quomodo facta linguarum confusio.

Sed age, quæ fuit ista linguarum confusio? quomodo facta? quàm multiplex? Nam *Philo in libro de confusione linguarum*, dum historiam suo more in tropologiam conatur vertere, negat confusionem ullam contigisse linguarum, sed divisionem. Nam *Hebræa*, quæ jam erat, in sua puritate & integritate perstitit, aliæ quæ tum primum natæ sunt, confusæ non fuerunt, antequam essent. An in linguis confusio non fuit, sed in hominibus propter repentinam exorientium linguarum varietatem, ut *Pererio* placet? An confusio linguarum sive permixtio idiomatum fuit, dum in eodem opere diversarum familiarum homines versarentur, & mutatis repentè linguis, unus sermo vel dialogus efficeretur, in quo *Hebræa*, *Græca*, *Latina*, *Germanica*, *Polonica* vocabula mixta, confusaque reperirentur, quorum nonnulla singuli intelligerent, nemo universa? Sicque fieret, *ut nemo intelligeret vocem proximi sui*, id est, alter alterum intelligere non posset, ut *Lyrano* quoque videtur. An non etiam divisio linguarum rectè dicitur, quandoquidem pro ratione diversarum linguarum à se invicem divisi sunt homines, qui lingua utebantur?

Quomodo facta sit, explicat *Tostatus cap.* II. *Genes.* ex quo *Pererius.* Dico breviter inductam primùm divinitus in omnibus familiis oblivionem nativæ linguæ, id est, *Hebraicæ* præterquam in *Heber & Phaleg*, in quibus illa inviolata permansit, tum insertam infusamque novam linguam omnibus familiis, prout olim infusa fuerat *Adamo*, & uxori ejus, adeò ut illam non minus haberent in promptu, quàm si eam cum nutricis lacte didicissent. Ministerio porrò

C. XII. porrò Angelorum id factum fuiſſe ſcribit *Origenes*, eorum ſcilicet, qui illorum populorum rectores futuri erant, ad quos illa DEI dirigatur oratio: *Venite deſcendamus & confundamus ibi linguam eorum.* Non tamen ait, Ite, deſcendite & confundite, ut præſens intelligatur angelis operantibus, tanquam præcipuus operans, ut obſervavit *Cajetanus*. S. quoque *Epiphanius* hanc linguarum multiplicationem divinę inſpirationi ſemel iterumque attribuit. Nec ſanè humanâ induſtria fieri potuiſſe, quodlibet integrum idioma, ex iis etiam, quæ de *Adami* lingua ſupra cum *Abulenſi* diximus, facilè intelligi poteſt. Sed audi Claud. Marium hanc rem eleganti carmine concinentem: Claudius Marius.

Dixit & intentos operi, molemque levantes
Mentibus attonitis ſubjecta oblivio primum
Intrat, & ignotæ ſubit imperfectio linguæ,
Increpitant operis, ſtudio ceſſante, magiſtri
Cunctantes ſocios, ſed vocem nemo remittit
Non intellectis, quod ſi quis tentat, inane
Sibilat, aut rupti fremitu ſermonis anhelat.
Sic vanum prava ſuſceptum mente laborem
Deſtituit fruſtrata manus; jam nemo propinquum,
Nemo patrem ſequitur, quem quiſque intelligit, addit
Agglomeratque ſibi, ſociumque adjungere curat.
Dumque perit diviſa hujus cognatio gentis,
Gentem lingua facit, ſparguntur claſſibus æquis,
Diductaſque petunt vario ſub ſidere terras:

Ita *Marius* Poëta, in cujus carmine illud non ſatis probabile, ignotæ linguę imperfectionem ſubiiſſe, perfectam quippe infuſam ab eo, cujus perfecta ſunt opera, credibilius eſt, neque enim Sect. III. eam humana induſtria paulatim compararunt. Nec enim item, quod ait, *Gentem lingua facit*; & quod eodem redit; *Nemo propinquum, nemo patrem ſequitur.* Communis enim ſententia eſt linguas ſecundum familias à Domino fuiſſe diſtributas, non ex linguis familias. Idque docet Moſes cum agit de filiis *Japheth. Ab his*, inquit, *diviſæ ſunt inſulæ gentium in regionibus ſuis, unusquiſque ſecundum linguam ſuam & familias ſuas in nationibus ſuis*, quaſi dicat, non ſolum ſecundum linguas, ſed etiam ſecundum familias. Ita etiam de filiis *Cham* ait. *Hi ſunt filii* Cham *in cognationibus & linguis, & generationibus, terriſque & gentibus ſuis.* Eodem denique modo filios *Sem* ſecundum cognationes & linguas, & non tantùm ſecundum linguas diſtribuit. Quod ſi nemo patrem ſequeretur, quomodo poſſet ulla familia coaleſcere? quanquam facile eſt explicare Poëtam: *Nemo patrem ſequitur*, quatenus ſcilicet patrem, ſed quatenus ejuſdem linguæ ſocietate conjunctum. Quod porro dictum eſt, *Confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unuſquiſque vocem proximi ſui:* abſurdum eſſet de ſingulis interpretari; quaſi quiſque linguam hujuſmodi loqueretur, quam nemo omnium præter ipſum intelligeret. Id enim eſſet non ſeptuaginta duas linguas, ſed quinquaginta millia linguarum introducere, idque valuiſſet non ad multiplicandos hominum cœtus, & civitates, ſed ad omnes à ſe invicem diſtrahendos. Mens ergo *Moſis* eſt, factum eſſe, ut unusquiſque non intelligat omnes, ut ante ſolebat, ſed alii alios intelligant, puta qui ſunt ejuſdem familiæ; alios non intelligant, qui fuerint diverſæ. Per familias ergò diſtinctæ ſunt linguæ, ut inter eos maneret ſocietas inter quos linguæ communicatio ſervata eſſet. *Deciſio litis.*

Sequitur ut aliquid de numero linguarum dicamus. Quem ſcriptura nusquam *Numerus linguarum.*

C. XII. quam prodit, ſed eum D. *Auguſtinus*, S. *Epiphanius*, aliique SS. Patres ex numero familiarum *Noë* à *Moſe* commemoratarum colligunt. Sic autem dicit Auguſtinus: *Ex familia* Japheth, *quindecim. Ex progenie* Cham, *unam & triginta. Ex ſtirpe* Sem, *viginti ſeptem. In ſumma igitur*, inquit, *omnes progeniti de tribus filiis* Noë *fiunt ſeptuaginta tres*, vel potius, quod poſtea demonſtrabitur, ſeptuaginta duas gentes tunc fuiſſe colligitur, non homines. Quod ſe demonſtraturum promittit, exequitur cap. 11. ſequenti, ubi, *unam tantum fuiſſe linguam* Heberis *&* Phaleg, *licet omittantur qui gentium & linguarum principes non fuerunt, propter tempus inſigni eventu notatum. Quia in diebus ejus terra diviſa eſt.* Priore autem illo loco ſubdit. *Propterea ergo multorum filii non ſunt commemorati, quia gentibus aliis naſcendo acceſſerunt, ipſi autem gentes facere nequiverunt. Nam quâ alia de cauſa, cùm filii* Japheth *octo numerentur, ex duobus eorum tantùm filii nati commemorantur? Et cùm filii* Cham *quatuor nominentur, ex tribus tantùm qui nati ſunt, adjiciuntur. Et cum filii* Sem *nominentur ſex, duorum tantùm poſteritas adtexitur; numquid cæteri ſine filiis remanſerunt? Abſit hoc credere, ſed gentes propter quas commemorari digni eſſent, non utique fecerunt, quia ſicut naſcebantur, aliis gentibus addebantur.* Ita D. Auguſtinus.

Difficile eſt 72 linguas præciſe ponere.

Eundem numerum agnoſcit *Euſebius lib. I. Chronol. Græcæ*, ubi enumeratis omnibus provinciis filiorum *Noë*, ὁμȣ̃, inquit, ἔθνη (οϐ΄) ἑβδομήκοντα δύο. Et Epiphanius, *Ergo illi*, inquit, Turrim *&* Babylonem *ædificant. Sed divino numini de inſana illa molitione diſplicuit, ideoque diſſipatis illorum linguis, ſeptuaginta duas ex una fecit, pro hominum numero, qui illo tempore repertus eſt, unde & Meropes à vocis diviſione nuncupati.*

Cave putes non fuiſſe tunc niſi duos & ſeptuaginta viros, ſed tot numeroſarum familiarum principes, quos paulo ante ἀρχηγέτας & κεφαλαιόντας appellarat. Sect. III.

Idemque repetit *hæreſi* 39, ubi de genere *Cham* ponit duces 32, de ſtirpe *Sem* quindecim, de *Japheth* viginti quinque, ubi totus numerus idem eſt, partiales non iidem. Nec item exiſtimes unam linguam, materiam & quaſi ſemen fuiſſe, ex qua corrupta ſeptuaginta duæ naſcerentur. Nam *Hebræa*, ut diximus, integra manſit, aliæ novæ natæ ſunt; ſed perinde eſt, ac ſi diceret, pro una natas eſſe ſeptuaginta duas. Vide etiam *Chron. Alexandrinum* Græco-latin. quod cum *Epiphanio* ſentit.

Addam & *Proſperum Aquitanicum*, qui etiam eleganter cauſam hujus confuſionis & multiplicationis linguarum depingit. *Jam verò*, inquit, *procurrente humanæ propagationis augmento, cùm ipſa mortalium numeroſitas de ſuis multiplicationibus ſuperbiret, & ſecundum elationis ſuæ altitudinem cœlo cuperet molem immodicæ conſtructionis inſerere, quàm mirabilis ad cohibendam hanc inſolentiam fuit divinæ cenſura juſtitiæ! quæ omnem illorum populorum loquelam, notis ſibi invicem ſignificationibus conſonantem, ſeptuaginta, & duarum linguarum varietate confudit, ut & inter diſſonas voces operantium pereunte concordia, inſanæ molitionis machina ſolveretur, & habitando orbi terrarum incolas malæ congregationis opportuna fieret diſperſio. Denique in eundem numerum plerique omnes antiqui conſentiunt.* Vide *Pererium*, qui in hanc ſententiam etiam *Hieronymum*, *Arnobium*, & *Origenem* citat, quibus *Beda de ſex ætat. Marianus Scotus*, aliique addi poſſunt, præſertim *Chronicon Alexandrinum*, quia eas omnes enumerat.

Proſper Aquitanicus.

Cæterum contra hunc numerum dubia movet *Pererius* partim ex diſpari perſonarum numero, qui in græcis, latiniſque codicibus reperitur. *Græci* enim *Latinos* tribus perſonis, ſive familiis excedunt, & addendo *Canaan*, etiam

Pererius.

C. XII. etiam quatuor. Partim quia non videntur plures Patres seorsim à filiis numerandi, quasi diversas ab iis linguas habuerint, quoniam patres non potuerunt habere familias, nisi per filios. Quod si patres seorsim à filiis numerentur, quasi linguas suas seorsim ac familias habuerint, prædicto numero addendi erunt *Sem*, *Cham* & *Japheth*, imò & ipse *Noë*, & sic numerus linguarum ad sex & septuaginta excrescet. Partim denique quia aliquorum filiorum *Sem*, *Cham* & *Japheth* nulli filii sive posteri recensentur. In progenie *Japheth* quinque; in *Cham* duo; in *Sem* quatuor omittuntur, de quibus nihil certi dici possit, unicamque singuli gentem, an nullam, ac plures produxerint, & cum gentibus linguas distinctas. Et sic numerus hic multum semper variabitur, & incertus reddetur.

Defenditur 72 linguarum numerus. Nihilominus septuaginta duarum linguarum numerus retinendus videtur, qui non leve habet in *Mosis* narratione fundamentum, cùm in singulis familiis trium filiorum *Noë*, semper linguæ cum familiis distinctæ reperiantur, familias autem tam multi antiqui, recentioresque Doctores septuaginta duas agnoverint, & hæ objectiones facilè solvi posse videntur. Dicemus enim diversum quidem reperiri numerum in hebraicis, græcisque libris; sed eorum qui adduntur à *Græcis* neque linguas, neque familias fuisse diversas, propterea que à *Mose* hoc loco prætermissos. Secundæ objectioni satisfieri potest, si dixerimus, patres quidem non potuisse habere familias, nisi per filios, potuisse tamen habere per alios ab iis, qui in textu decimi cap. recensentur, & per eos diversas constituere familias.

Tertiæ non improbabiliter respondetur, quatuor istos quasi segregatos à cæteris, & eximios, non habuisse singulares linguas, sed præter communem, quam retinuerunt, etiam iis linguis donatos fuisse, quæ in familiis à Sect. III. se ortis reperiebantur, ut singulis monita salutis dare possent, & ad quam liberet familiam se transferre. Quod sentit etiam *Torniellus*. Ad postremum dicimus eos, quibus filii non attribuuntur, singulas duntaxat fecisse familias, quibus singulæ datæ sunt linguæ, ideoque postremorum peculiarem distinctionem necessariam non fuisse. Quæ mens est D. *Augustini*, cujus verba paulò ante retulimus.

Hac ergo linguarum confusione & hominum perturbatione inducta:

Non cœptæ assurgunt turres, non arma juventus
Exercet, portusve aut propugnacula bello
Tuta parant, pendent opera interrupta, minæque
Murorum ingentes, æquataque machina cœlo.

Nominatim autem *Turrim*, non solùm ab Architectis relictam, sed divinitus etiam disjectam plerique antiqui prodidere. *Josephus* ex *Sibylla* refert deos *Turrim* procellis immissis subvertisse, & suam cuique linguam dedisse; verùm libro tertio Sibyllinorum versuum hæc leguntur inter alia:

Flatibus aut venti magnam sublime ferentes
Turrim jecerunt, & litem conciliarunt
Inter eos, urbemque ideo Babylona *vocarunt.*
Sed postquam cecidit Turris, *linguæque fuerunt*
Vocibus inter se diversis, terra deinceps
Tota replebatur divisis regibus. &c.

Quot scilicet coloniis *Nembrodo* auspice, ut dicetur, in sequentibus, *Epiphanius* quoque *initio Panarii* ait, DEUM non solùm hominum divisisse linguas, unde & *Meropes* dicti fuerint, sed *Turrim* etiam ventorum impetu evertisse. Epiphanius. *Abydenus*, qui res *Medorum* & *Assyrias* scripsit, apud *Eusebium* de præparatione hæc habet. *Primos homines ferunt è terra natos, robore & magnitudine confisos, diis* Abydenus.

C. XII. *diis affuiſſe, quâ ſuper eos diruta* Turris *cecidit*. Et infra apud eundem hæc ex Eupolemone. *Civitas*, inquit, Babylon *ab iis condita primùm fuerat, qui à diluvio evaſerunt, quos omnes gigantes fuiſſe conſtat, ſparſos per univerſam terram, poſtquam* Turris *quam ædificabant, divinitus concuſſa decidit*. Et hinc fortè Tertullianus contra Praxean: *Filius itaque eſt, qui ab initio judicavit*, Turrim *ſuperbiſſimam elidens, linguaſque diſperdens*.

Tertullianus.

Verùm hæc parùm firma ſunt, hoc ipſo quod à *Moſe* non confirmantur; unus aliquis eorum, quos retuli, eam everſionem, ut videbatur, admodum juſtam atque probabilem excogitavit, quem reliqui poſtea ſunt ſecuti. Cùm tamen hæc niſi à *Moſe* ſcire non potuiſſent. In cujus ſcriptis obſcurè tantum ſignificatur eos ab opere deſtitiſſe, impedimento linguarum injecto. *Cœperunt*, inquiebat Dominus, *hoc facere, nec deſiſtent à cogitationibus ſuis, donec eas opere compleant*; nimirum niſi impediero, ſicut & fecit.

Cur Nembrod *in* Babylone *reſtitit.*

Quòd ſi quæras, cur *Nembrod*, qui poſt diſperſas reliquas gentes *Babylone* ſubſtitit, cum popularibus ſuis, intermiſſum opus non redintegravit? Reſpondeo cum *Pererio*, aut opus fuiſſe majus, quàm ut à tam paucis hominibus perfici poſſet, aut potius homines præſentis prodigii magnitudine atque inſolentia deterritos, auſos non fuiſſe opus imperfectum abſolvere, ne divinitùs graviori aliqua pœna mulctarentur. Vacaſſe autem ædificationem per annos ferè centum, videlicet uſque ad *Semiramidem*, quæ inchoatam civitatem *Babel* incredibili magnificentia ac magnitudine abſolvit. *Turrim* verò illam nequaquam altius extulit, ſed aliam mirificè ornatam, in templo, quod *Belo* conſecrabat, incluſit, ut ex *Herodoti Clio* paulo ante retulimus. Cùm itaque templum *Beli* in ipſa urbe *Babel* à *Semiramide* exſtructum fuerit, certè *Turrim Babel* utpote à *Babylone* remotam, in ea urbe exſtructam fuiſſe, ex iis quæ in præcedentibus dixi, patet eſſe quàm falſiſſimum. Sect. III.

Diſperſio gentium.

Sequitur ut de diſperſione mortalium in varias terras agamus, quas non temerè aditas aut uſurpatas, ſed ex ſortibus divina voluntate diſtributas, ex primo anno *Phaleg* intelligitur. Hoc autem tempore inducta confuſione linguarum, quò quemque ſors & DEUS tulit, eam terram familiarum principes cum ſuis occuparunt, ut ait *Joſephus*: *Japheth Europam*, & quæ illi ex *Aſia* adjecta ſunt; *Cham Africam & Syriam*; *Sem* reliquam *Aſiam*, juxta generalem diſtributionem, quam eodem loco ex *Joſepho* retulimus. Quod hoc loco exactiùs ex ſcriptura intelligetur. Spinoſam porro in barbaris vocabulis diſputationem, & magna ex parte corruptis, utilitas, DEO favente, compenſabit. Multa enim ſcripturæ loca præſertim apud Prophetas, hinc nonnullam lucem accipere poſſunt, cui ut ſerviamus, ordinem familiarum à *Moſe* poſitum, ipſorumque principum ab eo nominatorum ſequemur.

CAPUT XIII.

Quando cœperit regnum Nembrod, *& diviſio gentium.*

C. XIII. AB anno diviſionum linguarum, ac diſceſſionum gentium de terra *Sennaar*, anno inquam ab orbe condito 1931, & poſt diluvium 276 circiter inſequente, credimus auſpicandos eſſe annos regni *Nembrod* in *Babylone*, & urbibus proximis, ſuper gentem linguæ ſuæ, quæ ſola illi remanſerat, ac deinde etiam ſuper alias finitimas à ſe occupatas, ut in præcedenti-

C.XIII. dentibus comprobavimus. Porrò iste *Nembrod*, qui idem cum *Belo*, ut loco proximè citato docuimus, regnavit in *Babylone* annis sexaginta quinque, ut tradunt *Eusebius in Chronico*, & B. *Augustinus lib.* XVI. de *Civit. Dei cap.* 17, & alii. Quis autem vir fuerit iste *Nembrod*, sive *Bel*, satis passim in præcedentibus suis locis à nobis dictum fuit.

Per idem quoque tempus, credibile est, cæterarum quoque linguarum principes regnare cœpisse (non tamen tyrannicè ut *Nembrod*) in gente sua, & in singulis regionibus, ad quas primò incolendas pervenerunt. Puto autem eas non admodum à *Babylonia* fuisse remotas, rationabile namque est credere priùs proximiores, quàm remotiores, à priscis illis gentibus terras fuisse cultas. Quanquam non multo post, ad declinandam nimis molestam ipsius *Nembrod* tyrannidem, qui non contentus imperare *Babyloniis*, alias quoque finitimas gentes infestare, ac sibi violenter subjugare nitebatur, plurimos longiùs recessisse credimus. Quare, quemadmodum postea in primitiva Ecclesia, prima illa persecutio quæ facta est *Hierosolymis* adversus *Christi* fideles, in causa fuit, ut ipsi ad fidem latiùs propagandam dispergerentur in varias orbis provincias, quibus deinde scripsit B. Petrus primam suam epistolam, nimirum, *Dilectis advenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ & Bithyniæ*: ita priscis illis temporibus divina providentia factum est, ut tyrannica invasio ipsius *Nembrod*, divinæ ordinationi deserviret, ad populis replendas etiam alias terrarum regiones, à prioribus illis valde admodum remotas. In quibus deinceps varia regna surrexisse, dubitandum non est, præcipuè verò apud *Ægyptios*, & item apud *Sicyonios* in *Græcia*, de quibus aliquid suis locis ex *Eusebio* tangemus. Nam de regno *Italiæ*, quod *Jo. Lucidus in suis tabulis*, ponit cœpisse viginti quatuor annis ante *Nembrod* primum Regem *Babylonis*, adeò irrationabile est, ut figmento simile videatur. De cunctis autem priscorum illorum temporum regnis, sicut nullum aliud tempore præcessit regnum *Babylonis*, ita nullum illo majus fuit. Nam non multo post, nempe temporibus *Nini*, qui sedem ejus transtulit in *Assyriam*, usque adeò excrevit, ut Monarchiæ *Assyriorum* nomen acceperit. Quare nos aliqua quidem certiora quorundam Ethnicorum regnorum initia suis locis commemorare non negligemus; veruntamen successivam Regum seriem, tantummodo hujus, & aliarum monarchiarum, quarum Scriptura Sacra meminit, hic adnotabimus.

Nembrod Tyrannus.

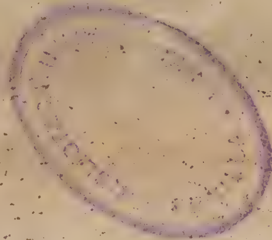
Regnorum variorum origo.

Sect.III.

Ab hoc quoque circiter tempore, uti sentit *Torniellus*, & non prius, sed potius aliquanto post, oportet inchoatas esse dynastias, seu potentatus *Ægyptiorum*, certum est enim ex supradictis, & irrefragabili ipsiusmet Sacræ Scripturæ testimonio, ante divisionem linguarum gentes non esse divisas, sed post, neque ullas alias orbis regiones, præter *Armeniam & Babyloniam*, & loca ad Orientem illis proxima, ab hominibus post diluvium fuisse inhabitatas, nisi ut diximus, post divisionem linguarum. Quod verò nos in *Oedipo Tom.* I. etiam mentionem dynastiarum *Ægyptiorum* amplam fecerimus, etiam ante diluvium, id non factum est, quod ita sentiremus, sed secundum *Ægyptiorum*, *Arabum* & *Manethonis* opinionem, ubi & mentem meam de dynastiis fusius apertam reperiet Lector. Quamobrem benè *Jo. Lucidus lib.* V. *de emendatione temporum cap.* 1. & *in suis tabulis* primam *Ægyptiorum* dynastiam inchoat ab initio regni *Nembrod* & *Chaldæorum*. Unde necessarium videtur asserere, sexdecim illas priores dynastias, quas *Eusebius in Chronico* ponit præcessisse ortum *Abrahæ*, aut fuisse multò pau-

Ægyptiaci regni initium.

ARBOR GENEALOGIÆ NOETICÆ
Lud
Aram
Ælam
Assur
Arphax ad
fily Sem
SEM.
Canaan
Misraim
Phuth
CHAM.
fily Cham
Chus
Javan
Madai
Magog
Gomer.
fily Gomer
JAPHETH.
fily Japheth
NOE
C. Decker. jn. & f.

C.XIII. pauciores, aut admodum breves. Etenim hinc ad nativitatem *Abrahæ* computantur tantummodo anni centum ſeptem, ut patet in tabulis, nimirum ſexaginta quinque regni ipſius *Nembrod*, ſeu *Beli*, qui fuit primus Rex *Chaldæorum*, & quadraginta duo regni *Nini*, qui immediatè ſucceſſit *Belo*; natum enim eſſe *Abrahamum* anno quadrageſimo tertio regni ipſius *Nini*. Unde ſequitur non potuiſſe ſingulas dynaſtias ſeptem annos expleviſſe. Nam uti jam paulò ante ex *Torniello* tradidimus, ſi dynaſtiæ *Ægyptiorum* in tempus ædificationis *Turris* inciderunt, quomodo textus S. Scripturæ verificabitur? Cùm id temporis totum genus humanum in terra *Sennaar*, & vicinis *Meſopotamiæ* locis congregatum fuerit? Aut quomodo *Cham*, *Chus* & *Nembrod*, qui *Turris* fabricæ omnes præſentes fuerunt, necdum transmigrationem orſi, *Ægypti* dynaſtias inſtituere & adminiſtrare potuerint, cùm nullus tunc temporis vivens homo extra *Babyloniam* ſive *Aſſyriam* reperiri potuerit, quis eſt, qui capere poſſit? Dicere igitur cogemur illas poſt *Chami* in *Ægyptum*, quæ eum ſorte contingebat, adventum, per filium *Meſraim*, primum inſtitutas fuiſſe. Sed de hiſce quàm fuſiſſimè actum vide in I. *Tom. Oedipi Ægyptiaci lib.* I. ubi per totum omnia amplè proſecuti ſumus. Sect. III.

Ante diviſionem & confuſionem linguarum Ægyptus non fuit habitata.

CAPUT XIV.

De Progenie Chus, *& utrum fuerit verè colore nigro imbutus.*

C.XIV. VErùm quia *Chus* primus *Æthiops*, ſive niger fuiſſe creditur, ſaltem poſt diluvium, nam antea an fuerint *Æthiopes* incertum eſt, libet hoc loco inquirere, num univerſa progenies ejus nigra fuerit, vel ſaltem omnes, qui poſtea nigri nati ſunt, ab ipſo prodierint? Et primum quidem certum eſt probari non poſſe, cùm potius appareat oppoſitum; conſtat enim *Nembrod* filium *Chus* habitaſſe cum proſapia ſua in terra *Sennaar*, hoc eſt, in *Babylonia*, ſeu *Chaldæa*, ubi nuſquam legimus incolas fuiſſe nigros. Quod ſi verum eſt, etiam conſequitur, illam cutis nigredinem non ſemper neceſſariò ex propagatione generari, ita ut niger vir non poſſit non niſi nigrum filium gignere, cùm jam dictum ſit nigredinem *Chus* non fuiſſe in omnes ejus poſteros diffuſam. An verò omnes nigri ab ipſo *Chus* originem duxerint non facile eſt definire, quoniam videtur eſſe communis opinio, atrum illum cutis colorem potius ex loci ariditate, & ſolis aduſtione, quàm ex aliqua alia cauſa produci; communiter namque videmus in ariaiſſimis, calidiſſimiſque terrarum plagis nigros, aut ſaltem ſubnigros homines reperiri; contra verò, in humidioribus frigidioribuſque, admodum albos. Sed huic opinioni officere videntur, quæ refert *Abrahamus Ortelius*, in tabulæ quartæ ſui theatri commentariolo, nempe in calidioribus quibuſdam locis, ſub eodem parallelo, atque ſub eadem cœli conſtitutione, alibi naſci homines albos, ut in *America*; alicubi ſubfuſci coloris, ut in *Abyſſinorum* regionibus, alicubi nigerrimos, uti in regno *Congo*, *Guinea*, cæteriſque nonnullis *Africæ* regionibus, uti *Monomotapa*, *Sofala*, & qui ad flumen *Cuama* habitant. In *Abyſſinorum* tamen regno non omnes nigri, ſed ſubfuſci coloris, non obſtante meditullio *Africæ* ſub æquinoctiali conſtituto & immenſis caloribus æſtuante, naſcuntur. Rurſus in *Indiæ Orientalis Malabarico* re-

Non omnes ſub zona torrida nati nigri coloris ſunt.

C.XIV. regno nigri quoque, uti *Calecuthi* celebri emporio. Cur verò in *America* nigerrimi coloni non naſcantur, etiamſi calidis & ſiccis, etiamſi æquatori ſubjectis regionibus, mirum cuipiam videri poſſit. Conſtat demum eos qui incolunt Auſtrales *Cretæ*, *Siciliæ*, *Hiſpaniæ*que partes, candidi eſſe coloris, cùm tamen certum ſit eoſdem non minus ab æquinoctiali diſtare, in noſtro hoc hemiſphærio Arctico, quàm in Antarctico diſtet ab eodem Æquatore extremum illud *Africæ* promontorium, quod *Caput Bonæ ſpei* dicitur, cujus habitatores eſſe nigerrimos teſtantur *Luſitani*, qui in ſuis ad *Indias Orientales* navigationibus frequenter admodum per illas oras pertranſire coguntur, uti paulò ante de incolis *Monomotapæ* diximus.

Ex quibus omnibus tria ſatis probabiliter colligi poſſe videntur. Primò ſolis propinquitatem ſeu aduſtionem, terræque ariditatem ſimul concurrentes eſſe quidem cauſas valde appoſitas ad conſervandam, vel etiam augendam cutis nigredinem, præſertim in facie, aliiſque partibus minimè opertis, ut quotidie fieri videmus in ruſticis, aliiſque, qui æſtivo tempore ſub radiis ſolaribus commorari diutius ſolent; veruntamen non ſufficere ad producendos homines naturaliter nigros, alioqui in omnibus calidiſſimis, ſicciſſimiſque regionibus naſcerentur homines nigri, quod non ita eſſe probant ſuperius narrata. Unde certiſſimum puto, quemadmodum etiam *Torniellus* hoc loco ſentit in corporibus humanis originem nigredinis non propriè à regionum qualitate, ſed ex alia cauſa provenire, nimirum primariò à ſtirpe, ſeu generatione & ſanguine parentum: cui ego junxerim naturalem alicujus loci conſtitutionem unà cum reſpectu ad ſolem.

Nigredo in Chus *naturalis.* Secundò probabile admodum eſſe, quod naturalis humanorum corporum nigredo primò omnium apparuit & à nativitate ingenita ſit in ipſo *Chus*, tametſi is in terra *Sennaar*, vel potius in *Armenia* natus credatur, quæ nimiam ſolis uſtionem non patitur. Et hoc ex divina diſpoſitione factum credimus, non quidem in pœnam paternæ impietatis, & avitæ maledictionis, quandoquidem ex ſupradictis apparet ipſum *Chus* multò antè fuiſſe genitum, quàm pater ejus *Cham* in præmium ſuæ impietatis Noëticam maledictionem in filio *Canaan* accepiſſet, ſed aliqua alia de cauſa ſoli DEO cognita. Quod ſi propinquiores cauſas nigredinis *Chus* indagare velimus, dicere poſſumus id contingere potuiſſe vel ex vehementi quadam & fixa matris imaginatione cujuſdam rei nigerrimæ in ipſo conceptionis tempore occaſionaliter excitata, ad ſimilitudinem ejus, quod in gregibus *Jacob* accidiſſe legimus *Geneſ. cap.* XXX. *verſ.* 37. *Lycoſthenes* ſanè in ſuo *de Prodigiis libro*, fœminæ cujuſdam meminit, quæ uterum gerens dum in pictura trium Regum, quam cubiculo ſuo affixam tenebat, *Gaſparem* ex tribus nigerrimum, anxiè quàm ſæpiſſimè vehementi imaginationis vi conſiderans, oculos denteſque in nigerrimo vultu miraretur, mox depoſito utero infantem genuiſſe *Æthiopi* ſimillimum. Sic accidere potuiſſe dico ex repentino quodam ac vehementiſſimo appetitu materno rei nigerrimæ, quem adimplere non valuit, quando ipſum *Chus* geſtabat in utero, ut videmus contingere in mulieribus, quæ maculoſos fœtus pariunt, quodammodò exprimentes in ipſa macula colorem rei concupitæ, quam *Græci* κίττων, *Picam Latini*, *Itali la voglia*, dicunt, de qua in *Arte magnetica*, de magnetiſmo imaginationis muliebris fusè & curiosè actum vide. Nam ſi levior cauſa in aliqua cutis parte, v. g. nigram atque indebitam efficere poteſt, quemadmodum ipſa docet experientia, utique videtur hujuſcemodi Sect.III.

Nigredo in Chus *cauſari potuit ex imaginatione matris in ipſo conceptionis tempore.*

CXIV. cemodi vehementissima causa, tanquam multò magis humores commovere atque alterare valens, totam prolis cutem, eodem colore quemadmodum naturaliter inficere potuisse. Neque incongruum videri debet, quod procedentibus postea temporibus ex *Chus* nigro, & uxore ejus alba procreati sint filii alii nigri, alii albi, quidam verò subfusci, quandoquidem videmus filios aliquando magis assimilari patri, aliquando matri, & interdum, veluti ex æquo, utrique. Tertiò demum credibile esse, quod de filiis *Chus*, qui erant nigri aut subfusci, postea plures delegerint sibi ad habitandum regiones valdè calidas & siccas, tanquam ipsorum naturæ magis accommodatas, & quandocunque (ut aliis quoque nationibus sæpius contigisse certissimum est) de propriis sedibus pulsi sunt, ad alias non valde dissimilis temperamenti commigrarint. Atque hinc factum esse puto, quòd, tametsi omnes *Æthiopes* à *Chus* originem traxisse credantur, non tamen in eadem orbis plaga, sed in diversis hodie, calidis nimirum & siccis, nigro colore imbuti reperiantur. Utrum autem, quod diximus accidisse ipsi *Chus*, postea unquam alicui alteri contigerit, ut scilicet ex utroque parente albo niger aliquis sit genitus, neque negare, neque affirmare audemus: nam licet, quod semel accidit, aliàs etiam, ni DEUS prohibeat, accidere posse videatur, veruntamen quod id de facto acciderit, incompertum habemus. Si verò id aliàs contigisset, certum esset, quod non omnes *Æthiopes* de posteritate *Chus* descendisse affirmari possit.

Altera causa.

Genealogia filiorum Chus. Sed jam ad filios ipsius *Chus* devenimus, de quibus *Torniellus* in suis *Annalibus* ita ratiocinatur, quem nos uti scriptorem fide dignum sequemur. *Saba* primus inter filios *Chus* recensitus, & alter *Saba*, qui Hebraicè potiùs *Schaba* dicitur filius *Regmæ*, nomen originem que dedere *Sabæis*, gentibus *Felicis Arabiæ* propter thus, quod inde ubique deferri solet communiter admodum notis. Hi inter *Sinum Persicum* & *Arabicum*, quod *Mare Rubrum* vocant, hoc, est, *Arabiam* incoluerunt; quamquam *Schabæi* sive *Sabæi*, qui ex *Schaba* filio *Regma* descenderunt, magis ad Orientem & prope *Sinum Persicum*: *Sabæi* verò, qui ex *Saba* filio *Chus*, magis ad Occidentem, & ad *Mare Rubrum* seu *Arabicum* inhabitasse credantur. De *Sabæorum* divitiis & odoribus vide *Pomponium Melam lib.* III. *cap.* 8. & *Strabonem lib.* XVI. quamvis id quoque satis conjicii possit, ex auro, aromatibus ac gemmis pretiosissimis, quas attulit Regina *Saba Salomoni*, ut habetur 3 *Reg. cap.* X. *vers.* 10. & 2. *Paralipom. c.* IX. *v.* 9. Sect. III.

Saba 1. *filius* Chus.

Hevila alter filius *Chus*, *Hevilæos* protulit, quos in confinio *Ismaëlitarum* & *Amalecitarum* prius habitasse colligimus, ex *Gen. cap.* XXV. *vers.* 18. Ubi dicitur *Ismaëlitas* percussisse *Amalecitas* ab *Hevila*, donec venias ad *Sur*. Oportebat autem de *Hevilæis* postea plurimos transisse in *Getuliam*, quæ erat *Africæ* interioris regio, eremo cohærens, si verum est, quod ajunt *Josephus* & Beatus *Hieronymus*, nimirum *Hevilæos* esse *Getulos*. Hevila *alter.*

De *Sabatha* tertio filio *Chus* exîsse ajunt *Sabathæos*, quos putant *Arabiam Felicem* primùm insedisse. Siquidem illius regionis metropolis *Ptolemæo* teste, *Geographiæ lib.* VI. *cap.* 7. *Sabatha* dicta est: deinde transisse creduntur in *Africam*, ac prope *Meroen* clarissimam *Nili* insulam inhabitasse, propterea que à *Josepho* & B. *Hieronymo* dici *Astabaros*. Sabatha. 3.

Regma quoque, quartus filius *Chus* *Regmæos* genuit, qui pariter in *Arabia Felici* habitasse censentur cum *Sabathæis* & *Sabæis*, cujus rei signum est, quod *Ezechiæ cap.* XXVII. *vers.* 22. inter negotiatores *Tyri* afferentes aromata, lapides pretiosos & aurum, junguntur *Saba* & *Regma*, id est, *Sabæi* & *Regmæi*. Regma 4. *fil.* Chus.

 Qui-

C.XIV. Quidam putant *Regmæos* postea eam regionem incoluisse, quæ *Carmania* dicta est. Sanè de *Dadan* altero filio *Regmæ* (nam de primo nomine *Saba* seu *Schaba* jam dictum est) ajunt descendisse *Dedanæos*, quos fuisse finitimos *Idumæis*, conjici potest ex *Jerem. cap.* XLIX. *vers.* 8. & *Ezech. cap.* XXV. *vers.* 13. ubi progredientes contra *Idumæam*, videntur eandem cladem communem facere *Dedanæis*. Et *Ezech. cap.* XXVII. *vers.* 15. filii *Dedan* appellantur negotiatores *Tyri*, & inter alias nationes non longè à *Tyro* distantes, collocari videntur. Quare quidam putârunt eos fuisse primos cultores illius *Syriæ* regionis, quam *Ptolemæus libr.* V. suæ *Geographiæ cap.* 15. *Palmirinam* vocat. *Josephus* & B. *Hieron.* *Dadanæos* dicunt esse *Æthiopes* occidentales, quod ut verum sit, oportet ipsos posterioribus temporibus de *Asia* trajecto *Mari Rubro*, transisse in *Africam*, atque ad occidentalem pervenisse *Æthiopiam*. Sect. III.

Qui autem fuerint *Sabathachæi* ex *Sabathaca* quinto filio *Chus* progeniti, & ubi habitaverint, incertum est, quoniam ut ait B. *Hieronymus*, *Regma* & *Sabathacha*, paulatim antiqua vocabula perdidere, & quæ nunc pro veteribus habeant, ignoratur. Sabathaca 5. *filius* Chus.

CAPUT XV.

De regno Nembrod *& impietate ejus, & cur* Belus *vocatus sit.*

C. XV. Nembrod *sextus filius* Chus.

CÆterùm de *Nembrod* sexto filio *Chus* & *Chami* nepote Scriptura Sacra seorsum loquitur ut ait S. *August. libr.* XVI. *de Civit. Dei, cap.* 3. vel quia post prænominatos filios ac nepotes ipsius *Chus* genitus fuerit aut (quod credibilius est) propter ejus eminentiam supra cæteros. Nam & de ipso dicitur: *Ipse cœpit esse potens in terra*: & post pauca: *Fuit autem principium regni ejus* Babylon *&* Arach *&* Achad *&* Callanne, *in terra* Sennaar: Genes. cap. X. vers. 10. Ex quibus verbis tria videntur posse colligi ad historiam nostram pertinentia. Primum est annos regni *Nembrod* numerari debere ab ædificatione *Babylonis* jam aliquatenus expedita, nimirum post divisionem linguarum ac discessionem gentium in varias terræ regiones, tunc enim cessaverunt ædificare civitatem, inquit *Genes. cap.* XI. *vers.* 8. Quare oportet ipsum *Nembrod* tunc aut paulo post regnare cœpisse in *Babylone*. Alterum est Scripturam Sacram, cum dicit, *Babylon* & alias memoratas urbes terræ *Sennaar* fuisse principium regni ejus, tacitè indicare, ipsum postea etiam regnasse super plures alias urbes: ita enim textus habent. Tertium est, Scripturam Sacram cum de nullius alio regno ante meminerit, quodammodo insinuare ipsum *Nembrod* fuisse primum qui regnare cœperit. Nam, ut *Hebræus* textus habet. ראשית ממלכתו בבל וארך ואכד וכלנה. *Et fuit initium regni ejus inter* Babel *&* Arach *&* Achad, *&* Chalanne. Cum itaque dico regnum ejus; utique *Nembrod* Regem ejus fuisse quis negarit? Tametsi post diluvium credibile sit, singulos illos Principes, qui fuerunt veluti capita variarum nationum & linguarum, regnasse in urbibus à se conditis eodem tempore, quo regnabat in terra *Sennaar* ipse *Nembrod*. Verùm si loquamur de Rege, non quasi de naturali Principe, sed ut etiam communiter accipitur, pro Tyranno, qui per vim occupando alienas urbes, nil aliud curat, nisi per fas nefasque suum augere imperium, procul dubio dicere possumus *Nembrod* primum fuisse Nembrod *primus tyrannicam vitam professus est.*

C. XV. Sect. III.

isse Regem tyrannum, qui sic regnaverit in hoc mundo, saltem post diluvium. Ipse enim cum esset potens, cœpit potentiam suam in subjiciendis sibi populis, etiam ad se nihil pertinentibus exercere. Et primò quidem dominium arripuit super eos, qui secum in terra *Sennaar* remanserant: nimirum in *Babylone*, & in aliis tribus civitatibus paulo ante commemoratis, *Achad*, *Arach* & *Chalanne*. pro quibus interpretatur B. *Hieronymus*, *Edessam*, *Nisibim* & *Seleuciam* vel certe *Ctesiphontem*, de qua supra. Deinde his non contentus, finitimas nationes invasit, ac subegit: postremò etiam remotiores populos, puta *Persas* & fortè item *Assyrios*, ita ut non solùm super plurimas urbes, sed super varias quoque provincias ac linguas, ipse magnus Rex seu tyrannus evaserit. *Rectè igitur* (inquit S. Isidorus lib. VII. Etymologiarum) *appellatus est* Nembrod, *qui interpretatur tyrannus, quia prior omnium ipse insuetam arripuit in populis tyrannidem.* Et hoc idem priùs etiam asseruerat B. *Hieron. in traditionibus Hebraicis in Genes.* Oportet itaque ipsum *Nembrod* non solum fuisse robustum viribus, sed etiam ingenio audacem, ac dominandi cupidissimum, & consequenter, ut esse solent hujusmodi homines, virum crudelissimum, sanguinarium, impium atque rapacem, ut ex typo corporis ejus hic apposito sat patet. Hinc est quod postea ipsius imitatores, qui omnia divina humanaque jura pervertere ac violare non verentur, regnandi gratia, ex illius nomine, tyranni, non Reges nuncupari cœperunt. Quod insuper *Nembrod* fuerit idololatra & gentes sibi subditas ad idololatriam, ne à se deficerent, adegerit, affirmat *Hugo de S. Victore in suis annotationibus in Genes.* ubi ait. *Nembrod* mole corporis & viribus alios superans, dominium cœpit exercere per violentiam, & induxit homines ad idololatriam; ut ignem ac Solem, qui igneus est, quasi *Deum* colerent, quem errorem postea *Persæ* & *Chaldæi* secuti sunt. Itaque DEO & homini injuriam fecit: DEO, qui ei debitum cultum ademit; homini verò, quia eum dominio injusto oppressit, & in errorem decipiendo induxit. *Isidorus* item *lib.* XIV. *Etymologiarum* scribit eundem *Nembrod* abiisse in *Persidem*, ibique *Persas* ignem colere docuisse, *Nam omnes* (inquit) *in illis partibus Solem colunt, qui ipsorum lingua* אל id est, DEUS *dicitur.* Sed & *Persas* eum *Mythram* vocasse, id est Lapidem ignitum, sive Solem, in I. *Tom. Oedipi, cap. de Mythra* Persarum *deastro, ejusque sacrificiis* fusè docuimus. Ex quibus omnibus dignosci potest, quàm procul à veritate aberraverint *Annius* & ejus asseclæ, dicentes, *Nembrod* magis studuisse paci, religionique deorum, quàm opulentiæ, ideoque translatum à diis, subitò non comparuisse. Sed hanc imposturam Annianam alibi refutavimus.

Mores Nembrod.

Idololatriam primus induxit in orbem.

Nembrod Bel *dictus.*

Quæri hoc loco potest, num iste *Nembrod* sit ille primus Rex, quem *Belum*, seu *Bel* ethnici appellarunt; an quem gentilitas vocat *Ninum*? vel fuerit diversus ab istis? Certè *Berosus* ille ab *Annio* confictus, tradit *Nembrod* fuisse illum, quem *Saturnum* prophani dixere scriptores, eundemque extitisse patrem *Beli*, avumque *Nini*, perperam. At *Gerardus Mercator* in sua *Chronologia* affirmat *Nembrod* fuisse *Ninum*, refellitque prædictam *Berosi Anniani* sententiam, dicens eam nullo modo posse subsistere; cum ipse falsissimam amplexus sit: nimirum opinionem omnino singularem, & omnibus ferè præcipuis scriptoribus contrariam. Vide *Pererium* qui *lib.* XV. *Commentariorum* suorum *in Genes. num.* 64. ejus argumenta optimè dissolvit. Nam ad id, quod ait *Mercator* ea quæ de *Nembrod* ecclesiastici scribunt auctores, & *Josephus*; nimirum quod fuerit vir valde bellicosus, at impius & primus qui per vim regnare cœperit,

C.XV. & urbes expugnare, ac sibi subditas facere, & hujusmodi alia, prorsus cum his, quæ de *Nino* habentur in gentilium historiis, convenire: responderi potest hæc multò magis congruere cum his quæ de *Belo* iidem auctores prodiderunt. Sententiamque *Mercatori* contrariam comprobat auctoritate B. *Hieron. super cap.* II. *Oseæ*, & *Eusebii in Chronico.* Quorum duo posteriores apertè asserunt, *Belum* fuisse primum Regem *Assyriorum* in *Babylone*; & plerique Rabbini *Nembrod* vocant נִמְרוֹת שְׁמוֹ בַּעַל וְהוּא אַב נִינוּס שֶׁבָּנָה נִינְוֵה׃ Nembrod Bel, *patrem* Nini, *qui ædificavit* Ninive. His adde quod idem *Eusebius lib.*IX. *de præparatione euangelica c.*4. non procul ab initio, refert ex *Alexandro Historico* & *Eupolemo*, primum in *Babylone Belum* regnasse. Ergo idem fuit *Belus* cum *Nembrod*, quem vel ipsa Scriptura Sacra primò omnium regnasse in *Babylonia* testatur. Cum igitur in hac veritate, tum sacri, tum ecclesiastici, tum etiam prophani, antiquissimique scriptores convenire videantur, libenter nos quoque eandem sequi, amplectique debemus sententiam, præsertim cùm jam in *Obelisco Pamphilio*, *Saturnum* & *Belum* & *Nembrod*, unum & eundem esse ostenderimus. Unde fit consequens, *Nembrod* à *Belo* non fuisse diversum. Cur autem *Nembrod* à gentilibus dictus sit בַּעַל *Bel*, non penitus exploratum videtur. Forsan ab impuro coitu, quo sine discrimine utebatur. Vide *Guidonem Fabricium in Dictionario Syro-Chaldaico ad vocem* בַּעַל. Nam etsi non sit improbabile, ut quidam putarunt, ipsum fuisse binominem, ac primò quidem quando natus est vocatum fuisse *Nembrod* ob corporis robur, postea verò ex quo factus vir, cœpit exercere tyrannidem, & ob profusam libidinem dici cœpisse בעל *Bel.* Hinc mihi probabilius videtur, ei primò nomen *Nembrod* à proprio patre fuisse impositum, qui prophetiæ dono (quod interdum etiam malis concessum constat) futura prospiciens, nominaverit filium suum *Nembrod*, eò quod tunc prævidisset, ab eo tyrannidem in mundo esse introducendam, quemadmodum de quibusdam aliis hujusmodi priscorum patrum prædictionibus non semel dictum est. Nam ut rectè *Baal Hatturim* dicit, *Et fuit* Nimrod *vocatus* Baal, *eò quod ipse primò instituisset cultum deorum quos* בעלים Baalim *vocant.* Quicquid sit: quod verò à suæ linguæ gentibus *Bel* ei postea inditum fuit, quod apud *Syros*, *Hebræos* & reliquos orientales, *Bel*, dominum, id est, in omnia dominium sonet. An ideo primum ejus nomen, *Nembrod*, apud *Hebræos* tantum; *Belis* autem vocabulum in universa etiam gentilitate deinceps diffusum est? Certè, quemadmodum ipsi nomen à *Bel* impositum fuit, sic apud *Syros Baltis* nomen *Veneri* impositum fuit, quod Amoris esset domina, ut *in Genealogia Deorum.* I. *Tom. Oedipi* expositum fuit. Quod verò juxta nonnullos ei à *Babel* civitate ab eo condita nomen *Bel* impositum sit, neutiquam approbare possum, cùm urbis *Babel* etymon à confusione linguarum inditum fuisse unanimi interpretum opinione constet. Sed ne inutilibus ratiociniis tempus teramus, sufficiat nobis annos regni ejus ab ædificata *Babylone*, seu à divisione linguarum esse auspicandos; hæc enim duo eodem circiter tempore accidisse ex sacra *Genesi* satis apertè colligi potest. Videlicet à diluvio anno ducentesimo septuagesimo sexto, annos regni *Nembrod* sive *Belis* dinumerare incipiemus. De Regno & Imperio *Nini* vide in *Arca Noë* à nobis edita.

Sect. III.

Cur Bel dictus.

בַּעַל

CA-

CAPUT XVI.

De Coloniis filiorum Sem, Elam & Assur.

REdeamus nunc ad id, unde digressi sumus, nimirum ad filios *Sem*, & ad regiones à singulis primò cultas ac denominatas. Primus, qui inter ipsos in sacris libris denominatur, fuit *Helam*, à quo posteà prodierunt ac denominati sunt populi, quos prophani scriptores *Elimæos*, ecclesiastici autem vocant *Elamitas*, quorum etiam fit mentio *Actorum cap.* II. *vers.* 9. Hos ajunt incoluisse eam *Persidis* partem, quæ magis vergit ad meridiem. Iidem, *Abrahæ* temporibus, Regem habebant nomine *Codorlahomor* sub quo, usque ad Sodomiticam regionem excurrentes, eam sibi subditam tenuerunt annis duodecim, ut habetur *Genes. cap.* XIV. *vers.* 4. Ab *Elamitis* postmodum exisse *Persas*, qui mox erecta monarchia, universam illam regionem, ex ipsorum nomine, ob equorum, qui in ea generabantur, præstantiam, *Persidem* appellarunt; tradit *Josephus* I. *Antiquit. cap.* 7. & ab aliis omnibus penè historicis jam receptum est; & ex *Daniel. cap.* VIII. *vers.* 2. etiam non obscurè colligi potest; ubi legimus *Susan* castrum (quod deinde fuit sedes Regum *Persicorum*, ut patet in exordio libri *Hester*) fuisse in regione *Helam*.

Ab Elam *primo filio* Semi Elamitæ, *hodieque dicuntur* Persæ.

A פָּרַשׁ *Paras, id est* Equus, Persia *dicta fuit.*

סוּס. Sus *equus: hinc* Susan *urbs dicta fuit.*

Assur *filius* Semi *secundus.*

Alter filius *Sem* fuit *Assur*, à quo postea *Assyriorum* populi propagati sunt, & eorum regio *Assyria*, nunc corrupto vocabulo *Azimia* dicta est, *Asiæ majoris* provincia, quæ olim hisce terminis continebatur; à Septentrione *Armeniæ majoris* parte; ab Occasu *Mesopotamiæ* finibus, medio *Tygride fluvio*, cincta erat: à Meridie *Susianam* habebat; & ab Oriente *Mediam*, ut docet *Ptolemæus suæ Geographiæ lib.* VI. *cap.* 1. Et distabat, uti *Torniellus* vult, *Assyria* ab *Jerusalem*, versus Aquilonem, quinque gradibus, unde valde diversa erat à provincia *Syriæ*, quæ nunc italicè *Soria* appellatur, & inter alias partiales provincias, etiam *Hierosolymiticam* continebat regionem, sicut *Italia Lombardiam*. Utrum autem prædictus *Assur* idem fuerit cum illo, de quo dicitur *Genes. cap.* X. *vers.* 11. De terra illa (id est de *Sennaar*, quæ est *Babylon*) egressus est *Assur*, qui ædificavit *Ninivem*; apud multos controversum est, nobis tamen videtur absolutè responderi posse, fuisse diversum. Nam certum est omnium consensu *Ninivem* à *Nino* fuisse conditam & denominatam. Sanè *Ninus*, quem loco citato Scriptura Sacra, ob causas inferius dicendas vocat *Assur*, fuit filius *Beli*, id est ipsius *Nembrod*, qui regnaverat in terra *Sennaar*, & consequenter erat non de stirpe *Sem*, sed de progenie *Cham*, neque habitabat cum posteris *Sem* in *Assyria*, sed cum posteris *Cham* in terra *Sennaar*: ideoque signanter dicit Scriptura, conditorem *Ninive* exivisse de terra *Sennaar*, id est de propria provincia, quæ familiæ *Nembrod* obtigerat tempore divisionis linguarum, & transisse in *Assyriam*, ibique ædificasse *Ninivem* (constat enim *Ninivem* in *Assyria* extitisse.) Alioqui ineptè videretur dici de *Assur* filio *Sem*, quod esset egressus de terra *Sennaar*. Nam, ut rectè *Torniellus* sentit, siquidem ea non fuerat patria ejus propria, sed communis omnibus, & ab ea, non ipse solùm, sed & omnes alii cæterarum urbium conditores exierant, excepta sola familia *Nembrod*, quæ ibidem remanserat, & propterea tanquam quid singulare notatum fuit de *Nino*, quod non, ut cæteri de familia sua, remanserit in terra *Sennaar*, sed inde exiens ædificaverit *Ninivem*, hoc est

Num Assur, *egressus de* Babylonia *idem sit cum* Assur *filio* Sem.

C.XVI. est mortuo patre *Belo* in *Babylone*, ipse subactis *Assyriis*, transtulerit ibi sedem regni sui, in civitate à se ædificata, ac denominata *Ninive*. Dicitur autem *Ninus Assur*, vel quia, sicuti dictum est de patre suo, qui *Nembrod* & *Belus* appellabatur, ipse quoque erat binominis, ut videntur sensisse B. *Hieronymus*, & S. *Cyrillus* super loco *Genes. citato*; vel quia post devictos *Assyrios*, *Assur* nuncupari voluit, quemadmodum *Scipio* subactis *Afris.*, *Africanus* dici cœpit; vel denique, quia constat Scripturam Sacram appellatione *Assur*, significare consuevisse Regem *Assyriorum*, quocunque alio nomine is vocetur. Ita legimus in Psal. LXXXII. *vers.* 9. *Etenim* Assur *venit cum illis*. Et Esaiæ cap X. vers. 5. *Væ* Assur *virga furoris mei* & *Oseæ cap.* V. *vers.* 13. Et abiit *Ephraim* ad *Assur*, hoc est, ut peteret auxilium à Rege *Assyriorum*, & alibi non semel. Atque hoc pacto potest intelligi, quod dictum est. De terra illa egressus est *Assur*, qui ædificavit *Ninivem*, id est ille Rex *Assyriorum*, qui condidit *Ninivem*, ut qui proprio nomine vocabatur *Ninus*. Quamvis etiam non incongruè dici possit, *Assur* filium *Sem* ob impiam progeniem *Chami*, & tyrannidem *Nembrod*, discessisse ex terra *Sennaar*, ubi tunc omnes filii *Noë* congregati erant, & in *Mesopotamiæ* vicina regione ad flumen *Euphratem*, vel ut aliqui volunt verius ad *Tigrim*, tum amœnitate, tum ubertate loci invitatum, civitatem qualemcunque tandem ædificasse; quam post multos annos *Ninus* post mortem patris *Nembrod*, veluti ab *Assur* filio *Sem*, aliis coloniis instituendis occupato, derelictam, subjugata sibi *Assyria*, in amplissimam formam & magnificentissimam redactam, sedem imperii sui constituerit, ab eo *Assur*, id est *Assyriorum* Rex & Imperator nominatus.

Cur Ninus fuerit dictus Assur.

Tertius filius *Semi* fuit *Arphaxad*, à *Sem* duobus post diluvium annis genitus, à quo *Josephus* & B. *Hieronymus*, ille *in Antiquitatibus*, hic *in Hebraicis locis*, asserunt prodiisse *Chaldæos*. Quod si verum est, oportet olim *Chaldæam* fuisse distinctam à *Babylonia*, quam diximus obtigisse filiis *Nembrod*, posterioribus autem temporibus *Babyloniam* in *Chaldæa* extitisse perhibent. *Tornitellus* & *Pererius* putant de *Arphaxad* descendisse eos, qui postea *Susii* dicti sunt: unde *Susiana Provincia* nomen accepit, quæ inter *Chaldæam* & *Persidem* posita dicitur. Quinam verò de *Cainan* filio *Arphaxad*, & de *Sale* filio *Cainan*, populi prodierint, ignotum est. De *Heber* autem filio *Sale* descendisse *Hebræos* per lineam *Phaleg*, satis apertè colligitur ex *Gen. cap.* XI. *vers.* 17. usque ad finem capitis. Et infra probabimus ipsos *Hebræos* ab ipso *Heber* fuisse denominatos. Porrò *Hebræos* usque ad *Abrahami* tempora habitasse in *Chaldæa*, colligi potest ex *Genes. cap.* XV. *vers.* 7. & clarius habetur *Judith cap.* V. *vers.* 6. & 7. Et præterea certum est, quod *Thare*, qui fuit quintus de posteris dicti *Heber*, venit cum filio suo *Abrahamo* & *Loth* filio alterius filii sui *Aran* in *Mesopotamiæ* urbem nomine *Haran*, sive *Charam*, *Gen. cap.* XII. *vers.* 5. Ubi non multò post venit etiam *Nachor*, alter *Abrahæ* frater, à quo postea denominata est illa urbs *Nachor*, ad quam deinde post multos annos *Abraham* misit servum suum, ut ibi acciperet uxorem filio suo *Isaac*, quemadmodum patet legenti *cap. Genes.* XXIV. & XXIX. Ibidem namque ipse *Nachor* genuerat de *Melcha* uxore sua octo filios, & de *Roma* concubina sua quatuor, quorum nomina recensentur *Genes. cap.* XXII. *vers.* 20. Inter quos nominatur *Camuel* pater *Syrorum*. Unde apparet filios *Nachor* habitatoribus replevisse non solùm partem *Mesopotamiæ*, sed etiam *Syriæ*. *Abraham* autem de dicta urbe *Haran*, cum *Loth* nepote suo, venit habitavitque in terra *Chanaan*

Arphaxad *tertius filius* Semi.

Sect. III.

Ab Arphaxad Susiani *descendunt.*

Populi qui ex Abrahæ semine prodierunt.

C.XVI. naan ipse, & postea filius ejus *Isaac*, & nepos *Jacob*, qui licet deinde cum filiis suis profectus sit in *Ægyptum*, inde tamen post multa tempora redierunt posteri ejus in terram *Chanaan*, ubi deinceps sub nomine populi *Israëlitici* & *Judaïci*, diu admodum floruerunt, ut videre est in *libris Josue*, *Judicum* & *Regum*. De *Heber* quoque per eandem lineam *Phaleg*, succedentibus temporibus propagati sunt *Pelasgi Græciæ* populi, & alii populi, nimirum ex duobus filiis memorati *Loth*, *Moab* scilicet & *Ammon*, *Moabitæ* & *Ammonitæ*. Et de *Ismaële* filio *Abrahæ* ex *Agar* ancilla, *Ismaëlitæ* & *Agareni*. Item de *Madian* pariter filio *Abrahæ*, & aliis ex *Cetura* genitis *Madianitæ*, aliique plures, qui breviter recensentur initio *capit.* XXV. *Genes.* & 1. *Paralipom. cap.* I. *vers.* 29. *usque ad* 34. De *Esau* quoque, qui & *Edom*, fratre dicti *Jacob* prodiere *Idumæi*. Et de *Amalech* filio *Eliphaz* filii *Esau*, *Amalecitæ*, & de aliis filiis *Esau*, alii populi, ut colligi potest ex *Gen. cap.* XXXVI. *vers.* 15. usque ad finem capitis, quæ cuncta summa confusione intricata sunt. Nam non multo post, sicuti primas linguas, ita etiam hujusmodi regionum distributiones, confundi cœptas esse certissimum est. Etenim inordinata regnandi ac dominandi cupido, quæ primò, ut diximus, excelluit in *Nembrod*, deinde ad posteros suos, nec non & ad alios, per cuncta ferè sæcula pertransiit, innumeras bellorum causas excitavit, & multos populos de propriis sedibus pulsos, ad alias commigrare coëgit, & colonias transmittere docuit, urbes destruere, alias ædificare, regna transferre, linguas miscere, & paulatim insuetas introducere consuetudines, provinciarum terminos immutare, atque regionibus ipsis, nec non & civitatibus ac locis nova nomina imponere, & ut uno verbo dicam, omnia confundere, ita ut brevi primæ illius distributionis terrarum, pauca admodum vestigia remanserint. Etenim certum est terram *Sennaar* mox *Babyloniam* fuisse nuncupatam, & *Babylonis* Reges regni sedem in *Assyrios* transtulisse, ac deinceps multo tempore appellari voluisse *Assyrios*, & terram à *Chananæis*, qui erant de stirpe *Cham*, vi occupatam ac diu possessam, tandem ad *Hebræos*, qui de *Sem* descenderant, rediisse, ac mutato sæpius nomine aliquando terram *Israël*, *Judæam*, *Palæstinam*, *terram sanctam* esse vocatam. Item terram *Cham Ægypti* nomen accepisse. Posterioribus verò temporibus universas penè Australes *Asiæ* regiones, quæ prius à filiis *Sem* cultæ, habitatoribusque repletæ fuerant, ab *Alexandro Magno*, *Græcisque* qui de *Japheth* prodierant, fuisse occupatas ac possessas, græcamque in eis linguam esse introductam. Et idem ferè factum fuisse per oras *Africæ* Aquilonares, præsertim verò in tota *Ægypto*, quam tamen à filiis *Cham* primò inhabitatam esse, jam supra ostendimus. E converso autem in *Peloponneso*, quæ *Græciæ* pars est, nunc italicè *Morea* vulgò nuncupata, ad quam olim primò incolendam diximus pervenisse filios, seu posteros *Japheth*, constat mox floruisse *Lacedæmonios*, qui & *Spartiatæ* sive *Spartani* dicuntur, & à *Lycurgo* pariter *Spartiata*, leges acceperunt, ut videre est in ejusdem *Lycurgi vita apud Plutarchum*. Hos enim de *Abrahami* semine, & consequenter de *Sem* prodiisse, apertè traditur 1 *Machab. cap.* XII. *vers.* 21. & apud *Josephum lib.* XII. *Antiquit. cap.* 5. & *lib.* XIII. *cap.* 9. appellantur cognati, seu de cognatione *Judæorum*. Sed nimis longum esset, innumeras ejusmodi alias, nominum, populorum, linguarum, regnorum ac provinciarum, urbiumque mutationes prosequi. Conferat prudens lector veterum libros, tabulasque geographorum & priscorum historias, cum modernis ac recentioribus, & inveniet non solùm nomina urbium & pro-

Sect. III.

Successu temporum, magna regnorum, populorum, urbium nominumque corruptorum mutatio.

C.XVI. provinciarum ac regnorum; ſed etiam ipſorum terminos, & interdum ſitus quoque prorſus fuiſſe immutatos. Et quandoque de pluribus parvis regnis provinciiſque facta eſſe pauciora & ampliora; quandoque verò è contrario magna regna, ingenteſque provincias in plures parvas eſſe diviſas, ita ut (quantum ad hoc ſpectat) tota penè terrarum facies videatur variata, & ſuccedentibus temporibus aſſiduè variari. Sect. III.

CAPUT XVII.

Utrum & quomodo poſt confuſionem linguarum, lingua hebræa in domo Heber *permanſerit.*

C.XVII. EX eo autem quod *Heber* & *Phaleg* primam linguam retinuiſſe credantur, deducunt etiam nonnulli, ipſos non fuiſſe ipſius ædificationis participes; alioqui, inquiunt, eadem & ipſa pœna mutationis linguæ plecti debuiſſent. Sed hîc advertere oportet, quod *Heber* & *Phaleg*, tametſi retenta priori lingua videantur & ipſi quoquo modo puniti in hoc, quod alia idiomata, ut creditur, non intelligerent, id tamen eis pœnam non intulit, ſicut cæteris, quoniam divina illa in ædificantes animadverſio, non propriè in ipſa linguarum mutatione poſita fuit, (quod enim quis uno magis, quàm altero loquatur idiomate, nullam adfert pœnam) ſed in eo, quòd cum cæteros intelligere non poſſent, in ſuſcepto ædificandi conſilio & executione perſiſtere non valerent, quod memoratis *Heber* & *Phaleg*, ne dum moleſtiam ullam, quin magnam adferre poterat conſolationem. Exultabant enim videntes cœlitùs impeditam, quam ipſi graviter averſabantur ædificationem, & jam tandem impleri (vellent, nollent) divinam juſſionem, de gentium habitatione varias per orbis partes diſſeminanda, quod ipſi, & ſanctus omnium tunc parens *Noë*, tantopere exoptaverant, præſertim cùm illa ſermonum diſcretio ipſis inſuper, ad vitanda, declinandaque impiorum conſortia, admodum commoda eſſet. Et hæc communiter creditur eſſe cauſa, cur prima illa omnium antiquiſſima pariter ac nobiliſſima locutio in *Heber* transfuſa fuerit. Unde etiam colligit S. *Auguſtin. lib.* XVI. *de civit. Dei*, *cap.* 11. quod tametſi evidenter in ſacro eloquio expreſſum non ſit, non obſcurè tamen elici poteſt, fuiſſe aliquod pium genus hominum, quando ab impiis *Babylonia* condebatur. Quamquam & alia adferri poſſit cauſa, cur potius in *Heber* per lineam *Phaleg*, propagandi erant patriarchæ & prophetæ, & gens à DEO electa in populum ſibi peculiarem, de quo naſciturus erat *Chriſtus* ſecundum carnem, ut eadem prima omnium lingua eſſet illa, quam deinceps patriarcharum & prophetarum non ſolùm in ſermonibus ſuis, verùm etiam in ſacris litteris, cuſtodiret auctoritas, quemadmodum tradit S. *Auguſtin.* loco proximè *citato*. Cujus rei ſignum eſt, quod lingua illa, non in omni progenie ipſius *Heber* diffuſa eſt, ſed in ea ſolum, quæ linea recta deſcendit ad *Abraham*, cui repromiſſiones de *Chriſto* venturo faciendæ erant. Nec ipſe *Abraham* potuit eandem linguam in omnes filios ac poſteros ſuos tranſmittere, ſed tantùm in *Iſaac* & *Jacob*, & eos, qui de ipſo poſtea deſcenderunt, duodecim patriachas, ex quibus duodecim tribus *Iſraël* ortæ ſunt, quæ populum DEI electum conſtituerunt. Neque obſtat, quòd *Abraham* in *Chaldæa* natus ſit, ibique ultra ſeptuageſimum vitæ annum manſerit, ac deinde in terra *Chanaan* habitaverit, quia nihilominus potuit linguam à majoribus ſuis acceptam, in

Hebræa lingua ab Heber *ad* Abraham, *ex cujus ſemine* Chriſtus *naſci debebat, continuata ſerie propagata fuit.*

C.XVII. in domo saltem sua retinere, sicuti nunc faciunt *Hebræi* ubique terrarum degentes, & aliæ quoque nationes extra proprias regiones habitantes.

Advertendum tamen est, uti benè notat ut supra *Abulensis, linguam Hebraicam* antiquitus fuisse multo, quàm nunc sit, perfectiorem atque uberiorem. Nam ex quo *Hebræi* in captivitatem ducti sunt, exterisque linguis admisti, propriæ quodammodò usum amiserunt, vel saltem magna ex parte adulterarunt. Unde post reditum de *Babylonia*, necessarium fuit constituere, qui populo verba legis, quæ Hebræo sermone puro atque incorrupto tradita fuerat, interpretarentur. Quare non mirum est, si tempore Salvatoris *Hebraica lingua* valde mista erat & vocabulis *Syriacis* atque *Chaldaicis* referta, ut aliàs ex ipsomet *Euangelio* patet. Et hodie de puris & antiquis, penè illa tantum remanserint, quæ in legis codice servata sunt. Quo fit ut vera ac legitima *Hebraica lingua* hodie admodum inops, & manca esse videatur, quippe quæ non nisi ex sacris legalibus libris addisci possit. Credimus item cum B. *August. libr.* XVIII. *de Civit. Dei, cap.* 39. non vocabula solùm, sed etiam literas, & characteres *Hebraicos* ante divisionem linguarum, communiter apud omnes fuisse in usu, & pariter cum idiomate per ipsum *Heber* & posteros ejus, successivè ad populum *Israëliticum* pervenisse. Quare non est recipiendus *Philo Judæus*, eo quod inventionem *literarum Hebraïcarum Abrahamo* tribuit. Sect. III. Neque item probari debet, quod *Eupolemus* & *Artapanus* apud *Eusebium lib.* IX. *de præparatione euangelica, cap.* 4. circa medium relati scripserunt, nempe *Mosem* literarum inventorem fuisse, easque primum *Judæis* tradidisse, à quibus vicini *Phœnices* acceperunt, & à *Phœnicibus Græci*, subaudi per *Cadmum*, quin & *Ægyptiis* quoque eundem *Mosem* literas dedisse ac propterea ab ipsis *Mercurium* appellatum, ac pro DEO habitum. Hæc enim & si quæ hujusmodi alia ab ethnicis scriptoribus tradita inveniantur, omnino rejicienda sunt tanquam falsa. Et omnino tenendum est *Hebraicas literas* ab ipso penè mundi initio fuisse inventas, non ab alio ut arbitror, quàm ab ipso *Adamo* omnium sapientissimo. Quod autem prisci illi literarum characteres, posterioribus postea temporibus ab *Esdra* eruditissimo scriba nonnihil fuerint immutati; ac deinde post multa quoque alia tempora à quibusdam Rabbinis, addita eisdem fuerint puncta, & notulæ illæ, quibus hodie vocalium vice utuntur *Judæi*, ad majorem legentium facilitatem; de hisce & similibus in 3. *libro* quam uberrime disceptabitur. Atque hæc de familiarum transmigratione sufficiant. Quibus quidem propositis nihil restat, nisi ut jam magnum illud linguarum idiomatumque argumentum ex sua confusione in ordinem redigamus.

ATHANASII KIRCHERI è SOCIET. JESU

TURRIS BABEL,

LIBER TERTIUS,

SIVE

PRODROMUS IN ATLANTEM POLYGLOSSUM,

QUO

Per prælusiones quasdam, de varietate linguarum & idiomatum disparatissima genera, quæ unà cum idololatriâ in orbem terrarum occasione primævæ confusionis irrepserunt, potissimum agitur.

PRÆFATIUNCULA.

N*Osse te velim, lector, nos sacræ* Genesis historiæ *de* Turri Babylonicâ *argumentum ob infinitam penè explicandarum rerum multitudinem & varietatem in tres tomos digessisse, quorum primus pariter in tres libros distinctus est. Primus & secundus continent solummodo* Turris *fabricam, aliarumque rerum à posteris* Nembrod *tum in* Babylonia *&* Assyria, *tum in* Ægypto *gestarum exegesim. In libro vero tertio hujus primi tomi, quem* Prodromum in Atlantem Polyglossum *inscripsimus, per prælusiones quasdam* προλεγομένας *de primâ linguarum origine, primævorumque idiomatum fontibus, eorumque ortu, declinatione & interitu totali dicendum censuimus, uti sequitur.*

PRÆLUSIO I.

Prælusio I. COnstat ex *præcedenti libro*, ante *Turris* exstructionem terram fuisse labii unius, eundemque sermonem, eandemque linguam omnibus; ex linguæ verò hujus unitate, justo DEI judicio de hujusmodi primævorum hominum superbia DEO se vindicante, confusionem esse natam, juxta sacri textus verba: *Venite & confundamus ibi linguam eorum.* Justa profectò, & digna tam impiæ eorum hominum superbiæ, atque ad obediendum contumaciæ, hæc pœna fuit, conveniensque culpæ supplicium; nam uti rectè Divus Augustinus: *quemadmodum imperantis dominatio in lingua est, ita quoque ibidem superbia damnata est, ut non intelligeretur jubens homini, qui noluit intelligere, ut obediret* DEO *jubenti.* Hoc pacto *D. Augustinus.*

Præluſio I. ᵭo illa conſpiratio diſſoluta fuit, cum quiſque ab eo, quem non intelligeret, abſcederet, nec ſe, niſi cum quo loqui poterat, aggregaret, & per linguas diviſio gentium exorta, diſperſionem in univerſam terræ faciem effecit, ſicuti DEO placuit, qui hoc modis occultis, nobiſque incomprehenſis operatus eſt. Quis enim ſibi imaginari poterit, ex adeò repentino caſu hominum conſternationem, & inexſpectatum rei eventum. Haud dubiè erant, qui dum ſermonem proximi non intelligerent, ſe illudi putantes, non verbis, ſed verberibus pugniſque reſponderent; ex rixis enim ortis, dum pro bitumine lateres, lateres pro cæmento, ſcalas pro lintribus, inſtrumenta ferrea pro fœno & paleis, carnes pro caſeo, caſeum pro fructibus porrigerent, in indignationem verſi, quà fuſtibus, quà utenſilibus inſtrumentis egregiè ſibi capita pertunderent, ut proinde hac prodigioſa oborta confuſione, ſacrilegos hominum, nefandoſque auſus, DEUS juſtè compeſcuerit; ut qui contra DEI voluntatem ædificium illud extruere conarentur, illi confuſione linguæ, à cœpti operis molimine deſiſtere cogerentur.

Jurgia & rixæ in linguarum confuſione.

Cauſæ mutationis linguarum.

Cauſæ verò, de quibus ſermo variatur, multæ ſunt. Diviſionis quidem univerſalis, ut una lingua toti mortalium generi communis par annos MDCC. & ampliùs à primordio rerum ad extructionem *Babylonis* ſcinderetur in tot ſermones diſcretos, auctor eſt DEUS, ut hiſtoriæ probatæ monſtrant, & ratio facilè deprehendit. Nulla enim cauſa idonea apparet in functionibus, & in toto ingénio hominis, ob quam voluerunt homines poſt inundationem reparari per tres filios *Noë*, deditâ operâ ſermonem uſitatum, & ſeculis aliquot inter ipſos probatum, totque nominibus utilem & neceſſarium mutare, factoque ſchiſmate graviſſimo ſeſe privare vitæ commercio. Deinde ſi maximè voluiſſent, plurimi ex illis mutare ſermonem tot ſeculis confirmatum, & rationi, atque adeò naturæ ipſi maximè conſentaneum, non potuiſſent tamen conſentire, vel in præformata quædam jam idiomata, puta, ut *Nembrod* & *Babylonici* caperent ex illa veluti ſortitione linguarum, *Chaldaicam*, *Ion* cum ſua prole *Ionicam* dialectum, *Chanaan Punicam* linguam, itemque alii aliam. Nam 72 patriarchæ omnium gentium, & populorum, filii aut nepotes, aut pronepotes *Noë* enumerantur. Eſt enim cernere ſtudium, & acrem contentionem in populis imperioſis dilatandi ſuam linguam unà cum potentia & legibus, & rurſum in alienas linguas in arctum contrahendi, aut penitus abolendi, ſi fieri poſſit. Angeli autem mali non potuerunt ſua vi eam viciſſitudinem rebus humanis adeoque animis invehere, ut tot tamque diſſonis vocibus hactenùs cohabitantes, & membra unius populi, ac civitatis, mentem ſuam exprimerent. Boni quidem angeli nec potuerunt, nec voluerunt ſine juſſu, atque imperio DEI, hominibus cladem illam inferre: de cæteris autem naturis, tam præditis animâ, quàm expertibus, quid attinet dicere, quæ nullum habent acceſſum ad mentem hominis, niſi quatenùs forma earum per ſenſus accipitur? Conditor igitur, atque rerum opifex, & architectus vel nutu ſimplici, vel angelorum operâ, ut *Origeni* viſum eſt, effecit ſermonis humani varietatem, utque hiſtoria ſacra loquitur, confudit labium ædificantium *Babylonem*. Oportet autem, magnam fuiſſe cauſam, ob quam DEUS ſapientiſſimus, idemque optimus, qui omnia verbo ſuæ potentiæ produxit, & formavit, ut eſſent perfecta, poſt annos MDCC, aliquid mutare voluerit in opere longè præſtantiſſimo, in homine condito ad imaginem, & ſimilitudinem DEI parentis omnium.

Solus Deus auctor fuit hujus confuſionis, non homines.

Cacodæmones non poterant variare unam linguam in tot alias.

Prælusio I.

omnium. Audiamus igitur, quid in campis *Sennaar* inter se loquantur ore uno mutuum exhortantes ad ingens opus aggrediendum, & perficiendum collatis viribus, & omnibus facultatibus: *Venite* inquiunt, *agite, faciamus nobis civitatem, & Turrim, cujus culmen attingat cœlum, & celebre reddamus nostrum nomen, antequam dividamur in universam terram.* At quid Dominus DEUS dixerat in rerum primordio? quæ fuit ipsius voluntas? quod consilium? quod imperium? *Crescite,* ait, *& multiplicamini, & replete terram, & subjicite eam, & dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & universis animantibus, quæ moventur super terram.* Et post diluvium eadem repetit, renovatque Dominus *Genesis* IX. *Vos autem crescite, & multiplicamini, & ingredimini super terram, & implete eam.* At postquam *Chanaan* minimus natu ex filiis *Noë*, summâ contumeliâ parentem affecisset, *Sem* autem & *Japheth* dedecus illius operuissent, cœlesti afflatu excitatus *Noë*, reparator humani generis sententiam divinam tulit in filios, & præsaga mente, fata eis sua præcinuit ad hunc modum: *Maledictus* Chanaan, *servus servorum erit fratribus suis. Benedictus Dominus* DEUS Sem: *sit* Chanaan *servus ejus. Dilatet* DEUS Japheth, *& habitet in tabernaculis* Sem: *sitque* Chanaan *servus ejus.* Huic fato, & decreto Numinis præpotentis reluctantur Babylonicæ molis conditores, suas rationes, consilia, voluntates, opem, & omnem operam conjungentes adversus perfectissimam, & supremam rationem divinæ voluntatis, ac verbi. Sed nequicquam repugnant consilio Domini exercituum, qui omnia inspicit, omnia exaudit, omnia judicat, omnia justissimis modis gubernat. Quid enim in historia Beati Mosis sequitur? *Descendit Dominus, ut videret civitatem, & Turrim, quam ædificabant filii* Adam, *& dixit: Ecce, unus est populus, & unum est labium omnibus: cœperuntque hoc facere, nec desistent à cogitationibus suis, donec eas opere compleant. Venite igitur, descendamus, & confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Atque ita divisit eos Dominus ex illo loco in universam terram, & cessaverunt ædificare civitatem; & idcircò vocatum est nomen ejus* Babel, *quia ibi dispersit eos Dominus super faciem cunctarum regionum;* DEUS ergò justissimus & æquissimus judex orbis universi, nefando sceleri non unius hominis, sed plurimorum, sed omnium hominum, paucis exceptis pœnam gravem quidem illam, sed maximè dignam inflixit, & immanem præsumptionem, injustam, superbam, audacissimam conspirationem edomuit, modum interim clementiæ adhibens in vindicta maximi sceleris. Non enim fulmine dejicit insanam juxta & impiè meditatam extructionem: non terræ hiatu absorberi jubet: non terræmotu evertit: non materiam lapidis & bituminis præripuit: non mutavit illius rei naturam; sed tantùm rationi, cujus vis amplissima est, quaque homines admiranda opera perficiunt, etiam maria, & aërem superantes, & in orbes cœlestes penetrantes, vincula, & impedimenta injecit, ut facultas percipiendi & dijudicandi res cujusque generis, eaque communis, & unica inter omnes populos, diverso tamen modo, alii præstantior, alii verò imbecillior integra remanserit, relictus sit etiam sermo, quo mens, & cogitationes, & voluntas exprimuntur vicissim, & percipiuntur. Cæterùm sermo fusus, & derivatus est in multiplices formas loquendi, & singulares dialectos, ut voces eædem variè compositæ non idem omnibus significent. Ita quidem *Babylonici* ædificatores coacti sunt opus inchoatum adversante DEO, sinistroque auspicio, deserere: & sempiterna justæ damnationis nota impressa est hominibus

Maledictio Noe in Chanaan filium Cham radix confusionis linguarum.

Maxima Dei clementia in hujusmodi punitione.

Prælusio I. nibus in ea parte, quâ cæteras animantes longè antecellunt, quâ res suas omnes perficiunt, quâ ad cognitionem spiritualis naturæ pertinent. In quo judicio insigniter conspicitur divina tum potentia, tum sapientia, tum bonitas & justitia. Quia eripiendo facultatem hominibus, conjungendi rationes, consilia, judicia, & voluntates suas, DEUS summam rationem adhibuit, ut simul homines mulctaverit pœnâ gravi, quam meriti fuerunt, & opus manibus suis rectissimè formatum non destruxerit, aut transformaverit, sed in minima portione hominis, vim Numinis sui insuperabilem declaraverit, & remedium, atque mitigationem, & solatium pœnæ concesserit. Quantum enim sit boni positum in linguæ communione, docet experientia: quum nihil sit efficacius ad conciliandos homines comitate, & affabilitate. Rursum videmus silentio dirimi amicitias, quæ sempiternæ fore existimabantur. In veteri quoque proverbio perspicitur, quod memorat *Amyclas* tacendo periisse. Et alio proverbio dicuntur homines obsurdescere in aliena lingua. Oratores etiam divini metum hostilem exaggerant, minitantes hostem, cum quo non sit commercium sermonis, sapienter omninò Apostolus *Paulus* pronunciavit in Epistola priori ad Corinthios, *Si per linguam non significantem sermonem ediderítis, quomodo intelligetur, quod dicitur? eritis enim in aërem loquentes. Tam multa genera vocum sunt in mundo, & nihil horum est mutum. Itaque si nesciero vim vocis, ero ei, qui loquitur, barbarus; & qui loquitur, in me barbarus.* Non prætereundum est silentio etiam Aurelii Augustini judicium, quod profert c. 7. lib. XIX. de civitate Dei, de sociali vita loquens: *Post civitatem, vel urbem sequitur orbis terræ, in quo tertium agrum ponunt societatis humanæ, incipiẽtes à domo, atque inde ad urbem, deinde ad orbem terræ progrediendo venientes. In quo primùm linguarum diversitas hominem alienat ab homine: nam si duo sibimet invicem fiant obviam, neque præterire, sed simul esse aliquâ necessitate cogantur, quorum neuter nôrit linguam alterius, faciliùs sibi animalia muta etiam diversi generis, quàm illi, cùm sint homines ambo, sociantur. Quando enim, quæ sentiunt, inter se communicare non possunt, propter solam linguarum diversitatem; nihil prodest ad consociandos homines tanta similitudo naturæ, ita ut libentiùs homo sit cum cane suo, quàm cum homine alieno.* Cui adstipulatur Plinius de vocis usu loquens: *Tanta*, inquit, *loquendi varietas est, ut externus alieno non sit hominis vice.* Cæterùm ea pœna divinæ justitiæ ita est irrogata, ut animus retinuerit suas facultates, & potentias omnes, intelligendi vim, rationem, memoriam, voluntatem, relicta sit etiam facultas derivandi rationem, & foras emittendi: relicta sunt organa vocis, & sermonis pulmo, latera & musculi, arteria, palatum, guttur, lingua, dentes, labia, & spiritus. In spiritu autem formando, & velut in articulos distinguendo varietas vocum, & discrepantia significationum inflicta est. Cui rei Dominus remedium concessit, ut unus plures discat linguas, duce & magistrâ ratione, quam nova subinde gratia, inexhaustus fons omnium bonorum rigat, & perfundit, ut medio sermone interprete adhibito rursùs jungantur, qui Babylonicâ istâ confusione longissimè separati fuerant; idque commodiùs etiam fit beneficio scripturæ, non tam invento humano, quàm munere divino. Qua ratione *Moses* fons omnis sapientiæ & scripta prophetarum hebraicorum, non per solos LXX interpretes pervenerunt ad *Græcos*, sed multo tempore antea per alios interpretes divina scripta pervenerunt tum ad *Græcos*, tum ad alias nationes etiam barbaras, hodieque libri sacrosancti leguntur in omnium

Sapientia & clementia Dei in confusione linguarum.

Linguæ idiomatumque utilitas.

S. Aug. l. de civ. Dei.

Alienantur ab invicem homines ignorantia linguarum.

Mira Dei providentia in reconciliandis hominibus ex diversitate linguarum.

Prælusio I.

omnium propè nationum linguis. Quod munus divinissimum velle impedire, quid aliud est, quàm odisse divinas dotes, & persequi, & bellum gerere cum DEO plusquàm Babylonicum, & Gygantæum? Etenim *Messias* expectatio universarum gentium veniens in mundum, nt restitueret omnia, omniaque reconciliaret, *Judæos, Græcos, Romanos, Scythas*, aliosque populos inter se, & cum DEO Patre universos spiritus sacri vinculo glutinaret; utque gentes junctas in unum populum sanctum, in unum regnum, civitatem, domum contraheret, suo sibi cruore linguam Græcæ gentis, & Romanæ, quæ sapientiâ, & imperio alias præcelluerunt, cum lingua veteri *Hebræorum* in ara crucis litans pro universo mundo consecravit. Quando imposito titulo, & causæ inscriptione in caput Domini *Jesu Nazareni* declaratum est, illum ipsum esse omnium gentium promissum, & exspectatum servatorem, atque monarcham, & summum, æternum, sanctissimum, optimum, maximumque pontificem; de quo Sophonias luculento vaticinio præmonuit dicens; *Expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum, quia judicium meum, ut congregem gentes, & colligam regna, & effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei; in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra: quia tunc reddam populis labium electum, ut invocent omnes nomen Domini, & serviant ei humero uno.* Porrò Dominus *Christus* pollicetur *Marc.* XVI. credentibus in nomen ipsius, ut loquantur linguis novis; ejusque rei fidem implevit amplissimè Spiritu sancto misso in discipulorum cœtum. Namque legatos missurus ad Reges & populos omnium linguarum & nationum, qui non *Babylonas* conderent, aut caperent sibi regnorum & imperiorum sedes, aut aliquid molirentur, aut machinarentur adversus scientiam DEI: sed

Christus *per titulum crucis, reduxit per varias linguas, populos in unitatem, die pentecostes misso Spiritu sancto super apostolos.*

pertraherent orbem totum in consensionem religionis catholicæ, utque conderent civitatem viventis, verique DEI, cujus fundamentum, & caput, & lapis angularis, & princeps, est ipse *Christus* Dominus gloriæ, instruxit eos ad eam rem percommodè: non malleis, trullâ, perpendiculo, securi, serrâ; non gladio, pilo, sarissa, æneo tormento, sed Spiritu sancto, sed rerum divinarum cognitione, sed vitæ sanctimonia, sed omnigenis virtutibus, sed linguarum peritiâ. Itaque dictu mirabile, & stupendum jure merito videri debet; antea rudes & illiteratos homines, quique in vernaculo sermone propemodum infantes erant, subitò loquutos omnium populorum, & gentium sermone, apud quos facturi erant euangelii præconium; initioque facto *Hierosolymis*, urbe sita in Monte *Sion*, ut *Esaias*, & *Michæas* prædixerunt, II. & IV. *Christum* annunciant DEI Filium, & Verbum, & Sapientiam, & Potentiam, & Justitiam venisse in terras, conceptum è Spiritu sancto, natum ex virgine de domo *David*, mortuum in cruce, & resurrexisse, & ascendisse in cœlos, unde venturus sit judex vivorum & mortuorum, quemque Israëlitica ecclesia audivit concionantem in monte *Sinai*, totus mundus velut in compendium contractus in *Hierosolyma*, jam carne verâ hominis indutum audit concionantem in monte *Sion* per apostolos, ut in illa multitudine, quæ ex orbe universo confluxerat, quisque audiret legatos *Christi* patrio ipsorum, & vernaculo sermone disserentes. Poposcerunt quidem prima ecclesiæ Christianæ tempora opus illud admiratione & stupore confertum; quod abundè convincit linguarum notitiam, organum esse tum utile, tum necessarium Christianæ Reipublicæ conservandæ & amplificandæ, & donum esse minimè leve otiosumque divinæ munificentiæ. Quod Apostolus *Paulus in* *Epi-*

Linguarum varietatis emolumentum.

Prælusio I. *Epist.* 1. *ad Corinthios* docet :. Ecclesia verò in solenni precatione confitetur ad hunc modum orans : *Veni sancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, & tui amoris ignem in eis accende. Qui per diversitatem linguarum cunctarum gentes in unitatem fidei congregâsti.* Quod primò ac præcipuè sanctis votis petendum est à cœlesti parente, à quo proficiscitur, quicquid jure censetur titulo boni, & non contemnenda est doctrina, & institutio, sed adjungendum studium acre, diligensque exercitatio, quæ tria si conveniant, & conspirent, ingenium vel mediocre, & natura non prorsùs distorta, deinde ars, & præceptio, præterea usus, & exercitatio perficietur in linguarum cognitione, quantum nemo credat ante experimenta. Quod universum solidè referendum est ad suum auctorem, qui donavit ingenium, animum, occasionem, vires tolerandi laborem, & omnia, ut uno verbo dicam. Unde jure nihil vindicare nobis liceat, quàm rectum usum, si studeamus, ut filius *Mariæ* Virginis, & DEI vivi, in quo habitat omnis plenitudo sapientiæ, & divinitatis corporaliter voce clarissimâ prædicetur ubique gentium, & cognitus apprehendatur sincera fide, & sanctitate, omnibusque officiis Christianæ charitatis exprimatur, ut sapientia & vera cognitio rerum invulgetur, ut valeant bonæ leges, ut vigeat justitia, ut constet inter homines alma sanctaque pax, & humanitas. Quænam ista est dementia? quis furor? ferro, & innumeris propè instrumentis ad perniciem generis humani excogitatis, si verum dicere oportet, à Satana & malo genio agitatis hominibus, mutuò se perdere, idque ob res leviculas plerumque? Habemus rationem effectricem operum verè humanorum & cœlestium; habemus sermonem quo res, atque rationes moderatè inter nos pertractemus, habemus linguam, organum excellens, si ad finem suum aptetur; habemus calamum, stylum, chartam, quæ linguæ & sermonis vicem impleant. Illis conferamus mutuam sapientiam DEI, & accipiamus oblatam candidè: *Christus* enim sufficerit omnibus abundè. Omnes ditare, omnes beare, omnes reges, & pontifices, denique omnes cohæredes, & consortes regni sui æterni, & filios DEI efficere potest, & ut ab eo accipiamus, unicè in votis habet. Perspectâ itaque tantæ confusionis causâ, nil restat, nisi ut jam in hoc libro, de origine transmigrationis gentium, de primatu linguarum, & deinde de linguarum, & idiomatum multitudine, & varietate, atque de characterum, variorumque alphabetorum origine, & scriptionis inventione, ea, quâ par est, ἀκριβείᾳ agamus. DEUS adsit ausibus nostris, cujus proprium est, linguas infantium facere disertas.

SECTIO I.

De inclinatione, corruptione, & interitu linguarum.

CAPUT I.

De occasionibus, & multiplici causarum serie, quâ linguæ variorum regnorum florentes, tandem omnimodæ corruptionis, oblivionisque damnum passæ sunt.

EA est rerum humanarum inconstans fortunæ rota, ut nihil sub sole stabile, nihil solidum, & firmum permittat, quin versatilis, cui innititur, sphæræ lubricitate, jam ex alto in imum, modò ex imo in summum, paulò post ex dextro in sinistrum, & ex sinistro in dextrum, susque deque verset omnia, ut proinde aptè huic instabilitati rerum quadrare videatur illud Poëtæ:

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,
Et subito casu, quæ valuere, ruunt.

Quod & in linguarum varietate, & interitu, maximè ex ingenti seculorum vicissitudine completum, ut olim factum cum admiratione legimus, & præsenti tempore, adhuc fieri spectamus: cujus rei causas demonstrare aggredior; quarum

Causæ corruptionis linguarum.

1. Prima est, diversarum gentium, populorumque commixtio; unde una gens ab altera, hæc etiam ab illa, dum mutuos loquendi modos sibi communicant, ex duabus mediam quandam linguam resultare necesse est; hæc verò cum aliis nationum confiniis commercia exercens, in alias, & alias cum tempore linguas degenerat.

2. Altera causa mutationis linguarum est, imperiorum, monarchiarumque mutatio; quâ factum est, ut quilibet monarcha desideret suam vernaculam linguam ubique vigere ex omnibus in unam reductam, ne varietate linguarum quam sibi quælibet natio peculiarem habebat, sub occultis idiomatum machinis in rebelliones motæ, magnum monarchico statui damnum, unitatis vinculo destructo, inferrent.

Tertia causa est, calamitates publicæ regnorum, quibus sæpè bello, peste, fame integræ nationes ita destruuntur, ut non nisi paucæ mortalium reliquiæ superesse comperiantur; atque hisce conjunctæ aliæ confines nationes, linguas novas reciprocâ loquendi varietate fundent. 3.

Quarta est, varia in differentia regna, coloniarum introductio, quo fit, ut nativa lingua differentibus populis communicata, adeò ingentem mutationem acquirat, ut pristinæ linguæ dialectum vix agnoscas: talis est *Boëmorum* lingua, quæ unà cum colonia ex *Illyrico* traducta, ex commistione linguæ *Germanicæ*, & *Polonicæ* eam mutationem passa fuit, ut nec *Dalmata*, nec *Polonus* eam prorsùs intelligat; talis est lingua *Græca*, quæ in nonnullis *Calabriæ* oppidis hodiè adhuc in usu est, sed ita transformata, ut *Græcam* dialectum non nisi ex paucis verbis intelligas; talis est quorundam in *Andaluzia* & *Melitensi insula*, lingua *Arabica*, quarum illa *Latinis*, *Arabicis*que, hæc *Italicis*, *Arabicis*que commixta vocabulis, non exiguam corruptionem passa est. 4.

Quin-

Cap. I. Sect. I.

Quinta causa est, cœli solique incertis nationibus constitutio, quæ ex organorum alteratione, uti diversam linguæ alicujus pronunciationem sortiuntur, ita quoque ex differenti pronunciatione novam linguam condere videntur; cujusmodi in sequentibus varia exempla producemus. Atque hæ sunt causæ universales, quibus hucusque primævæ linguæ, corruptionis damnum passæ sunt. Sed hæc omnia fusiùs deducemus.

Quintuplex linguarum universalium genus.

Quintuplex linguæ genus apud chronographos legimus, quas & non immeritò autogenas dicere possumus, & semper post Babylonicæ confusionis tempus hucusque illibatæ manserunt; videlicet *Hebræa, Græca, Latina, Teutonica, Illyrica*; ex quibus, quæcunque linguæ in universa *Europa*, *Asia* & *Africa*, exceptis omninò barbaris idiomatis, de quibus postea, veluti ex equo Trojano prodeuntes, mundum linguarum dialectorumque varietate repleverunt.

Hebræa.

Prima itaque lingua, quæ in domo *Heber* semper mansit, successu temporum primò in *Chaldaicam* deflexit; secundò in *Arabicam*, seu *Madianiticam*; tertiò in *Samaritanam*; quartò in *Æthiopicam*; quintò in *Syriacam*, veluti ex *Græca* & *Hebræa* mixtam declinavit; quantum verò deflexerit, suo loco dicetur.

Græca.

Secunda fuit *Græca*, quam nepotes *Phaleg* à confusione linguarum secum in *Græciam* detulerunt; unde & posteri à *Phalechi* familia *Pelasgi*, & *lingua Pelasga* nomen suum sortiti sunt, uti fusè *in Latii* descriptione ostendimus, & in *Hetruriæ* descriptione porrò ostendemus; quæ iterum varias decursu seculorum dialectos, *Atticam*, *Ionicam*, *Æolicam*, *Phrygiam*, aliasque diversas pro constitutione populorum, tot linguas, quot gentes, in *Græcia* fuerunt, pepererunt.

Latina.

Porrò *Latina* αὐθιγενής, sive ex primogenitis una, ex ruditate sua ad perfectionem perducta, tandem ex adventu *Gothorum*, *Alanorum*, *Vandalorum* ingentem corruptionem passa, quaternas alias peperit, *Italicam*, *Gallicam*, *Hispanicam*, *Lusitanicam*, & ex hisce alias, ex *Italicæ* & *Latinæ* commistione, insulares, *Sardam* & *Siculam*; tot autem vel unius *Italicæ* linguæ idiomate differentes dialecti tandem exurrexere, quot provinciæ in *Italia* constituuntur; quod idem me in *Galliæ* & *Hispaniæ* provinciis observâsse memini.

Teutonica.

Teutonica lingua, quemadmodum probatissimi auctores referunt, à *Tuiscone Japhethi* filio, *Noë* pronepote nomen suum obtinuit; quæ ex ruditate in perfectionem summam, imperatorum curâ reducta, tandem varias filias, videlicet *Belgicam*, *Danicam*, *Suecicam*, *Anglicam*, *Scoticam* peperit, quæ duæ posteriores occasione *Saxonum* natæ sunt, qui pulsis *Pictonibus* universæ insulæ se indigenas fecerunt, unde & *Anglo-Saxones* postea dicti fuerunt. Qualis verò *Saxonica* lingua, qualis modò *Anglica* sit, in sequentibus aperiemus.

Illyrica.

Restat *Illyrica* lingua vetustissima, quæ ramos suos in *Poloniam*, *Litvaniam*, *Moscoviam*, *Tartariam* usque in ultimos Orientis terminos, innumerabili linguarum fœtu traduxit; ex hac enim postea *Turcica*, *Bulgarica*, *Bosnica*, *Tartarica* nata maximam *Tartariæ* magnæ portionem replevit. Ita tamen illæ corruptæ sunt, ut vix ullum primitivę vestigium retineant.

Indicæ linguæ.

Ad *Indicas* porrò linguas quod attinet, prorsus barbaras, & quæ nullam ad dictas jam linguas affinitatem habent, illarum pariter ingens multitudo & diversitas reperitur; uti sunt, *Malaica*, *Commorina*, *Brachmanica*, *Peguana*, *Tunchinensis*, *Tibettana*, *Insularum Philippinarum*, *Japonica*, *Chinica*, ex qua ferè omnes originem suam traxerunt, uti ex

Cap. I. Lexicis & Grammaticis eorum in sequentibus patebit. In *Americæ* verò *Indiæ* occiduæ regionibus, tanta est diversitas idiomatum, ut nostri patres, ea ad quingenta facilè diversissima idiomata reduci posse tradiderint; inter illas tamen præcipuæ sunt *Mexicana*, *Peruana*, *Brasilica*, *Magellanica*, *Chilensis* & septentrionalis *Americæ* populorum variæ linguæ, de quibus pluribus in sequentibus.

Americanæ.

Africanæ. In *Africa* denique, tametsi *Abyssina*, & *Arabica lingua* potissimùm dominentur, habet tamen & ipsa immensam idiomatum varietatem, quæ nullam ad invicem affinitatem obtinent; uti *Quineana*, *Congana*, *Angolana*, & eorum populorum, qui meridianam plagam *Africæ* possident, uti sunt *Monomotapæ*, *Cafrariæ*, & quæ ad flumen *Cuama* & littus *Sinus Persici* inhabitant; quæ si ad calculum reducere velimus omnia linguarum neophytarum genera, non ut sacri textus interpretes putant, ad septuaginta duas, sed vel ad mille septuaginta facilè reduci possunt. Quæ omnes, qualescunque tandem fuerint, corruptionem & ultimam ruinam passæ sunt, ob causas paulò antè adductas; vel ex nominatione diversarum gentium, vel ex communi populorum unitorum suffragio & consensu; dum enim successu temporis primævæ linguæ, nominum, verborum, appellationumque vel non ampliùs recordarentur, accidit, ut obliviosæ memoriæ vitio, propria nomina singulis rebus, prout ipsis variæ phantasmatum species dictabant, imposuerint; eodem prorsus modo, quo in hunc usque diem imponuntur nomina novis illis rebus, quæ primò non extiterunt, & ex novis variorum instrumentorum, vasorum, herbarum, plantarum, florum, mineralium appellationibus introductis patet. Sect. I.

CAPUT II.

De origine & introductione idololatriæ in mundum ratione diversitatis linguarum, morumque qui apud gentes, differentesque nationes vigebant.

Cap. II. HOminem primum *Adamum*, protoplastum, divinis manibus ex limo terræ fictum, factum, juxta sacræ *Genesis* verba, de fide est; sed enim cum post diluvium, verisimile sit, innumerabilem hominum multitudinem, qui omnes cùm longa vita, & ingenio præstantes unius linguæ elogio uterentur, sub unius quoque religionis cultu, quantum perversa *Chami* progenies, jam à vera disciplina degener illis permisit, vixisse: attamen post linguarum confusionem, quemadmodum linguarum idiomatumque diversitate divisi fuére, ita quoque primævæ religionis à *Noëmo* ante separationem gentium edoctæ immemores, paulatim à vero DEI unius cultu, & religione deflexerunt, dum quisque ex ducibus gentium eam sibi religionem finxerit, quæ sibi maximè congrua videretur, innumerisque fabulosarum narrationum commentis, de DEO, mundo, sideribus, de hominibus gestarum rerum gloriâ illustribus, confictis, introducto apotheoseos honore colentes, paulatim occultis machinis, sese eorum actionibus insinuante Satana, infatuati, dementatique universum mundum idololatriæ abominatione replerunt. Et tametsi hæc quàm fusissimè *in secundo Tomo Oedipi* demonstraverimus, operæ pretium me facturum existimavi, si nonnulla ex his hoc loco insererem.

Religio primæva perstitit sub unius linguæ domino usque ad confusionem.

CA-

CAPUT III.

De varietate & multitudine Numinum quæ ex confusione linguarum & divisione gentium natæ sunt.

Ante mare & terras (& quod tegit omnia cœlum)
Cum unus adhuc esset naturæ vultus in orbe,
Quem dixere chaos: rudis indigestaque moles
Nec quicquam nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene junctarum discordia semina rerum,
Obstaretque aliis aliud; cum corpore in uno
Frigida pugnarent calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

Cùm, inquam, supremum & immortale Numen in profunda æternitatis abysso propriâ felicitate contentum, nullâ adhuc rerum mundialium curâ tangeretur, ecce post secula tandem felix illa illuxit dies, quo, ut *Platonis* verbis utar, in divino DEI immortalis consilio conclusum est, ut mundus ille indigestus, atque incompositus ab informi illa rerum omnium promiscuâ confusione squalentium *tohu*, *vabohu* (תהו ובהו) vindicatus, lucem aspiceret, formis splendesceret omnigenis, atque in varias rerum facies abiens; propriæ felicitatis gaudio perfrueretur. Conclusum est, & in opus deductum. Mundus itaque conditur, atque à rerum commixtarum confusione solutus, mox in formam exurgit liberaliorem, virium, proprietatum aliarumque qualitatum, quæ singulis creatis debebantur, distributionis officium providentissimo committitur *Prometheo*. *Prometheus* seu providentia divina, uti omnia debitis suis formis instruit, ita omnes sapientissimi provisoris partes explevit.

Mox cœlo terras, & terris abscidit undas,
Et liquidum spisso secrevit ab aëre cœlum,
Quæ postquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Dissociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis, & sine pondere cœli
Emicuit, summâque locum sibi legit in arce;
Proximus est aër illi levitate, locoque;
Densior his tellus, elementaque grandia traxit,
Et pressa est gravitate sui circumfluus humor.
Ultima possedit, solidumque coërcuit orbem,
Tùm freta diffudit, rapidisque tumescere ventis,
Jussit & ambitæ circundare littora terræ,
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis,
Jussit & extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi sylvas, lapidosos surgere montes,
Vix ita limitibus discreverat omnia certis,
Cùm quæ pressa diu massâ latuere sub ipsa,
Sydera cœperunt toto fulgescere cœlo,
Ne regio foret ulla suis animalibus orba,
Astra tenent cœleste solum, formæque deorum.
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ,
Terra feras cepit, volucres habitabilis aër.

Cœlo itaque terraque formis debitis jam imbutis, cæterisque omnibus prudentissimè dispositis

Sanctius his animal, mentisque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset,
Natus homo est, sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo,
Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto

Cap. III.

Æthere cognati retinebat semina cœli,
Quam satus Iapeto mistam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantûm cuncta deorum.
Pronaque cùm spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumque tueri
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.

Homo itaque solus ore sublimi, ad cœlumque erecto intuitu præditus, divinum animal naturæ juxta mortalis & immortalis confinium; ceu sola cœlestis planta in terris constituta (cujus radicem conditor hiscè infernis sedibus junxit, comam verò atque perpetuò frondentem verticem supra anni & solis viam, supra ultimum cœli ambitum ad nunquam interituros ambitus relegavit) hic, inquam, homo cùm lucidissima illa mundi lumina, ad quæ contemplanda, atque in iis factorem laudandum creatus erat, curiosiùs intueretur, pulchritudine eorum paulatim illectus, verâ & rectâ religionis semitâ derelictâ, eo dementiæ devenit, ut ea, quæ sui gratiâ condita essent, sui veluti conditores crederet, & sanctè veneraretur. Auxit dementiam hanc traditionum salubrium de mundi origine à prædecessoribus factarum oblivio, quâ invalescente novas de DEO, de mundo, de hominum productione, aliisque rebus opiniones imbibit, cùmque cœlestis ille ignis præcipua humanæ mentis portio ingens, ad Numinis alicujus cultum eum instigaret; mox verò derelicto DEO ad falsorum Numinum, unoquoque ex ejus familia sibi novas idololatriæ rationes comminiscente cultum prolapsus est; factumque ut corruptibilia simulachra pro DEO incorruptibili adorârit, rebusque externis contentus, cùm insensibile Numen intueri deberet, ad sensibilia, & terrena fuerit diffusus. Atque hujusmodi prævaricationem erroremque primùm *Hebræi* tribuunt

Origo idololatriæ.

nepotibus *Chami*, *Misraim* videlicet, *Chusio*, *Phuth* & *Canaano*, qui per *Asiam* & *Africam* universam in novas colonias diffusi, novas passim deorum colonias introducentes, nova & ridicula dogmata mundo pepererunt; cujusmodi sunt, *Adamum* è *Luna* prodiisse. Prophetam inibi ex masculo & fœmina procreatum, atque in hunc mundum venientem primum cultum *Lunæ* docuisse. Verùm quoniam hæc opinio non ita obvia forsan multis est, visum est, eam hic ex R. Mose Ægyptio, vulgò Rambam, depromptam adducere, sic enim dicit in More nebuchim.

Sect. I.

Auctores idololatriæ Chami progenies.

Isti siquidem reliquiæ sunt gentis Zabæorum (*à* Zaba, *è progenie* Chami *orto, & filio* Chusii, *qui secundum* Jam Suph, *id est*, Maris Rubri *sinum ad ortum, & occasum, atque ad dexteram & Aquilonem littora coluit sic dicta*) *quia ista gens totam replevit terram. Finis autem & perfectio illius eâ ratione istis temporibus philosophantis fuit, quod putaret creatorem esse cœli spiritum seu animam; stellas verò corpora esse ipsa* DEI *substantia informatas.* Meminit hujus pravæ opinionis quoque Abubacer Arabs in expositione de auditu. *Et ideo quoque credit tota gens* Zabæorum *mundi antiquitatem (seu, quod idem est, æternitatem) quoniam cœlum est* DEUS *juxta opinionem eorum. Et dicunt, quod* Adam *primò natus est ex masculo & fœmina sicuti cæteri homines, sed honorabant eum multum, & dicebant, quoniam è* Luna *egressus, propheta & apostolus* Lunæ *fuit, & quod prædicavit gentibus, ut servirent* Lunæ, *& quod composuit libros de cultu terræ. Dixerunt etiam quod* Seth *contraxit opinionem patris sui in servitio* Lunæ; *narraverunt etiam de* Adam, *quod quando egressus est de* Luna, *& de climate vicino* Indiæ, *ad clima* Babylonis *profecturus, multa mirabilia secum tulerit, scilicet arborem auri, quæ crescebat cum ramis, & foliis, & arborem lapidum, & folia cujusdam arboris viridis,* quæ

Dogmata falsa Zabæorum.

Ridicula fabula de Adamo.

Cap. III. *quæ non comburebantur ab igne, & dixerunt, quod sub ipsius arboris umbra decem millia hominum continebantur, & altitudo arboris ipsius ad similitudinem staturæ humanæ. Attulit secum etiam duo folia, quorum utrunque duos homines cooperiebat. Intentio verò eorum in loquendo de* Adam *primo, & de hominibus, quæ attribuuntur ei, fuit, credulitatem suam de antiquitate mundi stabilire, & quod inde provenit, cœlos & stellas esse deos.*

Atque hæc est de primæva hominum origine & idololatria *Zabæorum* digna lunaticis hominibus opinio, ex qua velut ex equo quodam Trojano omnia antiquorum philosophorum de æternitate mundi, de mundorum pluralitate, de astrorum vita & divinitate, de metempsychosi denique ac animarum revolutione absurda dogmata, ad omnem impietatem fenestram aperientia, prodiisse videntur. Hinc *Adamum* ejusque progeniem, & nepotes filiorum DEI nomine veluti astrorum æternorum, quæ ipsi deos appellabant, filios indigitabant, quæ omnia confirmat *Chronicon Alexandrinum.*

Causa hujusmodi fabulosarum narrationum. Horum porrò commentorum & inanium deliramentorum causam ego arbitror esse, quod primi illi homines cum proprio arbitrio relicti nullâ certâ lege scripta ante *Mosis* tempora tenerentur, cùmque proinde certæ quædam sententiæ de DEO, de creatione mundi, de diluvio, & similibus rebus ac mutationibus gravioribus, inter primos tantum humani generis patriarchas referrentur, factum est, ut ab eis veluti à primis hominibus acceptas, posteri per manus aliis alii tradiderint, quibus posteriora secula & homines, uti quique à primis remotiores fuere, ita subinde alia atque alia quoque haud absurda affinxerunt, donec res ipsæ totæ in fabularum commenta abierint. Hinc diversitas illa opinionum originem habebat, inde maxima & relationum confusio propè inextricabilis.

Æthiopes enim, teste *Diodoro*, primos homines in *Æthiopia* veluti in medio terrarum natos asserebant: causam in vicinitatem Solis omnium generabilium parentis conjicientes. *Theodoretus* ex relatione antiquorum primos homines in *Arcadia* natos asserit, juxta illud, Sect. I.

Ante Jovem *genitum terras habuisse feruntur*
Arcades, & Lunâ *gens prior illa fuit.*

Cœlius verò & *Mercator* ex *Aristide* primam hominum genetricem terram ajunt fuisse solum *Atheniense*. *Arabes*, quemadmodum videre est in eorum *Geographia*, hanc prærogativam *Arabiæ felicis* solo attribuebant.

Ægyptii denique firmiter credebant, primos homines in *Ægypto* natos; causam hujus assignabant, tum aëris temperiem bonitatemque undequaque perfectissimam, tum *Nili* fœcunditatem multas res naturaliter, & suapte sponte producentis, productasque benignissimè conservantis; auxit opinionem eorum monstrosus ille soricum seu agrestium murium in Thebano territorio proventus, quorum aliqui superiori suâ parte murium speciem referentes; & ὁμόχθονες adhuc reperiebantur. *Herodotus* narrat, *Psammeticum Ægyptiorum* Regem, cùm ingenti desiderio teneretur ad cognoscendum, quænam mundi provincia primos homines produxisset, illum sequenti industriâ id investigare attentasse. Duos infantes recens natos ab omni humanæ vitæ consuetudine remotos, certo loco inclusos, & à capra alendos pastori cuidam commendavit, cum ea claustri custodia, ut omni eos accedendi aditu intercluso, nec videre, nec humanâ voce loquentem quenquam mortalium audire possent; sibi indubitanter persuadens futurum, ut ætatem congruam nacti, ejus provinciæ, quæ primos homines mundo dedisset, linguâ loquerentur; itaque post certam *In quâ provinciâ primo homines nati putentur.*

Cap. III. certam annorum revolutionem infantes de cavea extracti, mox exporrectis brachiis identidem in hæc verba prorupere, *Bec, Bec* : quas voces, utpote peregrinas, cùm nullus adstantium intelligeret, investigatione tandem factâ deprehensum est, *Bec* in *Phrygum* lingua nihil aliud sonare, quàm panem, conclusit itaque Rex *Psammeticus*, in *Phrygia* primos homines fuisse productos.

Tempus me deficeret, si singularum gentium, de hujusmodi prima hominum origine deliria hîc adducenda forent; quare, qui plura desiderat, consulat *Berosum, Varronem, Eusebium, Hieronymum, Polydorum, Aristophanem, Pererium, Postellum*, aliosque : nos his relictis ad ea nos, quæ primam idololatriæ originem concernunt, postliminio conferamus.

Primum rerum principium semper animis hominum fuit insculptum.

Certum itaque & indubitatum est, nullo unquam tempore in hoc mundo extitisse populum adeò barbarum, nationem tam peregrinam, clima tam rude & impolitum, quempiam denique hominem adeò ferum, sylvestrem, qui non, vel naturæ lege, seu rectæ rationis dictante lumine, unum aliquod rerum omnium principium; Numen dico universam rerum obtinens moderationem, certo & peculiari religionis ritu ceremoniisque colendum agnôrit. Certum quoque statui debet, nullo unquam tempore, aut sine DEO sacrificium, aut sine sacrificio religionem fuisse, omnibus, cum sacerdotio veluti nexu quodam inseparabili in unum coëuntibus, adeò ut hominem religio, religionem sacrificium, sacrificium sacerdotium ἀναχωρείστως comitari videantur, quod apparet tum ex innumera propè religionum statim ab ipso nascentis mundi primordio, ad nostra usque tempora deducta multitudine, tùm ex falsorum simulacrorum cultu, diversis temporibus, diversisque gentibus ac populis nullo non tempore, consueto, tum denique ipsa *Ægyptus* maximè ostendit, quam præ cæteris omnibus ejusmodi falsorum deorum cultui addictiorem fuisse, monstrant infinita propè pantamorphorum numinum multitudo & varietas; uti ex sequenti analogia patet. *Sect.* I.

ANALOGIA

Rerum à primis mundi patriarchis gestarum, gestis Osiridis, Isidis, Typhonis, Hori *parallela.*

Conjuges.		Fratres contrariis moribus.		
Adamus. *Jared.* *Henoch.*	*Eva.*	*Abel.*	*Cain.*	*Seth.*
Noëmus.	*Tellus* seu *Nioba.*	*Sem.*	*Cham.* *Nimbrod.*	*Japheth* seu *Prometheus.*
Cœlus.	*Vesta.*	*Saturnus.*	*Mars.* *Vulcanus.*	*Sol.*
Osiris.	*Isis.*	*Osiris secundus.*	*Typhon.*	*Horus.*
Fuerunt hi habiti				
primi Urbium conditores. Agrorum cultores. Artium inventores. Legislatores.	primæ Matres viventium. Hominum propagatrices. Deorum matres. Bonorum largitrices.	Filii Deorum. Justitiam appetentes. Sanctitatem sectantes. Religionem propagantes.	Malorum invectores. Idololatriæ auctores. Bellorum amatores. Cædem spirantes.	E sancto germine. Paternarum virtutum æmuli. Justitiæ amantes. Divinitatem meriti.

Cùm

Cap.III. Cùm porrò *Ægyptii* hæc & similia de primis parentibus perciperent, & vehementer veluti gesta humanarum actionum metam longè excedentia suspicerent, nil facilius fuit superstitiosæ genti, quàm eos apotheosi quâdam exoticâ cohonestare, præsertim cùm ut hæc facerent, magnum pondus in animis eorum habuerit, egregia illa primorum patrum sapientia, & rerum naturalium, quâ pollebant, cognitio, longaque vitæ productio. *Enochi* quoque de hoc mundo miraculosa translatio, similiaque quæ ipsis fabularum condendarum occasionem præbere poterant, quę omnia confirmabantur incantationibus frequentibus, ac magicis miraculis, quæ impia *Chami* progenies divinitatem per se affectans ubique passim edebat, queis ita *Ægyptiorum* animi percellebantur, ut eos veluti cœlestes deos adorarent, ac rerum omnium moderatores sanctè venerarentur. Atqui hinc prima illa architecturæ deorum fundamenta. Hinc origo *Jovis*, *Herculis*, *Æsculapii*, *Bacchi*, *Neptuni*, *Jani*, aliorumque deorum, de quibus in 1 *tomo Oedipi* fusè disceptatum fuit. Verùm ne quisquam hanc nominum analogiam, seu æquivocationem à nobis confictam arbitretur, testes adduco *Lactantium Firmianum* & *Eusebium*, qui eandem nobiscum asserunt, queîs subscribit *Archilochus* græcus chronologus. Verùm inter alios maxime nobis astipulatur *Xenophon*, quisquis ille fuerit, *libro de æquivocis*, cujus verba cum consideratione (ut quæ nos ex summis tricis eruere possint) dignissima reperissem, ea hîc ad longum apponere placuit.

Æquivocatio nominum deorum. Saturni, inquit, *dicuntur familiarum nobilium regum, qui urbes condiderunt, antiquissimi. Primogeniti eorum* Joves *&* Junones; Hercules *verò nepotes eorum fortissimi; patres* Saturnorum Cœli, *uxores* Rheæ, Cœlorum, Vestæ, *quot ergò* Saturni, *tot* Cœli, Vestæ, Rheæ, Junones, Hercules; *idem quoque, qui u-* Sect. I. *nis populis est* Hercules, *aliis est* Jupiter; *nam* Ninus, *qui* Chaldæis *extitit* Hercules, *aliis est* Jupiter, *& idem quod* Ninus, *qui nomine proprio* Assyrius *est dictus, à quo &* Assyrii *appellati sunt*. Ex quibus patet, *Cœlum* dictum esse patrem *Saturni*, & *Terram* matrem, unde *Ægyptiorum* fabulæ de *Osiride* & *Iside*, promanasse verisimile est, ut bene notat *Minutius Felix*. Nam illi, qui vel virtute, ac rerum gestarum gloria in hoc mundo eminent, aut qui subitò ex ignotis parentibus in sublime emergunt, solemus è cœlo cecidisse, dicere, quod & probat *Lactantius Firmianus* auctoritate antiquissimi *Trismegisti*, qui cùm diceret, admodum paucos extitisse, quibus esset perfecta doctrina, in his *Cœlum*, *Saturnum* & *Mercurium* nominavit. Confirmat eadem *Ennius in Euhemero*, qui ait, primum in terris imperium habuisse *Cœlum*, stellarumque nominibus cognominati fuerint, idem *Lactantius* supracitatus ait, ob nominis fulgorem, & ad æternam famam consequendam id contigisse, nam Reges cùm essent potentissimi, parentum suorum memoriam nomine Cœli, Terræque celebrabant, cùm hi priùs aliis nominibus appellarentur. Sic *Berosus*, *Noam* ob præclarè gesta, dictum asserit à posteris *Cœlum*, *Janum*, *Chaos*, semen mundi. *Servius* verò ait, antiquos Reges nomina sibi plerumque vendicasse deorum, rationem assignans *Lactantius*, adducit testem *Ciceronem libro de natura Deorum*. Nam cùm ante *Cœlum* & *Saturnum* nulli fuerint Reges ob hominum raritatem, ipsum Regem, totamque posteritatem ejus summis laudibus, ac novis honoribus jactare cœperunt, & deos credere, ob causas superiùs indicatas, & hoc videtur clarissimè demonstrare *Xenophon*, cum dicit Saturnos *dictos, qui nobilium Regum vetustissimi condiderunt urbes & populos, ac* pro-

Cap. III. *proinde non unum, sed plures fuisse* Saturnos, *quorum patres dicti sunt* Cœli; *filii verò* Joves, &c. Nomina igitur hæc fuerunt dignitatis & deitatis cujuſdam apud rudes priſcos, ob nominis celebritatem inventa. Deinde notat *Xenophon*, quod nomina iſta ſunt relativa, ut genitor & genitus, unde *Saturnus* eſt is, qui à *Cœlo* & *Veſtâ* ſive *Terrâ* fuit genitus, & qui ex *Rhea* ſeu *Ope* ſorore ſimul & uxore genuit *Jovem* & *Junonem*. *Jupiter* verò is eſt, qui è *Saturno* & *Rhea* genitus genuit *Herculem*. Ergo iſta nomina ſunt magis analoga, quàm æquivoca, quia de pluribus poſterioribus dici videntur per habitudinem ad primum *Cœlum*, poſteriores *Cœli*; & ad primam *Veſtam*, poſteriores, & ſic de cæteris. Unde „ ſubjungit: *Nimbrodus & Saturnus*, cujus „ filius *Belus* eſt *Jupiter Babylonis*, (quæ & *Diodorus* notat: melius dixiſſet, cujus filius *Ninus*, *Jupiter Aſſyrius* eſt nominatus) ſimiliter *Cameſes* apud *Ægyptios* (quem *Hebræi Cham*, *Ægyptii Chem* proprio nomine appellant) eſt primus *Saturnus*, cujus primogeniti *Oſiris* & *Iſis*, *Ægyptius* nimirum *Jupiter* & *Juno* (quem nos ſupra *Miſraimum* eſſe oſtendimus, & uxorem ejus *Rheam*, ſive *Iſin*. Item *Oſiridis* filius *Libyus* nomine, teſte *Diodoro*, *Ægyptius* fuit *Hercules*, qui robore corporis erat admirabilis, & gradu *Oſiridi* genereque proximus. Pari ratione *Apteras Cretenſis* fuit primus *Saturnus*, qui *Cœlo* patri teſtes amputaſſe dicitur, & filius ejus *Jupiter*, *Junoque* primogenita. *Alcæus* quoque ex *Alcmena* fuit Græcus *Hercules*, & ita de aliis, nam cùm relativa ejus nomina ſint, ut poſſint uni diverſa convenire, idem enim eſt pater & filius reſpectu diverſorum. Idcirco idem eſſe poteſt *Cœlus*, *Jupiter*, *Saturnus* & *Hercules*, quorum exempla ponit *Xenophon*. Quemadmodum igitur plures memorantur *Cœli*, *Saturni*, *Joves*, *Hercules*, *Rheæ*, *Tellures*, *Veſtæ*, *Junones*, qui ſic dicti ſunt, ob facinorum, quæ perpetrârunt, ſimilitudinem, ſic plures *Zoroaſtres*, *Oſirides* plures, plures *Iſides*, *Hori* item, ac *Typhones* fuerunt, juxta geſtorum analogiam, à fabuloſa antiquitate conſtitutam. Iterum ſicuti *M. Portius Cato*, *Janum* & *Saturnum Scytharum*, & *Aſſyriorum* facit *Noëmum*, & *Chamum* filium; ſic *Italorum Janum*, *Saturnumque* conſtituit *Zapho* filium *Eliphaz*, filii *Eſau*, *Joſephus Ben Gorion*. Verùm quandoquidem ea hiſtoria nullibi apud latinos, quantum quidem cognoſcere licuit, extat, viſum fuit, eam hîc interſerere, ut quâ ratione hic *Janus* cum *Jano Oenotrio*, ſeu *Aboriginum* conciliari poſſit, faciliùs eluceſcat. Verba itaque Joſephi Gorionidis ſunt, ut ſequuntur. Sect. I.

Oſiris & Iſis prima Ægyptiorum numina.

In diebus, inquit, *illis*, Tſapho *filius* Eliphaz, *filii* Eſau, *fugit de* Ægypto, *quem* Joſeph, *cùm iret in* Hebron *ad ſepeliendum patrem ſuum*, *cùm contumaciùs in eum inſurgeret*, *interceptum unà cum ſociis in* Ægyptum *duxit*: Tſapho *verò defuncto* Joſeph, *ex* Ægypto *fugiens*, *in* Africam *ad* Aganiam *Regem Carthaginenſem ſe contulit*, *à quo honorificè exceptus*, *tandem præſes exercitus factus in* Italiam *penetravit*, *ubi divinos honores promeruit*, Janus *dictus*. Quod *Joſeph* hiſtoriæ ſeriem continuando ſequentibus verbis oſtendit, ſic autem dicit.

Fabula de Jano primo Italiæ Numine.

Contigit igitur ut Sapho *deperditum quodam die vitulum quærens*, *audiret in latere montis vocem vaccæ*, *aut vituli ſimilem*, *exiſtimans itaque vocem deperditi vituli*, *eam inſecutus eſt*, *uſque dum ad inferiora montis perventum eſſet*, *& ecce ſeſe in pariete montis offert ſpelunca quædam ingenti circumſepta ſaxo*, *quod cùm eſſet amolitus*, *è veſtigio beſtia quædam in antro*, *viſu horrenda comparet*: *beſtia verò*, *eo ipſo tempore bove devorando occupata*, *ex media parte ſuperiori hircum ſylveſtrem*, *ex inferiori media*, *hominis referebat imaginem*, *quam* Sapho *mox inito prælio interfecit*. *Homines autem* Cithim (*hoc eſt* Itali)

Cap. III. Itali) *opere* Zapho *comperto dixerunt, quid faciemus homini, qui belluam adeò nobis infestam interficiens omnes ab interitu vindicavit? & unanimiter tandem concluserunt, ut dies in anno ejus nomini consecratus, in memoriam facti celebraretur, offerentes ei libamina, & sacrificia, ac in Regem electum, cùm totam* Italiam *ab hostium insultibus liberasset*, Janum *appellarunt; exercitus verò* Gundelorum *denuò irrumpens in* Italiam *omnem circa regionem prædæ, & spoliis subjicere conatus est.* Janus *verò se ei opponens totum in fugam convertit, ac sic totam terram ab insultibus hostium liberavit. Ob quam causam* Janum *sibi filii* Cithim *in Regem elegerunt, & expeditione novâ factâ intra filios* Thubal, *& insulas circumjacentes, omnes paulatim à* Jano *subjugatæ sunt, eum* Janum Saturnum *appellantes;* Janum *quidem ob interfectam belluam hoc nomine insignitam,* Saturnum *verò ob stellam, quam tunc temporis Numinis loco colebant* Cithim Sabthai *nomine, quod idem est ac* Saturnus, *erat autem primò Rex tantum vallis* Campaniæ, *sed* Cethim *postea templo in ejus honorem ædificato toti eum præfecerunt* Italiæ, *regnavit autem Rex* Janus *(unde à* Jano Januenses*)* Saturnus 50 *annos, & mortuus est, & in civitate* Gavanæ (forsan *Genuæ*) *sepultus, regnavit autem post eum* Janus *alter totidem quot prior annos, ædificavitque & ipse in valle* Campaniæ *templum magnum & splendidum.* Atque hucusque *Joseph Ben Gorion*, cujus verba ideò hîc ad longum proferre placuit, quia iis, quæ ab *Aboriginibus*, & *Janigenis* primis *Italiæ* colonis *Petrus Leo Castella* asserit, maximè consentiunt.

שבתי Saturnus.

Patet igitur ex his, sicuti primi *Assyriorum* urbium fundatores dicti sunt *Cœli, Saturni*; *Ægyptiorum Osirides*, hoc est *Cœli* seu *Saturni Ægyptii*; sic *Italorum* primos Reges *Janos* denominatos esse, sed ad *Osiridem* redeamus. *Osiris* itaque & *Isis*, teste *Diodoro*, à *Saturno* *Vulcani* ignis inventoris filio, geniti, defuncto parente conjuges facti, toti imperasse feruntur *Ægypto*, eâ prudentia & moderatione, ut omnium in se oculos, animosque converterent, nam præter leges saluberrimas *Ægyptiis* datas, agriculturam, usum instrumentorum mechanicorum, armorum, vinearum item, atque olearum plantationem docuêre, literas quoque cæterasque scientias, uti Musicam, Geometriam, Astrologiam *Mercurio* adjutore introduxêre primi, easque summo semper studio coluêre.

Prima Ægyptiorum nomina Osiris & Isis.

Sect. I.

His itaque salubriter inventis, *Osiris* ad majorem gloriam aspirans, ingentem comparavit exercitum, omniumque rerum curâ *Isidi* uxori commissa, *Mercurium* prudentissimum virum ei adjunxit in regno gubernando veluti adjutorem & consiliarium. *Herculem* quoque incomparabilis roboris, ac fortitudinis virum militaribus negotiis præficiens, ipse rebus sic prudenter constitutis, cum *Apolline* fratre lauri repertore, ac duobus filiis *Anube*, & *Macedone* (quorum ille canem, hic lupum insignibus suis ferebant) in expeditionem proficiscens, præter *Pana* (qui postea divinos honores in *Ægypto* consecutus est) secum quoque ducebat *Maronem* & *Triptolemum*, quorum ille vinearum colendarum, hic seminum terræ mandandorum rationem callebat; *Osiris* etiam cùm Musica summopere recrearetur; novem secum psaltrias, quæ postea à *Græcis* Musæ dictæ sunt, una cum earum instructore *Apolline* assumpsit. Satyros verò ad psallendum, cantandum, atque ad animi remissionem conciliandam aptos secum in castris habuit. Non enim bellicosus, aut præliis, periculisque deditus fuit, sed otio, & hominum saluti, quo beneficio pro DEO omnes eum gentes habebant; *Æthiopibus* agriculturam ostendit, insignibus in ea urbibus à se ædificatis. *Nilum* quoque longè late-

Cap. III. latéque cum maxima hominum pecudumque jactura exundantem, per *Herculem* intra alveum coarctavit, unde & fabula de aquila (sic enim ob velocitatem vocabatur) jecur *Promethei* depascente; erat autem *Prometheus* Rex istius territorii, quod tantopere à *Nilo* exundante devastabatur.

His peractis in *Arabiam* migrans, hinc ad *Indos* usque pervenit, ubi rebus præclarè gestis in ea æstimatione fuit, ut indigenæ divinos honores ei passim offerrent. Hinc discedens per cæteras *Asiæ* provincias, ad extremam usque *Europam* penetravit, omnia ea, quæ adinvenerat, docendo: tandem in *Ægyptum* remeans, ob facinorum magnitudinem in deorum cœtum adscriptus est; factumque est, ut succedentibus temporibus, cùm fama ejus cresceret, nominum quoque cresceret impositio (nam à conditis urbibus *Saturnus*, à supremo rerum dominio *Jupiter*, à vini, oleique inventione *Bacchus* seu *Dionysius*, *Hercules* à summa fortitudine, ab orbis lustratione *Neptunus*, à rebus inventis *Mercurius*, *Apollo* ex Musicæ frequenti tractatione, & *Janus* denique à politioris vitæ cultu vocitatus πολυονομαλίας & πολυθείας occasionem præbuit,) atque hoc ita se habere vatum antiquorum testimonia ostendunt, qui *Osiridem* cum omnibus dictis nominibus passim confundunt. Ac primò quidem *Saturnum* cum *Osiride Orpheus* in suo hymno confundit, quem cum styracis suffimento concinit his verbis.

Omnes qui partes habitas mundique genarcha
Absumis qui cuncta idem, qui rursus adauges.

Virgilius cum *Jano* & *Saturno* eum eundem facit, cùm hisce versibus ludit:

Vitisator curvam servans sub imagine falcem,
Saturnusque senex, Janique bifrontis imago.

Tibullus quoque *Osiridem* cum *Baccho* seu *Dionysio*, eundem esse sequenti carmine manifestum facit. Sect. I.

Janus & Saturnus sunt iidem si per eos Noë intelligatur, sin æquivocè, diversi.

Te canit atque suum pubes miratur Osirim,
Barbara Memphitem *plangere docta bovem.*
Primus aratra manu solerti fecit Osiris,
Et teneram ferro sollicitavit humum.
Primus inexpertæ commisit semina terræ,
Pomaque non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adjungere vitem,
Hic viridem durâ cædere falce comam.
Illi jucundos primùm matura sapores
Expressa incultis una dedit pedibus.
Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Movit & ad certos nescia membra modos.
Bacchus, *& agricolæ magno confecta dolore*
Pectora tristitiæ dissoluenda dedit.
Non tibi sunt tristes curæ, non luctus Osiri,
Sed chorus, & cantus, sed levis aptus amor.
Sed varii flores, & frons redimita corymbis,
Fusa sed ad teneros lutea palla pedes. &c.

Idem igitur *Dionysius* est & *Osiris*, hinc enim & *Chenosyris* ab hedera dicta est, hoc est *Osiridis* planta. *Herculem* porrò & *Bacchum* elegantissimè consociat in quodam epigrammate Antipater, hoc tristicho.

Ambo Thebani, *gnati* Jovis, *ambo strategi,*
Hic clavâ gaudens, Thyrsiger alter ovat.
Ambo triumphantes variis armisque columnisque,
Hic cervi exuvias, ille leonis habet.
Utrique æra crepant; Juno *grave Numen utrique*
E terra ad superos ignis utrumque tulit.

Mercurium verò aliosque deos unum constituere *Osiridem* supra diximus, & infra dicemus, patet igitur hanc πολυονομαλίαν in uno *Osiride* repræsentatam, nil aliud significare, nisi unius Solis multi-

Cap. III. multiplicem, & variam virtutem, quam in inferiorem mundum obtinet.

Plerumque enim contingit, ut spretis iis, quæ sensibus invia sunt, ea verò quæ grata, utilia & benefica sunt, omni affectu prosequatur humana conditio. Permolestum cœcæ gentilitati videbatur, intellectu tantummodo pervestigare supramundanum Numen, non etiam visu usurpare. Quapropter, cum Sole & Luna nihil pulchrius, utiliusque in conspectum se daret, Solem ipsum Deum & Lunam conjugem Deam esse arbitrati sunt. *Plinius* cæteroquin fabulosam de diis persuasionem irridens, num tamen præter Solem Deus sit, ambigere videtur, unde non desunt, qui ideò ἥλιος forsan ab אל *el hebræo*, quod Deum significat, derivatum velint. Certe *Macrobius* præ cæteris pluribus argumentis evincere contendit, deos omnes ad Solem referri, idque unum esse numen, quod sub varia nominum appellatione gentes venerentur. Sed ut origo hujus πολυθείας penitius intelligatur, de iis paulò altius ordiri visum fuit.

Primis itaque post diluvium seculis, cum supremum illud & invisibile Numen archetypon non caperent, cœlestium verò corporum imperium in omnia vitæ commoda, uti paulò ante diximus, delegatum non sine religione suspicerent, neque ab eo, quod DEO proprie convenit, distinguerent; divinitatem temere & solo sensu metientes, haud alium DEUM præter illum, qui lucis & tenebrarum, motus & silentii, noctium dierumque, nec non annorum vicissitudines & tempestates dispensare agnoscebant. Ea de causa *Chaldæi* in primis post diluvium temporibus, de vero DEI cultu quem *Noë* ipsos docuerat, uti libro I. hujus operis dictum fuit, hanc ipsam, *Nembrodo* duce cum universa *Chami Chusique* familia, superstitiosam philosophiam amplexabantur; omnium autem, (*Rambam* auctore) maximum *Sect.* I. Numen Solem, μόνον τοῦ οὐρανοῦ θεὸν, *Phœnices* appellabant ab *Ægyptiis* sic edocti; planetas, & quæ sunt cætera sidera, nutum ejus observantes, uti & δωδεκαμόρια Zodiaci *Ægyptii* θεοὺς βουλαίους, id est, *deos consiliarios* vocabant, planetas verò ῥαβδοφόρους, hoc est *sceptro instructos*, quasi accensos Solis consistorio assidentes censebant. Hinc *Ægyptiorum* prima in diis commentandis simulacra, quos tamen omnes ad *Osiridem* & *Isidem*, id est ad Solem & Lunam revocabant; qui & virtutes eorum per varias animantium formas hieroglyphico schemate indigitabant. Hoc pacto per accipitrem Solis & Lunæ vim igneam, sive calido-humidam; per hircum fœcundam: humidam per crocodilum notabant: & sic de cæteris, ut lector in hieroglyphicis nostris operibus reperiet. Pari ratione dictis symbolis, apud *Chaldæos* parallela erant symbola Solis & Lunæ. Quod enim apud *Ægyptios* erat *Osiris*, apud *Chaldæos* erat *Uræus* sive *Ignis*, apud *Persas Mythras*, apud *Babylonios Belus*, *Thamuz* apud *Hebræos*, apud *Phœnices Adonis*. Cùm enim ob cœlestium corporum inaccessam intercapedinem, sacra ipsis ad votum fieri haud ita commodè potuerint: symbola hujusmodi, quæ viderentur imprimis congrua, in eorum honorem consecrare æquum esse judicabant. Neque *Philistæorum* Draconem figura ex humana & marina simul mista, nisi *Neptunum*, *Amphitriten*, *Oceanum* aut *Thetyn*, aut hosce omnes, id est mare (communis enim unicuique DEO uterque sexus erat) veluti magni in naturæ arcanis Numinis symbolum notabant. *Ægyptios*, *Hebræos*, *Chaldæos*, *Babylonios*, *Phœnices*, *Græcos* secuti, iis omnibus complementum dederunt, dum innumeras deorum genealogias texunt, in innumeras unà superstitiones, unde se extricare nequierunt, lapsi sunt: quas tamen omnes

Cap. III. omnes ab unius Solis aut Lunæ stirpe deduxere; ita quidem ut, *Macrobio* teste, aliisque paulò antè allegatis, *Saturnus*, *Jupiter*, *Pluto*, *Apollo*, *Bacchus*, *Mercurius*, *Hercules*, *Æsculapius*, *Neptunus*, *Vulcanus*, *Mars*, *Pan*, *Æolus* nil aliud fuerint, quàm diversæ unius Solis virtutes & facultates, quemadmodum in apposita hic figura apparet. In qua vides Solis orbem in 12 epicyclos, quæ 12 deorum referunt nomina, & unà virtutes uniuscujusque; quos tamen *Hermes* hujus Theosophiæ conditor, nequaquam peculiares deos, sed supramundani & archetypi Numinis ineffabiles virtutes, quas primo in mundum genialem, & ex hoc in siderium mundum, id est in Solem, Lunam, stellas; & tandem ex hoc in hylæum sive elementarem mundum, per vires unicuique mundo congruas influit, significabat. Sol enim in quantum tempora metiebatur, annorumque moderator erat, *Saturnus* dicebatur. Ut cœlestium corporum & totius mundi rector, *Jupiter*; ut radiis omnia illustrat & penetrat, *Apollo*; *Mercurius* in quantum vi sua attractiva omnium meteororum causa est, *Neptunus* est, ob dominium in mare & flumina. *Pluto* ob subterraneæ œconomiæ administrationem. *Bacchus*, quia vini & cæterorum liquorum, sine quibus nil ad maturitatem pervenire potest, præses est. In quantum deinde corroborativa vi pollet, *Hercules* appellatur; *Vulcanus* verò ab ignea Solis vi & efficacia nomen habet; quatenus *Mars*, ob ardorem biliosum, quem in animantibus & hominibus excitat. *Æsculapius* ob salutiferam, quam in plantis & herbis excitat Solis virtutem. *Pan* fœcundam Solis vim, qua genetica sua facultate in omnibus omnia operatur. *Æolus* denique in quantum magna vaporum exhalationumque attractâ copia ventos & tempestates causat, denominatur. Porrò quemadmodum Solem unum substantiâ, virtute multiplicem, ac tanquam rerum omnium principium activum dicebant; ita Lunam, eandem quidem re, vi tamen oppidò variam, tanquam Solis conjugem, & rerum omnium principium passivum innuebant; conjugem inquam Solis, in quam veluti matricem, omnium generabilium rerum semina diffundit; ex quo congressu totius elementaris mundi, infinita prope rerum varietas, quam satis mirari non possumus, enascitur. Ut proinde veteres, quicquid dearum nomine gaudet, ad Lunam matrem omnium revocaverint. Primò siquidem *Rhea* dicitur, eo quod Solis influxui ad generationes rerum perficiendas, substet. *Ceres* dicitur, in quantum frugibus præest. *Lucina* dicitur, eo quod discussis tenebris benigno lumine inferiora illustret. *Venus*, seu Ἀφροδίτη, eo quod ex nativa suæ fœcunditatis proprietate omnia ad generationis appetitum excitet. *Juno* seu Ἥρα ab aëris illuminatione, cui præest, ideò denominatur; à plantis & seminibus terræ, quas proserpere facit, *Proserpina* dicitur. *Flora*, *Diana* ab humectativa vi Lunæ, qua in sylvas & fruticosa loca, & floridos hortos, mirifice influit. *Minerva* verò a calore lunari, qui ingeniis multum prodest, nomen meruit. *Hecate* infera & subterranea Luna, à centenis rerum generibus quas in subterraneis locis producit. *Thetys* à mari & fluminibus, nec non ab humidæ naturæ œconomia, cui præest, nomen invenit. *Bellona* à fervore, quem multiplicata bile in corporibus producit; quorum quidem omnium synopsin, in sequenti figura contemplare: atque adeò omnium hujusmodi deorum dearumque multitudinem, non nisi ex confusione linguarum natam esse cognoscas, dum aliter hosce deos deasque *Chaldæi*, *Babylonii*, *Ægyptii*; aliter *Græci* & *Latini* appellaverint. Et *Ægyptii* quidem primi fuerunt qui ad *Osiridem* & *Isidem* omnem mon- Sect. I.

struo-

Quod inter *Deos Ægyptiis* est	*Babyloniis, Chaldæis & Hebræis* est	*Græcis* est	*Latinis* est
Osiris	תמוז בעל *Thamuz Bel. Remphan*	Χρόνος, Ζεὺς	*Saturnus*, vel *Jupiter.*
Arveris	כמוש *Chamos.* מות *Moth.*	Βάκχος, διόνυσος	*Bacchus* πολυώνυμος.
Chon	*Sandes Diodas.*	Ἡρακλῆς	*Hercules* πολυώνυμος.
Βαλλοσίεις	בעל פעור *Beelphegor.*	Σάτυρος	*Priapus.*
Anubis	מכקולים	Ἑρμῆς	*Mercurius.*
Horus	ארונים *Adonis.*	Φοῖβος	*Apollo.*
Serapis	מלך *Moloch.*	Ἡφεςίων Δῖς	*Vulcanus, Pluto.*
Canopus, Nilus	דגון *Dagon.*	Ποσειδῶν	*Neptunus.*
Typhon	רפא מידראס *Midras.*	Ἄρης	*Mars.*
Isiacæ statuæ geniorum	תרפים *Theraphim* חמנים *Chamanim.*	Ἀποτρόπαιοι	Averrunci lares, & similia.

Synonyma Dearum.

Quod verò inter Deas *Ægyptiorum* est	Id est *Hebræis & Orientalibus*	Id *Græcis* est	Id est *Latinis*
Isis superna.	עשתרות *Astaroth, Astarte.*	Ἀφροδίτη	*Venus.*
Nephthe.	דרכיתים *Derceto.*	Τέθυς	*Tethys.*
Isis inferna.	דגון אתרגאתי *Dagon Atargata.*	Ῥοῖα.	*Proserpina.*
Illythia.	מלידת לילא *Militta, Lila.*	Ἑκάτη τρίμορφος	*Hecate* triceps.
Isis cœlestis.	בעלשמיא *Beelsama, domina cœli.*	Αναῖτις	*Luna* supramundana.
Isis multimammia.	סוכות בנות *Succoth Benoth,* قبر *Kabar.*	Μήτηρ τῶν Θεῶν, *Mater Deorum.*	*Cybele.*

Atque hæc de multitudine deorum dearumque qui ex confusione linguarum prodierunt, dicta sufficiant; jam ad alia nostri argumenti propria.

Sequitur modò Speculum Geneatheologicum, quo quæcunque huc usque dicta sunt, exhibentur.

SPECULUM GENEATHEOLOGICUM
Sive
THEOTECHNIA HERMETICA
Quam
Hebræi à Chaldæis, Græci ab Ægyptiis primò,
Latini à Græcis acceperunt,
Et qua Deorum Dearumque gentilium omnium nomina ad vnitatem, quà Solis, quà Lunæ, revocata exhibentur.

VER
ÆSTAS
Apollo
Vis calefactiva
Pluto
Jupiter
Vis penetrativa
Principium rerum activum
Æolus
Vis ventorum effectiva
Saturnus
Vis effectiva temporis
Venus
Vis seminalis
Juno
Rhea
Vis omnia animans
Ceres
Vis influxiva in fructus
Proserpina
Principium rerum passivum
Bacchus
Lucina
Vis caloris blandi
Terra
subjectum
Rhea
Vis dominans rerum
Bellona
Mars
Hecate
Flora
Vis productiva vegetabilium
Pan
Vis spermatica
Mercurius
Vis attractiva vaporum
Diana
Minerva
Vis caloris salutifera
Thetis
Hercules
Vis corroborativa
Æsculapius
Vis salutifera in herbis
Neptunus
AUTUMNUS
HYEMS

Cap. III. struosorum deastrorum, deastrarumque fanaticam turbam revocarunt; ut in *Obelisco Pamphilio & Oedipo* quam diffusissime demonstravimus, quem consulat lector; quos *Chaldæi, Syri, Hebræi, Græci & Latini* secuti, quæque natio propriis nominibus, singulis nominibus impositis, universum mundum in inextricabilem impietatis idololatricæ confusionem deduxerunt. Tabula Synonymologiæ deorum præcessit pag. 143. Sect. I.

CAPUT IV.

De primæva nominum impositione.

Cap. IV. DUæ de vera, sive recta nominum ratione sententiæ ab auctoribus, præsertim à *Platone* in *Cratylo* proponuntur nobis. Prima est, omnibus hominibus naturâ ingenitam esse, insitamque nominum rationem, id est, talia revera esse nomina, qualis fuerit ipsarum rerum natura, non verò ex hominum constitutione.

Nominum impositio primæva. Secunda, ex hominum pactis atque conventis nomina imponi, nec alia esse, quàm quæ fuerint hominum arbitrio atque voluntate constituta. Primigenia autem nomina quædam exstare, quæ à priscis illis auctoribus instituta, & potentiâ quidem majore humanâ cæterorum vocabulorum fundamenta sint. Inde tamen vocabulorum tantam perturbationem extitisse, ut longis annorum spatiis obfuscata, vix ac ne vix quidem agnoscantur primorum illorum vocabulorum vestigia, quæ in barbaris quibusdam linguis melius, quàm in *Græca* perspiciantur. Quænam autem illæ barbaræ linguæ sint, suo loco dicetur.

Porrò in conciliandis duabus istis sententiis, duo substernemus axiomata ex *Platonis* doctrina desumpta, certam nimirum esse ac definitam rerum naturam, ita ut verè res subsistant, licet variè commutari videantur, & orationem homini tributam esse intellectus & rationis comitem sive ministram, ac proinde earum rerum omnium, quæ à sensibus perceptæ ad intellectum deferuntur, verba esse imagines atque simulachra. Hinc naturæ & instituti discrimen perspici potest, alia siquidem verba naturæ decreto, alia hominum institutis atque legibus dicuntur constare, quod tamen à lectore prudenter intelligi velim, rebus enim ita ut sunt constitutis, in hac linguarum perturbatione, scio non rectè dici, verba φύσει imponi, alioquin eadem omnibus hominibus essent verba, idemque ac communis sermo. Dico tamen, primo illo rerum creatarum initio plane fuisse consentaneum rationi, atque necessarium, ut verba certo quodam naturæ decreto imponerentur, sicuti enim νοήματα rerum extra mentem positarum, sunt rerum ipsarum minimè fallaces imagines, atque assimilationes, ita quoque & voces, & scripturæ debent esse νοημάτων illorum in mente nostra hærentium effigies, & simulachra, siquidem rerum ipsarum veræ sunt atque naturales apprehensiones, quibus res ipsæ ut sunt, cognoscuntur, eadem ratione consentaneum est formas easdem in omnium hominum sensibus imprimi atque adumbrari, ita ut phantasiæ ministerio rerum illarum sensibilium imagines, veluti in cera, in animo impressæ relinquantur, ut pulchrè *Plato* in *Theateto & Sophista* deducit. Conceptâ igitur atque mentis vi, atque efficaciâ rerum cognitio rectè & verè,

Cap.IV. non fucatè & imaginariè efformata, in omnibus hominibus omninò eadem eſt, atque adeò naturalis, quemadmodum res quoque ipſæ, quarum verba ſunt ſimulachra, locis & temporibus ſpeciem ſuam minimè mutant, cùm ignis & apud nos, & apud omnes homines peræque urat, ita & de reliquis ſenſibus conſtituendum eſt. Ut ergò illa dicantur eſſe φύσει, quæ ſemper ſui ſimilia, nec ex hominum qualibet opinione alia & alia ſunt, ſed eandem vim & proprietatem retinent, ita omninò videtur fuiſſe neceſſarium, ut primigenia quædam vocabula primordio rerum creatarum ita fuerint inſtituta, ut rerum ipſarum naturam verè exprimerent, atque repræſentarent. Cum præterea DEUS naturæ architectus atque princeps naturam voluerit eſſe rerum creatarum firmamentum, ac ſtabile quoddam ſeu ſempiternum principium, non incongruè *Plato* DEO veram cauſam aſſignavit, quippe qui uti & res condidit, & virtute ſuâ conſervat, ita & vocabulorum, quibus illarum natura inſigniretur, aptè inſtituendorum rationem hominibus tribuerit. Cùm enim νοήματα rerum cognitarum, *Platone* teſte, ſint εἰκόνες atque ἐκτυπώματα, efficitur omnes homines iiſdem notitiarum ideis, id eſt, certa & vera cauſarum in animo conformatione atque cognitione, non temerariâ, & incertâ indicatione fuiſſe imbutos (ita enim hoc loco ideæ vocabulum intelligimus) cum natura in omnibus hominibus vim, atque efficaciam inſerat ad res percipiendas, atque intelligendas, eademque ſit νοημάτων illorum effectrix, rerum autem per intellectum perceptarum ſymbola & teſſeræ ſunt verba naturæ vi conſtituta, ex quibus oratio poſtmodum componitur. Jam verò ἀρχηγὸν primigeniamque illam nominum conſtitutionem, certè

Naturalis nominum impoſitio, quomodo intelligenda.

certè ex nullo, niſi ex primo homine originem ſuam habuiſſe credimus, quem quidem, certiſſimum eſt, habuiſſe efficaciſſimam vim ſenſuum omnium, ipſiuſque maximè rationis liberrimum atque expeditiſſimum uſum, id eſt, verè fuiſſe philoſophum, ut in præcedenti ſcrutinio oſtendimus. Sect. I.

Primum igitur hominem, id eſt, *Adamum* divinâ quâdam facultate, atque virtute ingenii præditum, primum fuiſſe ὀνοματοθέτην, minimè dubium, atque adeò de fide eſſe paulò poſt videbitur. Quod cùm ignoraverit *Plato* (aut certè ſi quid ex libris *Moyſis* reſciſcere potuit, nec purè ſatis cognovit, nec ſatis liberè protulit) ex ipſo videlicet *Moyſe* verarum originum ſeu antiquitatum auctore, illud ſolidè & germanè percipiendum eſt. Ille enim teſtatur *Adamum* primum hominem omnibus animalibus vera & propria nomina impoſuiſſe, eamque facultatem à DEO accepiſſe. Verba ejus cito ex Geneſ. cap. II. verſ. 19. *Et formavit Dominus* DEUS *ex terra omne animal agri, & omne volatile cœli, & adduxit ea ad* Adam, *ut videret, quid vocaret ea, & omne quod vocavit* Adam *animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus, appellavitque* Adam *nominibus ſuis omnia animantia, & volatilia cœli, & omnem beſtiam agri.*

Effecit igitur DEUS, ut omnium animalium naturæ quaſi præſentes oculis *Adami* obverſarentur, ut illi eſſent perſpectæ & cognitæ, aut certè miraculoſa quâdam ratione omnes animantes illius oculis revera ſubjecit, ita ut expedito ſenſuum miniſterio rerum naturas perſpiceret. Ex qua ſolida atque explorata cognitione, opportuna extitit in *Adamo* ὀνοματοθεσίας facultas, ſic enim intelligo illa verba: *Et quodcunque nomen indidit illi* Adam, *illi*, inquam, *animæ viventi,*

venti, fuit nomen ejus; id est, fuerunt illis vera, & germana nomina, & rerum naturis propriè accommodata, non secundum extrinsecam denominationem, sed essentialem quandam rationem, ita ut proprietates singulorum animalium singulis nominibus perfectè responderent, atque adeò ex ipsis nominibus solis in intrinsecam cujusque rei naturam facilè pervenire quispiam posset, quibus consentit R. *Abram Balmis* his verbis, quæ ex hebraïco in latinam linguam à me translata sic sonant. *Est autem differentia magna inter linguam sanctam, & alias linguas, cùm enim* DEUS *benedictus sit auctor linguæ sanctæ, necessariò nominum impositio debet ipsis rerum naturis respondere, quia secundum eorum naturas conveniebat eas appellare*. Quæ confirmantur à R. *Abenezra, Ralbag, Rambam, Becchai, Rabboth*, aliisque in *Genesin* commentatoribus, quos hoc loco consule.

R. Abraham Balmis.

Meminit quoque hujus impositionis nominum in principio *Alfurcani* sui *Mahumed* impostor, ubi dicitur DEUM dictasse *Adæ* nomina rebus aptè imponenda, his verbis: *Creatisque animantibus omnibus, venire fecit illa* DEUS *ad* Adam *benedictæ memoriæ, & docuit ipsum oretenus nomina uniuscujusque, & vocavit* Adam *omnia nominibus respondentibus proprietatibus eorum*.

Adam *primus nomina animantibus imposuit.*

Moses Barcepha Syrus in libro de Paradiso, dicit Adamum *editiore Paradisi loco insidentem, augustaque authoritate & majestate, ac tali vultus splendore, qualem emicuisse ex facie* Mosis *scriptura testatur, voce, quæ sensu excipi posset, pronunciata, singulis animantium generibus nomina indidisse, unumquodque nominatim appellando, illa verò submissis capitibus prona, nec præ nimio decore, quo ille resplendebat, intueri ipsum audentia singulatim præteribant, & suis ab illo appellabantur ex ordine nominibus*: v. g. *cùm taurum ille nomine appellaret, continuò is audito nomine suo transibat coram ipso, capite submisso, similiter nominatim citatus equus, præteribat dejectâ cervice, neque* Adami *aspectum sustinens, idemque cæteris contigit.* Quæ non ita intelligenda sunt, ut nomina, quæ animalibus imposuit *Adamus*, ea tum primùm à DEO ipsum accepisse putetur, sic enim non *Adamus*, sed DEUS ipse imposuisse eis nomina diceretur, sed *Adamum* accepisse linguam à DEO, quantum ad alia omnia perfectam, præter eam partem, quæ animalium nomina continet, quam scilicet integram reliquit DEUS solertiæ & sapientiæ *Adami*, videlicet, ut ipse per scientiam, quam habebat, animalium, & per notitiam plurimarum vocum, quam acceperat, nomina conderet, atque imponeret animalibus, singulorum naturis ritè congruentia, nec ea quidem uno modo formata, sed diversis è causis petita, vel ex propria differentia specifica, vel ex naturali proprietate, vel ex motu, vel ex figura, vel ex peculiari aliqua operatione, vel ex aliquo singulari ac proprio accidente. Atque hæc prima fuit nominum ὀρθότης à DEO naturæ auctore instituta, ministerio *Adami*. Licèt autem & uni rei plura vocabula imponerentur, & contra, unum vocabulum rebus multis significandis aptaretur, id tamen eatenus factum est, ut rei naturæ ratio postulabat.

Atque etiam nomina ex variarum σχέσεων circumstantiis ita sunt imposita, ut convenirent ipsarum naturę. Naturæ enim appellatione non tantùm rei substantia significatur, sed accidentium etiam ὕπαρξις, quæ suo quidem modo dicitur πεφυκέναι quatenus videlicet accidentia rem σχηματίζουσι, id est, notant, atque designant. Prima igitur nomina ab *Adamo* rectè fuerunt hunc in modum constituta, & veram rei naturam repræsentarunt, ut minime dubium esse debeat, nomina illa

Cap. IV. illa veras fuisse rerum definitiones, ac proinde hucusque dici posse, nomina φύσει fuisse imposita; videlicet à sapientissimo πρωτοπλάστῃ. Nam ut sapienter *Plato in Cratylo.*

Nominum igitur impositio haudquaquam levis & exigua res esse videtur, neque hominum vulgarium humiliumque opus, ac proinde verum dicit *Cratylus* dicens, Natura rebus nomina existere, nec quemlibet hominem nominum esse artificem, sed illum demum, qui ad aliud nomen respicit, quod rerum naturæ exprimendæ, atque repræsentandæ peculiariter quadrat, & qui illius nominis literis, & syllabis imponere atque accommodare potest. Porrò cum orationis ministerio humanæ societatis ratio atque commercium constet, certe humanarum conceptionum diplomata, & symbola quædam sunt, quibus hominum commercium conservetur. Itaque utentium consuetudo atque institutum maximi momenti est, in societate generis humani, hincque duæ existunt nominis definitiones apud *Platonem* scilicet. Nomen est instrumentum rebus docendis aptum, atque accommodatum, & rerum naturæ distinctæ repræsentandæ, & imitatio, quæ vocis fit ministerio, illius rei, quam quis imitandam instituit, voce imitatur. Sunt autem hoc loco consideranda duplicia nomina, quædam prima, quædam secunda ex primis nata (quibus tamen omnibus commune est, ut rei naturam suo modo exprimant) in quorum quidem etymo exquirendo deliramus, si primorum illorum nominum fontes ignoremus, quos tamen adire, vera est nominum ὀρθότης. Prima quidem illa nomina à potentia, ut cum *Platone* loquar, quadam, quàm sit humana, majore imposita, temporis longo usu obsoleta, in barbaris linguis, hoc est, *Hebraïca*, *Chaldaïca*, *Ægyptiaca*, ut *Plato* vult, conservantur, quarum ignorationem, cùm vel ipse *Plato*, veram quoque nominum rationem se ignorare fateatur, ad illas tamen recurrendum esse ait, cum vocabulorum origines ignorantur. Hujus igitur consilio ducti, jam tandem videamus, quænam fuerit illa primigenia lingua, quæ matrix, ex quâ cæteræ omnes originem traxerunt. Sect. I.

CAPUT V.

Quænam & qualis fuerit prima omnium linguarum.

Cap. V. *Prima linguarum quænam sit.*

Linguam *Hebræam* ipsi orbi condito coævam, à DEO *Optimo Maximo* institutam primoque traditam parenti, nemo est, cui non satis compertum sit. Verùm cùm non desint, qui id impugnare audeant, nostram hanc sententiam variis rationibus stabiliendam duxi.

Prima ratio.

Harum *prima* desumitur ab antiquitate & sanctitate; siquidem eam unà cum natura universi auctor indidit, nec ab impietate ortum cum aliis habuit communem; hac enim *Adam* omnium creaturarum naturas expressit, & omnibus eis nomina vocavit; in hac DEUS ipse sæpius per se, vel per interlocutorem cum suis amicis colloquium instituit; hanc patriarcharum, & prophetarum, ut verbis *Augustini* loquar, non solùm in sermonibus suis, verùm etiam in sacris scripturis custodivit auctoritas. Porrò cum *Chaldæis* omnibus superstitionum peste contaminatis, in una *Thare* domo, de qua natus est *Abraham*, veri DEI cultum Dominus servârit, in ea etiam simul cum sui observantia linguam hanc sanctam tueri voluit. Hæc est, ad quam verus & genuinus

Lingua Hebræa in domo Thare conservata fuit.

Cap. V. nuinus sacræ scripturæ textus veluti ad Lydium lapidem comprobaretur, omnium aliarum matrix, quæ omnia comprobantur ab auctoribus probis & sensatis, ita quoque sentiunt SS. PP. *Irenæus*, *Tertullianus*, *Origenes*, *Cyprianus*, *Eusebius*, *Athanasius*, *Hieronymus*, *Augustinus*, cæterique horum astipulatores. Ita post Rabbi *Judam*, omnes Rabbini, *Eliezer*, *Rassi*, *Ralbag*, *Radak*, *Reccanati*, *Abarbanel*, *Ramban*, *Akiba*, innumerique alii, quos libenter hoc loco allegarem, nisi veritatem, vel ipsis sacræ hujus linguæ tyronibus jam innotuisse cognoscerem.

Secunda Ratio. *Altera ratio* ad rei hujus veritatem comprobandam, est ipsa simplicitas linguæ, siquidem omnes vocum hujus linguæ radices triliteræ sunt, quod in nulla alia lingua accidit.

Quemadmodum igitur composita & mixta posteriora sunt; communi philosophorum consensu, ipsis ex quibus sunt, & constant, videlicet simplicibus elementis, ita cùm cæteræ omnium linguarum voces sint compositæ, solius autem linguæ *Hebrææ* voces sint simplices, ut paulò post videbimus, certum est, primam omnium aliarum linguarum ipsam esse *Hebræam*. Verùm ex nullo clariori signo hæc veritas luculentiùs quoque patet, quàm vel ex ipsa primæva nominum institutione à protoplasto facta, quæ non *Græca*, *Ægyptiaca*, *Chaldaïca*, aut *Syriaca*, sed purè *Hebræa* esse, non alio, nisi illius linguæ peritorum indigemus testimonio. Nam ut rectè *Abenezra* in VI. Genesis: *Sensus labii unius est, lingua una, quæ est* Hebræa, *ideò ipsa linguarum omnium prima, ut testantur nomina*, Adam, Eva, Kain, Cham, Seth, Phaleg, *aliaque quotquot in sacro textu leguntur.*

Tertia ratio. *Tertia ratio* sumitur ab arcana, & plena innumeris mysteriis institutione hujus linguæ, in qua quot literæ & apices, tot mysteria, quot syllabæ & voces, tot sacramenta esse etiam ipsi SS. PP. testantur, ut non sine causa *Hebræi* dicant: *In lege*, Hebræo *videlicet sermone conscripta, non esse vel unam literam, ex qua non magni montes dependeant.* Quæ vel ipse *Chrysostomus* suo veluti calculo approbare videtur his verbis. *Quemadmodum longè gratius est pomum, quod tuis manibus ex ipsa arbore decerpseris, vinum jucundius, quod ex eo deprompseris dolio, in quo primum conditum fuit; ita divinæ literæ nescio quid habent nativæ fragrantiæ, nescio quid spirant suum & genuinum, si eo sermone legantur, quo scripserunt ii, qui partim ex sacro hauserunt ore, partim ejusdem afflati spiritu nobis tradiderunt. Linguæ autem, quibus divina eloquia* DEUS *nobis concredidit, tres sunt*, Hebræa, Chaldaïca, & Græca. Sect. I.

Chaldaïca prima linguarum à nonnullis traditur, sed perperam.

Sed præ cæteris contrariæ sententiæ favere reperio celeberrimum *Georgium Amiram* Patriarcham Antiochenum, & Primatem montis *Libani* dignissimum, qui sive patriæ linguæ patrocinio, sive aliquo alio incitamento impulsus, nescio, certè in *Grammatica* sua *Syriaca* sive *Chaldaïca*, nihil intentatum relinquit, quo linguam suam *Syriacam* linguarum omnium principem constituat, cujus tamen omnia argumenta eò collimant, ut ostendat, linguam *Syriacam*, quam ille omninò cum *Chaldaïca* confundit, ideo esse primam omnium aliarum, quia à primis hominibus, hoc est, *Chaldæis* processit. Verùm ex ejus argumentis sequitur *Chaldaïcam* linguam ferè fuisse *Hebræam*, quod ita ostendo. *Noë*, & filiis ejus *Sem*, *Cham* & *Japheth* primi post diluvium humani generis duces fuerunt *Chaldæi*, illam enim regionem incoluerunt, quæ jam *Armeniam*, *Syriam*, *Assyriam*, & partem *Arabiæ* comprehendit, olim sub *Chaldææ* nomine comprehensam, ut præter *Ariam Montanum*, *Adrichomium*, *Beroaldum*, plerique alii assentiuntur sacrarum literarum commentatores, sed hi recensiti duces non

Cap. V.

utebantur aliâ linguâ, nisi illâ, quam à primis mundi patriarchis, *Adamo*, *Seth*, *Henoch* hauserant, at illa alia non fuit, quam *Hebræa*, ergo *Chaldæi* isti usi sunt linguâ *Hebræâ*, id est, illâ linguâ, quæ post confusionem cæterarum linguarum singulari DEI providentiâ sola permansit in domo *Heber*, à quo & nomen invenit. Sive igitur illa lingua primogenia vocetur *Chaldaïca* à natione, sive *Hebræa* à transitu *Abrahæ*, aut ab *Hebero*, ut dixi, sive à *Syria Syriaca*, sive à *Mesopotamia Mesopotamica*, certè una & eadem lingua fuit à principio ante confusionem linguarum, diversis solummodo nominibus, à diversis populis, qui eâ utebantur, desumptis differens.

Atque ita intelligenda sunt verba textus Arabici, quæ in favorem suum citat ex Maronitico sacræ scripturę codice deprompta, id est; *Et ab his divisi sunt omnes populi super terram post diluvium, & divisæ sunt linguæ, & varietas linguæ eorum* Syriaca. Præterquam enim quod non omni translatori, nisi approbato, fides habenda sit, certè ipsa verba intelligenda esse, ut dixi, sumendo scilicet *Syriam* pro *Assyria*, quæ cum *Chaldæa* passim confunditur, sicut continens cum contento, luculenter patet. Quod verò *Ephrem* vocet linguam *Syriacam* primam linguarum, & fontem idiomatum, hoc ideo censendus est fecisse, quòd patria ipsi esset, & *Hebrææ* maximè vicina, propinquaque. Verùm ut hæ duæ sententiæ tandem concilientur

Conciliantur duæ sententiæ de primatu linguarum.

Suppono *primò* linguam duplicem esse sacris literis à principio usurpatam. Unam originalem, quam & doctrinalem appellare licet, quod in ea primæva scientiarum tam sacrarum, quam profanarum institutio facta sit, atque talem fuisse *Hebræam* assero, ut postea pluribus probabimus. Alteram idiomaticam, sive usualem, utpote toti alicui nationi communem, atque hanc ajo fuisse à principio *Chaldaïcam*, vel *Assyriacam*, *Hebrææ* vicinam.

Sect. I.

Suppono *secundò*, omnes idiomaticas ab originali, seu doctrinali aliqua descendentes, eâ quoque posteriores esse, ut patet ex linguis *Chaldaïca*, *Syriaca*, *Arabica*, *Æthiopica*, quæ cùm omnes filiæ sint *Hebrææ* primogenitæ, tantò majorem quoque corruptionem unaquæque passa est, quantò ab origine sua plus recesserit, quemadmodum & in *Græcæ* linguæ dialectis, & in filiabus *Latinæ* linguæ, *Italica*, *Gallica*, *Hispanica*, *Lusitanica* videre est. His igitur suppositis, dico *Hebræam* linguam, quam Doctores sanctam vocant, primam omnium linguarum fuisse, eandemque quam DEUS protoplastis primùm infuderat, quæ etsi ab impia stirpe *Caïn* aliquam corruptionem passa fuerit, semper tamen ceu sacrum & divinum munus in domo *Adæ*, verorumque ejus filiorum secundùm traductionem successivam permansit incorruptè, ita ut hæc ab *Adamo* ad *Sethum*, ab hoc ad *Henoch*, ab *Henoch* ad *Noëmum*, & ab hoc per *Arphaxad* ad *Heberum* (à quo nomen invenit) & *Abrahamum*, ab his ad 12 patriarchas & *Mosen*, & deinde ad alios Reges *Israël* successive fuerit propagata. Si igitur *Chaldaïcam*, sive *Assyriacam* linguam adversarii ita accipiant, ut eandem velint esse cum *Hebræa*, eò quod primi habitatores *Chaldææ* aliâ, ut dictum est, linguâ non sint usi, quàm *Hebræâ*, primævâ illâ & originali, bene dicunt. Si verò *Chaldaïcam* diversam esse velint ab *Hebræa*, eandemque cum idiomatica post linguarum confusionem in *Chaldæa* currentem, dico eandem ita acceptam minimè primam linguarum dici debere, cùm ex corruptione linguæ *Hebrææ* promanârit, & ab origine sua jam defecerit, variaque populorum commixtione ac commercio tantò semper majorem corruptelam passa sit, quantò à fonte rivus existit remotior. Dico

Propagatio linguæ Hebrææ ad posteros.

tamen

Cap. V. Sect. I.

tamen, linguam *Chaldaïcam* secundum post *Hebræam* inter linguas vetustatis locum obtinere. Qui hæc penitiùs introspexerit, facilè famosam hanc *Hebrææ* & *Chaldaïcæ* linguarum de primatu contendentium litem exortam dirimet. *Syriacam* autem nequaquam eandem cum *Chaldaïca* esse, sed in literis, & phrasi distinctam, posteris temporibus ortam, non aliâ auctoritate opus est, quàm illa *Eliæ Levitæ Ascenazi*, utriusque magistri peritissimi, quam in præfatione in suum *Meturgeman* sive *Lexicon Chaldaïcum* hisce verbis astruit.

Lingua Chaldæa *secundum in primatu linguarum locum habet.*

R. Elias *in* Thisbe.

Dixit Rabbi *Samuel* filius *Nahhmani: Ne sit vilis in oculis tuis* Chaldaïca *lingua, siquidem invenimus in lege, in prophetis, & hagiographis, quòd* DEUS *benedictus, cui sit gloria, in lege testimonium præbet in prophetis, sicut visum fuit eis in hagiographis, & locuti sunt Regi linguâ* Chaldaïcâ, *& hoc ideò, eò quòd hæc vicina sit linguæ sanctæ præ omnibus aliis linguis*: atque ita scribit *Eliezer*: *Lingua* Chaldaïca *ipsa est lingua sancta corrupta: fama quoque est, quod olim antequàm corrumperetur, loquebantur in* Syria *vel* Chaldæa *linguâ sanctâ simpliciter.* Ita R. *Elias* citato loco. Quando verò illa corrupta fuerit, difficilis quæstio est apud auctores, varii varia allegant tempora, ego cum paulo ante citato auctore, uti linguæ utriusque, ita temporum & historiarum peritissimo, sentio, qui in citato loco ita disserit. *Quæri igitur posset, quando lingua* Hebraïca, *& an temporibus patrum hæc lingua fuerit usitata, & rationem dubitandi suppeditant hæ voces. Ideò videtur mihi conveniens dicere, quòd adulterata sit, postquam egressus est* Abraham *inde, quoniam absque dubio patres nostri primi locuti fuère, quemadmodum eam acceperunt ab* Adam *usque ad* Noë *oretenus, & primum ejus fundamentum fuit* Sem *filius* Noë, *cum is esset trans flumen, quemadmodum explicatur à* Ramban, *& cùm essent ibi is, & filii ejus, egressus est* Abraham *inde, erant enim omnes idololatræ, tunc corrupta est lingua, & vocata fuit lingua* Aramæa, *juxta nomen* Aram, *qui fuit filius ultimus* Sem, *juxta quod dicitur, filii* Sem, Elam, *&* Assur, *&* Arphaxad, *&* Lud, *&* Aram, *& longiùs is cæteris prolongavit dies vitæ suæ, ideò vocata fuit lingua à nomine suo* Aramæa. *Et ingrediente* Abraham *in terram* Canaan, *sequebatur is, & omnes filii ejus sermonem* Cananæum, *quæ fuit lingua sancta simpliciter, & etiam cùm nostri patres morarentur in* Ægypto, *non reliquerunt eam, sicuti dicunt Rabbini nostri. Tria non mutarunt* Israëlitæ *in* Ægypto, *nomina sua, vestimenta sua, & linguam suam.* Patet igitur linguam *Hebræam* omnium linguarum sine controversia antiquissimam, imò primam; *Syriacam* autem & *Chaldaïcam* sive *Babylonicam* ejusdem filias esse, omnemque inter auctores controversiam de primatu linguarum motam, solummodo ex æquivocatione quadam nominum ortam esse, ut proinde facilè omnium objectiones soluturus sit, qui nostras rationes hoc loco allatas probè intellexerit.

Indagatâ igitur primâ mundi linguâ, nil jam aliud restat, nisi ut ejusdem formam characterum, scribendique rationem pari passu discutiamus.

CA-

CAPUT VI.

De linguæ Samaritanæ *charactere*, *utrum verè* Aſſyrius *aut* Hebræus *ſit*.

DEmonſtrato in præcedentibus, & in *Obeliſco Pamphilio*, variiſque argumentis ſtabilito *Hebraïcæ* & *Ægyptiacæ* linguæ primatu, oſtenſis quoque primævorum ſcriptorum monumentis, nihil porrò ſupereſt, niſi ut, quiſnam primævæ iſtius linguæ vulgaris character fuerit, demonſtremus. Magnum fateor, & ab aliis, quod ſciam, excepto *Morino* & nonnullis Rabbinis, non tentatum aggredior argumentum; audeo tamen, divini Numinis ſubſidio tutus. Etſi nôn dubitem multos *Ariſtarchos* futuros, qui hoſce meos labores ſeverioribus obelis ſint notaturi; dum illos interrogantes jam multò antè audire videor, & quomodo tu nôſti hujuſmodi literas antiquas fuiſſe? quis te reddidit certiorem, ejuſmodi literas, quas producis, non eſſe maleferiatorum hominum atque impoſtorum commentum? Atque hujuſmodi non pauca proferre audio, quibus, dum omnia in dubium revocant, auctorumque rationes audire detrectant, omnia improbant, cunctaque eorum qui antiquitatis monumenta perſcrutantur, ſtudia reprehendunt, deſpiciunt, irrident, non aliâ ratione obviandum cenſeo, (ut jam pridem alius ſimilibus reſpondebat apud *Villalpandum*) quàm ſi eadem ipſos, quâ me vellicant *Ariſtarchi*, reprehenſione dignos oſtendero, quod credant *Scythas*, & *Garamantas* unquam extitiſſe, & fidem habeant referentibus, quod ipſi non viderunt, *Conſtantinopolim*, *Calecutum*, *Japoniam*, & reliquas celebriores urbes eſſe, nec minus eſſe deceptos, ſi vera eſſe exiſtiment, quæ *Hebræorum* grammatici tradunt, nimirùm literam א ſic ſcribendam, ſic autem בּ, &c. At ſicuti ſtultum omninò eſſet, atque ab omni rationis judicio alienum, hujuſmodi rebus fidem non adhibere, quæ ab omnibus ſine controverſia recepta ſunt, uſuque ac communi hominum conſenſu invaluerunt; ſic etiam temerarium foret, rebus in medium circa præſentem controverſiam adducendis, nullis authoritatibus comprobandis, fidem denegare. Rationes itaque ac momenta expendat rei poſitæ unuſquiſque, priuſquam levitatis, aut deceptionis arguat eos, qui attentiùs omnia utriuſque partis argumenta expenderunt, & omnes quotquot invenerunt dubitandi rationes, aliis firmioribus adhibitis diſſolverunt. Hæc autem ideò dixerim, ut nemo arbitretur, demonſtratione mathematicâ omnium proponendorum rationes oſtendere me poſſe, ſed ſatis prudenti, atque in omni diſciplina reconditiorique literatura exercitato viro, me feciſſe exiſtimabo, ſi quæ à probatis ſcriptoribus confirmata ſunt, proponam, aut animi mei conjecturas, veluti quædam allegatorum conſectaria proferam, quibus ductus ſingulas hujus diſputationis partes probaverim. Ut igitur ad propoſitam quæſtionem propiùs accedamus, primò ingentem illam de *charactere Samaritano*, & *Aſſyrio*, ſeu *Hebraïco* & *Babylonico* agitatam controverſiam per partes examinabimus, & tandem utriuſque diſcuſſis ſententiis, quid nos ſentiamus, & quomodo dictæ ſententiæ conciliari poſſint, declarabimus.

§ I.

Cap. VI.

§ I.

Decisio litis circa Assyriacum *seu* Hebræum *&* Samaritanum *characterem.*

Rabbinorum sententiæ de charactere Assyriaco & Samaritano.

Quatuor reperio Rabbinorum circa propositam thesin sententias. Prima eorum est, qui dicunt *Samaritanum* verum illum, & primævum *characterem Hebræum* esse. Ita sentiunt Babylonii Doctores *Zutra* & *Hobka*, tractatu Sanhedrin sect. 2. fol. 21. & 22. Verba allego.

Initio, inquit, *data est lex* Israëli *in scriptura* Hebræa, *& lingua sancta: restituta est lex, & data iis in diebus* Esdræ *in scriptura* Assyriaca, *& lingua* Syriaca *sive* Chaldaïca, *& deinde expurgata ea, elegerunt pro* Israële *scripturam* Assyriacam, *& linguam sanctam, & reliquerunt idiotis scripturam* Hebraïcam, *& linguam* Chaldaïcam. *Qui sunt isti Idiotæ? Respondet* R. Chasda, Cuthæi. *Quæ est scriptura* Hebraïca? *Respondet iterum* Chasda, *scriptura est* Libonæa. *Hujus sententiæ quoque fautor est* R. Jose *in* Thalmud Hierosolymitano sect. 1. tract. Megilla, *quem inibi consule.* *Rabbi* Juda tract. Megilla c. 1. n. 8. *omninò vult, neotericas* Judæorum *literas* Assyriacas *esse*; Samaritarum *verò* Hebraïcas.

Non est inter libros, & Thephilin, *&* Mezuzoth (id est frontalia illa, in frontibus ligari solita *Hebræis*, phylacteria dicta in *Euangelio*) *alia differentia, nisi quod libri scribantur in omni lingua*; Thephilin *autem &* Mezuzoth *non scribantur nisi in lingua* Assyriaca. *Rabbi* Simon Ben Gamaliel *dicit quoque in libris non esse permissum, ut scribantur nisi* Græcè. Huic sententiæ subscribunt *Thalmudici explanatores in Gemara*, quam *Obadias* quoque *Bartenora* insignis commentator suo veluti calculo approbat, cùm dicit.

Sriptura Hebræa, *scriptura est quæ venit trans flumen, &* Cuthæi *sive* Samaritani *scribunt in ea in hunc diem*, &c. *Scriptura verò, qua nos scribimus libros hodie,* Sect. I. *scriptura* Assyriaca *vocatur.* Iisdem propè verbis eadem affirmat *Rambam*. His adjungimus testimonium tractatuum *Megilla, Thalmud Hierosolymitani, sect.* I. *fol.* 71. *col.* 2. *lin.* 10. ubi de charactere, & lingua, quâ *Esdras* legem scripserat, inter alia multa hæc refert.

Assyriaca *est ipsi (scil.* Esdræ) *scriptura & non lingua*, Hebraïca *est ipsi lingua & non scriptura. Selegerunt sibi scripturam* Assyriacam *& linguam* Hebræam, *& cur vocatur nomen ejus* Assyriaca? *quia ipsa felix est in scriptura sua.* Quæ omnia clarissimè explicat hoc eodem loco *fol.* 194. *col.* 3. R. *Samuel Japhe* his verbis.

Puto autem, quod temporibus Danielis *scriptura mutata fuit ex scriptura* Hebraïca, *in qua lex data fuit, in scripturam* Assyriacam, *& scripta fuit lex* Assyriacè *in diebus* Esdræ. Ex quibus omnibus hîc allatis testimoniis satis comprobatur, plerosque Rabbinos *Samaritanum characterem Hebræum* fuisse, existimâsse: etsi inter se cum tanta ambiguitate loquantur, & in negotio sat liquido adeò inconstantes, ut sibi ipsis non infrequenter contradicant, ac proinde quid putent, vix obtineri possit.

Altera sententia est eorum, qui volunt, *Assyriacum characterem* accepisse *Esdram* ab angelo, fuisseque ex antiquo *Hebræo* in *Assyriacum* mutatum. Cùm enim *populus Israëliticus* in *Babylone* 70 annorum captivitatem sustineret, & paulatim uti legis, ita & characteris oblivisceretur, contigit, inquiunt, ut eodem tempore angelus *Balthasari* in medio convivii apparens, & sententiam à DEO latam in pariete describens, characteris mutationem introduceret, & hunc eundem esse volunt, quo jam *Judæi* ubivis locorum utuntur. Nec desunt Thalmudistæ, qui velint *Danielem* novum illum characterem docuisse *Judæos*, *Esdram*que relicto *Cuthæis* charactere *Hebræo*, quem ob irreconciliabile odium in *Cuthæos*, veluti pollutum abomina-

V

 minabantur, hunc sibi elegisse, quo legem scriberet; dialectum verò *Hebræam* legi restituisse, *Chaldaïca* repudiata, quæ in ipsa captivitate plurimùm apud *Judæos* invaluerat. Ita R. *Japhe*. Et ideò non videtur, quòd mutatio facta sit operâ *Esdræ*, nisi scripturæ solius, etsi enim scriptura angeli fuerit *Aramæa*, id est, *Assyriaca*, & lingua *Aramæa*, nihilominus cùm venit *Esdras* ad describendam legem non mutavit formam legis, sed tantum scripturam, quæ renovata fuit in diebus *Danielis*, patetque ex hoc quod scriptum est: *& descripsit sibi exemplar, seu* δευτέρωσιν, id est, *scripturam, quæ debebat mutari*: verùm lingua quâ scripsit, fuit illa *Hebræa*, & sancta, uti *à principio* &c. Veruntamen & hi vacillantes opinantur scripturam illam non *Hebræam*, sed aliam ab omnibus diversam fuisse; in quo tamen ita diversi sunt, ut sibi in omnibus contradicere videantur. Ajunt enim quidam, à *Judæis* in *Babylone* non fuisse intellectam, quod Gamatricè scripta fuisset, id est sensu Cabalico solis sapientibus noto, quem vocant literarum videlicet combinationem, & permutationem. Verùm auctorem ipsum R *Simeonem* more Rabbinico de iis disserentem audiamus.

Qua lingua & charactere scripsit angelus in pariete Balthasaris *sententiam ei à* DEO *latam.*

Dicit R. Simeon, *scriptura hæc non est immutata. Quid est? non poterant legere scripturam? dicit Rab. per* Gamatriam *ipsis scriptum erat*, Jatheth Jatheth, Adac, pughamet; *quorum interpretatio est*: Man, Tekhil, upharsin. Mane, *numeravit* DEUS *regnum tuum, & perfecit illud*; Tekhil, *positus es in statera, & inventus es deficiens*; upharsin, *divisum est regnum tuum, & datum est* Medis & Persis; & Samuel *ait*, Mamtom, Nankephi Aaltran. *Rabbi quoque* Johanam *dixit*, Anam, Anam, Lakath, Nisrephu. R. Ase *dixit*. Nema, Nema, Ketal Phursin. Atque hæ sunt subtilitates Rabbinicæ, quas, dum ex difficultatibus emergere non possunt, ne nihil dixisse videantur, comminiscuntur, quibus tamen commentis nil insulsius esse potest. Videant plura, quibus placent hujusmodi nugamenta, apud *Morinum Exercitat. in Pentat. Samaritanum*, ex quo hæc ferè desumpsimus.

Tertia sententia eorum est, qui volunt *Assyriacum characterem* verum, & genuinum *characterem Hebræum* fuisse.

Quarta verò sententia ab hac discrepans, sub distinctione loquitur, ait enim duplicem fuisse *characterem Hebræum* verum, sacrum & profanum, hunc (sc. profanum) *Cuthæorum*, videlicet *Samaritanum*, illum verò (sacrum) *Assyriacum* fuisse. De sacro charactere rursus diversa sentiunt diversi. Alii affirmant sacro charactere scriptas tantùm fuisse duas tabulas, librumque legis, qui in arca conservabatur, reliquos verò profano, id est, *Samaritano*. Nonnulli dicunt sacro charactere libros omnes legis, & prophetarum scriptos fuisse, sicuti & ea, quæ vocant frontalia, sive phylacteria; profano autem omnia reliqua, quæ ad politicam pertinebant. Ita inter alios Rab. *Jomtob Abramides*, & R. *Jacob in libro*, qui intitulatur *fons sive oculus Jacob fol.* 142. *col.* 1. contra *Amoraim* & *Thanaim* Thalmudicos doctores, ut habet Rab *Joseph Albo*. Atque hanc sententiam præ omnibus aliis rationi, subjectæque materiæ magis consentaneam esse mox dicam, solvit enim omnes difficultates, ut in sequentibus videbitur.

Discussis itaque Rabbinorum plerorumque de hoc negotio tractantium argumentis & rationibus, jam ut nodus hic Gordius tandem solvatur, quid in negotio adeò lubrico reverà statuendum sit, aperiendum est.

Character Samaritanus quomodo ab Assyriaco differat.

Dico igitur primò, *Samariticum* characterem non essentialiter, sed accidentaliter tantùm ab *Assyriaco* distingui, quod hic quadratus, elegans, & decorus, alter autem apices ita formet diversos, ut tamen literarum atque

Cap. VI. que characterum lineamenta (quemadmodum in nostra Anatomia characteristica paulò post ponenda fusè declaratur) quoad substantiam non sint diversa : atque eâdem ratione se habent, quemadmodum character *Hebræus* modernus ad characterem *Rabbinorum*, quem currentem passim vocant, quorum maxima diversitas est : nam *Saphardæi*, sive *Hebræi Hispani* alio currente scribunt, alio *Askenezim* sive *Germani*, alio *Mizriim* sive *Ægyptii*, *Cithiim* sive *Itali* alio; quos tamen (non obstante quòd omnes ex uno & eodem charactere *Hebræo* profluxerint) non omnes, quamtumvis periti, nisi magnâ præviâ exercitatione legere possunt; quod etiam in omnibus aliis linguis videmus accidere; ita enim *Gallicus* & *Italicus* character manuscriptus difficulter à *Germanis* legitur, & contra, *Italis*, *Gallis*, *Hispanis*, *Germanicus*, vel *Belgicus* character imperceptibilis est, etiamsi uterque à *Latino* quoad substantiam nullâ ratione differat. Ita, inquam, dico se *Assyriacum* habuisse ad *Samaritanum* characterem. Nam *Esdram*, cùm scripturam una cum charactere ferè oblivioni traditam, huncque à primo suo decore multùm successu temporum declinasse videret, ut studium legis promoveret, omnesque ad ei assiduo incumbendum quovis modo incitaret, *Samaritanorum* characterem paulatim degenerem, pristino suo decori, nitorique unà cum lege restituisse omninò existimandum est, neque putare debemus, *Esdram* toto cœlo distinctum characterem populo tradidisse, sed commodiorem, elegantioremque, & primogenio tabularum Mosaïcarum characteri, ut postea videbitur, conformiorem; hisce itaque pensiculatius consideratis,

Esdras *non invenit novum characterem ad legem describendam; sed veterem non nihil degenerem, in pulchriorem formam adaptavit.*

Infero, & dico secundò, characterem *Assyriacum* sive *Esdræum* in sacris scribendis fuisse adhibitum; in profanis verò *Samariticum*. Ita Obadias à Bartenora Commentario in Misnajoth, Mesechet jadaim, perek. 4. numero 5. his verbis.

Sect. I.

Scriptura Hebraïca *ea est, quæ venit è regione trans flumen*, Cuthiim *autem, qui sunt* Samaritani, *eam scribunt in hunc usque diem.* Israël *autem utebatur istâ scripturâ in rebus profanis, & moneta argentea, quæ nunc hodie reperitur in manibus nostris, & percussa est tempore Regum* Israël, *& signata eadem scripturâ. Scriptura autem, quâ nos scribimus libros hodie dicitur scriptura* Assyriaca, *estque scriptura tabularum. Vocatur autem* Assyriaca, *quod felix sit & pulchra, juxta illud*: Propter beatitudinem meam beatam me dicent filiæ. Confirmant hæc omnia alius quidam apud R. *Mosem Alascar responsionum* c. 24. R. *Jehuda Muscato* commentator libri *Cozri* apud *Morinum*. Præ cæteris autem R. *Azarias* in libro intitulato *Lumen oculorum* c. 58. postquam multum ultro citroque disseruit, tandem inquit, *consideratis iis, quæ dicuntur, & præcipiuntur de* Thephillin & Mezuzoth, *quæ scriptura tantùm* Assyriaca *scribi debent, iisque quam sollicitè explicantur de virgulis & apiculis literarum, infert.*

Hæc in eam nos opinionem inducunt, ut æstimemus cum veritate & integritate tabulas legis non aliâ scripturâ datas fuisse, quàm Assyriaca. *Imò* Assyriacum *characterem verum illum* Hebræum *antiquum esse, quo lex in tabulis scripta est, eumque nunquam mutatum fuisse*, Esdram *autem jam penè ab hominum librorumque memoria abolitum, ut potuit, restaurasse autumamus.* Neque desunt nostræ sententiæ fautores, ex melioris notæ Rabbinis R. *Jacob* in *Oculo* suo; totum negotium ex ipso *Rambam* clarè demonstrat, his verbis:

Assyriacus *character verus* Hebræus *character est, quo tabulæ legis scriptæ fuerunt.*

Ecce certus sum quod scripsi, quod scriptura tabularum & legis, quæ fuit in arca, nunquam est mutata, & ita scripsit Rambam in com. Misnæ in tract. Jadaim, *quoniam scriptura, quâ nos scribimus, ipsa est*

Cap. VI. *est scriptura* Assyriaca, *& scriptura etiam, quâ legem* DEUS *benedictus scripsit, & vocatur* Assyriaca *à magnitudine & gloria, seu pulchritudine juxta illud :* Quoniam beatam me dicent filiæ, *& sic dicta est* Assyriaca, *quod beata sit in suo charactere.* Cui veluti calculo suo subscribit R. *Samuel Japhe* : vult enim hanc scripturam tunc temporis minimè fuisse vulgarem, sed legalem tantùm, & phylacteria ea scribi solita, cætera verò omnia monumenta, cujusmodi erant annales, sive historiæ, & publica monumenta, sicuti & numismata *Samaritico* charactere, qui tunc temporis quasi vulgaris erat, conscribebantur. Ut vel hinc appareat verum esse quod supra asseruimus de charactere sacro, & profano, hunc (profanum) *Samariticum* illum; (sacrum) *Assyriacum* fuisse. Verùm verba Auctoris cito, ita enim dicit:

Nihilominus propter perfectionem & sanctitatem scripturæ illius in illis diebus non scribebant eam, etiam in libris, in quibus scribebat Rex, aut unusquisque pro se ipso, sed scribebant eos scriptura Hebraïca, *quia autem abscondita erat arca, obliti sunt literarum (id est, illarum, quæ bis in alphabeto ponuntur, & finales alium ductum habent) cùm migrarunt in* Assyriam; *& noverunt filii* Assur *hanc scripturam, ideò acceperunt eam sibi, vel quod antea apud eos esset, innotuerat enim illis ex libro sacro præter scripturam suam; vel quod illorum fuerat, concupiverunt. Filii autem* Israël *assueverunt ea simul cum illis ab illo tempore & deinceps. Et hoc est, propter quod dicitur, ascendisse cum illis de* Assur; *sed in diebus* Esdræ *datum est illis scribere librum legis, & reliqua hagiographa, charactere videlicet* Assyriaco. Quæ verba ita clara sunt, ut nostram sententiam demonstrare videantur.

Patet igitur denuò characteres hosce nullâ ratione essentialiter fuisse diversos, sed *Samaritanum* characterem *Hebræum* ab *Esdra* in meliorem formam, & elegantiorem, ad studium legis vecordem populum, vel ipsa characteris pulchritudine, ut dictum est, excitandum, mutatum fuisse. Accedit, quod *Assyriacus* character, quo tabulas legis scriptas ostendimus, apicibus constet plenis mysterio, ut & totus character, quemadmodum in sequentibus videbitur, mysticus & symbolicus, quod de *Samaritico* dici nullâ ratione potest, utpote apicibus nimium à prima simplicitate sua declivibus prædito. Addo aliud, si vera sint, quæ referunt *More Zohar*, & *Rassi* in XXIV caput *Exodi*, tabulas legis fuisse, juxta veterum traditionem, perforatas, & ex utraque parte legi potuisse, unde consequenter intermediæ partes ם finalis, & ס miraculo sustinebantur, ne excavatæ caderent. Unde unicum argumentum sumunt asserendi legem solo Assyriaco, videlicet quadrato illo & eleganti charactere fuisse scriptam, non *Samaritano*, cùm ejus *Mem* [Samaritan letter] & *Samech* [Samaritan letter] facile, & sine ullo miraculo in tabulis consistentes, repugnent miraculosæ scripturæ, quâ veteres constanti traditione tabulas legis scriptas esse volunt.

Sect. I.

Legis tabulas quo ad literas perforatas fuisse Rabbini tradunt.

Verùm nos relictis Rabbinorum plerorumque fabulosis traditionibus, ut nostra solidiori fundamento insistant, à solidiori antiquitate incœptam inquisitionis nostræ telam ordiamur: in qua, si characterem *Samaritanum* eundem cum *Assyriaco* demonstraverimus, uti divinâ gratia ex sequenti tabula nos demonstraturos confidimus; certè famosissimæ quæstioni nullo non tempore agitatæ finem tandem nos imposuisse meritò gloriari poterimus. Tabula sequitur.

Expo-

TABULA COMBINATORIA

In qua ex probatissimis Authoribus primævorum Characterum formæ eorumque Omnium, qui ab ijs Originem duxerunt successiva temporum propagatione exhibentur; Ex quibus luculenter deducitur Omnia linguarum Alphabeta, nonnulla in sepriscarum literarum vestigia tenere.

Valor Literarum.	Character duplex mysticus ab Angelis traditus dicitur.	Character tempore transitus fluminis Authore R. Abrahamo Balmis.	Characterum veterum Samaritanorum formæ variæ ex nummis extractæ aliisque Authoribus.	Floridus Character Samaritanorum ex Villalpando nummisque extractus.	Character Mosaic, quo legem in tabulis scripsit ex variis Rabbinorū monumentis deprompt;	Character Syriacus.	Character verus Hebræus sive Assyrius
A							א
B							ב
C							ג
D							ד
H							ה
V							ו
Z							ז
Ch							ח
T							ט
I							י
C							כ ך
L							ל
M							מ ם
N							נ ן
S							ס
Ayn							ע
P							פ ף
Ts							צ
QK							ק
R							ר
Sch							ש
Th							ת

Expositio Tabulæ præcedentis.

Tabula continet 8 columnas, quarum singulæ diversas literarum formas continent; prout inscriptiones columnarum notant, quæ quidem formæ ex primigeniæ linguæ, id est, *Hebrææ* alphabeto suam sortiuntur originem, quemadmodum in præcedentibus ubertim ex Rabbinorum sententiis docuimus. Causa verò tantæ mutationis in characteribus facta multiplex assignari potest; quarum prima est, varia apud priscos orientales scribendi ratio; aliis ex dextra in lævam contextum scripturæ prosequentibus; nonnullis contra ex læva in dextram; quibusdam uti *Syris*, perpendicularem scripturæ progressum servantibus; quo factum est ut literæ nunc inversę, nunc obliquo ductu transformatæ, paulatim à genuina forma deflexerint. Altera ratio est, varietas populorum & gentium, ad quorum diversa ingenia, usus & consuetudines, diversitas in scribendo quoque nata, insignem literarum varietatem peperit. Quod adeo vel in hunc usque diem verum comperitur; ut quot nationes, tot diversæ existant characterum formæ, sive eæ *Latinæ*, sive *Hebraïcæ*, aut *Græcæ*, alteriusque cujusvis linguæ fuerint. Tertia causa fuit, velox & expedita scribendi ratio, ex qua apud Orientales natum est characterum genus, quos currentes vocant, id est, veloci manu, & volante, uti dici solet, calamo exaratos; & maxime in usu est apud *Syros*, *Arabes*, *Persas*, qui totum scripturæ aut historiæ alicujus contextum, continuato literarum nexu prosequuntur. Qui modus scribendi, inter Europæos populos pariter usum invenit. Tametsi enim omnes Europæ populi alphabeto utantur, ex latinis literis desumpto; *Germani* tamen, uti & *Galli*, in scribendo, *Arabum* more, singulas literas connectere solent; non alia de causa, nisi ob expeditiorem commodioremque scribendi rationem. *Sect.* I. Ut proinde ex hisce luculenter pateat, literas *Hebræas* à *Samaritanis* non nisi accidentaliter differre, ex vario videlicet scribendi usu.

§ II.

De Siclis Hebræorum, Samaritano *charactere insignitis.*

Examinata paulo penitius prædicta Rabbinorum in decidenda lite, de charactere *Assyriaco* & *Samaritano*, inconstantia, aliam causam non reperio, nisi summam antiquitatis, veterumque monumentorum ignorantiam, & in eorum investigandorum studio supinam negligentiam, à quorum tamen notitia totius controversiæ ratio dependere videtur. Unde nos, ut solidius huic controversiæ incumberemus, nullum non movimus lapidem, quo in antiquam veterum characterum *Hebraïcorum* notitiam deveniremus, atque ita detectis nonnullis vetustatis vestigiis, iisdem veluti solidiori fundamento sententiam nostram tutius, certiusque stabilire possemus. Neque æstuantis ingenii molimina fefellit divina providentia: nam per idem tempus variæ ex Oriente allatæ inscriptiones, partim saxis, partim argenteis impressæ nummis, insignem mihi præbuere in famosissimæ sententiæ lite decidenda occasionem. Nos de argenteis nummis veterum *Hebræorum*, seu Siclis primò, deinde quoque de altero inscriptionum genere tractabimus.

Numismata Hebræorum *antiquissima docent differentiam characteris* Samaritani & Assyriaci.

Inveniuntur hîc Romæ passim in musæis, tum Collegii Romani à *Villalpando* olim ex *Hispania* allatæ, tum clarissimorum virorum *Francisci Gualdi*, & *Francisci Angelomi*, & inclyti viri D. *Francisci Gottifredi*, non doctrina minus rerumque antiquarum notitia, quam nobilitate comprimis spectabilis, monetæ argenteæ vetustis characteribus *Hebræorum* inscriptæ, quos Siclos vocant.

Cap. VI. cant. Hujusmodi monetas in *Francia* quoque variis in locis me vidisse memini, & postea à *Morino* in exercitatione in Pentateuchum *Samaritanum* excusas deprehendi. Allatæ quoque sunt aliæ ex Oriente à quodam R. *Salomone Azubi*, quæ conjunctæ cum iis, quas ex Siculis & Romanis musæis hinc inde collegeram, insignem præbuére fusè disserendi materiam. Harum aliquæ inscriptæ sunt charactere *Samaritico*, aliquæ *Assyriaco*. Quid autem inscriptio facta significet, quid hieroglyphica in medio characterum posita, quando & ubi impressa numismata, jam tempus est, ut aperiamus.

Duo notanda sunt in his numismatis. Primò character, qui *Samaritanus* est, uti moderni docent *Samaritani*, à quibus vix in ullo discrepat, ut eos examinanti patebit. Secundò hieroglyphica una cum interpretatione characterum quæ est primæ quidem faciei, *Siclus Israël*, secundæ verò faciei *Jerusalem sancta*. Sed ut omnia clarissimè, & cum bona methodo declarentur, primò de Siclo, deinde de significatione hieroglyphicorum dicemus.

Siclorum veterum qualitas. Dicunt *Hebræi* Siclum, hoc est à ponderando, appendendo, librando, eo quod pecuniam veteres *Hebræi*, *Chaldæi*, & *Syri*, non ut, nos numerabant discretè, sed ex pondere summam valoremque ejus dijudicabant. Vide XXIII. c. 16. vers. Gen. *Et appendit* Abraham Ephron *quadringentos* siclos *probatæ monetæ publicæ*, vel ut alii legunt, *pro mercatoribus*; vel ut Thargum Onkelos habet, *quod recipiebatur pro mercimoniis in unaquaque provincia*. Vide *Regum* XX. 39. *Esdr.* VIII. 25. *Esai.* XLVI. 6. Et in novo testamento, Matthæi XXVI. 15. legimus sacerdotes 30 argenteos nummos Judæ non numerasse, sed appendisse, unde & *Symmachus* illud *Zach.* XI. 12. ἐςάθμησαν vertit, *appenderunt*. *Hebræi* igitur *pecuniam in pondere suo*, & *Chaldæi pecuniam appensionum* vocârunt, quæ consuetudo deinde in usum quoque *Romanorum* devenit, ut doctè *Budæus lib. de asse*. Est autem duplex Siclus *Hebraïcus*, sacer sive ecclesiasticus, & vulgaris. Sacer propriè dicitur Siclus sanctuarii, ad res sacras deputatus, videlicet ad tabernaculi, vel templi structuram, & ornatum, ad sacri ministerii apparatum, & perfectionem, ad Numinis propitiationem, suique cujusque redemptionem. Profitebantur enim hac Sicli pensione DEI peculium se esse, neque alium habere Regem, vel Dominum præter DEUM, cui se ipsos totos obstrinxerant, & ideò etiam *sanctus Israël* dicebatur, ut est *Jer.* LI. v. 5. vel *pecunia redemptionis*, vel *pecunia propitiationis*, seu *expiationum*, aliisque nominibus appellatus fuit. Vulgaris verò in promiscuum usum deputabatur. Cæterum argenteus Siclus Hebræorum, quemadmodum ex voce *Ghera*, *Exod.* XXX. v. 13. *Lev.* VII. v. 25. colligitur, quasi viginti obolis constabat. Est autem obolus tantum argenti, quantum pendunt sexdecim grana hordei, sive semina siliquæ communis. Unde vigesima sicli pars est, quæ vicenæ partes deinde conjunctim ponderant 320 grana hordei in argento, sive totidem siliquas communes, quæ faciunt 24 obolos Atticos, sive 4 denarios Romanos, seu totidem drachmas Atticas, quas ut plurimùm voce exprimunt. Vide quæ fusè de hisce diximus in *Supplemento ad Prodromum Coptum*. Et confirmat nostra R. *Mose* libro, qui dicitur *Catena Cabalæ*, tract. *de monetis*.

Sect. I.

Siclus Ecclesiasticus, profanus, Sacer, quis?

Siclus Vulgaris sive profanus.

Et cognovimus ex Kabalah, quod Siclus sacer pendet 320 grana hordei in puro argento. Hunc autem æquivalere Josephus his verbis ostendit: *Siclus autem nummus* Hebræorum *qui est*, *Atticas capit drachmas quatuor*. Atque hic est celeberrimus ille Siclus *Hebræorum*, quem paulò ante tibi proposuimus *Samaritico* charactere inscriptum.

Habet

Cap.VI.

De Symbolicis numismatum figuris.

Habet nummi facies prima urnam, seu vasis istius figuram, quæ mensuram plenam, sive homer mannæ capiens erecto tabernaculo vel templo ad seculorum monumentum, DEI jussu, & *Mosis* procuratione, ante illius conspectum, in arca asservanda erat proposita, ita habebatur Exodi XVI. v. 33. his verbis. *Et dixit Dominus ad* Aharon, *accipe vas unum & mitte ibi* Man, *quantum* gomer *capere potest, & repone coram Domino ad servandum in generationes vestras*: in *Græco* pro vase habetur σαμνὸς, in *Chaldæo tsheluchith*, hoc est lagenula. Litera F, urnæ imposita, idem est quod א Hebræorum, & significat primum, ac integrum Siclum. Ab altera parte virgam illam mirificam intueri licet, quam inter plurimas virgas *Aharonis* nomine in tentorium conventûs illatam, ut sacerdotalis illius vocatio, hoc tanquam publico indicio confirmaretur, commendareturque, postero die populus omnis germen producentem, florem eminentem explicantemque vidit: ita Num. XVII. v. 8.

Et sequenti die regressus est Moyses *ad tabernaculum testimonii, & ecce floruit virga* Aharon *domui* Levi, *& turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdala deformati sunt.* Atque hoc ita esse, & hasce duas figuras hieroglyphicas nihil aliud significare, quam vas *Mannæ* arcæ impositum, & virgam *Aharonis* mirificam, ipsimet Judæi affirmant. Instar omnium sit *Rambam*, qui in *Peruscha Misnæ* hæc inter alia refert.

Inveni in Acco, *id est*, Ptolemaïde, *in manibus seniorum terræ monetam argenteam signatam sculptura sigilli. Ex uno latere erat veluti figura virgæ amygdalinæ, & ex altero veluti urnæ. In utroque autem latere ad marginem scriptura erat insculpta admodum manifestè. Et ostenderunt scripturam* Cuthæis *usitatam, & legerunt eam statim, quoniam ipsa est scriptura* Hebræa, *quæ superstes fuit* Cuthæis, *sicuti commoratur in* Sanhedrin, *& legerunt ex uno latere*, [Siclus Siclorum] *& ex altero* [Jerusalem sancta:] *dicebant quoque figuram esse virgæ* Aharonis, *figuram verò secundam esse urnæ, in qua erat* Manna. Et fragmentum *Samaritanæ* historiæ Vaticanæ, ita inter alia habet.

Sect. I.

Sunt etiam nobis adhuc reliqua numismata scripta charactere Simron, *& ex uno latere quasi figura virgæ amygdalinæ* Aharon, *& ex altero vas* Mannæ, *& cuderunt ea Reges* Israël.

Dico igitur, hunc nummum seu numisma argenteum, cusum esse à Regibus *Israël*, quo tempore character *Samariticus* vulgaris erat. Cusum autem esse, non excisum, ita certum est, ut qui illud negare conaretur, certo certius probaret, se à numismatum cognitione ita esse alienum, ut percussa numismata à fusis, aut aliâ ratione formatis distinguere, aut secernere nesciret. Vas autem *Mannæ*, & virgam *Aaronis*, una cum hac sententia, veluti impressa quædam, *Siclus Israël* & *Jerusalem Sancta*, puto eâ intentione à Regibus *Israël* esse impressa, ut *Hebræi* hoc usuali numismate inspecto immensa DEI OPT. MAX. beneficia, cùm in deserto quadraginta annis pane cœlesti pascerentur, & tot tantisque miraculis confirmarentur, per vas *Mannæ*, & per virgam *Aaronis* indicata recolerent, seque ipsis inscriptionibus populum electum DEI, à DEO semper singularibus miraculis defensum esse cognoscerent, civesque *Hierusalem* sanctæ istius urbis, quæ loci eminentia, cœli, solique felicitate, cunctas mundi urbes superans, speciali à DEO privilegio ornata esset, ut in ea templum & domus ejus esset, cultusque divinus purè & sincerè exerceretur, ac proinde inspicientes hoc beneficiorum à DEO electo populo nullo non tempore præstitorum veluti mnenosynon quoddam, ut in fervore charitatis, fideique constantia erga tantum benefactorem perpetuò confirmarentur.

Symbola numismatum populum ad beneficia DEI istis præstita recognoscenda animabant.

Verùm

Cap.VI. *Schematismus Siclorum omnis generis, qui olim apud Hebræos in usu* Sect. I. *erant, una cum interpretatione* Samaritana *qua insignitos reperies, una cum mysterii symbolorum sub iis reconditorum expositione.*

Siclus primus.

Expositio.

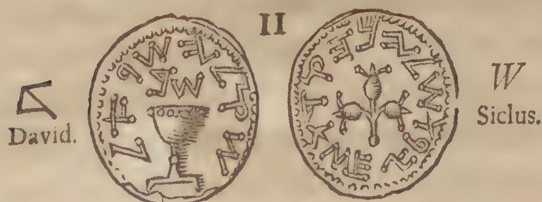
Samarit. [illegible]

Hebr. ירושלם קדושה שקל ישראל

Israël Schekel Kedoscha Irusalem

Israël Siclus Sancta Jerusalem

II. Siclus.

Analysis.

Samarit. [illegible]

Hebr. אירושלם הקרושה שקל ישראל

Israël scekel Hakkedoscha Irusalem.

Israël siclus Sancta Jerusalem.

Ad latera W significat initialem literam sicli. Litera vero [illegible] indicat initialem literam nominis David.

Tempore Judicum III Num. antiquissimi.

Analysis.

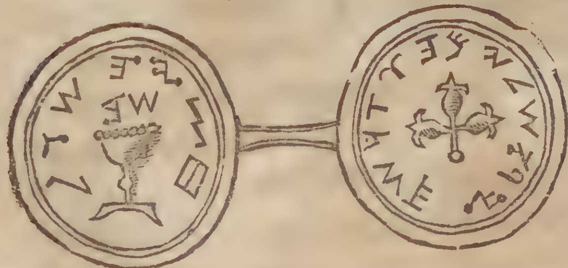
Samarit. [illegible]

Hebr. מעבו מול עת

Mul enghet Menghabo.

Tempore circumcisionis A pinguedine ejus.

IV. Num.

Analysis.

Samarit. [illegible]

Hebr. ירושלם קדושה חציה שקל

Siclus medius Sancta Jerusalem.

Literæ vasi impositæ [illegible] *W* idem significant ac siclum *David* quo tempore currebat.

Siclus V.

Analysis.

Samarit. [illegible]

Hebr. תחרות אירושלם

Jerusalem Tachruth.

Lyra indicat laudem DEI, cum memoria promissæ terræ quæ botrum notat semper persolvendam.

Samarit. W. [illegible]

Hebr. שלמה ירושלם

Jerusalem.

[illegible]

Rex Salomon

ירושלם קדושה שקל ישראל

Israël siclus Sancta Jerusalem.

Hic siclus posteriorum temporum est.

Jerusalem Civitas sancta. *David Rex & filius ejus Salomon Rex.*

Si lector exactam cognitionem horum siclorum desideret is adeat II. Tom. Oedipi, part. I. clas. 2. fol. 87. & omnia quam fusissime ibidem tractata reperiet.

Cap. VI. Verùm uti ea omnia in figura illis contigerunt ita quoque eos nostrum supercœleste *manna*, nostrum Sacerdotem JESUM *Christum* Dominum, panem vivum, qui de cœlo descendit, sacerdotem æternum, qui semel quinque siclorum pretio redemptus in templo, Redemptor noster, ac nostræ salutis pretium effectus est, significasse crediderim, neque aliam ob causam sanctuarii siclo omnem æstimationem fieri præcepisse Dominum arbitrarer, quàm quod hæc, quæ diximus, ejusmodi Sicli insignibus referrentur. Verùm ut lector formam siclorum penitius cognoscat Synopsin in præcedenti Schemate, magis usitatorum, oculis eruditi lectoris exponendam censui, in quorum singulis *Samaritana* inscriptio, una cum mysteriorum significatione, *Hebraico-Samaritana* lectione exprimitur. *Sect.* I.

C. VII.

CAPUT VII.

De origine literarum, & scriptionis.

OMnium doctorum suffragiis neminem è puris hominibus *Adamo* majori à DEO Opt. Max. perfectione majori animi corporisque dotibus imbutum fuisse, constat. Nec rationes ad id ostendendum desunt, cùm enim DEUS omnia animalia mundi, quæque in suo genere creârit perfecta, secundum corporis magnitudinem, robur, membrorum proportionem, atque symmetriam, denique secundum potentias quoque exequendi & perficiendi omnes actiones suas naturales, certè incongruum videbatur solum hominem, qui tantâ perfectione conditorum animalium rector, princepsque futurus erat, in imperfectione relictum fuisse. Quemadmodum igitur DEUS *Adamum* præ omnibus aliis puris hominibus, qui unquam futuri erant, excellentibus corporis donis, utpote immediatè suum opificium exornavit, ita certè non defuit divina providentia in exornando eum raris quibusdam, & mirificis animæ donis, talentis & perfectionibus; sunt enim immediata DEI opera perfectissima. Cùm autem hæ perfectiones animæ naturales nihil aliud sint, quàm scientiæ, Philosopho teste, consequens est, eum omnium mortalium scientissimum fuisse.

Adam *primus homo omniumque purorum hominum perfectissimus.*

Cùm etiam *Adamus* totius humani generis Doctor esset futurus, certè congruum erat, ut in ipso productionis suæ exordio, præter infusos scientiarum habitus, etiam mirificâ quâdam docendi alios homines facultate imbueretur.

Infusam concreatamque scientiam habuit.

Cùm iterum hæc instructio fieri non possit sine lingua, certum est eum linguâ quâdam divinitùs eidem infusa usum esse. Cùm autem præterea omnia idiomata ex vocibus, verbis, nominibus & hæc ex syllabis constent, certum quoque est, ut paulò post videbitur, *Adam* primo suo exordio grammaticum egisse, & Lexicon animalium condidisse, & auctorem omnis literaturæ extitisse. Quænam verò hæc lingua primæva fuerit, quæ voces, qui characteres, qui libri iis conscripti, tunc in sequentibus disquiremus, ubi prius scientiam *Adami* paulò fusiùs excusserimus.

Linguam habuit, pariter sibi infusam.

Adamus igitur supernaturalibus habitibus illustratus, primo DEUM & esse, & virtute suâ omnia condidisse, remuneratorem quoque bonorum esse, absque ulla controversia credidit, eandemque fidem liberis suis tradidit. Sacrosanctæ Trinitatis mysterium, æternique Verbi humani generis Messiæ & Redemptoris futuri incarnationem divinâ

Theologia Adami.

C. VII. divinâ revelatione accepiſſe, plerique SS. Patres credunt. Unde primæva illa Theologia primordia duxit, & per Cabalam ad poſteros tranſlata, ut in *Cabala Hebræorum* docuimus, magnum nullo non tempore incrementum ſuſcepit.

Phyſiologia Adami. Secundò *Adamum* omnem rerum naturalium ſcientiam calluiſſe, ipſa ſacra Scriptura docet, ubi animalibus nomina naturis cujuſque apta impoſuiſſe memoratur, quod quidem ſine abſoluta totius naturæ ſcientia fieri non potuit, præter abditas enim animalium, plantarum, lapidum, metallorum, mineraliumque virtutes, ſupernorum quoque corporum influxus perfectè novit, unde & conſummatus Philoſophus, Medicus, Aſtronomus fuiſſe perhibetur. Atque hoc ita eſſe poſt SS. PP. plerique profani omnium nationum auctores teſtantur. *Suidas* præ aliis graphicè *Adami* excellentiam deſcribit his verbis:

Suidas. Adamus *primus homo,* DEI *manu effectus, & ad imaginem & ſimilitudinem Opificis, & Conditoris formatus, jure primus ſapiens appellari poteſt, ut primò conditum ſimulachrum, & imago divinitus picta exiſtens, omnium gratiarum plenus, & omnes animi corporiſque ſenſus puros, & incorruptos circumferens. Radii enim quidam, ut ita loquar, ex illius animo effulgentes, & divinarum cogitationum actionumque pleni, per omnem naturam penetrantes currebant, ſagaciter & ſine errore proprium, & cujuſque naturæ præcipuum commodum antevertentes, & quidquid in unaquaque rerum natura præſtantiſſimum erat, anticipantes: non more hominum, qui judicia ſæpè cum lapſu, & cum errore temereque faciunt, ſed à* DEO *univerſitatis auctore, qui de rebus omnibus rectè cognoſcit, & judicat, vel priuſquàm notiones moveantur ab anima quaſi parturiente, & pariente tales cogitationes.* Quibus ſanè verbis nihil melius ad inſtitutum noſtrum dici poteſt. Huic adſtipulantur plerique Rabbinorum. Loco omnium ſit R. *Abarbanel*, qui de *Adamo* in hæc verba erumpit. Omiſſâ *Hebræa* lectione, *Latinam* pono. Sect. I.

Creavit autem DEUS *hominem in perfectione maxima, eratque* Adami *corpus inſtar mundi cujuſdam parvi, in quo omnia majoris mundi naturæ miracula expreſſit; anima verò ejus erat tanquam ſpeculum divinitatis, plenum ſapientiæ & ſcientiæ, ita ut ſapientiæ ejus non numerus, nec finis eſſet.* Et R. *Gerſon* in hunc locum vocat *Adamum*. Adam *ſapientiſſimus & princeps philoſophorum, immediatus* DEI *diſcipulus, gnarus virium animalium, herbarum, lignorumque. Medicus quoque fuit, & aſtrologus, & ab ipſo omnes artes & ſcientiæ profluxerunt.* Quæ eadem aſſerit Paraphraſtes in Pentateuchum *Samaritanum* his verbis: *R. Abarbanel.* *R. Gerſon.*

Et plaſmavit DEUS Adamum, *replevitque ipſum ſpiritu ſapientiæ & ſcientiæ, ut inde ad poſteros omnes artes & ſcientiæ, tanquam ex primo fonte promanarent.* Quibus aſtipulans Suidas ait. *Paraphraſtes* Samaritanus.

Hic enim eſt, qui invenit ſingulis & omnibus canones & regulas, fineſque præſcribens, ultra quos non tranſirent, adaptavit. Hujus ſunt artes & literæ, hujus ſcientiæ rationales, & non rationales, hujus prophetiæ & oracula, hujus leges ſcriptæ & non ſcriptæ, hujus omnes inventiones, & quæcunque ad vitam neceſſaria ſunt. Omnium eorum is inventor eſt. Mathematicas quoque ſcientias calluiſſe, nepoteſque ſuos eas docuiſſe, pulchrè demonſtrat *Genebrardus in Chronico*, unde & illud *Eccleſiaſtici* de ipſo dictum videtur.

Ipſe enim DEUS *dedit mihi horum, quæ ſunt, ſcientiam veram, ut ſciam diſpoſitionem orbis terrarum, & virtutes elementorum, initium, & conſummationem, & medietatem temporum, viciſſitudinum permutationes, & conſummationes temporum, humorum mutationes, & diviſiones temporum, anni curſus, & ſtellarum diſpoſitiones, animalium naturas, & iras beſtiarum, vim* Adam *omniſcius.*

Cap.VII. *vim ventorum, & cogitationes hominum, differentias virgultorum, virtutes radicum, & quæcunque sunt absconsa, & improvisa didici, omnium enim artifex docuit me sapientia.*

Præterea cùm nihil adeò humano generi necessarium sit, ac elementorum, metallorumque usus, nemini dubium esse debet, *Adamum*, qui reliquum humanum genus de omnibus & singulis naturæ secretis instruere debebat, absolutissimam omnium horum habuisse scientiam divinitùs infusam, ita ut vim & naturam uniuscujusque elementi, omniumque eorundem inter se combinationem, aliorumque ex his orientium mixtorum complexionem, κρᾶσιν κ̀ δυσκρασίαν perfectè nosset. Metallicorum quoque corporum naturas, & vires, eorundemque generationes, coagulationesque in terræ visceribus peractas, quemadmodum & eorundem depurationes, fusiones, fixationes, calcinationes, amalgamationes, filtrationes, aliosque chimicarum actionum usus humano generi pernecessarios intimè penetravit, cùm sine his humana vita consistere non posset. Sed de his alibi fusius.

Angelus Adami instructor. Præterea *Adamum* particularis angeli assistentia instructum, multa circa particulares rerum essentias & proprietates comperisse, quæ ad humani Sect. I. generis conservationem propagationemque cumprimis utilia forent, plerique Rabbinorum volunt, ita R. Abraham in Jezsira.

Dixerunt Rabbini nostri, benedictæ memoriæ, quod patribus nostris fuerunt præceptores ipsi angeli. Præceptor Adami *fuit* Raziel, Semi *filii* Noë Jophiel, Abrahami Zadkiel, Isaaci Piliel, Mosis *denique* Mitatron. Quidquid sit, *Adamum* sine angelorum assistentia, sive immediato concursu divino, certè mortalium omnium sapientissimum, scientissimumque fuisse, quilibet, qui admirabile illud, immediatumque DEI opificium rectiùs contemplatus fuerit, facilè assentietur. Cum igitur talis, ac tantus fuerit *Adam*, constitutusque sit totius veluti quidam naturæ Secretarius, divini ingenii sui defæcatissimique judicii radio cuncta penetrans, certè tantas ingenii dotes minimè ab auctore naturæ in solum proprium usum concessas credemus, sed & ut participatis iis, & ceu ex fonte quodam longè uberrimo in alios derivatis, totum iis fœcundaretur genus humanum. Quâ ratione igitur hujusmodi divinitùs *Adamo* datæ scientiæ ad posteros fuerint propagatæ, tempus est, ut aperiamus.

CAPUT VIII.

De linguæ Hebrææ *mira vi in rerum significationibus elucescente, quam infusam habuit* Adamus.

C.VIII. Mirum sanè id in lingua *Hebræa* videri debet, quòd nomina rebus perfectè conveniant, eundemque quomodocunque transposita, semper sensum efficiant. Quod cùm nulla in alia lingua locum habere comperiamus, meritò ei inter cæteras linguas principatus debetur. Verùm ne quicquam sine ratione asseruisse videamur, hujus rei largissima specimina dabimus, ut lector immensas divinæ sapientiæ hujus primùm institutricis divitias sub illa latentes aspiciat, & miretur. Antequam tamen ulteriùs progrediamur, hîc quædam præsupponenda sunt, veluti regulæ & canones, quibus fulti, & directi licitè in simili veritatis indagatione uti possimus.

Suppono igitur primò, non unicæ *Suppositiones.* tantùm vocis constructionem in *Hebraïcis*

C. VIII. *braïcis* nomenclaturis, ſed & multiplicem etiam repetitionem eoſdem diverſoſque ſenſus, & conſtructiones uſurpari poſſe.

Secundò, literas ח א ה ע י ו, veluti vocales ſubinde intelligi, & conſonantibus ſubeſſe, etiamſi non exprimantur; & quod conſonantium ſimilis ſoni ſubinde inter ſe fiat tranſmutatio.

Tertiò, quòd plenæ dictionum determinationes ſub verbo etymologicè diſpoſito non requirantur.

Quartò, quòd vis verborum primogeniorum innoteſcat variè, ſcilicet in varia literarum metatheſi, ſive tranſpoſitione, per variam verborum acceptionem, vel aliam lectionis diſtinctionem, & ſeparationem ſyllabicam, aut vocum repetitionem directam; & hac ratione ſenſus myſtici & arcani alicujus ſeries ſub ipſis verborum penetralibus recondita, aliaque ſcriptura interna expreſſa eſſe demonſtratur. His igitur ita ritè diſpoſitis, jam videamus, quomodo nomina à primævo eorundem inſtitutore rebus ſingulis impoſita, vim, quam quodvis poſſidet, initium ducentes ab animalium nominibus, deinde à propriis quorundam hominum eximiorum appellationibus; tertiò denique ænigmaticas quorundam in ſacra Scriptura locorum ſignificationes Cabalico-analyticæ artis ſubſidio enodare conabimur.

Adam primus animalibus nomina impoſuit.

Formatis igitur Dominus DEUS *de humo cunctis animantibus terræ, & volatilibus cœli, adduxit ea ad* Adam, *ut videret, quid vocaret ea; omne enim, quod vocavit* Adam *animæ viventis, hoc eſt nomen ejus.* Ecce prima ὀνοματοθεσίας origo. Nomina igitur rebus non caſu, ſed ſummâ ratione impoſita patet, ut quod ſonarent verba, res ipſæ exprimerent. Adduxit enim DEUS animalia ad *Adam* ſapientiâ ſummâ præditum לראות, *ut videret*, id eſt, conſideratâ cujuſque naturâ, inclinatione, & indole, diſpiceret, מה יקרא לו, quid vocaret ea. וכל אשר יקרא לו האדם נפש היה הוא שמו. *Et quodcunque appellavit id* Adam *animæ viventis, id eſt nomen ejus.* Vel ut pulchrè Onkelos Metargeman Chaldæus hoc loco explicat, *adductis enim animalibus jubet:* למחזיה מה יקרא ליה׃, *ut ſpecularetur quomodo vocaret ea.* Sect. I.

Nunc igitur videamus, utrum aliqua adhuc nomina ſuperſint in lingua *Hebræa*, quæ animantium indolem, quam indicant, verè adhuc exprimant. Certè Rabbini plerique innuunt aliqua, veritatem hujus ὀνοματοθεσίας indicantia; & inter cæteros R. Becchai, qui de hac nominum impoſitione, ſuâ in geneſin commentatione ita diſſerit: *Dicitur in* Midras, *Fecit* DEUS *tranſire ante* Adam *omnia animalia, & vocavit ea nominibus ſuis & dixit: nunc huic convenit ut vocetur* אריה, id eſt Leo; *& ad illud, convenit ut hoc vocetur* חמור id eſt Aſinus; *& ad aliud, convenit ut hoc vocetur* סוס id eſt Equus; *& ſic faciebat de ſingulis animantibus: & ecce in hoc manifeſtavit maximam ſuam ſapientiam, ſicut is, qui eſſet ſimulachrum* DEI, *& opus manuum Domini* DEI *excelſi; & videtur mihi explicare* Mideas, *quod* Adam *intellexit in ſapientia ſua naturam cujuſvis animantis, & vocavit unumquodque nomine ſignificante naturam & proprietatem memoratam in eo; literas quoque nominum ſingulorum nunc conjungendo, nunc ſeparando, nunc permutando ea, variè cum naturis, & proprietatibus animantium combinavit.* Pergit deinde Becchai:

Cur Leoni impoſuit Adam hoc nomen Arieh.

Et ecce fuerunt nomina notionalia juxta verba ſua. Cognoſcens Adam *in ſapientia ſua naturam* Leonis, *quod nimirum eſſet fortis, magnus, & rex animalium, adeò ut etiam propheta eum* DEO *comparaverit, cum dicat,* DEUS *ſicut Leo rugiet; impoſuit ipſi nomen* אריה, *eò quod literæ hujus vocis* אהי *ſunt reſpirationis vehementioris; & ſic ipſa dictio* אריה Leo *explicat ſigni-*

Cur Aquilæ Adam hoc nomen Nesra *indiderit.*

gnificationem ejus, & sic Adam *cognovit,* נשר Aquilam *in sapientia sua, quod ipsa esset regina omnium avium, volatusque ejus fortior omnibus aliis volucribus, sicuti ex operationibus ejus patet, cum illi fuerit ætas decem annorum, volatu sese extollit usque ad ipsam sphæram ignis, & præ multitudine caloris, se inde demittens præcipitat in mare, ubi decidentibus plumis veteribus, acquirit novas in primam juventutem restituta, & ita singulis decem annis consuevit facere, usque ad centesimum annum, quo more suo sphæram ignis repetit, unde tandem seipsam dejiciens in mare, ibi finem vitæ suæ ponit. Ita scribit* R. Saadia Gaun. *Et hac ratione* Adam *cognoscendo naturam* Aquilæ, *ipsi nomen congruum invenit, vocando eam* נשר, *quoniam prima litera* נ, נפילה, *id est* casum *significat, secunda* ש, אש, *id est* ignem, *tertia* ר, רוח, *id est* spiritum, *ut sequitur,* נ, נפילה. ש, אש. ר, רוח *id est,* casus, ignis, spiritus, *& sic nomen ejus declarat mores, & naturam ejus.* Pergit ulterius:

Hæc vox Chamor *quomodo exprimat naturam* Asini.

Et sic in nomine חמור, Chamor, *id est* Asinus, *cognovit per sapientiam suam, quod is esset fatuus, & bajulus præ omnibus cæteris animantibus, & quod aptus esset ad portanda onera proventuum, juxta proprietatem nominis* Chamor, *& ideò vocavit nomen ejus* Chamor. *Non aliter cognovit in sapientia sua naturam* Equi, *quod is nimirum esset levis, & mobilis & hilaris, promptusque ad bellum, vocavitque eum nomine* סוס, *à voce* שישה, *vel* שוש, gaudere, *quod se sua alacritate exhilaret; scriptum quoque est, quod à longè olfaciat bellum. Et sic unamquamque rem vocavit nomine convenienti naturæ suæ. Et peracta* ὀνοματοθεσίᾳ *omnium, dixit & sibi: & ego, quo nomine appellabor? dixit ei* DEUS, אדון Adon, *eò quod dominus omnium creaturarum sit, juxta quod scriptum est,* Ego Dominus, hoc nomen meum; *& vocatus est hoc nomine usque in hunc diem.*

Hæc vox Sus, *quomodo exprimat naturam* Equi.

Alii alia in commentariis suis referunt; nos excepto *Thalmud*, quæcunque in Rabbinorum commentariis circa hoc negotium reperire potuimus, hîc collecta proponemus, ut ex illis proposito suo magis apta lector excerpere possit; inveniet enim multa quæ admirandam *Hebraïcæ* linguæ proprietatem commendare poterunt.

Significationes hujus nominis Arieh.

Nomen *Leonis* in lingua sancta est אריה *Arieh*, quod resolutum cabalicâ methodo, quam *Themuram* vocant, semper aliquid *Leoni* congruum profert; continentur enim in hac proposita voce sequentes sensus: הראה בראי יראה, id est, *monstrans*, seu *incutiens aspectu suo formidinem intuentibus*: מאיר בראיו, id est, *illuminans aspectu suo, quia ignes suo vultu quasi lucem jaculatur*: ראיו כראי, id est *visus ejus sicuti speculum*: מרהה מראיו ראי יראה, id est *projiciens ex oculis suis fulgorem timoris.* Quæ omnia hac paraphrasi continentur, ut sequitur:

		Leo.
אריה		
הראי בראי יראה		*Incutiens visu suo formidinem.*
מאיר בראיו	id est,	*Luce oculorum suorum illustrat videntes se.*
ראיו כראי		*Visus ejus sicut speculum.*
מרה מראיו ראו יראה		*Projiciens ex eo aspectum horroris.*

		Canis.
כלב		
מכל חיות לב לך		*Præ omnibus animantibus cor tibi*, vel etiam, *tibi animus.*
כל־כלב כלב	id est,	*Canis idem ac cor & animus*, id est, *natura illius est, esse robustum, generosum, mobilem, vivacem, & cordialem.*

Legi-

C.VIII.

כלב לך } id est, { Legitur recto, & retrogrado ordine, *Sect.* I. & ſignificat idem, ac ſi dixiſſet Adam: *eſt quaſi intellectus tibi.* לב enim nunc *cor*, nunc *animum*, modò *intellectum* ſonat.

שור — Bos.

שור שרה בראשו
אשר שר הראש (בעל קרנים) } id est, { *Bos dominatur capite ſuo.* *Qui eſt princeps capitis*, cornibus enim, & capite præ cæteris animalibus eminet.

אדם — Homo.

אדם א׳ אדם דם א מר א׳ מאר א׳ ומאר מה

איש — Homo vir.

איש אש י׳ שאש ישא ו׳י אשה :

Homo[1] *ignis*[2], ſive virtus DEI, *cùm ceciderit*[3], *elevabitur*[4], *&* DEUS[5] *virtus*[6] & fortitudo ejus.

Atque ut ad nomen *Adami* revertamur, ſecundum alios ſignificat id quoque rationalem æſtimationem, vel aſſimilationem rerum, quæ habentur per diſcurſum: eſt enim אר *ratio*, vel *rationalis*, דם verò *æſtimatio*, vel *aſſimilatio*; omnis enim actus judicii humani, vel eſt de aliqua quidditate rei, vel ſimilitudine ejus, nam ut rectè *Alabaſtrus* oſtendit, eſt in Græco quoque ἄνθρωπος, quaſi ἀναθρέοπος, id eſt, *conſiderans cum ratione*, vel, *quomodo ſe res habeat*; nam ſub ratione tam cauſa rei, quàm ſimilitudo ejus comprehenditur. Sic ergò omnia animalia adduxit DEUS ad hominem, id eſt, *rationabiliter judicantem*, & quicquid hic prædicavit de re qualibet, hoc eſt nomen ejus, vel definitio; שם enim ſignificat *& nomen*, & *poſitionem*, & *definitionem.* ויקרא הארם שם אשתו חוה כי הוא היתה אם כל חי: *Et vocavit Adam nomen uxoris ſuæ* חוה *Heva, quia ipſa eſt mater omnium viventium.* Sicut ארם *Adam* vocem idem ſignificare diximus, ac *generalem æſtimationem rei per diſcurſum*, ita חוה *Heva*, nihil aliud eſt quàm *ſignificatio, enunciatio, propoſitio*: וה enim eſt idem ac *indeterminata* הו verò *prædicatio & indicatio rei.* Hinc *Heva* mater omnium viventium dicitur, quia quicquid ab intellectu per aſſenſum producitur, fit neceſſariò per propoſitionem aliquam; nihil enim perfectum ab intellectu generatur, niſi per aſſenſum vel tacitum, vel expreſſum enuncietur. Quicquid autem veriſimile videtur eſſe intellectui, & per aſſenſum enunciatur, dicitur myſticè vivere. Itaque ſicuti propoſitio indefinitè ſumpta continet in ſe omnes propoſitionum modos determinabiles, ſic *Heva* fuit mater omnium viventium. Vides igitur, quomodo nomina *Hebraïca* non tantùm varios ſenſus ſecundùm literas acceptos, ſed & parabolicos, allegoricoſque includat. Infinita hujus generis hîc adducere poſſem, verùm ut & Lectori inveniendi materiam relinquamus, hîc plerorumque animalium nomina varia metatheſeos combinatione reſoluta proponere voluimus, ut & methodum reſolutionis diſcat curioſus Lector, & ſimul ex nominibus varios ſenſus, dictorum animalium naturis congruos, elicere poſſit.

Com-

Combinationes ſenſuum, qui ſub nominibus animalium latent.

Combinationes Nominum animalium 3 literarum.

שור *Bos.*	תיש *Hircus.*	פיל *Elephas.*	נשר *Aquila.*	איל *Servus.*	זמר *Pardus.*	
שרו *domino ſuo*	תשי	פלי	נרש	אלי	זרם	
ושר *ſolutus*	ישת	ילף	שרן	ילא	מרז	Omnia hæc nomina in 6 ſpatiis contenta ſignificativa ſunt.
ורש *operatur*	יתש	יפל	שנר	יאל	מזר	
רוש *vertice*	שית	לפי	רשן	לאי	רזם	
רשו *capitis ſui* & ſic de cæteris.	שתי	ליף	רנש	ליא	רמז	

חגב *Locuſta.*	עגל *Vitulus.*	ראם *Monoceros.*	דוב *Urſa.*	גמל *Camelus.*	
חבג	עלג	רמא	דבו	גלם	
גחב	גלע	אמר	ובד	מלג	Omnia ſignificativa.
גבח	געל	ארם	ודב	מגל	
בחג	לעג	מרא	בדו	לגם	
בגח	לגע	מאר	בוד	למג	

Nomina 4 literarum, animantibus impoſita ab *Adamo*.

Combinat. nomin. 4 literarum.

Combinationes nominis אריה, id eſt, *Leonis.* — Combinationes nominis חמור, id eſt, *Aſini.* — Combinationes nominis חזיר, id eſt, *Porci.* — Combinationes nominis חסידה, id eſt, *Ciconiæ.* — Combinationes nominis עקרב, id eſt, *Scorpionis.*

אריה *Leo.*	חמור *Aſinus.*	חזיר *Sus.*	חסידה *Ciconia.*	עקרב *Scorpius.*	
ארהי	חמרו	חזרי	חסהדי	עקבר	
אירה	חורם	הרזי	חדיהס	ערבק	Omnia ſignificativa.
איהר	חומר	הריז	חדסהי	ערקב	
אהרי	הרמו	חירז	חידסה	עבקר	
אהיר	חרום	חיזר	חיסדה	עברק	
ראיה	מורח	זריח	סדיחה	קברע	
ראהי	מוחר	זרחי	סדיהח	קבער	
ריאה	מחרו	זירח	סידחה	קרעב	
ריהא	מחור	זיחר	סידהח	קרבע	
רהיא	מרוח	זחיר	סחידה	קעבר	
רהאי	מרחו	זחרי	סחדיה	קערב	
יראה	וחמר	יזרח	יסחדה	ברקע	
ירהא	וחרם	יזחר	יסדחה	ברעק	
יארה	ומחר	יחרז	יחדסה	בערק	
יאהר	ומרח	יחזר	יחסדה	בעקר	
יהאר	ורחם	ירחז	ידחהס	בקרע	
יהרא	ורמח	ירזח	ידסחה	בקער	
הריא	רחמו	רחיז	דסחיה	רבקע	
הראי	רחום	רחזי	דחסיה	רבעק	
הארי	רמוח	רזיח	דחיסה	רעקב	
האיר	רמחו	רזחי	דסיחה	רעבק	
הירא	רוחם	ריזח	דיחסה	רקבע	
היאר	רומח	ריחז	דיסהח	רקעב	

Atque

C. VIII. Atque hæc ſunt paradigmata metatheſeos nominum quorundam animalium, quæ curioſo lectori proponenda duximus, ut artificium cabalicum videret; ut cùm literæ nominis alicujus quomodocunque tranſpoſitæ ſignificationem ſuam ſortiantur, quàm multa & magna, cùm circa nomina, tùm circa integros ſenſus, erui poſſint, ex hoc veluti ex ungue leonem intelligeret. Significationem ſingulorum nominum datâ operâ non poſuimus, ut lectori aliquid ad inveniendum relinqueremus; ut lector quoque videret, quanta ſub *Hebraïcis* nominibus vis lateat, & quàm varia, & multiplex ſignificatio, ut proinde hîc quoque quædam nomina propria, unà cum myſtica ſignificatione eorundem explicanda cenſuimus. In Geneſi ita legitur de nomine *Seth*: *Et* Adam *cognovit uxorem ſuam, & peperit filium, & vocavit nomen ejus* שת, *quia poſuit mihi* DEUS *aliud ſemen pro* Abel, *quem occidit* Kain. Nomen שת derivatur à verbo שוא, id eſt *deſcendit*; ſignificat quoque שת *plantam*, & *ponere*, & (pro) את & תש retrogradè, *revellere, diſſolvere*, & שות *ſchavat*, *æquale* ſignificat, ita ut combinatio metatheſeos hujus nominis totam hanc ſub ſe reducat ſententiam.

Sect. I.

שתי[1] יה[2] שית[3] שת[4] תש[5] ש[6] תשה[7] שות[8]:

Poſuit[1] *mihi* DEUS[2] *aliam*[3] *plantationem*[4] pro Abel[5], *quem*[6] *evulſit*[7] Kain[8].

Hoc loco accipimus תש pro *Abel*; eſt enim *Toſch* idem quod *evulſor*, cujuſmodi *Abelem* fuiſſe, nomen ejus oſtendit; ſiquidem DEO intentus novit omnium rerum, præter DEUM, vanitatem. *Schavat* autem pro *Kain* ſumimus, quia hic umbris, & ſimilitudinibus rerum caducarum, dum venatus eſt verum bonum perdidit; cujus loco *Seth* ſubſtitutus eſt. Vides igitur, quàm in nomine *Seth* pulchrè totus contextus citatus contineatur. Porrò Gen. XVIII. verſ. 6. de nomine *Abraham* ita legitur: ולא יקרא עור את שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך: ומלכים ממך יצאו: ושרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה: *Nec ultra vocabitur nomen tuum* Abram, *ſed diceris* Abraham, *quia patrem multitudinis gentium dedi te, & Reges exient ex te*; Sarai *quoque uxor tua non vocabitur* Sarai, *ſed* Sara *erit nomen ejus*. Nomèn *Abram* ſignificat *patrem excelſum*, *patrem credentium*, cujus nomen variè combinatum, ac cabalico artificio reſolutum, præter innumeros alios ſenſus, hunc ſequentem reddit.

אברהם אברם

ראה חבורא *Reſpexit* DEUS

באברהם *in* Abraham

הוראה בו *& oſtendit in eo*

אב רב ורם *Patre magno & alto*

כבמראה *ſicuti in ſpeculo*

במהרה *quòd brevi* (citò)

יבוא מאור רב *veniet lux magna*

מרום בארת *de excelſo in* Syriam

ברו׳רב ורם ſcilicet *filius ejus magnus, & excelſus*

בר הבורא *filius Creatoris*, ſcilicet Chriſtus

והוא יברהם *& ipſe liberavit eos*, ſcil. filios hominum

ממרא *ab amaritudine* (peccati)

מארב *ab inſidiis* (ſcil. diaboli)

מהרמה *à maledicto.*

באמרת *in fide*

אברהם Abraham.

Anagogicâ quoque tranſlatione ita exponi poteſt ex *Alabaſtro*. Quia ſicuti אב ſignificat *centrum*, & *principium omnis expanſionis*, ſive corporeæ, ſive intellectualis; ſic *Abraham* centrum eſt multitudinis nationum, vel catholica-

C. VIII. rum gentium, quia המון id valet; est enim הם multorum hominum conferta, & totalis denotatio, unde המון quasi אמון, id est fidelis multitudo catholica sub uno complexu apprehensa, quia fuit *Abraham* pater omnium. Et dignum est observatu, quod patriarcha *Abraham* figura fuit non solùm Christi, verùm etiam *Petri* apostolorum principis: sicut enim *Abraham* jussus est à DEO patriam & cognationem relinquere, sic imperavit Christus *Petro*, ut relictis omnibus sequeretur se; & quemadmodùm diu sterilis fuerat *Sara* uxor *Abrahami*, sic etiam ecclesia gentium, quæ *Petro* in conjugium destinabatur, nondum filios pepererat, & veluti nomen *Abrami* mutatum est in *Abraham*, id est, centrum multitudinis catholicæ gentium, sic *Simeoni* indita est appellatio *Cephas*; id est, *cardo expansionis*, sive centrum universæ diffusionis. Significat quoque *Abraham* אב רום scil. *Patrem Romanum*: sicuti enim ei promissum, quod in semine ejus benedicerentur omnes nationes terræ; ita in *Petro*, quod super illum, & sedem suam ædificaretur domus omnium, qui benedictionem in Christo consequerentur. Et quemadmodum *Saræ* ablatum est opprobrium sterilitatis, per nominis mutationem, & interpositionem literæ ה; ita Ecclesiæ dempta est Sect. I. immunditiæ ignominia per crucis interpositæ contactum, quando omnes nationes sub unius lintei velamine ad *Petrum* demissæ sunt, & à DEO sanctificatæ, & pro ecclesia gentilium appellata est ecclesia catholica. Qui Cabalicum artificium propositum penitiùs rimatus fuerit, percipiet quoque in nominibus, יצחק אשמעל, *Ismaël* & *Isaac*, rationem utriusque testamenti, veteris & novi; sub nominibus autem duorum fratrum *Jacob* & *Esau* clarè repræsentatum videbit statum ecclesiæ catholicæ in hoc mundo, & initium triumphantis. Nam quemadmodum synagoga se habuit ad ecclesiam, ut *Ismaël* ad *Isaac*, ita ecclesia præsens ad futuram in consummatione hujus mundi se habet, ut *Esau* ad *Jacob*: ita *Alabast.* Itaque synagoga dicitur habuisse umbram rerum futurarum, non ipsam imaginem: ecclesia habet imaginem, non autem ipsam speciem veritatis, sed sub Christianæ religionis cæremoniis, & totius catholicæ doctrinæ velamento, adhuc reconditur, donec veniat *Jacob*, qui appellatur תם, *simplex* & *perfectus*, qui dicitur apud *Esdram* finis hujus sæculi, & initium sequentis immortalitatis, ut sequitur.

אשמעל *Lex vetus.*
אל שמע שלא *Qui non audivit* DEUM.
במשל אלא *Nisi per umbras & similitudines.*

שחק *Lex nova.*
יה יצחקי *Fecit mihi risum* DEUS, id est, lege gratiæ lætificavit.
יצחקי *Corridebit mecum*, id est, conversabitur DEUS incarnatus.
צחקה *Pura veritas hæc est.*

Pari ratione deprehendemus in ipsis nominibus duodecim filiorum *Jacob*, *Cabalico* resolutis artificio, rationes ipsas, ob quas nomina ipsis imposita, ut sequitur.

C.VIII. Sect. I.

ראובן Reuben.		שמעון Simeon.		לוי Levi.		יהודה Juda.	
ראה ה'	*vidit*	שמע ה'	*audivit*	ילו	*copulabi-*	יה	DEUM
	DEUS		DEUS		*tur*		
בעניי	*humili-*	ששנאח	*quod ex-*	וי	*vir meus*	הודה	*laudo,*
	tatem		*osa*	אלי	*ad me,*		
	meam	אני	*ego,*		*quia pro-*	יה	*Domino*
וראא	*& vir*	ושם לי	*& posuit*		*duxi ei*		
אהבני	*diliget*		*mihi*	לבי	*filios.*	אודה	*confite-*
	me.	וזה	*etiam*				*bor.*
			hunc.				
דן Dan.		נפתלי Nephtali.		גד Gad.		אשר Aser.	
דני	*judicavit*	יה	*luctata*	בגד בא	*feliciter*	אשרי	*Beata*
	me		*sum*		*venit*		*ego,*
יה	DEUS	נפתלתי	*contendi-*			שאשריני	*quia*
ויעני	*& exau-*		*que*	גידו	*opera*		*beatam*
	divit	בנפתלי	*cum*		*ejus*		*me di-*
בעני	*in*		*æmula,*				*cent*
	afflictio-	ונפתלתי	*& præ-*	גדי	*victrix*		
	ne mea,		*valui.*		*ego*	אשרורת	*mulieres.*
ויתן לי	*& dedit*			בגדי	*in sorore*		
	mihi				*mea.*		
בן	*filium.*						
ישכר Issachar.		זבלון Zabulon.		יוסף Joseph.		בנימין Benjamin.	
ישש	*dedit*	בזה לון	*in hac lite*	אספו	*abstulit*	בן	*filius*
	mihi				*mihi*	ימין	*dexteræ*
ה'	DEUS	יזבלני	*manebit*	ה'	DEUS		
שכרי	*mercedem*		*mecum*			בני	*filius*
	meam	מליני	*vir meus*	ספת	*defectum*		*meus*
שש	*quia dedi*			יספי	*addat*	מיי"	*à Domi-*
	ego	יכל	*quia pro-*		*mihi*		*no.*
שכרי	*ancillam*		*duxi*	יה	DEUS		
	meam	לו ו'	*ei sex*	מוסף	*addens*		
אישי	*viro*				*alium*		
	meo.	בנים	*filios.*	יוסף	*Joseph.*		

Hæc ferè ex *Alabastro*. Multa hoc loco similia adducere possemus, verùm quia de illis in Cabala *Hebræorum* fusè tractavimus, hîc iis diutiùs inhærere noluimus. Sufficiat hoc loco, quod nobis propositum erat, demonstrasse, in nulla aliarum linguarum præterquàm in *Hebræa*, nomina rebus perfectè convenire, & literis eorum quomodolibet transpositis accepta, sensus suos rei, quam denotant, convenientes aperire; quod sane si ullum aliud, ingens tum antiquitatis, tum præstantiæ dictæ linguæ argumentum est.

CAPUT IX.

De literis Coptitarum *mysticis, quorum lingua est una ex linguis primigeniis.*

HAbent *Coptitæ* in universum literas XXXII. quarum figuras, nomina, potestates, in fronte hujus operis præfixas contemplare, atque hisce alphabetum suum conflant, quod quidem cum veterum *Ægyptiorum* alphabeto idem, si paucas literas dempseris, esse in *Prodromo* ostensum est. Quemadmodum verò prisci *Hebræi* alphabetum suum disponere solebant, ut ipsæ literæ, sua mysticâ constarent significatione, & elementa literarum, rerum omnium ostenderent elementa, uti in *Hebræorum Cabala* fusè explanavit *Oedipus*, ita *Ægyptii* veteres degeneres cæteroquin à vera *Hebræorum* propagine, proavorum tamen, unde descenderant, veluti simiæ, eo suas literas ordine disposuerunt, ut literarum, characterumque figuræ diversæ quidem essent, significatio autem cum *Hebræis* in omnibus esset arcanorum prorsus analoga. Hosce veteres mystagogos secuti sunt posteriores *Coptitæ*, qui retento alphabeto veterum parallelâ quadam ratione multa sanè, quæ sacrosanctæ fidei nostræ mysteria concernunt, sub hujusmodi literarum figuris, numeris, & mysticis significationibus ita abdiderunt, ut hoc ipso priscam illam hierophanticam sapientiam in omnibus se affectasse innuerint, quod & magnus ille *Dionysius Areopagita*, *in mysticis suis libris de Divin. nom. cap.* 9. hisce & similibus verbis passim indicat: Mentem scilicet respondere capiti, opinionem cervici, pectori animum, cupiditatem ventri, crura verò & pedes naturam denotare. Quæ omnia ex mente *Ægyptiorum* hierophantarum dicta in *Oedipo Tract. de hieroglyphicis partium humani corporis symbolis* fusè ostendimus.

Quid aliud baculus ille Tauticus S. *Antonii* Ægyptii manibus in similitudinem T literæ efformatus denotat, nisi ansatam illam *Serapidis* crucem, salutis normam, rectitudinis symbolum, & futuræ veluti vitæ mysticam tesseram, de quibus *Prodromum* fusius tractantem consule.

Siquidem characteres mysticos veterum, cum primi illi Ægypt. Patres insigni rerum divinarum notitia instructi considerantes magnam cum nostris fidei mysteriis affinitatem habere deprehenderent, eos in usum quoque sacris suis studiis, quibus unicè incumbebant, transtulisse. Epistolæ quædam S. *Pachomii* & *Theodori* ejus discipuli, quorum meminit *Gennadius* Massiliensis scriptor pervetustus, ad diversa *Ægypti* monasteria exaratæ, quas non ita pridem detectas, pro suo erga Rempublicam literariam affectu, mecum communicavit insignis ille *Lucas Holstenius* philologus clarissimus: in quibus veterum scribendi rationem prorsus observare videtur, dum nunc latentis arcana divinitatis, nunc occultum animorum cum DEO nexum, nunc vitæ sanctè, beatèque instituendæ rationem abstrusissimis sanè metaphoris, parabolisque intricatissimis, nunc ex forma, & figura literarum, jam ex numeris sub eo latentibus, subinde ex ipsa literarum significatione desumptis, ita appositè describit, ut *Ægyptiorum* hierophantam, seu *Pythagoram* quendam Samium, sua eructantem symbola te legere diceres. Meminit hujus arcanæ scribendi rationis S. *Cyrillus in quadam epist. ad S. Leonem Papam*, & *Sozomenus libro* 3. *hist. Eccles. c.* 23. ubi ait in tabula *Pachomii*, quam ab angelo accepisse fertur, scriptum

Monachi Ægyptii *sequebantur hieroglyphicam doctrinam veterum* Ægyptiorum.

Cap.IX. ptum fuiſſe: Totum conventum in 24. claſſes juſſu angeli diſtinctum eſſe, & ſingulas claſſes ſingulis literis græcis vocatas, juſſiſſe quoque, ut v. g. ſimpliciores vocarentur α vel ι, vafri autem ſeu verſipelles ζ vel ξ, ut alii aliarum literarum notis appellarentur, prout forma literæ rationem vitæ claſſis cujuſvis aptè videretur exprimere. In vita S. Pachomii ita legitur. *Præceptum quoque erat, ut juxta numerum elementorum, & græcarum literarum, viginti quatuor monachorum turmæ conſtituerentur, ita ut ſingulis turmis imponerentur ſingularum nomina literarum, id eſt ab α, & deinceps uſque ad ω, ut cùm interrogaret quis Archimandritam de aliquo, in multitudine tanta facili reſponſione cognoſceret v. g. cum diceret qualis eſſet α, vel ζ, & rurſus λ, vel σ, proprio quodam ſigno nominis literæ, uniuſcuiuſque turmæ mores exprimeret, ſimplicioribus, & innocentioribus α, ι. nomen imponens, difficilioribus autem ξ competenter accommodans, ita ut pro modo converſationis, & præcepti, ſingulis turmis, literarum elementa concinnarent, ſolis ſpiritualibus hæc ipſa quæ ſignificarentur ſcire valentibus.* Verùm ut lector aliquod ſaltem hujus reconditæ ſcriptionis, ejuſque ſolutionis ſpecimen videat, viſum fuit hîc unicum tantùm paradigma proponere: quod ex prima S. *Pachomii epiſtola* decerpſimus, ſic enim in quadam epiſtola ad *Cornelium* Archimandritam monaſterii *Mochanzæ* ſcribit Pachomius. *Fac opus Jauda. Pone Delda ante oculos tuos, ut benè ſit animæ tuæ. Cane κω, ne forte ſæculum tibi cantet ιω. Ne obliviſcaris Kalendarum* &c. Numquid Kalendæ ſunt Paſcha? & ſic de aliis, quæ nos ſubſidio linguæ *Coptæ* ita interpretamur.

Specimen Aſceticæ diſciplinæ ab Ægypti monachis Hieromyſtarum ad modum accommodatum.

Alleg. I. Fac opus Jauda.

Expoſitio Allegoriæ.

Dum igitur in epiſtolis ſuis dicit Abbas Pachomius *Opus fac Jaudæ*, vir ſanctus nihil aliud intelligit, niſi quod ei, qui ad eminentem vitæ religioſæ ſtatum vocatus eſt, omnia in ſimplicitate, & ſinceritate, cum intentione recta ſine ullo ad proprium commodum, utilitatemque reſpectu peragenda ſint. Quod enim μόνας inter numeros, id Jota inter literas Ægyptiacas, è qua, veluti omnium minima, cæteræ omnes literæ componuntur, ita ſincera & recta intentio humiliſque coram DEO converſatio, cæterarum actionum, operationumque altiſſimarum in ſpirituali ædificio adhibendarum primum veluti fundamentum eſt, cætera omnia componens. Unde non immeritò pueris id ſanctus vir applicabat, qui cum impolluti ab hoc ſæculo, nihil adhuc ex falſis mundanarum rerum illecebris guſtaverint, puro naturæ inſtinctu, ſine ullo dolo, fuco, ac præpoſteræ intentionis verſutia peragere ſolent, cùm præterea Jota lingua Ægyptiaca, nihil aliud, quam parvulum denotet, an non appoſitè ad illud cœleſtis magiſtri, epiphonema, *niſi efficiamini ut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum*, alludit? Atque hoc primum eſt, quod tamen fuſius aliis enodandum relinquo. Sect. I.

Jauda ſeu Jota.

Cum porro in eadem epiſtola dicit *pone* Δ *ante oculos tuos, ut bene ſit animæ tuæ*, nihil aliud denotare videtur, niſi perfectam divinarum virtutum imitationem, juxta illud: *Eſtote perfecti, ſicuti pater veſter cœleſtis perfectus eſt*, quod fit per unionem illam, conformitatemque intellectus, voluntatiſque noſtræ cum divina. Cùm enim Platone teſte Δ figurarum omnium prima ſit, quod reliquas omnes figuras, id eſt, omnium entium perfectiones, quæ ſunt veluti numeri quidam, & figuræ, componat, & in quam omnes reſolvantur, certè ſumma ratione à priſcis patribus id pro divinæ eſſentiæ ſymbolo, divinarumque perfectionum emanationumque archetypo aſſumptum fuit, uti fuſiùs in noſtra *Geometria hieroglyphica* oſtendimus.

Alleg. 2. Pone Δ ante oculos tuos, ut bene ſit animæ tuæ.

Δ igitur ante oculos ponendum est, id est, divinarum perfectionum speculum, & juxta id reliquæ omnes operationes ordinandæ, ut benè sit animæ, ut nimirum per continuam ejus contemplationem mereantur fieri conformes imaginis filii sui. Siquidem nihil dignius esse potest, quàm ut homo conditoris sui sit imitator, & secundum modum propriæ facultatis executor: ut pulchre demonstrat Angelicus Doctor opusc. 65.

Alleg. 3. Canendum κω *quid significet?*

Cum porrò sinceris DEI servis corruptibilis carnis pondere pressis nec dum ad stabilem illam æternæ beatitudinis, perfectæque unionis cum DEO connexionem ascendere liceat, hinc canendum κω suadet, ne sæculum impudentissimum ιω ipsis canat, est autem κω in lingua Ægyptiaca nihil aliud nisi vox lugentis, sicuti *Ioh* vox intensè gaudentis, dum per continuos gemitus, & lachrymas ad dilecti præsentiam, & intuitivam fruitionem aspirant, dum omnia hujus mundi arbitrantur ut stercora, dummodo Christum lucrifaciant, iuxta illud cœlestis magistri. *Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum, sed tristitia vestra convertetur in gaudium*, videlicet ubi post ærumnosam hujus vitæ usuram veræ, & æternæ beatitudinis centrum fueritis consecuti.

Kalendæ.

Per *Kalendas* intelligit vocationem ad statum religiosum ex sæculari conversatione: dicebatur autem *Kalenda*, eò quod *Kalendis* mensium, sive prima die uniuscujusque mensis memoria hujus tam insignis beneficii celebraretur, quam consuetudinem adhuc in Ægyptiacis monasteriis vigere audio, vocatque T, eò quod hujusmodi vocatio, salutis, quam T notat, pignus quoddam, & signaculum sit, quo filii DEI, & commensales Christi distinguerentur à filiis tenebrarum mundi hujus. Per H *heta* autem Pascha illud intelligit, quo in regno cœlorum amici DEI edent, & bibent super mensam Christi, replebunturque ab ubertate domus DEI, & torrente voluptatis potabuntur, videlicet in beatissimis illis æternitatis atriis.

Atque hæc sunt, quæ breviter lectori circa mysticas literas S. *Pachomii* indicare volui, certè ipsa genuina verba libenter hoc loco apponerem. Verùm cum plura eæ præsupponant ad mysticum alphabetum, characterumque arcanorum rationes spectantia, quam ut hoc loco, ubi quantum fieri potest succincti esse conamur, pro temporis angustia tractari queant, ne res ex se, & sua natura obscuras coactâ quâdam brevitate majori caligine involveremus, ea consultius Oedipo illi nostro fido ænigmatum interpreti reservare visum est, ubi absconditos harum epistolarum thesauros DEI gratia non integrè eruturos confidimus.

Linguæ Coptæ *origo.*

De literis igitur nunc ad ipsam linguam *Coptitarum* transeamus, de cujus etymo cum satis superque in *Prodromo* tractatum sit, id tantùm breviter hoc loco discutiendum restat. Utrum lingua Græca ab ipsis *Ægyptiis* processerit, utrum non? Certe literas ab *Ægyptiis* primum per *Cadmum* ad *Græcos* translatas, ex *Herodoto* in *Terpsichore* & *Timone* patet, unde & consensus ille vetustissimus totius *Græciæ* satis convincit literas à *Cadmo Græcos* accepisse, neque causa est, cur rem tam manifestam, aut negemus, aut *Tzetzæ* neganti assentiamur, qui duplici argumento probare nititur, *Græcos* ante *Cadmum* literas habuisse priores, quod oraculum redditum fuerit *Cadmo*. Altero argumento, quod *Bellerophon* antiquior *Cadmo* scriptas tabellas de sua cæde attulit, utrumque argumentum futile est, & à Poëtis utrumque fictum.

Quare Cadmææ literæ vocatæ, si *Cadmo* auctori acceptæ non referuntur? Et si *Cadmus* auctor est, aut saltem primus doctor, & index earum in *Græcia*, quo-

Cap. IX. quomodo ante *Cadmum* literas habuere *Græci*, cùm vetuſtiores nuſquam repertæ ſint in veterum monumentis, quam ea, quæ καδμεῖα γράμματα vocabantur, quibus omnibus ſubſcribit *Clemens Alexandrinus libr.* I. *Strom.* Unde etiam *Herodotus* ſcribit litteras fuiſſe vocatas *Phœnicias*: fuiſſe autem *Cadmum* & *Phœnicem Ægyptios S. Hieronymus* teſtatur temporibus videlicet *Joſue, Cadmum*, una cum fratre *Phœnice Thebis Ægyptiorum*, unde oriundi erant, in *Syriam* profectum fuiſſe, ut veriſimile ſit tempore *Othonielis* è *Phœnicia* in *Græciam* veniſſe, atque ibi in memoriam *Thebarum* Ægyptiarum, *Thebas* Bœotias condidiſſe, relicta fratri *Phœnici Phœnicia*, à quo & nomen obtinuit. *Ægyptii* autem viri literas alias, quàm quas à puero in Ægypto didicerant tradere non potuere. *Cadmum* igitur fuiſſe primum illum, qui *Græcos* literis Ægyptiis perfectè imbuit, nulli dubium eſſe debet. Fuiſſe autem ante *Cadmum* ſemen quoddam, ſeu rudimentum aliquod harum literarum, non tamen à *Palamede*, aut *Bellerophonte*, ut multi perperam conjiciunt, ſed à primo *Athenienſium* Rege *Cecrope* jactum (unde fabula poſtea emerſerit literas *Græcos* habuiſſe ante *Cadmum*) veriſimile eſt, ſiquidem *Cecrops* & ipſe Ægyptius, *Cadmo* uno ferè ſæculo antiquior & *Moyſi*, teſte *Euſebio*, σύγχρονος, ideo *Tzetza* teſte διφυὴς dictus fuit, quod Græcam & Ægyptiacam linguam ex æquo calleret, hunc etiam βουλατρείαν ex *Ægypto* in *Græciam*, una cum aliis ceremoniis tranſtuliſſe, auctor eſt *Pauſanias*, de quo & Tzetzes ita canit.

Quo tempore Cadmææ literæ græcis traditæ ſint.

Primus omnium in Attica Cecrops *Rex, & primus qui vocatur* διφυὴς, *eò quod magnitudinem virorum duorum in longum haberet, & quod* Græcæ, *&* Ægyptiacæ *linguæ peritus eſſet.*

Cecrops τείλωσος *& altitudo ejus.*

Literas igitur *Græcas* ab *Ægyptiis* primùm profectas, ex dictis patet, de quibus in Oedipo fuſiſſime. Utrum autem lingua *Græca* quoque ab *Ægyptia* proceſſerit, meritò quiſpiam dubitare poſſet, affirmativam in *Prodromo capite* 4 aſſerueram. Verùm quotidiana experientia inſtructior tandem comperi, linguam Ægyptiacam ex matribus unam αὐτογλωνῆ, cùm nulla alia affinitatem, quantum quidem ex idiotiſmo, conjugatione, & inclinatione nominum colligere licuit, habere, neque nos movere debent vocabula ἑλληνισμὸν redolentia, voceſque Græcanicæ paſſim in lexico occurrentes. Siquidem hujuſmodi vocum cum Copticis vocabulis commiſtionem primum *Alexandri Magni*, & reliquorum ex *Ptolemaica* ſtirpe prodeuntium *Regum Ægypto* potiuntium temporibus, ex frequenti, quod ipſis cum Græcis ultrò, citroque commeantibus trecentorum & amplius annorum ſpatio intercedebat commercio contigiſſe, in *Oedipo* fusè docemus, & *Coptitæ* circa id à me conſulti id ipſum affirmant.

Sect. I.

Lingua Copta, *exceptis literis nullam alioquin cum* Græca *affinitatem habent.*

Non itaque verba mea in *Prodromo Copto* hoc ſenſu intelligi velim, quaſi aſſeram, *Græcam* linguam ad *Ægyptiam* eâ ſe ratione habere, ut *Chaldæa*. v. g. lingua ad *Hebræam*, aut *Italica* ad *Latinam*, ſicuti quidam opinati ſunt, quarum hanc *Latinæ*, illam *Hebraïcæ* linguæ filiam eſſe, nemo niſi dictarum linguarum imperitus inficiabitur: non enim ſentio *Græcam* ab *Ægyptia* originem ſuam immediatè traxiſſe, multò minus *Græcam* linguam, *Ægyptiam* corruptam dicendam arbitror. Sed totam ſimilitudinem utriuſque ad invicem ex vocum commiſtione, ut dixi contigiſſe, is noverit, qui unam cum altera ἀκριβεστέρως contulerit. Poſſunt enim aliquæ linguæ iiſdem vocibus alteri linguæ applicatis uti, etiamſi ipſæ quoad ſubſtantiam toto, ut aiunt, cœlo diſcrepent: ita *Germanica* multas voces *Latinas, Italicas, Gallicas* ſuis interſerit. *Latina* quoque *Græca* vocabula libens ſuſcipit,

Cap.IX. cipit, cum tamen utraque diversissima sit ab iis linguis, à quibus mutuatur, quæ fusiùs alibi tractata reperies. Quin & lingua *Copta* non *Græcis* tantum vocabulis, sed & *Latinis*, & *Arabicis*, *Hebraïcis*, *Samaritanisque*, ex vicinarum, ut reor, nationum consortio utitur, quæ omnia Lexicon hoc nostrum per sequentia paradigmata declarat.

Ab Hebræis *mutuatæ hæ* Coptæ *voces.*

חמר	*Ghomer.*	ⲡⲓⲕⲟⲙⲟⲣ
שקל	*Siclus.*	ⲥⲉⲕⲗⲟⲥ
כר	*Corus,*	ⲡⲓⲕⲟⲣⲟⲥ
כור	*Regio.*	ⲭⲱⲣⲁ
תימן	*Auster.*	ⲧⲉⲓⲙⲁⲛ

A Samaritanis *hæ mutuo acceptæ.*

[illegible]	*Creavit.*	ⲧⲁⲇⲙⲉⲝ
[illegible]	*Nablum.*	ⲛⲁⲃⲗⲁ
[illegible]	*Libra.*	ⲗⲩⲧⲣⲁ
[illegible]	*Bathus.*	ⲡⲓⲃⲁⲧⲟⲥ

A Latinis *sequentes.*

ⲡⲓⲇⲟⲩⲝ	*Dux.*
ⲡⲓⲡⲣⲉⲧⲱⲣⲓⲟⲛ	*Prætorium.*
ⲡⲓⲕⲟⲩⲣⲁⲧⲱⲣ	*Procurator.*
ϯⲕⲉⲗⲗⲏ	*Cella.*
ⲕⲁⲥⲧⲣⲟⲛ	*Castrum.*
ⲡⲓⲥⲕⲁⲗⲗⲁ	*Scala.*
ⲡⲓⲧⲟⲙⲟⲥ	*Tomus.*
ⲡⲓⲭⲁⲣⲧⲟⲥ	*Charta.*
ⲉⲣⲅⲁⲛⲇⲁⲣⲁ	*Centenarius.*
ⲟⲩⲕⲁⲣⲑⲁⲗⲗⲟⲥ	*Cartallus.*
ⲧⲁⲃⲟⲟ	*Pavo.*
ⲡⲓⲧⲟⲙⲁⲣⲓⲟⲛ	*Codex rationum.*

Et sic de cæteris quam plurimis, quæ in hoc opere passim occurrerunt, statuendum est. Manet igitur, linguam *Ægyptiam* excepto charactere toto cœlo à *Græca* diversam esse. Restat hoc Sect. I. loco dilucidandum, quomodo hæc lingua apud solos *Coptitas* manserit, contigit id eâ, quæ sequitur, relatione *Coptitarum.* Linguam *Coptam* videlicet maximè floruisse tempore *Sestris*, id est *Sesostris* Regis *Ægypti*, eam verò declinasse in occasum post *Cambysis*, uti in universam *Ægyptum* sibi subjugatam, ita & in antiquitatum, literarumque monumenta sævientis tyrannidem, atque hanc fuisse primam cladem. Altera clades, quæ ab hominum memoria eam pænè abolevit, fuit *Græcorum* in *Ægyptios* imperium, nobilissimæque bibliothecæ *Alexandrinæ* per incendium omnibus sæculis deplorandum interitus, quo præstantissimorum lingua *Copta* conscriptorum codicum, innumera perierunt exemplaria, nec quicquam remansit deinde, nisi paucula inter sacerdotes, & patriorum rituum sectatores quædam veluti assumenta ex tam celebri naufragio relicta. Deficientibus verò paulatim sacerdotibus, ritibusque *Ægyptiis*, ita quoque hæc lingua paulatim defecit, ut vix ejusdem vestigium amplius superesse videretur, donec post salutiferum Christi adventum gentiles *Ægyptii* luce sacri euangelii illustrati, relictas veluti tabulas, patriæ inquam linguæ fragmenta colligentes, ut potuerunt in integrum, ne lingua primæva, ac tot, tantisque sapientiæ notis insignita prorsus pessum iret, restituere conati sunt, quam & in album doctrinalium idiomatum referentes, ea in sacris ecclesiasticisque codicibus conscribendis imposterum usi sunt. Cur verò solam *Coptam*, non *Arabicam*, aut *Græcam* in sacrorum usum reservaverint, causa fuit, partim summa erga patrium idioma affectio partim ut hac lingua nativa ecclesia Ægyptiaca à cæteris ecclesiis Orientalium veluti notâ quâdam distingueretur, neve Christianæ fidei mysteria, ab infidelibus contaminaren-

*Cap.*IX. narentur, ea ſub lingua propria conſultò abdere viſum fuit. Quod & Syros Maronitas in hunc diem charactere ſuo *Karſuni* facere notius eſt, quam dici debeat. Porrò utrum hodiernâ die priſcorum adhuc codices, veteri hac lingua de profana literatura tractantes ſuperſint, meritò quiſpiam dubitare poſſet, certè uti nulla res me tam dubium perplexumque tenuit, quam hoc ipſum, ita nihil majori quoque curâ, & diligentia inquiſiviſſe me memini, quo æſtuantis ingenii fluctuatione id tandem conſecutus videor, ut curioſo lectori aliquid jam certi me adferre poſſe confidam. Nam hujuſmodi veterum vetere linguâ conſcriptorum codicum exemplaria in *Ægypto* adhuc ſupereſſe, præterquam quod frequenti cum *Ægyptiis* commercio mihi innotuerit, vel ipſa Scala magna ſat ſuperque teſtatur, in quo omnium rerum ad Theologiam, Medicinam, Phyſicam, Metaphyſicam, aliarumque artium, ac ſcientiarum profeſſionem ſpectantes nomenclaturæ ſcitiſſime uti proponuntur, ita eos non ab *Coptitis* excogitatas, ſed ex ipſis veterum auctorum authographis excerptas certius eſt, quàm dici debeat. Quin & catalogus paucorum quorundam, una cum catalogo patriarcharum, è celebrioribus *Ægypti* potiſſimum ex *Medraſe Cayri* Bibliophylacio, extractus, & *Romam* à *Peireſcio* ante 7 circiter annos tranſmiſſus ſufficienter declarat. Verùm ut curioſis antiquitatum ſtudioſis aliquam ad inacceſſos hujuſmodi librorum theſauros inquirendos occaſionem præberem, eorum titulos à me è *Copto* traductos in *Prodromo Copto* conſideret. Auctorum ut plerumque in Orientalium monumentis fieri conſuevit (eſt enim proprium *Coptitarum* prophanorum auctorum nomina ſilere) nomina non inveni adjuncta, ſed librorum titulos tantùm, ut de quibus ſinguli tractant, lectori innoteſceret, excerptos, quos citato loco vide. Jam *Copticum* alphabetum, commune & myſticum deſcribamus. *Sect.* I.

Primæva literarum Ægyptiarum fabrica, & inſtitutio facta à Tauto *ſive* Mercurio Triſmegiſto.

	Character Zoographus.	*Figura literarum vulgaris.*	*Græcorum ad eas affinitas.*
I.		ⲁ ⲁⲅⲁⲑⲟⲥ ⲇⲉⲙⲱⲛ *dicitur, id eſt,* Bonus Dæmon.	A
II.		ⲅ ⲅⲁⲙⲙⲁⲧ *dicitur, id eſt,* Norma.	Γ
III.		ⲇ ⲇⲁⲗⲧⲧⲓ *dicitur, id eſt,* Bonus ager.	Δ

IV.		Υ Processus inferiorum ad superiora symbolum est.	Υ
V.		Ο ⲟⲫϯ *dicitur, id est* Mundi Dominus.	Ο
VI.		λ ⲗⲁⲃⲇⲁ *dicitur,* Processus superiorum ad inferiora.	Λ
VII.		Χ Processus animæ mundi ἄνω ϗ κάτω.	Χ
VIII. IX.		C Lunæ symbolum. □ ⲱ O magnum.	Σ Ω
X.		σ ⲥⲓⲙⲁ *dicitur, id est* Visio.	σ Σ
XI.		B ⲃⲁⲙⲟⲩⲛ *dicitur, id est,* Fœcunditas.	B βαῦ
XII.		ζ ⲍⲉⲟⲩⲧⲁ *dicitur, id est,* Vita.	Z
XIII.		ⲑ ⲑⲁⲟⲩϯ *dicitur, id est,* Litera Thoth.	Θ ⊙ Thita.

XIV.

XIV.		ⲫ ⲫⲩⲗⲟ *dicitur, id est,* Amor.	Φ φ
X V.		ⲙ ⲙⲱⲟⲩ Aqua, litera est Κυελολογικὴ τοῦ ὕδατος.	Μ μὶ
XVI.		ⲝ ⲝⲁⲛⲩⲧⲓ *dicitur, id est,* Catena.	Ξ ξὶ
XVII.	N	N Litera, idem est, ac processus rerum elementarium, ἄνω καὶ κάτω, sive vegetabilium processus.	N νὶ
XVIII.	P	P κυελολογικὴ ἅρπαγος Figura desumpta ex harpagone, quo *Osiridis* corpus ex undis extractum.	P ῥῶ
XIX. XX.		ⲟ Sol. ⲥ Luna. Signa κυελολογικά.	O Σ
XXI.	T T †	T Litera *Thoth* sive *Tauti* DEI, *id est* Mercurii. *Thau* Hebræorum.	T

Primus itaque character seu litera, ex divaricatione pedum *Ibidis*, & rostro ejusdem transversim inserto, inventa, Ἀγαθὸς Δαίμων dicebatur, id est, *bonus dæmon*, initialibus literis sub una comprehensis: hic enim præter dictarum vocum capitales, ut dixi, literas ejus quoque portionis figuram, quam Δ passim sive ⲁⲁⲗⲩⲧⲓ *Copticè*, hoc est, *bonum agrum* vocant, exprimit; atque hujus generis literarum, ut plurimum ex tribus, vel perseæ, vel papyri ramusculis sive thyrsis, in figuram primæ literæ alphabeticæ, quam sic exhibebant, adaptatis compositam in solemnitatibus Comasiarum *Deorum* statutis, ac potissimum *Mercurio* Ἰβιμόρφῳ, ex cujus avis figura inventa erat, præferebatur, quam & Hieralpham vocabant, sed jam singulas alphabeti hieroglyphici literas subjungamus.

A

Cap. IX. Sect. I.

I.

Hic character idem significat, quod Ἀγαθὸς Δαίμων, id est, *bonus genius*, & componitur ex initialibus literis A & Δ. Si enim producitur Δ litera, fiet A, quod in se monogrammaticè continet A & Δ, invenitur autem hæc litera hieroglyphica in omnibus ferè *Ægyptiacis* inscriptionibus, potissimum in *Obelisco Barberino, Lateranensi, Flaminio, Mahutæo, Mediceo*, ut infrà suis locis dicetur, quam & Hieralpham imposterum vocabimus.

II.

Hic character Ægyptiacè ⲅⲁⲙⲙⲁ, id est *Norma*, dicitur, & proprie *gamma* Græcorum literam exprimit, quo quidem hieroglyphicè nihil aliud indicatur, quam symmetria rerum hujus universi; unde mundi sensibilis moderatoris Hori manibus passim insertus spectatur: quemadmodum enim *normâ*, sive *gnomone*, omnia justâ mensurâ & proportione disponuntur in *Architectonicis* operationibus, ita universi genius in mundi sensibilis fabrica, omnibus justam dat proportionem, mensuram, pondus.

III.

Character hic ⲇⲁⲗⲧⲁ dicitur, id est, *bonus ager*, & eam *Ægypti* partem, quam Δέλτα vocant, indicat; quia ea regio præ omnibus aliis *Ægypti* provinciis, tum maximè salubris, tum rerum omnium humano generi necessariarum ferax est, ex *Ibidis* ibidem passim stabulantis incessu inventus: quia verò bonorum omnium ubertas à supremis potentiis influitur in hæc inferiora, aptè eam per pyramidalem, elementum ex divaricatione *Ibidis* pedum inventum, exprimebant.

IV.

Ibis aperturâ rostri, quam instrumentum circini dixerunt, occasionem ipsis præbuit inveniendi literam Y, quo charactere processum inferiorum ad superiora rectè indicabant, à centro nimirum ad circumferentiam; *Ibis* enim dum unâ rostri parte in arena infixa, alterius circumductione nescio quid circulare in arena relinqueret, uti in animalium observandis actionibus studiosissimi, ita & circini instrumentum, & centri ad circumferentiam motus occasionem inde ipsos reperisse, mirum non est.

V.

Character hic ⲟⲫⲧ dicitur, quod Ægyptiacè idem est, ac *Dominus Orbis*, æquivalet *Græcorum* O micron: ex *Ibide* pariter emanavit. *Ibis* siquidem subinde collum ita torquet, ut circulum imitari videatur; quod cùm notarent Ægyptii, à *Mercurio* in *Ibin* transformato, de insigni quopiam mysterio se moneri, superstitiosiùs persuadebant, ac proinde ipsi ⲟⲫⲧ nomen imposuerunt, quod idem est, ac *Mundi Dominus*: alludit ad hoc *Plutarchus lib.* de *Osiride* & *Iside*, dum nomen *Omphis* (verius dices *Ophta*) explicat.

VI. Hæc

Cap.IX.

VI.

Hæc litera *Ægyptiis* ⲗⲁⲃⲇⲁ dicitur, & præcedenti *Sect.* I. opposita est, sicut enim præcedens processum inferiorum ad superiora, ita hæc superiorum ad inferiora processum indicat. Constituitur autem ex divaricatione pedum *Ibidis*, ex qua *Ægyptii* primùm Ægyptiaci cubiti, uti in *Mechanica* diximus, mensuram in arena progressu *Ibidis* impressam invenerunt, quæ suo loco pulchrè ex variis auctoribus probavimus. Invenitur autem passim hoc signum inter hieroglyphica, ut suo loco dicetur, respondetque hæc litera τῷ λάμβδα *Græcorum* & *Coptitarum*.

VII.

Ex binis præcedentibus literis nascitur composita litera decadica, sive veriùs decussis, quâ Ægyptii processum animæ Mundi ἄνω ϗ κάτω expresserunt, ex *Ibidis* gestibus pariter inventa; *Ibis* enim divaricatis pedibus consistens, & aperto rostro, & collo dorso innitente, dum aperto ore crepitat, hanc figuram exprimit. Vide quæ de hoc numerico hieroglyphico fusiùs disseruimus in *Arithmetica hieroglyphica*. Respondet autem hæc litera τῷ χ *Græcorum* aut *Latinorum* X.

VIII.

Bovis caput exprimit hic character, & *Ægyptiis* idem significat ac litera ȣ, quamquam nonnulli quoque hanc literam pro ω vel ȣ accipiant; *Ægpytiorum* tamen sententiæ veriùs standum existimo, cum ad caput *Bovis* cornutum litera ȣ propiùs accedat. Notat autem conjunctionem *Solis* & *Lunæ*, ita quidem, ut caput *Bovis Solem*, cornua verò *Lunam* significent. Verùm cùm de his passim toto hoc opere dictum sit, ad loca propria lectorem remittimus.

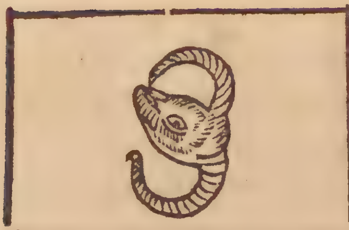
IX.

Hic character ⲥⲓⲙⲁ dicitur, id est, *Visio*, & respondet literæ *Coptitarum* ϭ, & τῷ Σ *Græcorum* ex capite Accipitris fuit inventus, qui cum acutissimi visus sit, rectè literam hanc isti Numini, quod visu omnia mundi receptacula penetraret, id est, *Soli* consecrarunt. *Sol* enim diffusione radiorum omnia fovet, animat, conservat juxta illud: ἥλιος δ᾽ ἐ πάντ᾽ ἐφορᾷς, καὶ πάντ᾽ ἐπακούεις.

Cap. IX. Sect. I.

X.

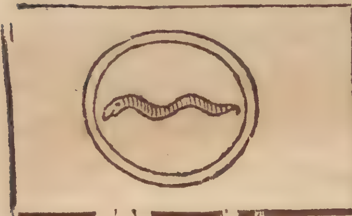
Character hic Ægyptiacè ⲁⲙⲟⲩⲛ dicitur, id est, *Fœcunditas*; est enim ex *Arietis* capite, quod *Amun* vocabant, deductus, qui cum fœcunditatis symbolum sit, rectè is capite *Arietis* cornibus in Ⲃ literam tortis exhibetur. Unde & colligo hoc nomen Ⲃ ⲁⲙⲟⲩⲛ compositum esse, ex Ⲃ videlicet & ⲁⲙⲟⲩⲛ, quasi diceres, B litera Ammonis. Verum de hisce vide, quæ in proprio Hierogrammatismo *Obelisci Pamphilii* fusius egimus.

XI.

Hic character Ægyptiacè ⲍⲉⲟⲩⲧⲁ, id est, *Vita* dicitur, nam uti in Hierogrammatismo Serpentis docuimus, fuit *Ægyptiis* Serpens symbolum vitæ: unde mirum non est, ex Serpentis tortuoso corpore hanc originem suam traxisse; sed de hoc vide citatum locum.

XII.

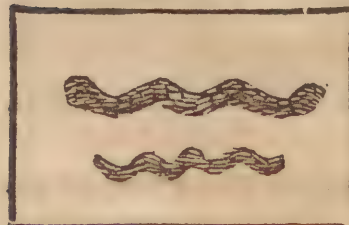
Hic character *Ægyptiis* ⲑⲁⲟⲩϯ id est, litera *Tauti* dicitur, & hieroglyphicè nihil aliud significat, quàm vitam mundi, quam Serpens circulo inclusus notat. Spectatur autem hujusmodi hieroglyphicum passim in *Obeliscis*, cæterisque monumentis Ægyptiacis, uti suis locis ostendemus.

XIII.

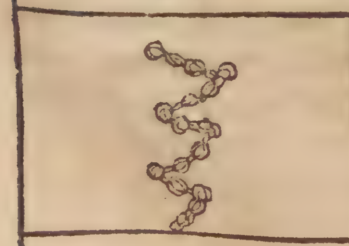
Ex præcedenti charactere natus est præsens character, quem *Ægyptii* ϕⲟⲩⲗⲟ id est, *Amorem* vocant, ostendit enim, omnia mundi membra, per vitam universalem, amore connecti; unde & Sphæra amoris indigitatur, de qua pluribus tum in *Obelisco Pamphilio*, tum in *Prodromo*, aliisque hujus Operis locis egimus.

XIV.

Hic character *Ægyptiis* ⲙⲟⲩ id est, *Aqua* dicitur, quia fluxum aquæ exprimit, atque adeo κυελολογικὸν τοῦ ὕδατος σύμβολον est, respondetque M *Coptitarum, Græcorum*, *Latinorum*que, quo inter hieroglyphica nihil occurrit frequentius.

XV.

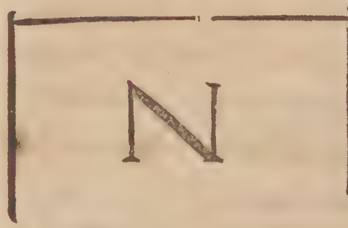

Hic character *Ægyptiis* ⲍⲁⲛⲟⲩⲧⲓ id est, *Catena* dicitur, eo quod *Catenam* circulis connexam exprimat, & est κυελολογικὸν τῆς σειρᾶς τῶν Θεῶν σύμβολον, uti *Psellus* in *Zoroastreæ Philosophiæ* expositione docet, & respondet Græcorum ξ.

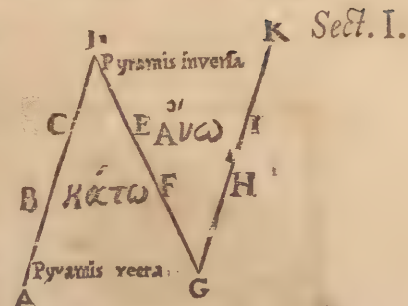
XVI.

Cap. IX. *Sect.* I.

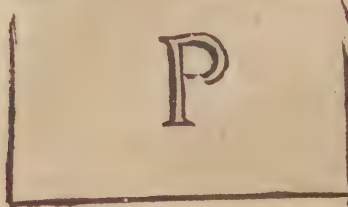
XVI.

Hæc litera idem est ac rerum elementarium processus ἄνω & κάτω, quam figuram, cùm folio 387 *Obel. Pamph.* amplè exposuerimus, supervacaneum esse ratus sum, iis hic diutiùs immorari.

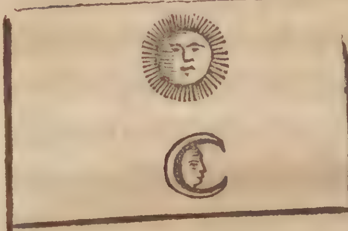

XVII.

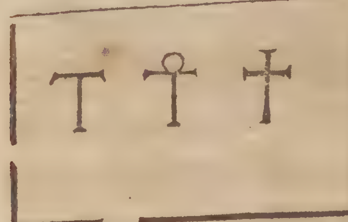
Κυριολογικὸν τοῦ ἅρπαγος σύμβολον est, ideò & harpagonis figura descripta fuit, quo *Osiridis* corpus à *Typhone* in fluenta Nili conjectum, ab *Isi* extractum fuit, frequentissimumque est inter hieroglyphica, & ⲣ *Coptum*, *Græcum*que exprimit. Quare hæc de eo pauca sufficiant.

XVIII.

Hæ duæ literæ κυριολογικὰ τοῦ ἡλίου, & τῆς σελήνης σύμβολα, quid repræsentent, ex ipsorum figuris cognoscitur, nimirum *Solem* & *Lunam*, & eadem sunt, ac ⲟ & ⲥ *Copticæ* literæ. Videntur hæ literæ in pervetusto fragmento ab immortalis memoriæ viro *Nicolao Pereiscio* transmisso, quod hic apponam, ubi vides quatuor statuas serpenti in circulum contorto inclusas, cum characteribus ⴲ, & figura in medio |OC| quæ tametsi in *Supplemento Prodromi*, & *Obelisco Pamphilio* exposuerimus, ea tamen hoc loco veluti proprio uberiùs exponenda duximus.

XIX.

Litera ⲧⲁⲃϯⲁ id est, *Thoth* seu *Mercurii* dicitur, & T *Hebræorum*, *Græcorum*que T exactè respondet, de quo integro tractatu vide *Obeliscum Pamphilium*; ut proinde superfluum sit de eodem fusius hîc agere.

Atque hæ sunt 22 literæ, quarum in conscribendis, consignandisque rebus ad commune hominum commercium pertinentibus usus erat, quæ & simul hieroglyphicis inscriptionibus serviebant. Ex quibus manifestè patet, literas has, utpote quæ mysteriosâ quâdam structurâ constabant, hieroglyphicorum quoque usum habuisse, atque iisdem nomina integra concinnata hieroglyphicis inscriptionibus inseruisse, quæ uti in *Obelisco Pamphilio fol.* 147 ubertim probata sunt, & in sequentibus interpretationibus suo loco, & tempore demonstraturi sumus, sic eadem hoc loco iterare supervacaneum duximus.

CAPUT X.

De lingua Phœnicia, *una ex linguis primigeniis.*

Phœnicia regio fuit, & nunc eſt, quæ montis *Libani* occiduam plagam, *Tripolim*, *Sidonem*, *Tyrum*, *Berrhœam*, comprehendit. Dicta fuit *Phœnicia* à *Phœnice*, fratre *Cadmi*, qui colonias novas quæſituri, in hunc maris tractum ex *Ægypto*, (erant enim natione *Ægyptii*, ut in præcedentibus docuimus) appulerunt: & *Phœnix* quidem, operum magnitudine clarus, & ingenii perſpicaciſſimi ſagacitate, uti omnium *Aramæorum*, *Chananæorum*que oculos in admirationem trahebat, ita quoque rerum potitus dominio, principem ſe totius nationis conſtituit; à cujus nomine regio poſtea *Phœnicia* appellationem apud poſteros ſortita fuit. *Cadmus* verò frater ejus, relicto dominio fratri ſuo *Phœnici*, novam in *Ioniam*, ſive *Græciam*, coloniam molitus, iis characteres, literaſque, quas ſecum ex *Ægypto* attulerat, primus communicavit, quæ deinde *Copticæ* nominatæ ſunt, vel ut *Græci* dicunt, καδμαῖα γράμματα. Sed hæc uti in aliis operibus meis, *Supplemento Prodromi*, *Oedipo*, & *Obeliſco Pamphilio*, uti & in hoc præſenti opere ubertim egimus, ita ea diffuſiùs deſcribere, ſupervacaneum cenſui. Reſtat itaque ſolùm hoc loco demonſtranda differentia inter *Phœnicias*, *Coptas*, *Græcas*, & *Samaritanas* literas; etſi enim paucos me legiſſe meminerim, qui de hujuſmodi abſtruſo literaturæ negotio nodum difficultatis attigerint, atque adeò confuſi in tanto antiquitatis labyrintho, veritati non congrua protulerint; mearum partium eſſe ratus ſum, difficultatem diſſolvere, & quoad fieri poteſt, rem dilucidare. Difficultas itaque in hoc conſiſtit, quod nonnulli *Phœnicias*, & *Samaritanas* literas, eaſdem prorſus eſſe ſibi perſuadeant, atque unà eaſdem cum *Chananæorum* lingua & literis confundant; atque adeò ex multiplici auctoritate veterum id comprobare ſe poſſe putant, in quibus utrum punctum difficultatis tangant, tum videbitur, ubi priùs dictas veterum ſcriptorum auctoritates, ad veritatem confirmandam ab iis adductas, ad incudem reduxerimus.

Joſephi, inquiunt, & S. *Hieronymi* ſententiæ maxime favet *Græcorum* celeberrima illa traditio, *Cadmum* è *Phœnicia* literas primùm in *Græciam* attuliſſe, literaſque *Græcas* majuſculas, quibus ſolis olim utebantur tam *Græci*, quàm *Latini*, eſſe *Phœnicias*, quibus poſtmodum *Græci* quaſdam addiderunt, ut linguæ ſuæ naturalem pronunciationem iis exprimerent, atque excolerent. Id lib. 2. teſtatur Herodotus græcorum hiſtoricorum antiquiſſimus, dum *Phœnices*, inquit, *qui cum* Cadmo *advenerunt*, &c. *cum alias multas doctrinas in* Græciam *introduxere*, *tum verò literas*, *quæ apud* Græcos, *ut mihi videtur*, *antea non fuerant*: *primæ quidem illæ extiterunt*, *quibus omnes* Phœnices *utuntur*: *progreſſu verò temporis unà cum ſono mutaverunt modulum priſtinum.* Hoc autem potiſſimùm probat ex antiquis inſcriptionibus ſuperſtitibus. *Quin ipſe vidi apud* Thebas *Bœotias in Iſmenii* Apollinis *templo literas Cadmæas in tripodibus quibuſdam inciſas*, *magna ex parte conſimiles Ionicis*. Refert *Herodotus* eodem loco tres ejuſmodi inſcriptiones. Eadem *Plinii* ſententia *lib.* VII. *cap.* 56. & *Ariſtotelis* referente *Plinio*. Idem etiam paucis verbis lib. V. cap. 12. *Ipſa gens* Phœnicum *in gloria magna literarum in-*

Cap. X. *ventionis, & syderum, navaliumque, & bellicarum artium.* Tacitus Annal. lib. II. *Fama est,* Cadmum *classe* Phœnicum *vectum, rudibus adhuc* Græcorum *populis artis ejus (* literarum *) auctorem fuisse.*

Josephus initio *lib.* I. *contra Appionem* testatur, *Græcorum* historicos, qui sibimetipsis literarum usum quàm vetustissimum vendicare volunt, eum à *Phœnicibus* & *Cadmo* repetere. Hoc refert *Eusebius,* & probat *lib.* X. *cap.* 7. de præparat. Euangelica. Idem quoque testatur *Appion* Grammaticus, acerrimus Judæorum hostis: *Qui literarum,* inquit, *formam, & rationem tradidit* Cadmus, *non nisi multis post ætatibus pervenit in* Bœotiam, ut ex eo refert idem *Eusebius,* ejusdem *libri cap.* 11. *&* 12. Aliud citat ex eodem *Appione* testimonium S. *Irenæus lib.* I. *cap.* 12. Græci *se à* Cadmo *primùm sex & decem literas accepisse confitentur, ac postea temporis progressu nunc aspiratas, nunc duplices invenisse. Postremùm verò omnium* Palamedem *longas adjecisse tradunt.* Clemens Alexand. Stromat. lib. I. paulò ante medium: Cadmus *literarum apud* Græcos *inventor, Phœnicius erat* ὅθεν καὶ φοινίκεια τὰ γράμματα Ἡρόδοτος κεκλῆσθαι γράφει. Hoc *Ephori* testimonio confirmat *Diodorus Siculus,* initio, *lib.* 3. dum ex quodam antiquo historico refert, *Cadmum* primùm literas in *Græciam* è *Phœnicia* detulisse, & hinc vulgò dictas esse *Phœnicias,* atque etiam *Pelasgicas,* eò quod primi *Pelasgi* iis sint usi. Hinc *Timon* antiquus Poëta φοινικικὰ σήματα Κάδμου. Idem *Hesychius* in voce φοινίκιος, & *Suidas* in eadem dictione, & in *Cadmo Quintus Curtius lib.* 4. de Tyriis: *Hæc gens literas prima, aut docuit, aut didicit.* Hisce astipulatur Morinus in opusculo Hebræo-Samaritico. *Si sileret,* inquit, *historia, idem evidenter demonstraretur tam ex ipsis literarum nominibus, quæ* Syriaca *sunt, quàm ex ipso* Sect. I. *literarum ordine, qui est utrisque unus & idem. Hoc autem de literis majoribus intelligendum est, quæ antiquitùs tantùm usurpabantur, non autem de minoribus, quæ celeris scriptionis causa postmodùm inventæ sunt. Quidquid sit, de istius inventionis tempore, experientiâ certum est, omnes marmoreas inscriptiones literis majusculis esse insculptas: præterea codices omnes ante mille annos iisdem quoque characteribus esse descriptos, inveniri quoque nonnullos hoc tempore posteriores. Hoc passim testantur Antiquarii viri docti,* Muret. in Epist. 40. Senecæ; Lipsius cap. de pronunciat: Linguæ Latinæ; Leo Allatius, animadvers. in Antiquit. Etruscas. *Vidimus ejusmodi nonnullos* Romæ *in bibliotheca* Vaticana, Parisiis *in* Regia, *aliisque bibliothecis.*

Verùm *Josephus Scaliger Animadversionibus in Chronicon Eusebii* post notam M DC XVII. ulteriùs progreditur. Scribit enim alphabetum *Samaritanum* idem esse quod *Phœnicium*; ideò assumit antiquas *Ionum* literas, *Samaritanas* fuisse, idque demonstrat ex duabus antiquis columnis in Via Appia effossis, indeque in hortos Farnesianos deportatis, in quibus literæ *Ionicæ* veteres sunt incisæ, anno Urbis conditæ 441. Ex illa inscriptione alphabetum construit, quod columnatim opponit alphabeto *Samaritano, Græco* hodierno, & *Latino,* ut loco citato quisque conspicere potest. Ex literarum istarum oculari comparatione colligit, *Græcas* ex *Samaritanis* ortas, & è *Græcis Latinas. Latinas* literas è *Græcis* ortas esse, planè certum est. Hoc affirmat Tacitus Annal. II. *Formæ literis* latinis *quæ veterrimis* Græcorum, *sive* Etruscos *eas* Demaratus Corinthius *docuerit, sive* Evander Aborigenes; *ambo enim* Græci *erant.* Plinius *id* αὐτοψίᾳ *demonstrat* lib. VII. *cap.* 58. *Veteres literas* græcas *fuisse easdem penè, quæ nunc*

Aa *sunt*

Cap. X. *ſunt latinæ, indicio erit* Delphica *tabula antiqui æris, quæ eſt hodie in palatio, dono principum* Minervæ *dicata.* Ideo paulò antè dixerat: *Gentium conſenſus tacitus primus omnium conſpiravit, ut* Ionum *literis uterentur.* Nec quis hoc diffiteri poteſt, cùm oculi ſint hujus rei teſtes. Majuſculæ enim *Latinorum* literæ *Græcis* majuſculis ſunt ſimillimæ. Hiſce reſpondet *Morinus*, plurimum dubius, & anceps, *Scaligeri* tamen placito perperam adhærere videtur, ſic enim dicit. At non ita certum eſt, characteres *Samaritanos* eſſe *Phœnicios*, neque tanta eſt ſimilitudo *Græcorum* cum *Samaritanis*, ut ex ea ſola colligi poſſit, ut vult *Scaliger*, characterem *Samariticum*, & *Phœnicium* eſſe eundem; ea tamen eſt, quæ meo judicio rem probabilem reddit, & multò probabiliorem, ſi conſideremus id, quod omnes confitentur, ante primum templi excidium, *Iſraëlitarum* omnium, hoc eſt, *Judæorum*, & *Samaritanorum* eundem fuiſſe characterem, eumque fuiſſe, qui nunc dicitur *Samaritanus*. Nam cum undique *Tyrii* & *Sidonii* ab *Iſraëlitis* circumdarentur, anguſtumque admodum eſſet eorum territorium, nec ex eo, niſi per *Iſraëlitarum* regionem excedere poſſent, nec illud ingredi, probabile eſt, omnes eorum charactere uſos, ſive ab *Iſraëlitis Phœnices*, & *Chananæi*, illum acceperint docente eos *Abrahamo*, ſive *Iſraëlitæ* à *Chananæis*, quod multò probabilius exiſtimo. Hoc etiam ſuaderi poteſt *Chœrilli* antiquiſſimi Poëtæ teſtimonio, quod referunt *Joſephus lib.* I. *contra Appionem*, & *Euſebius lib.* IX. *de præparat. Euangel.* qui de *Judæis* verba faciens, ait, eos linguâ loqui *Phœniciâ.*

Γλῶσσαν μὲν φοίνισσαν ἀπὸ στομάτων ἀφιέντες.

Hoc admodum probabiliter confirmari poteſt ex eo, quod ſcribit S. Auguſtin. in expoſitione inchoata Epiſt. ad Rom. ante medium: *Interrogati ruſtici noſtri, quid ſint*, Punicè *reſpondentes* Chanani, *corruptâ ſcilicet, ſicut in talibus ſolet, unâ literâ, quid aliud reſpondent, quàm* Chananæi. *Phœnices* ſe *Chananæos* indigitabant, hocque erat ipſis tam conſuetum, ut *Phœnices* ruſtici ſe ipſos non aliter vocarent, quàm *Chananæos*. Qui igitur erant *Græcis* & *Latinis Phœnices*, ſibi erant *Chananæi*. Unde ibidem S. *Auguſt.* Chananæa *enim, hoc eſt*, Punica *mulier de finibus* Tyri & Sidonis *egreſſa* &c. Sect. I.

Teſtimonio S. *Auguſtini* planè conforme eſt, quod refert *Procopius lib.* II. *de Bello Vandalico*, duas ſuo tempore ſuperfuiſſe columnas in urbe *Tingitana*, quibus inſcriptum erat linguâ, & charactere *Phœniciis. Nos fugimus à facie Jeſu prædonis filii* Nave. *Phœnices* igitur erant, & regione, & linguâ & nomine *Chananæi*: quis dubitabit & charactere? Videtur *Morinus* in eadem ſententia eſſe cum *Scaligero*, ſed fallitur. *In opuſculo* Hebræo-Samaritano.

Sed dimiſſa hac quæſtione *Phœnicios* characteres fuiſſe *Samaritanos*, quam præcedentia teſtimonia certò confirmare videntur, aſſumamus quod tam efficacibus & antiquis argumentis demonſtratum eſt, quodque communis fama ab ultima antiquitate in hunc uſque diem invariata nobis tradidit: *Græcos* ſcilicet à *Phœnicibus* literas ſuas accepiſſe, ex eo neceſſariò conſequitur alphabetum *Hebraïcum*, ſeu *Phœnicium* non ſecus ac *Græcum* ex literis, conſonantibus, & vocalibus eſſe compoſitum. Quemadmodum enim *Latini*, *Ruſſi*, *Dalmatæ*, *Servii*, aliique populi literas ſuas à *Græcis* mutuantes, *Græcam* ſcribendi rationem ſecuti ſunt: quemadmodum iterum *Itali*, *Galli*, *Hiſpani*, *Germani*, cæterique *Europæi* literas ſuas à *Latinis* mutuati, *Latinam* ſcri-

Cap. X. ſcribendi rationem amplectuntur; ita *Græci* literis acceptis à *Phœnicibus*, *Cadmo* & *Phœnice Ægyptiis* acceptis, quam nos *Coptam* dicimus, non à *Samaritanis*, ſive *Hebræis* literis, ſive literarum formam ſpectes, ſive ſcribendi contrariam rationem, eorum procul dubio ſcribendi rationem à *Phœnicibus* acceptam imitati ſunt. Itaque à poſteriori licet argumentari, *Cadmus*, qui literas *Phœnicias* in *Græciam* detulit, vocales literas *Græcis* dedit, erant ergò *Phœnicibus* vocales literæ, quibus junctis cum conſonantibus ſyllabæ, & dictiones componebantur. Inſuper eidem argumento innixus colliget *Phœnices* præter vicinorum morem vocales literas ubique conſonantibus adjunxiſſe, non ſolùm ut *Hebræi*, cùm dictiones incipiebant, aut finiebant, vel cùm radicales erant, aut nominum formativæ, vel pronominum vicem ſuſtinebant. Unde enim ita completè ſcribere didiciſſent *Græci*, niſi à *Phœnicibus*, à quibus & literas, & vocales, & eorum nomina acceperant?

Conſimili exemplo, contrariâ tamen ratione id illuſtrabo: *Turcæ*, *Perſæ*, *Tartari*, ab *Arabibus* literas cum ſuperſtitione acceperunt: ideo eodem modo, quo *Arabes* ſcribunt. Tres tantùm vocales præter literas agnoſcunt; figuras habent 28, quas inter nullam agnoſcunt vocalem, licet iis non ſecùs quàm *Hebræi* non ſint deſtituti. Vocales iſtas literas in mediis dictionibus raro collocant. Unde hoc? quia ab *Arabibus* ita ſunt edocti, à quibus literas acceperunt. Valida eſt igitur conſequentia, cùm è *Græco* ſcribendi modo *Phœnicius* colligitur. His accedit vocalium eadem utrobique ſedes, & eadem figura duarum præſertim, de quibus ambigi poſſet: E, ut Π quinto loco poſita eſt, nihilque aliud eſt E *Samaritanum*, quàm E *Græcum* ſeu noſtrum, à dextera in ſiniſtram ſcriptum. Si paginam inverſam reſpicias nihil prorsùs ab E *Græco* & *Latino*, quod hîc vides, Sect. I. differet. Eadem ratio quartæ vocalis ע *Ain* o illius figura *Samaritana* ad vocalem *o* proximè accedit, locus illius in alphabeto *Hebraïco*, *Samaritano*, & *Syriaco* eſt 16, in *Græco* 15. Sed ſi poſt *Epſilon* inſeras ϛ, quod vocat Scaliger ἐπίσημον βαῦ, vultque eſſe antiquum *Æolum* digamma, ſeu f, erit ejus eadem propriè ſedes in alphabeto *Græco*, quæ in *Hebraïco*, & *Samaritano*. De tribus cæteris nihil neceſſe eſt dicere.

Hunc *Phœnicum* ſcribendi morem confirmare videtur *Polybius* hiſtor. lib. 3. cùm enim quas copias *Hannibal* in *Hiſpaniis* reliquiſſet in *Italiam* profecturus, multaque alia minutè admodum deſcripſiſſet, ſibi objicit: Neminem ita ſigillatim iſta deſcribere potuiſſe, niſi aut ipſe ea feciſſet, aut finxiſſet. Reſpondet ſe ea collegiſſe ex *Æneæ* fabula ab *Hannibale* eo tempore deſcripta, quando erat in *Italia*. Hinc apparet *Polybium* linguam *Punicam* ſive *Phœniciam* non ignoraſſe; *Phœnicum* enim colonia erant *Carthaginenſes*. Nuſquam autem *Polybius* maximæ iſtius à *Latinis*, & *Græcis* in ſcribendo varietatis, nec hoc loco, qui huic commemorandæ erat idoneus, nec alibi, mentionem facit. Unde ſane colligere eſt, nullum inter *Græcos*, *Latinoſque*, & *Carthaginenſes*, ſeu *Phœnices* in ſcribendi ratione diſcrimen fuiſſe. Si enim hujuſmodi aliquod fuiſſet, ſilentio rem tam notabilem datâ hâc occaſione non involviſſet *Polybius*, cùm Hiſtoriæ ſuæ magna pars in rerum à *Romanis* cum *Carthaginenſibus* geſtarum enarratione conſiſtat. Sanè *Plautus* poëta comicus hinc occaſionem aliquam illudendi Pœnulo ſuo, aut aliquod ſcomma in eum ejaculandi ad plebis riſum commovendum captaſſet.

Denique id colligi poteſt ex S. *Auguſtino*. *Punicè* ſaltem mediocriter intelligebat, ut ex multis ſcriptorum ejus locis probatur, ſed præſertim ex

Cap. X. ſerm. 24. de verbis Apoſtoli, ubi relaturus proverbium *Punicum* præfatur. ſe *latinè* relaturum, eò quod, inquit, *non omnes punicè noſtis*, deinde dicit, proverbium eſſe apud eos antiquum. Quæ loquendi forma manifeſtè arguit, eum *punicè* intellexiſſe; *Punica* enim lingua erat vernacula pagis & oppidis regionis, in qua natus & educatus fuit, & cujus tandem epiſcopus renunciatus eſt. At nullibi S. *Auguſtinus* mentionem facit ſcriptionis *Punicæ* à dextra ad ſiniſtram, & propter vocalium abſentiam tam ancipitis.

Ecce lector, hæ ſunt rationes, quibus paulò antè citati auctores putant ſe demonſtrare poſſe, characterem *Samaritanum* & *Ionium*, ſive *Græcum* eundem eſſe; quam ſententiam nulla ratione ſubſiſtere poſſe, ſic oſtendo.

Dico enim primò, certum eſſe & indubitatum, linguam *Samaritanam* eandem eſſe cum *Hebræa* & *Aſſyria* lingua, ſolummodò dialecto differentem; characterem verò *Samaritanum*, & *Aſſyrium* non ſpecie quidem à lingua *Hebræa*, ſed tantùm characteribus ex differenti manu ſcribendo & dictas literas formando, natis differre. Quæ omnia cùm in præcedentibus uberrimè ex univerſis Rabbinorum monumentis demonſtraverimus, iis hîc immorari nolumus.

Dico ſecundò. Si lingua *Græca* ab *Hebræa*, & *Samaritana* originem ſuam invenit, id oſtendi deberet; attamen cùm in univerſæ linguæ *Græcæ* ambitu, ne quidem unicum *Samaritanæ* linguæ veſtigium reperiatur, clarè patet, linguam *Græcam* ad linguam *Samaritanam* affinitatem non habere.

Dico tertiò, Neque characteres *Samaritanos* ullum ad linguæ *Græcæ* characteres indicium præbere, quod ita oſtendo ſi characteres *Græci* à *Samaritanis* deſcenderunt, deberent utique eundem ſcribendi modum tenere *Græci*; ſed nunc totum contrarium nos docet experientia; nam *Hebræa*, ejuſque filiæ *Samaritana*, *Chaldaïca*, *Syriaca*, ſeu *Aramæa* à dextra ad lævam ſcribunt, *Græci* verò contrario motu, ex læva ad dextram ſcriptitare ſolent & inde ſat patet, *Samaritanum* characterem cum *Ionio Græco* eundem eſſe non poſſe. *Sect.* I. Quod verò urgent, *Phœnices Samaritanam*, ſeu *Chananæam* linguam calluiſſe, quamque poſtea in *Carthaginem Africæ* ſub nomine *Punicæ* linguæ propagarint, id quoque libenter, uti poſtea demonſtrabitur, ipſis concedimus; ſed & characteres *Samaritanos*, cum *Græcis*, & *Carthagine* uſitatis, eoſdem eſſe, doleo me in hoc ipſis ſubſcribere non poſſe. Verumtamen ut veritas quàm luculentiſſimè pateat, quinam ſint characteres illi *Cadmæi*, quibus *Græci Iones* ex *Phœnicia* adductis primò uſi ſunt, reſtat demonſtrandum.

Omnes auctoritates paulò antè ex veterum monumentis adductæ apertiſſimè monſtrant, literas à *Cadmo Phœnicis* fratre in *Græciam* primùm allatas fuiſſe, quod nos ubique paſſim docuimus, & adverſariis in hoc conſentimus, ſed Cadmæos hoſce characteres, quos totius antiquitatis conſenſus exinde καδμαῖα γράμματα dicit, eoſdem cum *Samaritanis* eſſe ob cauſas jam prædictas, conſtanter nego, & hoc pacto oſtendo.

In præcedentibus docuimus, *Cadmum* & *Phœnicem* fratres fuiſſe *Ægypto* oriundos, qui novas colonias fundaturi, in *Phœniciam*, quæ tunc temporis terra *Aram*, ſive *Aramæa*, pars terræ *Canaan* dicebatur, à *Phœnice*, poſtea ab *Aramæis* in Regem aſſumpto, *Phœniciæ* nomen obtinuit: *Cadmus* itaque regno fratri relicto unà cum literis & characteribus *Ægyptiacis*, quas addidicerat, in *Ioniam Græciæ* profectus, dictas literas primus indigenis communicavit; characteres itaque *Græcos* docuit, non *Samaritanos*, non *Phœnices*, ſed *Ægyptios*, quos nos *Coptos* vocamus,

Cap. X. camus, à *Copto* urbe prima, à qua *Ægyptus* nomen meruit, uti in Prodromo ostendimus. Qualesnam hi characteres fuerint, si quæres, dico, *Ægyptios* priscos, uti ex se, & suâ naturâ ad abstrusiora proni erant, ita quoque ea quæ scribebant, per symbolicas literas denotasse; unde duplex alphabetum in usu habebant; unum mysticum ex animalium ipsis sacrorum motibus, membrorumque agitatione, sagaci industria compositum, quod & hieroglyphicum appellabant; alterum vulgare, quo in rebus publicis utebantur, cujus tamen literæ ab Hieroglyphicis, seu mystici Alphabeti literis non discrepabant, prout lector ex utroque alphabeto in præcedentibus posito videre poterit. Atque hujusmodi literæ fuerunt illæ, quas veteres καδμαῖα γράμματα dicebant; quæ uti mysteriis conferta existimabantur, ita quoque *Cadmus* ea, veluti literarum novam, & insolitam formam, dignam judicabat, quæ *Græcis* curiosioribus communicarentur. Neque quisquam sibi persuadeat, uti nonnulli, qui priscæ literaturæ haud periti, ex similitudine literarum, non *Græcos* ab *Ægyptiis*, sed *Ægyptios* à *Græcis* literas primùm accepisse sentiunt; quod uti omnium Veterum consensui contradicit, ita quoque explodendi sunt. Sed hisce propositis, utrum alphabetum *Samaritanum Ionico* alphabeto respondeat, videamus.

Josephus Scaliger utrumque in suis *animadversionibus in Eusebium* ponit, atque operosè nimis ostendere conatur, literas *Samaritanas Ioniis* omninò respondere, quod ut probet, dici vix potest, quàm coactè, quàm anxiè omnia ex antiquis inscriptionibus, præsertim ex inscriptione in Via Appia repertâ, comprobare nitatur; sed non aliud, nisi aërem verberat: primò enim, uti comparanti literas cum literis patet, nihil quod exactè similitudinem aliquam habeat, sed coactis auctoritatibus omnia se probare posse putat. Sect. I. Falsa omnia; cum ex prædictis clarè pateat, *Samaritanos* characteres, prætorquàm quòd à dextra ad lævam formentur, è contraria parte *Græci*, uti Hebræorum alphabetum, non nisi 22 literis constare, solis consonantibus, sine vocalibus; *Græci* verò 28 characteribus, quibus *Ionicum* alphabetum constat, utuntur, unà cum consonantibus, vocalibus ei insertis: accedit, quod ordo literarum *Samaritanarum*, ab ordine literarum *Ionicarum*, plurimùm differat: deberet autem concordare, si *Ioniæ* literæ à *Samaritanis*, sive *Phœniciis* desumptæ fuissent; putat enim *Phœnicias* literas easdem fuisse cum *Samaritanis*, quod tametsi concedi possit, non exiguam tamen difficultatem patitur placitum *Scaligeri*; cùm enim *Phœnix* non *Aramæus*, *Chananæus*, aut *Samaritanus* fuerit, sed *Ægyptius* natione; multò vero similius est, eum nec *Aramæam*, aut *Samaritanam* linguam, multò minùs characteres novisse; unde non tam à *Phœnicia*, cui dominabatur, *Phœnicii*, quàm à *Cadmo Cadmæi*, cum uterque *Ægyptius* fuerit, dicti fuerunt. Verùm, ut quæcunque hucusque dicta sunt, luculentiùs cognoscantur, hîc alphabetum utrumque; *Samaritanum* & *Græcum Ionium*, prout *Scaliger* in suis animadversionibus describit, apponendum censui, queîs & alphabetum *Cadmæum*, id est, *Ægyptio-Coptum* unà exhibemus, ut ex comparatione literarum unius Alphabeti, cum alterius facta, quænam ad Alphabeti *Ionici* literas maximè concordent, æquus lector cognoscat, & inveniet, non *Samaritanum*, sed *Cadmæum*, sive *Ægyptium*, & ordine, & numero, literarumque similitudine, *Ionio* exactè respondere, exceptis paucis, quæ posteris temporibus alphabeto *Copto* acciderunt.

TABULA,

Qua characterum Samaritanorum *cum* Ionicis *&* Copticis *sive* Ægyptiis *comparatio instituitur.*

Literæ Samaritanæ ex numism.	*Literæ Jonicæ*	*Literæ Coptæ. seu Ægyptiæ.*	*Literæ Samaritanæ*	*Valor Literarũ*
N	A A A α	A *Alpha*	[illegible]	A
9	B β	B B *Vida*	[illegible]	V
[illegible]	Γ ∧ γ	Γ Γ *Gamma*	[illegible]	G
[illegible]	D Δ δ	λ λ *Dalda*	[illegible]	D
[illegible]	E Є ε	Є [illegible] επίσημον *Epsylon*	ʒ	E
x	S F C	[illegible] Π *So*	[illegible]	S
[illegible]	Z ζ	ζ ζ *Zyda*	[illegible]	H h
m	H η	H *Hida*	m	I
[illegible]	Θ ⊕ ⊟ θ	Θ Ө *Thita*	∇	T
m	I ι	I I *Ita*	⊐	ch
⊐	K κ	K K *Kabba*	ʒ	V
[illegible]	Λ L λ	λ λ *Lauda*	[illegible]	L
[illegible]	M M м	[illegible] *Mi*	[illegible]	M
[illegible]	N N ν	N N *Ni*	[illegible]	N
ʒ	Ξ ξ ξ	ξ *exi*	[illegible]	S
D	O □ ο	O O ο	∇	A
⊐	Γ Π	Π Π πι	⊐	Ph
m	Э Δ	P P *Ro*	m	Ts
[illegible]	G G *ch*	C C *Sima*	[illegible]	Q
[illegible]	R P ϱ	P P *Ro*	[illegible]	R
W	S Σ C σ	ϣ ϣ *Sche*	[illegible]	Sch
N	T τ	T *Tau* δει	N.	Th
	Υ V ¥	Υ		
	Φ Φ Φ	Φ Φ φ *ph*		
	Ψ Ψ	Ψ *psi* ψ		

Atque hæc est comparatio characterum *Samaritanorum*, quos *Scaliger* *Phœnicios* vocat, cum *Ionicis* veterum *Græcorum* literis, ex quibus colligit, & demonstrare conatur, *Ionicos* characteres eosdem esse cum *Phœniciis* sive *Samaritanis*; in quo valdè hallucinatur. Quis enim diligenti adhibita comparatione, vel minimum vestigium reperiat characterum *Samaritanorum* cum *Ioni-*

Cap. X. *Ionicis*? Si quis ſingularum literarum ab eo inſtitutam expoſitionem penitius examinaverit, is apertè & luculenter inveniet, nihil ad ejus propoſitum demonſtrandum ſubſiſtere: neque quoad ſignificationem, neque quoad ſimilitudinem literarum, neque demum quoad modum ſcribendi *Samaritanis* proprium, uti paulò antè dictum fuit. Verùm ut hæc ad veritatis lineam reducantur, apponam hoc loco inſcri- Sect. I. ptionem, quo mirificè triumphat *Scaliger*, quove demonſtrare ſe putat, *Ionicos* characteres, eoſdem cum *Samaritanis* ſeu *Phœniciis* eſſe. Inſcriptio *Ionicarum* literarum, quas *Herodotus* ſimiles eſſe dixit *Phœniciis*, lapidi inciſa, ex via Appia in hortos Farneſianos tranſlata fuit; ubi etiamnum ſpectatur, atque hæc eſt:

Exemplum inſcriptionis Ionicarum *literarum à priſcis* Græcis *lapidi inciſæ.*

ODENI. ⊗EMITON. METAKINESAI. EK. TO. TRIOΠIO. HO. ESTIN. EΠI. TO. TRITO. EN TEI. HODOI. TEI. AΠΠIAI. EN. TOI. HEΡOΔO. AΛΡOI. OΛAΡ. ΛOION. TOI. KINESANTI. MAΡTVS ΔAIMON ENHODIA; KAI. HOI. KIONES. ΔEMETΡOC. KAI. KOPEC. ANA⊗EMA. KAI. X⊗ONION. ⊗EON. KAI.

Id eſt, *Nemini liceat movere* (transferre) *ex hoc trivio, quod eſt juxta tertium*, ſcilicet lapidem, *in Via Appia, in agro Herodi*; melius tamen erit, *melius eſt ei qui moverit, eſt enim ſub protectione dæmonis Viarum. Et canes Cereris, & puellæ anathema, & deorum terreſtrium.*

Jam videamus, an hiſce literis priſcorum *Ionum*, literæ *Samaritanæ*, ſive *Phœniciæ* reſpondeant:

[illegible]
&c. [illegible]

Ecce hanc inſcriptionem *Phœniciis*, ſeu *Samaritanis* characteribus exaratam, inſcriptioni *Ionicis* literis deſcriptam ſupponimus, ut lector ex comparatione unius cum altero, colligat, quàm falſum ſit, quod *Scaliger* tam audacter de identitate *Ionicarum* literarum cum *Phœniciis* aſſeruit. Cui enim ſufficiet animus, ad legenda ea, quæ toto, ut ajunt, cœlo diſſonant?

Primò enim ſcribendi modus *Samaritanis* uſitatus eſt à dextra ad ſiniſtram, *Hebræorum* more; contra characteres *Ionici*, à læva ad dextram.

Secundò, *Ionum* alphabetum vocalibus conſtat & conſonantibus; *Samaritanum* ſolis, ſine vocalibus, conſonantibus, uti *Hebræorum, Syrorum*que alphabetum monſtrat, componitur.

Tertiò, uti dicta alphabeta in omnibus eſſentialibus diſcrepant, ita nulla quoque literarum utriuſque ad invicem collatarum ſimilitudo aſſignari poteſt; quod tamen, ut probaret *Scaliger*, alphabetum *Samaritanum*, ſive *Phœnicium Ionico* junxit, ut ſimilitudinem characterum evolveret, quam in ſequentibus ex variis veterum inſcriptionibus, vano labore, & oppidò coactâ ſimilitudine demonſtrat. Quid itaque nos de hac controverſia ſentiamus, partim in præcedentibus diximus, & hoc etiam loco paulò fuſiùs dilucidiuſque expoſituri ſumus.

Nota

Cap. X. Nota itaque lector, quando characteres seu literæ *Ionicæ*, καδμαῖα γράμματα vocantur, ab auctoribus, illa *Phœnicia*, seu *Samaritana* dici minimè posse, ut ex paulò antè dictis luculenter patet, sed *Cadmææ* literæ propriè vocantur eæ, quas *Ægyptias*, sive *Coptas* vocamus, quas *Cadmus* & *Phœnix* fratres, *Ægyptii*, novas colonias fundaturi, secum ex *Ægypto* in *Phœniciam* attulerant, ubi & *Phœnici* relicta colonia apud *Syros*, seu *Aramæos* fundandæ regioni primum nomen dedit *Phœniciæ*; *Cadmus* verò ad *Ionas* progressus, ibidem primum mysticum *Ægyptiorum* alphabetum, quod unà cum scribendi modo à juventute in *Ægypto* didicerat, tradidit. Atque hæc sunt propriè καδμαῖα illa γράμματα, quę per abusum, à fratre *Cadmi*, *Phœnice*, posteri *Phœnicia* dixerunt. Sed hæc meliùs intelligi non poterunt, quàm comparando singulas literas *Ionum* cum *Coptis*, sive *Cadmæis* in præcedenti tabula positis, & invenies, ovum ovo non tam esse simile, quàm *Ionicas Coptis*, singulatim inter se collatas. Si verò quis dixerit, *Ægyptios* à *Græcis*, non *Græcos* ab *Ægyptiis* accepisse literas, is sibi consequenter contradicit; cùm jam in præcedentibus ex omni antiquitate ostenderimus, *Cadmum Ægyptium Ægyptias* literas *Ionibus* primùm multis ante *Ilium* ætatibus attulisse, & mysticum *Ægyptiorum* alphabetum sat superque demonstrat, quod non nisi ex sacrorum animalium motibus & gestibus desumptum, atque vel ante ipsum *Moysen* in usu fuisse, variis in *Oedipo* locis exposuimus. Restat altera difficultas hoc loco enodanda, quę est de *Phœniciorum* colonia in *Africam*, & *Carthaginem* traducta, ubi *Phœniciâ* linguâ locutos fuisse, ex *Plautò*, *Plinio*, Divo *Augustino*, suprà citatis constat, nec non ex inscriptionibus ad *Gaditanum* littus repertis.

Dico itaque, coloniam *Phœnicum* in *Africam*, & *Carthaginem* traductam nos negare non posse, quamvis de literis, à *Phœnicibus* acceptis, nulla prorsus apud veteres fiat mentio. Id itaque intelligendum existimem de lingua *Phœnicia*, non de literis; cùm enim lingua communis tempore *Phœnicis Aramæa*, linguæ *Hebraicæ* dialectus fuerit, uti *Syriaca*, *Cananæa*, & *Samaritana*, toti passim terræ *Canaan*, seu *Palæstinæ* usualis; certè colonia *Phœnicum* in *Africam* translata, aliâ linguâ uti non poterant, quàm eâ, quam ab ineunte pueritiæ ætate didicerant. Quemadmodum itaque *Cadmus Ionicos* characteres tantummodò, non verò linguam, quam *Pelasgi*, progenies *Phaleg* in *Græciam* 300 ferè annis post diluvium, introduxerant, ita *Phœnices Afris* non literas, sed linguam solummodò communicârunt; unde & à *Phœnicibus Pœni*, & *Puni*, sicuti & lingua *Penicia* & *Punica* corruptis vocibus postea appellati sunt. Extant apud *Plautum* nonnulla hujus linguæ vestigia, quę ad sententiæ meæ confirmationem hîc adducta, exponenda censui. Sic autem loquitur *Plautus*. Introducit *Pœnum* loquentem. *Sect.* I.

Ny Thalonim valon uth si corathisima consit
Chim Jach chunith mumis thyalmyctabari imischi
Lipho canethyth bymichy ad udin Bynuthi
Byrnarob Syllo homaolinin uby mysistoho
Bythlim mothyn noctothy nelechanti damascon
Issidele brimtyfel yth chilis chon, tem, liph
Vtbynim Isdibur thinno cuthnu Agoradocles
Vhe manet ihy chyrs lycoeh sith naso
Binni id chil Jubili gubilim lasibit thim
Bodoalit herain niu nus tim moneoth lusim
Ex anolim volanus.

Quorum interpretationem aliarumque inscriptionum curiosus lector quam amplissimè descriptam reperiet in *Atlante polyglosso*, syntagmate *de Lingua Phœnicum* seu *Punica*.

SECTIO

Cap. I. Sect. II.

SECTIO II.

De linguis primigeniis, quas matres vocant, queque post confusionem Babylonicam etiamnum superstites in usu sunt.

PRÆFATIO.

Constitutum est nobis in hoc tertio libro tantummodo de primigeniis linguis quas doctrinales vocant, agere, & de earum videlicet origine, antiquitate, propagatione, & corruptione, per quasdam scitu necessarias annotationes veluti prodromo quodam rerum in Atlante secuturo exponendarum præludere: Itaque lectorem hîc primo notare velim, tria potissimum linguarum genera à tanta linguarum confusione, & corruptione, utique divino quodam nutu, immunia restitisse, quæ & ea de causa quoque in sacrosanctæ crucis trophæo θεάνθρωπος Christus *mundi dominus & redemptor, titulo imposito consecrata fidelibus commendavit; fueruntque* Hebræa, *seu vernacula* Christi Syriaca, Græca, Latina, *unà cum earundem filiabus, ut videlicet per hasce magnalia Dei, & sacrosancti euangelii veritas, universo mundo patesceret, & sacrosanctæ missæ sacrificium ubique iis veluti privilegio singulari honoratis legeretur. Vocantur præterea doctrinales ob idiomatis distinctionem, eò quod tum in sacris, & profanis conscribendis, à doctoribus tantum ubique locorum usurpentur. Quamvis verò linguæ* Hebrææ *in catholica ecclesia nullus in sacris sit usus; in filiabus tamen,* Chaldaïca, Syriaca, Æthiopica, & Arabica *pro ritu, & consuetudine dictarum gentium, earum usus in sacris permittitur, uti* Romæ, *ubi* Maronitæ Syriaca, & Arabica, Chaldæi *suâ,* Abyssini Æthiopica, *solennioribus festis, juxta ritus suos, in hunc usque diem peragunt. Sed jam ad particularia dictarum linguarum exponenda, calamum convertamus.*

CAPUT I.

De lingua Hebræa *linguarum omnium prima.*

HEbræam linguam primigeniam, & à DEO Opt. Max. protoplastis insitam, ac proinde mundo coævam, nec non divino eloquio exornatam, jure uti dixi primigeniam esse, omnium SS. interpretum doctorumque communis sententia est; & vel ex ipsis primævis nominibus, à DEO in sacra sua *Genesi* expositis, quàm luculentissimè patet; ut proinde nimiùm audax, ne dicam temerarius censeri debeat, qui contrarium sentiat. Verùm cùm hæc in præcedenti capite de primatu linguarum fusè tradiderimus, eò

Cap. I. lectorem relegamus. Quod verò *Goropius Becanus Belgicam* linguam primam omnium linguarum dicat fuisse, is illud non tam verè sensisse, quàm lepido quodam ingenii lusu asseruisse, existimandus est; cùm idem & majori jure de *Germanico* idiomate, cujus *Belgica* filia quædam est, dici possit, cùm vix ulla monosyllaba vox appellativa in *Germanica* occurrat, quæ non ad aliqua monosyllaba *Hebraica* reduci possit, quod & in aliis linguis experientia nos docet. Prima igitur omnium lingua est *Hebraîca*; quæ lingua sancta dicitur, quia hâc DEUS mundi opifex primus omnium *Adamum* & *Evam* appropriatis nominibus allocutus est, cui eâdem Protoplastus & *Eva*, DEO interroganti de lapsu respondere.

Goropius Becanus Belgicam *primam linguam jocose asserit.*

Hæc est prima lingua, quâ primi patriarchæ ab *Adamo* ad *Noëmum*, continua successione usi sunt, uti ex nominibus, *Adam, Eva, Caïn, Seth, Enos, Caïnan, Melalael, Jared, Enoch, Mathusalem, Lamech, Noë*, quæ omnia purè Hebraïca nomina sunt, patet. Hâc post diluvium *Noë*, & tres filii, *Sem, Cham, Japheth*, in ea ante & post diluvium exercitati usque ad divisionem linguarum Sect. II. 276 annis unà cum universa generis humani congregata multitudine usi sunt; juxta sacræ *Genesis cap.* I. effatum; *Erat enim tunc terra labii unius, eorundemque sermonum* &c. Duravit itaque lingua sancta ab orbis origine, usque ad divisionem linguarum, annis 1932. Postea vero ex illa à DEO justis de causis immissa confusione, illa pariter in varia, & differentia idiomata distracta, maximam confusionem passa fuit, integrâ tamen in domo *Heber* usque ad *Abraham, Moysen*, Judices &c. in synagoga magna Rabbinorum usque ad *Christum*, & ultra adhuc existente, ad nos tandem pervenit mysteriis confertissima, de quibus vide, si placet, *Hebræorum* Cabalam, quam in II *Tomo Oedipi Ægyptiaci* quàm fusissimè descripsi; de quo, uti supra dixi, nulli dubium esse debet, nisi ei forsan, qui ex Utopia quandam linguam delatam, tunc temporis viguisse, sibi imprudentiùs, ne dicam stolidiùs persuaserit. Sed jam qua ratione, quave occasione illa in alia idiomata declinarit, videamus.

CAPUT II.

De lingua Chaldaïca, *una ex primogeniis linguis.*

Cap. II. B*Abylonia* portio *Assyriæ*, ad *Tigris* & *Euphratis* confluxum, uti superiori libro dictum fuit, naturalem in terra situm habet, primorum post diluvium hominum, atque adeò totius humani generis colonia fuit, ibidem unà congregata, labii unius, ejusdemque linguæ, videlicet ex omnibus linguis primogenita; quæ tamen post confusionem ex simplici *Hebræa*, successu temporis in quintuplicem dialectum, *Chaldaïcam*, *Syriacam*, *Samaritanam*, *Arabicam*, *Æthiophicam* degeneravit. Et *Nembrodi* quidem soboles in *Babyloniam*, & *Assyriam* diffusa, primam subiit *Hebrææ* linguæ corruptionem, uti supra de *Nino* & *Assur* ostendimus, & nomina Regum tum *Assyriorum*, quorum sedes in *Ninive*, tum Regum *Chaldæorum*, quorum sedes in *Babylonia*, sat demonstrant. Certum itaque est, *Chaldaïcam* sive *Babylonicam* linguam unà cum *Assyriorum* monarchia semper, & assidua artium, scientiarumque cultura, legumque ac jurium, sine quibus nullum imperium consistere potest, promulgatione excultam longè lateque sua pomœria protulisse; sic enim naturâ comparatum est, ut is, uti & supra docui-

Lingua Chaldaïca *in 5 principales ramos divisa.*

Cap. II. docuimus, penes quem eſt ſumma imperii orbis terrarum adminiſtratio, cum legibus quoque & edictis ſuam linguam populis ſibi ſubditis tribuat, aut ſaltem, ſi non continuò in omnibus provinciis, quibus princeps imperat, ipſius idioma ceu vernaculum omnium ore verſari jubeat, & ſenſim tamen eò irrepſit, ut radicem ſuam quàm latiſſimè diffuderit, uti ex *Alexandri Macedonis* actis, *Romanorum*que Cæſarum hiſtoria luculentiſſimè patet. Tametſi verò hodiè tanta librorum copia in chaldaïſmo non extet, quanta in helleniſmo, latinoque ſermone, credibile tamen eſt, primæ monarchiæ tam latè patentis idioma, non minori, quàm alia duo, ſplendoris, elegantiarum, nominum verborumque opulentiâ inſtructum fuiſſe; ſed quod ſummopere deplorandum eſt, injuriâ temporum, maximam veterum monumentorum partem antiquiſſimæ linguarum, *Chaldaïcæ* theſauros, ſummo Reipublicæ literariæ damno periiſſe. Quis enim dubitaret, quin *Medi*, & *Perſæ*, qui clavem imperii, quam ab *Aſſyriis*, ut in præcedenti libro dictum fuit, vi & armis occupaverant, alternis tenuerunt, eorum quoque libros ex archiviis publicis expilaverint? certè *Alexandrum Aſſyriorum*, *Medo-Perſarum*que literaria monumenta, ad bibliothecam Alexandrinam poſtea incendio deſtructam, augendam ſuſtuliſſe, *Franciſcus Picus Mirandulanus* quàm diſtinctiſſimè in ſuo de doctrinæ veritate libro refert. Addit *Ariſtotelem Alexandri* magiſtrum in comparata bibliotheca, ſuppreſſis auctorum nominibus, quaſi mercem interpolatam in proprios uſus convertiſſe, quin vel ipſe *Clearchus* Ariſtotelicæ diſciplinæ haud ignobilis alumnus, in *libro de ſomnis* id claris verbis oſtendit; *cùm enim* Ariſtoteles *diſceptaret cum* Hyperochide Judæo, *qui ab altioribus* Aſiæ *locis ad maritimas civitates deſcendens, philoſophiæ amore ad* Ariſtotelem *venit, ipſemet fateri non ſit verecundatus, plura ſe ab eo accepiſſe, quàm is à ſe acceperit*: ita Clearchus. Quin vel ipſe *Plato* magni fecit *Chaldæorum* monumenta in ſuo *Alcibiade*, ac maximopere commendat magiam *Zoroaſtris*, quam nil aliud eſſe tradit, niſi divini cultus ſcientiam, quâ & *Perſarum* Reges erudiebantur ut ad Reipublicæ mundanæ exemplar, ſuam ipſi Rempublicam ritè adminiſtrare diſcerent; ſuccentoreſque aſtrologiæ facit: verùm cùm hæc tum ſuprà, tum in II. *Tomo Oedipi* fuſius deſcripſerimus, eò lectorem ablegamus; ubi & de *Sanchathoniate*, & *Beroſo*, priſcis *Chaldæorum* ſacerdotibus, aliiſque plura ex *Joſepho*, *Auguſtino*, *Ptolemæo*, *Lactantio*, *Juſtino*, *Ammonio* traduntur. Quidquid igitur hodie ex lingua *Chaldaïca* reſtat, id totum partim ex prophetia *Danielis* extractum fuit, partim ex *Thargumim Babylonico* & *Hieroſolymitano*, quorum auctores fuerunt *R. Onkelos*, & *Jonathas Ben Uziel*, qui paraphraſtica expoſitione Biblia in linguam *Chaldaïcam* tranſtulerunt. Sect. II.

Ariſtoteles *multa ex* Chaldaïcis *monumentis accepit.*

Chaldaïcam itaque linguam, ſecundam poſt *Hebræam* ſtatuimus, immediatè poſt confuſionem ex *Hebræa* corruptam, ut jam ſæpiùs inculcavimus. Tertiam ex Hebraïca filiam conſtituimus *Chananæam*, ſive *Samariticam*, quam alii *Phœniciam* dicunt.

Chaldaïca *ſecunda ſtatuitur poſt* Hebræam.

CAPUT III.

De lingua Samaritana *seu* Phœnicia.

Differentia inter Hebræos & Samaritanos.

SAmaria *Ptolemæo*, tractus *Judææ*, & in eo ejusdem nominis urbs, civilibus tumultibus vastata, ab *Herode* restaurata, tandem *Sebaste* dicta fuit. De *Samaritanorum* studio, moribus, ingenio, S. *Epiphanius* in *Panario* sic scribit: Samaritæ *sive* Samaritani *à* Judæis *erant separati, non templum, non sacrificia aut cerimonias cum illis habebant communia; quinque tantùm libros* Moysis *legebant; prophetas, ac cætera sacræ scripturæ volumina rejiciebant, mortuorum resurrectionem unà cum Spiritu sancto negabant.*

Secta Hebræorum *triplex.*

Erat autem Judæorum *gens in tres sectas divisa; primæ sectæ asseclæ* Esseni *dicebantur; secundæ* Sebuæi *qui cum* Essenis *in omnibus concordabant, præterquàm quod tempora solennium festivitatum mutarent; tertiæ sectæ* Gortheni, *pedissequi appellabantur à* Sebusæis *in temporum digestione discrepantes; ex quibus posteà orta est quarta secta, quæ fautores* Dosithei *dicebantur à reliquis sectis prorsùs dissentientes: nam resurrectionem mortuorum profitebantur; ab animatis abstinebant.*

Superstitio in observando die sabbathi.

Sabbathum adeò superstitiosè servabant, ut quo in loco & statu reperiebantur, immobiles permanerent, donec diei majestas transisset; uti dicit *Origenes l.* 4. περὶ ἀρχῶν, *Samaritas* verò cum *Judæis* odio incredibili dissedisse, præter eum locum à S. *Joanne in Euangelio* de muliere Samaritana cum *Christo* colloquente, allegatum, omnes *Hebræorum*, Rabbinorumque libri testantur. Dissidium originem inde habuit, quod templum, à *Samaritanis* in monte *Garizim* in despectum templi Hierosolymitani ædificatum, *Judæi* ab *Alexandro Magno Macedone*, obtenta facultate destruxissent, vel ex eo capite, quod sacra profanis miscentes, juxta gentilium morem, *Venerem* sub columbæ forma adorarent. Vide, quæ de hisce pluribus in I *Tomo Oedipi*, de *Diis Samaritanorum* transegimus.

Lingua & characteres Samaritanorum.

Quibus autem literis scriberent, aut linguam profiterentur, Divus *Hieronymus* in præfatione ad libros Regum paucis definit; *viginti & duas literas*, ait, *esse apud* Hebræos, Syrorum *quoque lingua testatur*, quæ *Hebrææ* linguæ magna ex parte confinis est; nam & ipsi viginti duo elementa habent, eodem ferè sono, sed diversis characteribus; *Samaritani* verò pentateuchum *Moysis* totidem literis scriptitant, figuris tantùm & apicibus discrepantibus, certumque est *Esdram* post captam *Hierosolymam* & instaurationem sub *Zorobabele*, alias literas reperisse, quibus & nunc utimur, cum ad illud usque tempus iidem *Samaritanorum Hebræorum*que characteres remanserint. Verùm de hisce vide fusiùs tractatum in II. *Tomo Atlantis polyglossi*, & in præcedentibus, ubi de lingua *Samaritana* amplius egimus.

Etymon literarum Samaritanarum.

Dixi suprà, linguam *Samaritanam* esse eandem cum *Chananæa*, propagata à *Canaan*, unde regio *Canaan* nomen habet, in undecim filios divisa, inter quos & *Samaræus* nominatur, *Samariæ* fundator; constat enim *Chanaan Chami* filium, statim post confusionem eam partem occupasse cum undecim filiis, quæ à nomine suo innumeris ferè locis sacræ scripturæ, terra *Canaan*, & à posteris *Palæstina*, sive terra sancta dicta fuit; fueruntque post divisionem primi hujus partis orbis incolæ, siquidem & inde patet, quod *Abraham* 50. post divisionem gentium annis, ex *Chaldæa* in terram *Canaan* profectus dicatur. Quemadmodum igitur illi undecim filii *Canaan*, quisque sibi locum ad inhabi-

Samaræus Samariæ *fundator.*

Fundatores urbium in terra Canaan.

Cap. III. habitandum elegit, ita quoque urbibus extructis, quisque nomina ipsis imposuit: *Sidon* urbs à *Sidone* primogenito *Chanaan* extructa nomen dedit populis *Sidoniis*; *Hethæi* urbem *Hebron*; *Jebusæi*, *Jebus*, quæ postea *Jerusalem* dicta fuit; *Amorrhæi* urbem *Cadesbarne* ad *Libanum*, & plures alias in terra *Chanaan*; *Hevæi* montem *Hermon* in *Mespha*; *Aracæi* urbem *Arcas*, postea *Tripolim* dictam ad radices montis *Libani*, & sic de cæteris; *Samaræus* verò nomen dedit *Samariæ* in tribu *Benjamin*, à quibus lingua, quam *Samariticam* dicimus, nomen assumpsit; quamvis verò una & eadem lingua fuerit *Chananæa* & *Chaldaïca*, hæc tamen tanquam in medio terræ *Canaan* sita, peculiare posteris temporibus dedit nomen linguæ *Samaræ*, occasione dissidii orti inter *Judæos*, & *Samaritanos*, de quo paulò ante. Sect. II.

CAPUT IV.

De lingua Syriaca.

TAnta est *Geographorum* de *Syria*, ejusque lingua concertatio, ut cui subscribas vix comperias. Sunt qui universam *Syriam* cum *Assyria*, *Babylonia*, & universa terra *Chanaan* confundunt. Sunt qui cum *Phœnicia* ipsam eandem esse putent. Non desunt qui *Syriam* in *Asiam* minorem extendunt, quorum quidem sententiam referre supervacaneum esse ratus sum, cum illud nihil aliud esset, quàm ingenia incredibilibus errorum nebulis offundere; relictis itaque aliorum sententiis, nos strictè *Syriam* hoc pacto una cum *Syriaca* lingua propriè dicta, describimus.

Syria propriè dicta, quæ & in sacris literis ארם *Aram*, ab *Aram* filio *Sem*, primo ejus possessore, à quo & lingua *Aramæa* dicta fuit, & quamvis illa à *Chaldaïca*, *Chananæa* & *Samaritana*, nisi characteribus, vix in alio differat; ex invasione tamen regni *Græcorum*, sub *Alexandro Macedone*, nonnullam corruptionem passa fuit, uti ex nominibus Græcis, quæ in linguam *Syriacam* irrepserunt, sat superque patet: cæterùm eadem prorsus est cum *Aramæa*, *Chaldaïca*, *Chananæa*, *Phœnicia*, ut suo loco dicetur. Characteribus differt ab *Hebræis*, uti inferiùs patebit, ex quorum tamen forma facilè colligimus, *Syros* ex *Hebræis* characteribus originem sumpsisse. *Aramæa* dicitur, eò quod in sacris literis *Syria* passim ארם *Aram* dicitur, ab *Aram* filio *Sem*, uti dixi, qui primus ejus possessor fuit, sic dicta. Differt igitur lingua *Syriaca* à *Chaldaïca*, *Samaritana*, sive *Chananæa*, tum dialecto, tum literis, haud secus ac lingua *Tusca* in *Italia*, à *Romana*, *Neapolitana*, *Mediolanensi*, *Sicula*; quæ tametsi quoad dialectum differant, *Itali* tamen omnes & se intelligunt, & exercent commercia, & sibi ipsis mutua negotia communicant, quamvis una sit purior inter illas, quâ curiæ utuntur, sicuti *Hebræa* inter primævos mortales. Fuit autem lingua *Syriaca* vernacula *Christi* Salvatoris nostri, uti ex variis S. Euangelii nominibus patet.

Lingua Syriaca *quomodo distinguatur ab* Hebræa, & *cæteris ejus dialectis.*

CAPUT V.

De Lingua Arabica.

NOn minor Geographorum de *Arabiæ* ſitu, controverſia eſt, ut proinde pigeat me, inutili labore, hoc loco recitare inſuperabilem nominum, quibus eam appellare ſolent, confuſionem; nos communi ſententiæ inſiſtentes, triplicem facimus *Arabiam*; *Deſertam*, *Petræam*, & *Felicem*: prima *Paleſtinæ* confinis eſt; ſecunda monti *Sinaï* adjacet: tertia, littus *maris Erythræi*, quod *Hebræi*, ים סוף *Jam ſuph*, ab arundinum, quibus ſqualet, copiâ, dicunt. *Turcæ* id بحر كارمون *bachar corſun*, mare clauſum vocant, eò quod ad fretum *Aden*, quaſi occluſum videatur. In ſacris litteris *Amalecitica* dicitur, à primis *Amalecitarum* habitatoribus; plerique ſacrarum literarum interpretes eam quoque *Iſmaëliticam* appellant, eò quod ejus primus poſſeſſor fuerit *Iſmaël*, filius *Abrahæ* ex ſerva ejus *Agar* genitus; unde & lingua *Arabica* in hunc uſque diem, apud Orientales ſcriptores lingua *Iſmaëlitica*, & *Hagarena* dicitur. Sed hiſce paucis præmiſſis, jam ad linguam ejus enodandam procedamus.

Arabica lingua, uti eſt filia ſpuria *Hebrææ*, ita quoque ſemper linguæ *Chaldaïcæ* coæva fuit, quemadmodum ſcitè docet D. Hieronymus in præfatione ad lib. Job. *Habitaſſe*, inquit, Job *in* Hus *in finibus* Idumææ, *&* Arabiæ *fertur*, *eratque ei antè nomen* Johab; *& accepit uxorem* Arabiſſam, *quæ genuit ei filium*, *quem vocavit* Ennon; *erat autem ipſe filius quidem* Zaro, *de* Eſau *filiis*, *filius*; *de matre verò* Boſra, *ita ut ſit quintus ab* Abraham. *Et hi ſunt Reges*, *qui regnaverunt in* Edom, *in qua & ipſe regnavit*. *Hæc autem tranſlatio nullum de veteribus ſequitur interpretem*, *ſed ex ipſo* Hebraïco, Arabico*que ſermone*, *& interdum* Syro, *nunc verba*, *nunc ſenſus*, *nunc ſimul utrumque refert*. Ita D. *Hieron.*

Job *in* Arabia *natus.*

Adeò tamen poſt execrandi *Mahumedis*, impoſtoris nequiſſimi datam legem in *Alcorano* præſcriptam, culta fuit, ut nulla lingua nec hodiè, nec uſquam olim in tot Orbis partibus, illa uſum majorem invenerit: irrupit illa in *Africam* univerſam, præter *Nubianam*, *Abaſſinam* ſive *Æthiopiam*; habet illa *Aſiam* totam à noſtris littoribus in ultimos uſque Orientis terminos diffuſa; intravit illa *Archipelagum*, & vel ipſas *inſulas Moluccas*, quas *Philippinas* vocant, inter quas *Celebes* inſula prægrandis *Mahumedanorum* Regis ſubeſt imperio. In *Europa* tenet *Græciam*, *Macedoniam*, *Thraciam*, *Daciam*, partem *Hungariæ*, *Serviam* & *Boſnam*, omneſque hodiè ab *Adriatico* ſinu, uſque ad *Pontum Euxinum*, interjacentes regiones. Hujus beneficio ſolius quiſpiam ex *Europa*, per *Tartariæ*, *Aſiæ* utriuſque, *Indiæ*que regiones ſine interprete in *Chinam* uſque iter ſuſcipere poteſt. Cum enim omnem Orientem Reges, & Imperatores *Perſiæ*, *Syriæ*, *Arabiæ*, *Africæ*, partemque *Europæ*, ſuo ſubjeciſſent imperio, ejuſdemque ſemper religionis, videlicet Mahumedanæ ſequaces fuerint, cujus leges & ſtatuta cum non niſi *Alcoranus*, quem & *Alphurcan Perſæ* vocant, contineret; omnes ejus interpretes, *Arabicam* linguam puram, & elegantem, quâ ſcriptus fuit ab impoſtore *Mahumede*, calluiſſe, & etiamnum præter linguam vulgarem, callere neceſſe ſit, ut proinde ſæpe miratus ſim, cur DEUS OPT. MAX. doctrinam tam impiam, & prorſus ἄλογον in tantum incrementum excreſcere permiſerit. Verùm qui novit abſcondita DEI judicia, circa multa alia, quæ

Arabica *lingua per totum Orientem & Occidentem diffuſa.*

Cap. V. quæ ſacræ hiſtoriæ nos docent, is mirari ceſſabit. *Arabica* itaque lingua ita poſterioribus ſeculis floruit, ut ſemper *Arabes* habuerint ſcriptores eminentiſſimos in omni pœne ſcientiarum genere; quorum monumenta ſi hoc loco recenſere vellem, id eſſet, librum libro jungere.

Scriptores Arabes celeberrimi. Quis enim neſcit celeberrimos ſcriptores, *Aben Sina* medicorum principem, *Abenràs*, vulgò *Averroem* Ariſtotelicorum operum ſubtiliſſimum interpretem, *Abenragel*, *Aben Mazar*, *Alpharabium*, *Gebrum* chimicorum coryphæum, & innumeros alios, quos alibi citavimus; & quamvis lingua *Arabica* ſit *Hebrææ* quoad inflexiones nominum, & conjugationes verborum, nominumque etymologiam, vicina, habet tamen alia quamplurima nomina, quæ *Chaldaïcam* & *Syriacam* ſapiunt; adeóque verborum nominumque opulentiâ fœcunda eſt, ut linguæ *Græcæ* non cedat, ſive elegantiam, ſive copiam ſpectes. Qualis autem fuerit *Phœnicia* lingua, jam ſupra expoſitum fuit. Sect. II.

CAPUT VI.

De Lingua Æthiopica.

Cap. VI. *Deſcriptio Æthiopiæ.* Æ*thiopia* propriè illa regio *Africæ* eſt intima, totius *Africæ* meditullium, quam & *Abaſſiam* vocant geographi, ſub dominio Magni *Neguſch*, ſive Imperatoris *Abyſſinorum*; terminaturque *Montibus Lunæ* à Meridie; à Septentrione *inſula Meroe*; ab Oriente *Mari Erythræo*; ab Occidente, *Congo* & *Angola*; *Nilo*, cujus fons in monte *Bedui* viſitur, qui & ex radice ejus ingentem aquarum molem, per flumen ſat amplum in *Bed* lacum, quem aliqui perperam *Zaire* dicunt, evomit; & hinc in varias partes diviſus, tria maxima flumina generat, quorum prior eſt *Nilus*, qui ingentibus terrarum ambagibus, tandem ingenti aliorum fluminum augmento ditatus, per *Catadupa* in *Ægyptum* præcipitatur: alter eſt *Niger*, qui maximam Occidentalis *Æthiopiæ* partem irrigans, tandem in ſubterraneos meatus devolutus, deinde poſt triduani itineris ſpatium eluctatus, & priſtinæ libertati reſtitutus, in Oceanum occidentalem devolvitur. Tertius fluvius eſt *Zaire*, qui meridianæ *Africæ* occiduam regionem, per vaſtam ſolitudinem in *Angola*, oceano illabitur. De quo vide chartam hîc appoſitam. In hujus meditullio mons eſt, *Amara* nomine, in quo Imperator cum aula ſua commoratur, viginti ſeptem regnorum dominus; qui tametſi religione ſemper Chriſtianus extiterit, à peſtifera tamen *Dioſcori* doctrinâ corruptus, in ſua pertinacia perſtitit, & pro Imperatorum ingenio, jam Eccleſiæ Catholicæ Romanæ unitus, modò ad vomitum reverſus, fidem unicè ſalutiferam ſuſceptam rejecit. Sed hæc pauca de *Æthiopiæ* ſitu ſufficiant; qui plura noſſe cupit, de hiſce conſulat *Tomum* I *Oedipi* noſtri *Ægyptiaci*, ubi de origine *Nili* fusè egimus, & quomodo in ipſius Imperatoris *Zelachriſti* præſentia anno 1615, unà cum noſtris Patribus, fons *Nili* verus, & hucuſque incognitus, detectus fuit.

Ortus Nili, & fluminum quæ efficit.

Antiquitas Æthiopiæ. Ad antiquitatem *Æthiopiæ*, & primos ejus colonos quod attinet, dico *Chami* filium *Chus* primum hujus regionis poſſeſſorem fuiſſe, idque vel ex ipſis ſacris literis patet, ubi terra *Chus* paſſim *Æthiopia* dicitur, & terra *Cuſiim*, terra *Æthiopum* dicitur; nam quod in *Arca Noë* fuſius oſtendimus, id in hoc præſenti volumine degenerem *Chami* progeniem poſt diviſionem gentium univerſam *Africam*, ſuo imperio ſibi ſub-

Cap. VI. subjecisse clare sed paucis demonstrabimus; ita ut *Misraïm*, *Ægyptum*; *Chus* *Æthiopiam* mediterraneam; *Phut* verò totum illum *Africæ* tractum, ab *Ægypto* ad *Gaditanas* fauces *mari mediterraneo* adjacentem occupaverit; & confirmatur ex historia *Æthiopum Abyssinorum*, quæ refert, sex Reges post *Chus*, regni successores, *Æthiopiæ* præfuisse, & septimum sedem suam in civitate *Caxumo* constituisse, quos referre ob chronologiæ incertitudinem, & confusam historiæ relationem potiùs silentio supprimendum censui, quàm tempus in monstruosis nominibus terere. Certitudinem, quam habere possumus ex archivio *Abyssinorum*, hæc est: quod *Makeda*, vel ut alii volunt, *Nicaula* Regina *Æthiopiæ*, quam & lib. IV Regum *Sabam* vocat, ad sapientiam *Salomonis* tentandam magno cum comitatu pervenerit *Hierosolymam*; atque ex diuturna cum Rege consuetudine susceperit filium, quem *Melich* appellavit; alii *David* nominatum volunt: hic primus in meliorem politici status formam 29 annorum, quibus vixit, spacio, reduxit; post hunc secuti sunt alii 22 Reges, usque ad *Christum*. Referuntur præfuisse regno *Æthiopiæ* tunc temporis Reginam *Juditham* nomine, eandemque esse, quæ per eunuchum *Candacis* Reginæ *Hierosolymâ* in *Æthiopiam* reducem, & à sancto *Philippo* discipulo *Christi* in via, uti est *Actorum* VII. baptizatum, postea conversa, nec non ardentissimo zelo gloriæ *Christi* accensa primò legem *Christi* Salvatoris, magnificentissimâ ecclesiâ in ejus honorem S. *Mariæ* in *Sion* extructâ, propagaverit; cui postea S. *Matthæus* apostolus succedens universum regnum euangelica prædicatione, & sanguinis effusione *Christo* subjugaverit, qui cum euangelium suâ *Hebraïcâ* linguâ conscripserit; *Æthiopes* id postea magno semper in honore, & veneratione conservârint, usque ad salutis nostræ ortum, quorum nomina, & annos regiminis qui volet, consulat *Marinum Romanum in descriptione Æthiopiæ*. Cæterùm præ omnibus, qui *Æthiopiæ* sive *Abyssinorum* historiam descripserunt, auctoribus, merito suo palmam præfert sapientissimus *Patriarcha Æthiopiæ* è *Societate* nostra, *Alphonsus Nunnes*, qui opere sanè dignissimo, & reconditis eruditionibus conferto, universam *Æthiopiæ* historiam lingua *Lusitanica* complexus, quæcunque αὐτόπτης in *Abassia* vidit, & in vetustissimis archiviorum monumentis legit, scitè sanè conscripsit. Sect. II.

Coloni primi Æthiopiæ quinam?

Regina Nicaula eadem cum Saba.

Juditha Regina Æthiopiæ, quam Candacis dicunt.

Historia Alphonsi Nunnez. è Soc. Jesu Patriarchæ Æthiopiæ.

Hisce itaque præmissis, jam ad rationem linguæ *Æthiopicæ* exponendam progrediamur: de qua quid ipsemet in eorundem codicum *Abyssinorum* evolutione observârim, candidè lectori proponam. Dico itaque *Æthiopicam* linguam, totam ex *Chaldaïca*, aut *Hebræa* lingua, aut *Syra*, nec non *Arabica*, ob *Arabum Erythræi maris* incolarum confinitatem, compositam esse: ita ut, qui hasce linguas probè calluerit, non adeò magno labore *Æthiopicæ* linguæ notitiam acquirere possit: alphabetum tantummodò toto, ut ajunt, cœlo, à characteribus *Hebræis*, *Chaldaïcis*, *Syriacis* & *Arabicis* differt: cæterùm inflexio nominum verborumque conjugationes eædem ferè sunt, ut in *Atlante Polyglosso* suo loco dicetur. Quomodo verò *Hebræa*, *Chaldaïca*, aut *Syriaca* lingua in *Æthiopiam* in principio divisionis gentium pervenerit, enodandum restat. Certum est itaque, *Chami* progeniem, aliam post confusionem linguam, plurimùm ab *Hebræa* & *Chaldaïca* differentem, in *Ægyptum*, & reliquam *Africam* contulisse, cùm *Hebræa* sola in domo *Heber* permanserit. Qui nodus ut solvatur, sciendum est, plurimos ex progenie *Sem* & *Japheth* posteris temporibus Chamææ progeniei commixtos fuisse, pro-

Æthiopia characteribus differentibus utitur, id est contrario modo scribendi usitato Hebræis, Syris & Arabibus.

Cap. VI. prout ingeniorum similitudo, & affectiones mortalium secum ferre solent, qui *Hebræâ*, & *Chaldaïca* linguâ instructi, postea potiti rerum in *Æthiopia* linguam suam ibidem coloniâ institutâ propagarint; nam uti in *Oedipo* ostendimus, habebant *Chamæi* populi, id est, *Ægyptii* linguam *Ægyptiacam*, quam & *Pharaonicam* dicebant, ab omnibus cæteris linguis oppidò differentem, cum enim *Joseph Chaldaïcâ* linguâ instructus in *Ægyptum*, à fratribus suis venditus duceretur, dicit sacra scriptura, *linguam, quam non intellexit audivit*; quamvis postea successu Sect. II. temporum alii & alii *Hebrææ* & *Chaldaïcæ* linguæ periti illuc concesserint, linguamque propagârint. De linguis verò extra *Æthiopiam*, *Abassina*, barbaris & peregrinis postea loquemur. Atque hæc sunt quæ de *Æthiopiæ* statu & lingua dicenda putavimus. Qui historicas *Æthiopiæ* relationes fusiùs desiderabit, is adeat suprà citatum venerabilem Patriarcham *Alphonsum Nunnez*, P. *Alvarez*, P. *Godignum*, *Marinum Romanum*, *Tenethum*, & innumeros alios, qui de *Æthiopicis* rebus scripserunt.

CAPUT VII.

De lingua Persica, *seu* Ælamitica.

C. VII. PErsia à voce פָּרַשׁ, id est, *equus*, à bonitate equorum, quos producit, sic dicta, olim *Ælam*, à primo ejus possessore *Ælam* filio *Sem*, & nepote *Noë*, nomen obtinuit; unde & *Persæ* tum à sacris, tum profanis scriptoribus *Ælamitarum* nomine claruerunt. *Persia* itaque quondam, sub primævis post divisionem gentium colonis, qui totam penè *Asiam* dispertitis regnorum juribus occuparunt, uti in præcedentibus docuimus, subdita fuit. Hodierno verò tempore plurima in se regna continet, magno *Sophi* Imperatori *Persarum* subjecta; quorum prior est ipsa *Persia*, & pertingit à *Mari Caspio* ad *Persicum* usque *Sinum*, cujus Metropolis est *Siras*, olim *Persopolis*, vel uti alii volunt, *Cyropolis*, à sede *Cyri* Regis, *Assyriorum* domitoris sic vocitata, & magnificæ ruderum reliquiæ id satis testantur, uti & *Itineraria* per *Persiam* transacta referunt; sequitur hanc *Tauris*, quæ olim *Ecbatena* dicebatur, regni *Mediæ* caput, veterum monumentis celeberrima; tertia *Persiæ* urbs caput Regni *Parthiæ* est *Espahanum*, sedes modò Regis *Persarum*, seque extendit ad regni *Mogoris* usque imperium, continetque regnum *Candahar*, *Indiæ* confine ex parte orientali, ex Occidente *Armeniam* majorem; præterea *Iberiam*, olim *Colchidem*, quam hodiè *Georgiam* vocant, regionem tenet. Sequitur hoc regnum *Ghilon Mari Caspio* adjacens, serico confertissimum; postea *Korasan*, in bina regna, *Margianam*, & *Ariam* divisa. Sunt præterea alia regna huic magno *Sophi* subjecta, uti *Lorestan*, *Turchistan*, insula *Ormus*, nobilissimo emporio, nec non preciosarum mercium ubertate conferta; posteris à *Cyro*, *Dario*, & *Alexandri Magni* temporibus, postea ingentes vicissitudines perpessa, vicinorum dominatorum potentiâ, & viribus devicta, præsertim *Turcarum* violentiâ monarchicum statum perdidit, usque ad *Ismaëlem Sophi* filium *Xeque Aidar*, qui vir strenuus, & magnanimus, ortus ex *Ardovilla* civitate regni *Ghilon*, videns totam provinciam *Turcarum* tyrannide oppressam, nullum non lapidem movit, ut eam in pristinam libertatem, abjecto *Turcarum* jugo, restitueret; qui uti vir erat zelotes patriæ, & vulpino callidus astu, ita quod fieri posse cogitaverat, confecit; absolutus istius regni dominus;

Persiæ *descriptio.*

Ismaël Sophi *instaurator* *Imperii* Persici.

C. VII. nus; atque adeò primus familiæ Regum *Persiæ*, qui *Sophi* dicuntur. Hic fatis cedens successorem habuit filium suum *Cha Abbas*, qui intra breve tempus ad supremum Persici imperii culmen ascendit, receptis omnibus iis regnis, quæ Regi *Parthorum* priùs à circumjacentibus Regibus violentâ invasione fuerant ablata; sedemque suam incredibili urbis hominumque incremento *Espahani* fixit; & eadem felicitate, vivente adhuc patre in potestatem redactâ *Siras* metropoli *Persiæ*, nec non regno *Loristan*, victricia armorum trophæa à *Mari Caspio* ad usque *Sinum Persicum* extendit; nec hisce contentus in *Mediam* regnum vastissimum movens exercitum, *Tauris*, olim *Ecbatenas*, sui juris fecit; deinde movens in septentrionale regnum *Colchidem* seu *Iberiam Armeniæ* majori junctam, *Babyloniam*, *Mesopotamiam*, aliaque intermedia regna suo subdidit imperio; regnum quoque *Candahar*, quod magni *Mogoris* monarchæ imperio subdebatur, expugnavit; tandem in obsidione *Bassoræ Arabiæ* felicis urbis ad *Euphratis sinum Persicum* sitæ, & ipse mortis obsidione cinctus, vitâ cessit, relicto imperii successore uno ex nepotibus suis; corpus ejus *Arduillam* commune omnium Regum *Persiæ Sophorum* sepulcrum, translatum fuit; urbs est, in qua ob merita *Ismaëlis Sophi*, primi, ut dixi imperii *Persici* fundatoris, Regum *Sophorum* cadavera in hunc usque diem, magnâ solennitate deponi solent. Hisce itaque prolixiùs, quàm par est, prolatis, jam ad linguæ *Persicæ* conditionem exponendam progrediamur.

Cha Abbas Sophi 2 *Rex Persiæ imperium ampliavit.*

Duplex hoc loco status *Persidis* considerari potest; vel à primævis post divisionem gentium temporibus, usque ad *Alexandrum Macedonem*; & sub hisce Regibus *Assyriorum* & *Chaldæorum*, *Chaldaïcam* linguam, sive quod idem est, *Assyriorum* viguisse, vel ipsa sacra scriptura in *Danielis prophetia* testatur, ubi ferè nihil, nisi de *Chaldaïca* lingua profertur. Nulli itaque dubium esse debet, de *Chaldaïcæ* linguæ usu, qui tunc temporis vigebat per omnia regna *Chaldæis* Regibus, uti *Nabuchodonosor*, *Balthasari* ejus filio, & postea *Dario Assuero*, cæterisque subjecta: accidit tamen, ut *Alexander Macedo* vastâ *Græcorum* multitudine, *Dario* interfecto, omnia imperio ejus subjecta, in suam potestatem redigeret, quo facto, *Græci* commixti *Chaldæis*, aliarumque diversarum gentium nationibus, *Chaldæa* corrupta à suo genuino statu paulatim in varias differentium populorum linguas divisa deflexerit: secuti post *Alexandri* obitum *Romani*, & post hosce *Turcæ*, linguas in tot genera mutarunt, quot regna, nationes & provincias *Persarum* tenebat imperium; & hodiernus monarchicus *Persarum* status luculenter docet, siquidem primæva *Chaldæorum* lingua linguâ *Græcâ*, *Latinâ*, *Arabicâ*, *Turcicâ* & *Tartaricâ* variè corrupta fuit; hodierna enim *Persarum* lingua à *Tartaris* regnum *Persiæ* invadentibus, *Tartarica* est, commixtis nominibus *Arabicis*, ob *Alcoranum*, qui uti purè *Arabicâ* linguâ à *Mahumede* conscriptus est, ita quoque nemo pro viro literato & docto habetur in regno Persidis, qui eam non calleat, ut postea ex ejus institutionibus patebit; in reliquis verò regnis, *Tartariæ*, *Candahar*, *Loristan*, *Gorgistan*, *Armenia*, *Corasan*, *Carmania*, *Samarcanda*, omnes ita differentes sunt, ut una gens alteram intelligere non possit. Atque hæc de lingua *Persica* sufficiant.

Lingua Persica *qualis olim fuerit.*

Sect. II.

Corruptio linguæ Persicæ *veteris, ex varia temporum revolutione.*

CA-

CAPUT VIII.

De lingua Ægyptiaca, *seu* Copta, *quam & veterem* Pharaonicam *appellamus.*

ÆGyptus regio *Africæ* omnium antiquissima est, & in sacris literis non solùm, sed & apud profanos scriptores nullo non tempore, celeberrima fuit, cujus situs, & constitutio uti omnibus nota est, ita quoque ulteriorem ejus descriptionem hîc omittendam censui, præsertim cùm eam in *Oedipo* quàm uberrimè descripserimus. Hodie in *Ægypto* dominatur lingua pura *Arabica*, exceptâ *Coptâ*, quâ monachi, quos *Coptitas* vocant, in sacris utuntur; & ab hac, utpote omnium, ut dixi regionum antiquissima, & à filiis, *Cham*, *Chus*, & *Misraim*, à quo *Ægyptus* nomen accepit primùm culta fuit. Nam sacræ literæ quando nominis *Ægypti* faciunt mentionem, illam semper nomine ארץ מצרים terram *Misraim* nominant, quam *Arabes*, *Chaldæi*, *Syri* sequuntur, post divisionem gentium primùm introductum nomen; *Pharaonicam* appellamus, eo quod primi Reges *Ægypti*, *Pharaon* primæ dignitatis nomine appellari voluerint; est autem *Pharaon* idem quod moderator rerum, uti hoc tempore omnes Imperatores Romanorum Cæsares, à primo ejus imperii Romani fundatore *Julio Cæsare* denominantur Cæsares, & Reges *Persidis* ab *Ismaële*, primo institutore, *Sophi.* Et tametsi in *Prodromo Copto*, & in *Tomo* integro, quod *Onomasticum Copto-Arabico-Latinum*, sive *Ægyptiacam*, seu *Pharaonicam linguam restitutam* inscripsimus, de hujus linguæ origine, antiquitate, & corruptione quàm fusissimè egerimus, nonnulla tamen ibidem omissa hîc apponenda censuimus.

Misraim *primus Rex Ægypti, quæ & à nomine ejus in sacris literis* Misraim *dicta.*

Certum est, ex nominibus *Ægyptiacis* hanc linguam fuisse unam ex primogeneis linguis, à filiis *Cham*, *Chus*, & *Misraim* post divisionem gentium in *Ægyptum* translatam, & propagatam; & quamvis illa nullam prorsus similitudinem ad *Hebræam*, *Chaldaïcam*, *Syriacam*, *Arabicam*, & *Æthiopicam*, linguæ *Hebrææ* filias habeat, mutuata tamen videtur denominationem literarum alphabeti sui à linguæ *Hebrææ*, aliarumque linguarum confinium alphabeto, quemadmodum ex alphabeto infrà suo loco ponendo patet, literis ab illis, & characteribus toto cœlo differentibus; cum verò dictum alphabetum *Copticum* 32 literas habeat, omnes reliquæ, præter 22 *Hebræis* proprias, successu temporis adjunctæ videntur, vel vocalium loco, vel *Ægyptiacæ* pronunciationis ritè formandæ causâ. Duravit autem lingua *Pharaonica*, seu *Ægyptiaca*, vel *Copta*, usque ad *Cambysis* tempora, qui *Ægypto* subjugatâ, devastatâ, sacerdotibus, & hieromanthis occisis, nec non obeliscis, cunctisque sacris hieroglyphicorum monumentis prostratis & diffractis, totam *Ægyptiorum* religionem in nihilum quasi reduxit, usque ad tempora *Alexandri Macedonis*, qui regno potitus *Ægyptiorum*, expulsis *Persarum* superstitibus, totum suæ fecit potestatis, libertate perampla iis, siqui adhuc reperirentur, hieromystis sacerdotibus, veteris religionis suæ instituta exercendi, relictâ. Hoc pacto, veluti post messem collectis pauculis tritici spicis, lingua *Copta* instaurata quidem fuit, ita tamen, ut perpetuo *Græcorum* commercio, magna ex parte corrupta, loco *Ægyptiorum*, quorum inopiâ laborabant nominum, ex *Græcâ* suppleverint, ita tamen Ægyptiacæ Grammaticæ adapta-

Lingua Ægyptiaca *nullam ad alias affinitatem habet.*

Duratio linguæ Ægyptiacæ sive Coptæ.

Cambyses *regni* Ægyptiorum *eversor.*

C.VIII. adaptatâ, ut ne ullum quidem *Græcorum* declinationis nominum, aut verborum conjugationis vestigium retinuerit; quemadmodùm infra ex institutionibus ejus in *Atlante polyglosso* patebit. *Sect.* II.

CAPUT IX.

De lingua Armenica.

Cap. IX. QUemadmodum ab *Asiæ* linguis primævis initium duximus Polyglottias nostræ; ita hîc reliquas in Oriente linguas ordine prosequamur, quæ tametsi toto, ut ajunt, cœlo, ab *Hebraïcæ* linguæ hucusque declarata loquelâ, & characteribus differant, uti sunt *Armenica*, *Georgiana*, *Tartarica*, *Turcica*, quia tamen & hæ magna progenie ex corruptione unius cum altera fœcundæ sunt, illas ordine describemus.

Armeniæ *descriptio.* *Armenia*, magna *Asiæ* majoris portio, dividitur in *Majorem*, & *Minorem*, quæ prima tunc sub unius regni *Persarum* imperio subdebatur, posteris tamen temporibus à Rege *Persarum* dempta, *Mahumetani*, & *Turcici* juris facta fuit; contingit hæc *Asiæ* minoris, quam *Anatoliam* vocant, terminos ab Occasu, ab Ortu *Armeniam* majorem; à Septentrione *Mecreliam*, sive *Georgiam*, *Iberiam*, olim *Colchidem*; à Meridie *Mesopotamiæ* partem; Major ab Occasu *Asiam* minorem; ab Ortu *Persidem*; à Septentrione *Mare Caspium*, & montem *Ararat*, quem in *Arca Noë* uberrimè descripsimus; à Meridie regiones, & deserta usque ad *Sinum Persicum* conterminata. *Armenia* etymon suum obtinuit ab *Aram* filio *Sem*, primo ejus possessore, quasi diceres, *Arameniam*; quicquid alii dicant tum historici, tum geographi de etymo hujus nominis, infinitis litibus inter se dissidentes, quos consule. Hæc hodie magno *Persarum* Regi paret; regnum quasi totum Christiana religione colitur, per Patriarcham proprium, qui in *Naschevan* urbe, ad radices montis *Ararat*, residet; qui quamvis pluries ecclesiæ Romanæ fuerit unitus, semper tamen ad schisma reversus, sui juris & arbitrii in ecclesia *Armenorum* gubernanda esse maluit, quàm Romanæ ecclesiæ catholicæ, & orthodoxæ legibus humili mentis obsequio se subjicere. Linguam habent prorsus & loquelâ & characteribus à cæteris Orientalibus diversam; & quamvis non exiguam huic operam olim impenderim, ne ullum tamen ejus vestigium in *Hebræa*, *Chaldaïca*, *Syriacaque* fundatum, me reperire potuisse fateor, uti in institutionibus ejus secuturis patebit.

Patriarcha Armeniorum.

Georgiana *lingua.* Lingua *Georgiana* propriè utuntur Christianæ legis cultores ii, qui *Mecreliam* seu *Iberiam*, quam *Georgiam*, olim *Colchidem* vocant; estque regio inter *mare Euxinum*, & *Caspium* interjecta, nec non Caucaseis montibus subjecta; *Georgiam* nonnulli appellatam fuisse autumant à S. *Georgio*, glorioso *Christi* martyre, istius regionis apostolo; linguam habent ex *Tartarica*, & *Armenica* compositam, characteribus tamen ab *Armenicis* oppidò differentem, de qua suo loco in sequentibus, ubi institutiones ejus producemus.

Lingua Tartarica. *Tartarica* lingua, universam *Tartariam magnam* occupat, quamvis innumeris idiotismis diversa, pro varia videlicet vicinorum Regum in eam irruptione, eisdemque subjugatione facta, quâ lingua quoque primæva variè corrupta in diversissimas linguas, in *Indias* usque propagatas abiit. Reges enim *Indostan*, sive *Mogor*, ex *Tartaria* transmigratores semper eam unicè ceu nati-

Cap. IX. nativam tenuere; quamvis ea post legem *Mahumetis* in istud imperium introductam ex *Arabicæ* mistura linguæ non exiguam corruptionem passa, à sinceritate sua deflexerit. Verùm de hisce consule *Haitonem Armenum in libro de Tartariæ regionibus, Marcum Paulum Venetum*, & nostram *Chinam illustratam*, in quibus fusè de hisce egimus. Hodie *Tartari* utuntur adhuc veteri suâ linguâ, sed characteres, quos olim obtinuerant à sacerdotibus *Chaldæis*, qui primi in *Tartariam magnam* sub magno *Cham* Imperatore, fidem Christianam introduxerant, in hunc usque diem, quemadmodum in *China* nostra *illustrata* docuimus, conservant. Extat in nostro musæo ingens tabula, ex *China* ad me transmissa, quâ Rex, seu Imperator *Tartariæ*, cum universum *Sinarum* regnum in quindecim regna divisum suo subjecisset dominio & jurisdictioni, sub duplici lingua *Tartarica*, & *Chinensi*, promulgationem legis Christianæ; templorum, seu ecclesiarum ritu Christiano extruendarum, liberrimam toti suo imperio, quo vastius orbis terrarum hodiè non continet, permissionem quàm clementissimè concedit. Et Tartarica quidem tabula, non aliis, quàm *Chaldaïcis* characteribus, altera *Sinicis*, eo fine inscripta fuit, ut in utroque imperio, & *Tartarico*, & *Sinico*, mentem Imperatoris quisque suâ linguâ intelligere possit. Characteres quidem *Chaldaicos* sine ulla difficultate legi, sensum tamen Tartaricum sub ipsis latentem, ex linguæ imperitiâ penetrare non licuit; haud secus, ac si quis characteribus latinis scriberet cujuscunque alterius linguæ ignotæ idioma. Innumera hoc loco apponere possem ad hanc materiam pertinentia; verùm qui ea dilucidiùs nosse cupit, is *Chinam* nostram *Illustratam*, paulò antè citatam consulat. *Sect.* II.

Hayton Armenus. M. Paulus Venetus.

Edictum Regis Sinarum Tartarico-Sinico *charactere conscriptum.*

Turcica lingua, tametsi multis variisque gentium confusionibus corrupta, tota tamen ex *Tartarica* lingua originem invenit. Certum enim est, & omnium geographorum historicorumque testimoniis comprobatum, *Turcas* primos omnium ex *Tartariæ* regione, quam *Turcistan* ex septentrionalis plagæ regione, à quo & nomen obtinuêre, profectos, per *Mare Hircanum*, portas Caspias penetrantes in citeriores *Armeniæ*, & *Asiæ* minoris regiones innumerabili hominum multitudine irrumpentes, illud sui fecisse juris; & tandem quoque impiam *Mahometis* legem amplexos fuisse cum magno Christianæ Reipublicæ detrimento; *Turcis*que à Regione *Turchistan*, unde eruperant, impositum nomen in hunc usque diem reliquisse. Vide de hisce *Leonclavium*, *Jovium*, *Augustinum Curionem*, *Lambinum*, libris *de origine Turcarum*. Porrò linguam *Turcicam*, ex *Tartarica*, *Bosnica*, nec non *Arabica* commixtam, in ejus institutionibus secuturis ostendemus.

SECTIO III.

De linguis *Europæ* primigeniis, earumque proprietatibus.

CAPUT I.

De linguæ Græcæ *origine.*

TEmpus haud dubiè perdam, si de argumento tam vasto, tam celebri, & antiquo novum quidpiam, in quo à magni ingenii viris jam à bis ferè mille annis, affatim desudatum fuit, adferre me posse ὑπερφανεστέρως mihi persuasero. Tria itaque cumprimis consideranda occurrunt; primum est, linguæ *Græcæ* origo, & antiquitas; secundum, hujus linguæ excellentia & dignitas; tertium est propagatio, cultus, ejusque jam ruinæ vicinæ nova per viros doctos facta, instauratio.

Lingua Græca una ex primigeniis; ejus dignitas & præstantia.

Ad primum quod attinet, nulli dubium esse debet, quin hæc una ex primogeniis linguis, post *Hebræam* filiasque ejus, meritò secundum inter omnes linguas locum possideat; verisimile enim est, post divisionem linguarum, à filiis *Japheth*, qui *Turris* ruinæ præsentes adfuerunt in divisione gentium, hac lingua utique divino nutu beatis eam in primam obviam regionem, quæ postea *Græcia* dicta fuit, translatam fuisse, quæ quidem successu temporis tantos progressus fecit, quos satis in hunc usque diem mirari non possumus.

Et primum quidem hujus linguæ propagatorem fuisse *Ivan*, quem & alii *Ionen* vocant, filium *Japheth*, à cujus nomine *Ionia* posteà *Græcia*, *Ionia* communi *Arabum*, *Hebræorum*, *Chaldæorum*que scriptorum testimonio dicta fuit; cui subscribit *Bibliander* in libro *de linguarum proprietatibus*; centum, *inquit*, historia sacra *Genesis* facit filios *Japheth*, *Magog*, *Madai*, *Javan*, *Mosoch*, *Thyras*; nepotes verò fuisse ex *Gomero*, *Ascenez*, *Riphat* & *Thogorma*; ex *Javan* autem *Elisa*, *Tharsis*, *Cethim* & *Dodanim*; ab hisce divisæ sunt insulæ gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam suam, & familiam in nationibus suis. Ab *Ivane* itaque filio *Japheth Græcos* originem suam obtinuisse, *Hecatæus* apud *Strabonem* asserit; confirmat hæc *Plutarchus* in *Theseo*; de hoc igitur nemo dubitet. Secutus fuit *Ivani* successu temporis quidam nomine *Pelasgus*, qui occupata *Peloponneso* nomine ei indito à suo nomine *Pelasgiam* appellavit. Quis verò hic *Pelasgus* fuerit, paucis enodandum duxi. Dico itaque hunc unum fuisse ex domo *Heber*, qui dum felices in regnis occupandis secreta cognatorum *Javan*, nepotumque successus audiret, & ipse heroïco spiritu agitatus, nomine *Phaleg* filii *Heber*, cui divisionis linguarum nomen impositum fuit, insignitus, sive frater *Phaleg*, sive nepos fuerit, perinde est, in *Peloponnesum* abiens, à suo nomine *Pelagiam* vocavit, quasi diceret פלכגים id est, *gentem* Phaleg; quæ postea corrupta, *Pelasgia* dicta fuit, & populi *Pelasgæ*, id est, *populares* Phaleg, & *Pausanias*, *lib.* 8. *de Arcadicis* id haud obscurè innuit: ubi dicit, venisse in *Arcadiam* hominem quendam *Pelasge* dictum, quem postea *Gorici* filium *Jovis*, & *Niobæ*, quæ idem juxta æquivoca *Xenophontis* sunt, ac *Noë*, & uxore *Rhea* prognatum; virum excellentem

Cap. I. tem nobili formâ præditum, ingenio & viribus pollentem, quem *Arcades* ex ſplendidis corporis, animique talentis impulſi in Ducem Regemque ſuum aſſumpſerint, qui & eos, cum rudiores eſſent, nec ingenio, nec induſtriâ, ad humanam vitam commodè tranſigendam pollerent, ad politioris vitæ cultum traduxerit; unde memores beneficiorum à nomine ejus *Phaleſge*, paulatim univerſam *Græciam Pelaſgiam*, & incolas *Pelaſgos* nominarent. Sect. III. Atque hi primi fuerunt, qui coloniam in *Italiam*, ubi *Aborigenes* & *Siccani* dominabantur, traduxerunt. Quæ omnia in *Latio noſtro* de *Latini agri antiquitatibus* quàm ampliſſime proſecuti ſumus, ad quas lectorem remittimus.

CAPUT II.

De linguæ Græcæ *dignitate & excellentia.*

Cap. II. SEd jam de origine linguæ *Græcæ* ſatis prolocuti, pergamus ad ſecundum punctum linguæ *Græcæ*, quod eſt hujus linguæ dignitas, & excellentia, quæ ramos ſuos in tantam celſitudinem, amplitudinemque extendit, ut quotquot in orbe terrarum linguæ viguerunt unquam, ſive elegantiam, ſive dicendi ſplendorem, ſive denique verborum, nominumque ubertatem ſpectes, hæc unica meritò palmam præripuerit. Quamvis autem primævi *Græci* corrupto jam ex aliis linguis barbaris idiomate uſi fuerint, varia tamen, & ingenioſè excogitata carmina, variis nominibus in unum coagmentatis pangebant, quibus mores hominum miris ſarcaſmis cavillabantur; cujuſmodi eſt ſequens:

Οφρυα να απασιται ῥινεγ καταπηξογλυεισι
Σακκυγλυειολεσφοι λωπαδαρπαγιδαι
Ιματανω σειφαλλοι νηλιποκαι βλεπελαιοι
Νυκτιλα θραιοφάγοι, νυκτατα ταιπλογιοι
Μειρακυεξ ἀπασαι ϗ συλλαβοπωσι λαβηται
Δοξομαται σοφοι ζητατεπισιαται.

Quos aliqui moderni ſic vertunt, ſed perperam:

Siloni Capeſones, vibriſſa aſperamenti
Mantico barbicolæ ex terebro patinæ
Planipedutique lucernitui ſuffarcinamicti
Noctlatentivori, noctidoloſtudii
Pullipremopagii, ſutelo captiotrica
Rumigeraucupidæ, nugicanoicrepi.

Hoſce ſecutus *Ariſtophanes* ex *Comœdia latina Plauti*, græcis ſuis poëmatibus inſeruit ſequentia:

Nugipolyloquides, argenti extenebronides
Techniloquides, nummorum expalponides.

Ubi vides vel unum nomen ex tribus aliis compoſitum; uti *Nugipolyloquides*, homines in nugas multum loquaces; argentum ex tenebris fodientes, doloſè loquentes, & nummos mira arte extorquentes. Utrum autem talis fuerit in principio, non auſim dicere, cùm ſcriptoribus ante bellum *Trojanum* careamus: quamvis plures exiſtiment, *Linum*, *Orphea* & *Muſæum* poſt *Moſem*, multo ante *Ilii* excidium tempore exiſtentes, hymnos ſuos de Diis, linguâ *Græca* quàm elegantiſſimè ſcripſiſſe, quos etiamnum cum admiratione legimus; quos ſecuti ſunt poſtea temporibus ſequentibus *Demodocus*, *Phœnius*, *Epimenides Cretenſis*, *Ariſteus Procanæſius*, *Asbolus*, *Centaurus*, *Iſatis*, *Drimon*, *Orus Samienſis*, *Protenidas Athenienſis*, *Philammon*, *Thamire*, *Amphion*, *Oribantius Threcanienſis*, *Syagrius*, *Dares Phryx*, quos omnes Græcos ſcriptores ante *Homerum* floruiſſe, *Solinus*, *Tatianus*, & *Sui-*

Scriptores Græci ante excidium Trojanum.

Linus, Orpheus, Muſæus.

Cap. II. & *Suidas* teſtantur; imò *Homerum* poëticam *Ilii* hiſtoriam ex quodam *Euεclo* & *Corinno*, quorum hic poëta heroicus, diſcipulus *Palamedis*, durante adhuc *Trojana* obſidione, hiſtoriam ejus conſcripſit, quam multùm *Homero* profuiſſe, *Suidas* aſſerit. Poſt hoſce itaque ſurrexit *Homerus*, centum ferè annis poſt captum *Ilium*, divini ingenii venam tantò altiùs extulit poëſi ſanè admiranda, quantum ramos altius extollit inter viburna cypreſſus, de quo plura vide tranſacta in noſtro *Latio*. Secutus hunc *Heſiodus*, aliique, qui *Græcam* linguam ingenioſis operibus egregiè promoverunt. Poſt hos ſecutus eſt *Herodotus*, primus hiſtoricorum parens, quo nullus aliorum hiſtoricorum veteres & inacceſſas *Ægyptiorum*, *Babyloniorum*, *Medorum* & *Perſarum* antiquitates ſcitiùs deſcripſit, ſi ei quidem fides habenda ſit quam in enneade Muſarum *Ionico* ſtylo poſteritati reliquit hiſtoriæ; cujus exemplum ſecuti in Athenienſium polypædias orcheſtra ſucceſſerunt in omni ſcientiarum genere coryphæi, *Socrates*, *Plato*, *Ariſtoteles*, univerſæ philoſophię capita; in mathematum cultu, *Euclides*, *Archimedes*, *Apollonius Pergæus*; ex medicorum athenæo, *Hippocrates*, *Theophraſtus*, *Galenus*; ex juriſconſultis, *Lycurgus*, *Solon*, *Critias*; ex hiſtoricis *Thucydides*, *Pauſanias*, *Diodorus Siculus*; ex rhetoribus, *Demoſthenes*, *Iſocrates*, *Lucianus*, *Heliodorus*, aliique, uti & ex poëtis, quorum multitudo vix ſub numerum cadit; qui omnes ſtylo Græco elegantiſſimo, & uberrimo commemoratas ſcientias, bonarumque artium ſtudia promovêre. Sileo hic ſanctorum Patrum, *Juſtini*, *Athanaſii*, *Cyrilli*, *Baſilii*, *Chryſoſtomi*, *Epiphanii*, & *Gregoriorum* in proſequendis ſtylo græco ſanè pereleganti Chriſtianæ fidei dogmatis æquitatem; in interpretandis ſacrarum literarum ſenſibus perſpicaciam; in hæreſibus extirpandis zelum, & conſtantiam; quorum quidem ſacris, piiſque laboribus actum eſt, ut per univerſam *Europam Græcæ* linguæ ſtudium; uti in omnibus ardentiſſimum affectum excitavit, ita longe lateque diffuſum innumeros mox invenerit hujus linguæ cultores. Cum enim id *Turcarum Mahumedanorum*que truculentiâ, quâ *Græciam* deſtructis & templis, & gymnaſiis, bibliothecíſque exuſtis, invaſerunt, illud mirum in modum debilitaſſet; non defuerunt tamen eximii viri, qui Reipublicæ literariæ bono impulſi, illud in *Italiam* primò, deinde in cæteras *Europæ* partes tranſplantârint, cujuſmodi inter alios principales fuerunt *Beſſarion* Card. *Emanuel Chryſoloras*, *Laſcaris Byzantinus*, *Georgius* Trapezuntius, *Joannes* Argyropylus, *Chalcondylas*, qui beneficio principum, potiſſimum magnorum ducum *Hetruriæ*, (de quorum geſtis vide noſtram *Hetruriam*) advocati magniſque ſtipendiis adjuti, non ſolùm ſcriptis ſuis *Italiam* illuſtrarunt: ſed ex *Græcia* libris manuſcriptis magno numero aſportatis, animos literatorum vehementi deſiderio eas in *Latinam* linguam tranſvertendi, accenderunt, quorum quidem ſtudio accidit, ut conſiderato emolumento per totam Europam in omnibus paſſim ſcholis linguæ *Græcæ* ſtudium publicâ prælectione, innumeros in hunc uſque diem excitaverint linguæ *Græcæ* aſſeclas, & propagatores, ita-ut ut doctorum numero virorum hodie non accenſeatur, qui *Græcam* linguam ignorârit. Sed hæc de *Græcæ* linguæ origine ſufficiant.

Margin notes: Homerus. — Heſiodus & Euripides. — Herodotus. — Græci doctores. — *Sect.* III. — *Inſtauratores linguæ græcæ.*

CA-

CAPUT II.

De linguæ Latinæ *origine, antiquitate, corruptione, & restauratione.*

Antiquitas linguæ Latinæ.

LAtina lingua à *Latio* sic dicta, indigenæ verò *Latini*, sive *Aborigenes*, de cujus situ, & habitatoribus cum integro Tomo, quod LATIUM, sive *de Latini Agri antiquitatibus* inscripsimus, jam quàm amplissimè actum sit, supervacaneum esse ratus sum, ea hoc loco reïterare. Quare ad linguæ *Latinæ* originem & antiquitatem describendam, tanquam argumento nobis proposito propriam, calamum convertamus. Et primò quidem ad literas, & characteres quod attinet; non defuerunt *Plinio*, & *Solino* testibus, qui *Nicostratam*, sive *Carmentam Euandri* matrem, characteres & *Latinam* linguam ex *Arcadia* in *Italiam* primò transtulisse, putârint. Alii ex *Phaliscorum* regione ab *Hercule* in *Latium* allatam arbitrantur. *Dionysius Halicarnassæus*, *Euandrum* ait ex *Arcadia* profugum hujus beneficii auctorem fuisse in *Italia*. Alii aliter rem narrant. Quicquid sit, nos posthabitis aliorum opinionibus, quid nobis videatur, & quomodo hujusmodi opinionum congeries concordanda sit, paulò fusiùs exponemus.

Cadmus & Phœnix Græcos *literas docuerunt.*

Cadmum, & *Phœnicem* ortu *Ægyptios* fuisse, S. *Hieronymus* testatur: *Temporibus*, inquit, Josue, Cadmus *unà cum fratre suo* Phœnice Thebis Ægyptiorum, *unde oriundi erant, in* Syriam *profectos esse, & tempore* Othonielis *Judicis Israëlitici è* Phœnicia *in* Græciam *venisse, atque ibi in memoriam* Thebarum Ægyptiarum Thebas Bœotias *condidisse, relictâ fratri* Phœnici Syriâ, *quæ deinde ab ejus nomine* Phœniciæ *nomen obtinuit. Ægyptias* itaque literas, quas in *Ægypto* à juventute didicerat, *Græcis* communicavit; nam ut in linguæ *Coptæ* Onomastico docuimus, erat ingenium *Ægyptiorum* à natura ad omnia sua mysteriosis formis & significationibus obumbranda proclive, quemadmodum ex eorum mystico alphabeto patet; unde verisimile est *Misraim Chus* filium primum *Ægypti* Regem aut *Trismegistum* ejus consiliarium, notas ipsis literas, & characteres linguæ *Hebrææ*, in alias more ipsis solito, figuras ingeniosè excogitatas transformasse, uti in *Oedipo* fusè exposuimus, hos postea à *Cadmo*, tanquam singulare quidpiam, in *Græciam* allatos, juris communis fecisse, sunt enim pleræque literæ adeò *Græcis* similes, ut si octo exceperis, posteris temporibus 22 propriis adjunctas, exactâ similitudine in omnibus, *Græcis* correspondeant. Verùm ad hoc demonstrandum, nihil requiri videtur, nisi ut utriusque alphabetum, quod in præcedentibus exhibuimus, consulas.

Aque hæc est differentia alphabetorum *Copti*, sive *Ægyptiaci*, & *Græci*; ex quo apparet, ab *Ægyptiis*, vel per *Cadmum*, vel etiam per *Inachum*, qui & *Phoroneus* dicitur, aut *Cres* à regno *Cretæ*, cujus primus Rex fuit, utrumque *Ægyptium*, ad *Græcos* translatos fuisse characteres; vixit autem *Inachus* post diluvium anno 2100. *Cadmus* verò post diluvium 2400 anno. Verùm de hisce in præcedentibus uberius.

Cum itaque *Græci* literas ab *Ægyptiis* acceperint, & *Latini* à *Græcis*, certè latinas literas inde originem sumsisse quam clarissimè suo loco patebit.

CAPUT III.

De varia qualitate, viciſsitudine, & augmento linguæ Latinæ.

Varius ſtatus Italiæ *variavit linguam* Latinam.

CErtum eſt, linguam *Latinam* ab initio non ſtatim ad ultimam ſuam perfectionem pertigiſſe; quare hoc loco triplicem linguæ ſtatum conſideramus: priſcum, Romanorum, & poſterum mixtum. *Priſcam* linguam vocamus, quæ tempore *Pelaſgorum, Euandri, Turni, Aborigenum* in *Latio; Romanam* verò linguam vocamus, quæ paulò poſt conſulatus *Romani* initium uſque ad declinationem imperii *Romani*, ejuſque monarchiæ ex Occidente in Orientem tranſlatione, uſque ad *Gothorum* adventum duravit; poſteram, quæ à barbaris corrupta in varias dialectos, *Italicam, Gallicam, Hiſpanicam*, quæ ſunt *Latinæ* linguæ filiæ, abiit; *Latina* ſolummodò inter doctos remanente uſque ad hæc tempora. Si itaque priſcam conſideremus, illa utique tempore *Pelaſgorum, Euandri, Turni, Fauni*que à *Romana* lingua multùm diſtitit, cujus argumento ſunt verſus & carmina ſacerdotum *Saliorum* numinum; hæc enim teſte *Dionyſio Halicarnaſſæo*, vix, ac ne vix quidem ſuo tempore à quoquam intelligebantur, utpote quæ cum *Græca* & *Latina Aborigenum* commixta, legentibus inextricabilem difficultatem adferebat; idem de verſibus deorum, & legibus regni à *Numa Pompilio* compoſitis, & promulgatis, quæ vix à poſteris *Romanis* intelligebantur, & *Tabulæ Roſtratæ*, tempore Conſulum in *Capitolio Romano* etiamnùm ſuperſtes, inſcriptio ſat teſtatur.

TABULÆ ROSTRATÆ

Inſcriptio priſca lingua Latina *peracta.*

SEd hanc noſtram interpretationem genuinam eſſe, duo magnæ conſiderationis antiquitatum monumenta quàm luculentiſſimè demonſtrant: quorum primum eſt *Tabellæ Columnæ Roſtratæ* fragmentum, in Capitolio in hunc uſque diem ſuperſtes, ex quo vera horum numerorum ratio petenda eſt, quam ad majorem veritatis atteſtationem hîc apponendam duxi, cujus defectum *Petrus Ciacconius* ſupplevit in proprio de hujus columnæ interpretatione edito libello.

Colu-

Columnæ Rostratæ Inſcriptio.

C. Bilios. M. F. aduorsom. Cartacinienseis. en. Siceliad rem. Cerens. ecest. ANOs. cocnatos. Popli. Romani. artisumad obſedeone D. eXEMET. LECIONeis. Cartacinienseis. omneis mAXIMOSQVE MAGISTRaTOS. Lucaes bouebous. relicteis noVEM. CASTREIS. EXFOCIONT. MACELam. moenitam. vrbem pVCNANDOD. CEPET. ENQVE. EODEM. MACestratod. proſpere rEM. NAVEBOS. MARID. CONSOL. PRIMOS. Ceset. resmecosque cLASESQVE. NAVALES. PRIMOS. ORNAVET. PArauetque. diebous. LX. cVMQVE. EIS. NAVEBOVS. CLASEIS. POENICAS. OMnis. paratasque. sVMAS. COPIAS. CARTACINIENSIS. PRAESENTEd. maxumod DICTATORED. OlorOM. IN. ALTOD. MaRID. PVCnandod uicet. xxxQVE. NAueis. cepeT. CVM. SOCIEIS. SEPTEm. res momque. ducis quin res mOSQVE. TRIRESMOSQVE. NAVEIS. Xx. depreset. auroM. CAPTOM. NVMEI. ↀ. ↀ. ↀ DCC.

arcenTOM. CAPTOM. PRAEDA. NVMEI. ccclↄↄↄ. e craue. CAPTOM. AES. ccclↄↄↄ pondod triompOQVE NAVALED. PRAEDAD. POPLOM. romanom. donauet captiuos. CARTACINIenseis. inceNVOS. Duxet. ante. curom. primosque. Conſol. de. sicelEIs. claseque. CARTacinienſeom. triompauet. earom. rerom. erco. S. P. Q. R. ei hance columnam. p.

In hac priſcæ *Latinæ* linguæ barbaries unà cum exotico numerandi modo clarè apparet, dum enim expeditionem *C. Duillii* Conſulis contra *Carthaginenſes* refert in *Sicilia*, prædam quoque ex parta victoria reportatam quàm exactiſſimè, tum quoad naves, tum quoad monetam, aurum, argentum, ænea, deſcribit, ubi & inter cæteras figuras millenarii hæc nota ↀ ↀ ↀ ter occurrit, una cum DCC, quæ numerum 3700 conſtituit. Sed hujus notæ originem ſupra vide expoſitam: deinde vigeſies ſemel repetit hanc notam ccclↄↄↄ; & quoniam illa 100000 numerum conſtituit, hic in 21 ductus dat 2100000 numerum in ære, cupro, pondus. Contigit autem hæc victoria *C. Duillii* contra *Carthaginenſes* anno Urbis conditæ CDXCIII. 493.

Primi igitur, qui ad linguam *Latinam* excolendam ſe accinxerunt, fuerunt *Plautus*, *Accius*, *Pacuvius*, *Ennius*, *Nævius*, veteres Poëtæ; quos ſecuti ſunt Oratores, *Cato*, *Siſennas*, *Quadrigarius*, *Antius*, *Varro*, *Quintilianus*, *Julius Cæſar*, *Cicero*; Hiſtorici, poſt *Livium*, *Plinium*, *Florum*, *Solinum*, innumeri alii jam noti, quorum ſtudio, curâ & labore

 Prima linguæ Latinæ corruptio. bore veluti exculta *Latina* lingua ad perfectionis apicem pertigit. Verùm uti viciſſitudo temporum incerta eſt, & inſtabilis, ita quoque tum ex monarchiæ, à *Conſtantino* in Orientem *Byzantium* tranſlatæ ingenti mutatione, tum ex inundatione barbarorum, *Gothorum*, *Herulorum*, *Vandalorum*, *Hunnorum*, *Longobardorum* in totam quaſi *Europam* diffuſa, dum *Galliam*, *Hiſpaniam* violenter irruunt, ex linguarum barbararum cum *Latina*, quæ principem locum in *Italia*, *Gallia*, *Hiſpania* priùs tenebat, commixtione, à ſua prima puritate deflectens, *Italicam*, *Gallicam*, & *Hiſpanicam* peperit, *Latinâ* linguâ ſolummodò inter viros doctos remanente. Quomodo verò hæ linguæ inter ſe differant, in ſequentibus patebit. Verùm cum multitudo doctorum, qui de lingua *Latina* ſcripſerunt, vix ſub numerum cadat, ad eos lectorem remittimus; noſtrum erat, originem ejus, propagationem & corruptionem hîc pro nobis propoſito argumento paucis demonſtrare.

CAPUT IV.

De linguæ Germanicæ *origine, propagatione, & corruptione.*

NUlli dubium eſſe debet, *Germanos* ab *Aſcanez* filio *Japheth*, qui in diviſione gentium in ſeptentrionales partes ſe receperat, denominatos fuiſſe, & unanimi *Hebræorum* opinione ſtabilitur, qui in hunc uſque diem, *Germaniam* אשכנז, & indigenas אשכנזים *Aſchenazim*, vocant, uti pluribus teſtatur in ſua *Thiſbe Rab. Elias*, ubi ſe *Askenazi* vocat, id eſt, ortu *Germanum*; quoniam verò *Tuiſcon* pronepos *Noë* unà cum *Aſkenez*, diviſis dominiorum juribus hancce terrarum portionem vaſtiſſimam primò inhabitabant, hinc ab ejus nomine *Germania*, *Tuiſconia*, ſeu *Theutonia*, & *Germani Teutones*, in hunc uſque diem appellati fuerunt; à robore verò & Martio ſpiritu, quo vigebant, *Germani*, id eſt, *Garmanni*, quaſi diceres, totos viros, vel *Allemanni*, id eſt, omnes viri, etymon vocis ſortiti ſunt, de quibus vide *Bibliandrum*, *Trithemium*, *Aventinum*, Germanos ſcriptores.

Aſchenaz Germania. Aſcenazim Germani.

Garmann. *Allemann.*

Lingua Germanica *Imperialis.*

Germanicæ linguæ cultus.

Hodie ad tantam perfectionem Imperatorum cultu exaltata fuit, ut ſive ubertatem, & copiam, ſive elegantiam, & in rebus genuinè exprimendis aptitudinem ſpectes nulli alteri linguę cedere videatur, idque innumeri auctores, Theologi, Hiſtorici, Phyſici, Chymici, Medici, Mathematici, Poëtæ, Oratores qui omnis generis artes, & ſcientias, linguâ Germanicâ excultas publicæ luci dederunt, apprimè teſtantur. Ad dialectos ejus, quod attinet, illæ in *Germania* adeò differentes ſunt, totque inveniuntur, quot differentes provinciæ, & regna in ea inveniuntur, quod & *Italiæ*, *Galliæ*, & *Hiſpaniæ* uſu venit.

Miſtura linguæ Germanicæ cum aliis.

Filiæ autem, quas peperit, ſunt *Belgica*, *Anglica*, *Scotica*, *Danica*, *Suecica*. *Belgica* & *Hollandica* communicat cum proximis *Colonienſibus*, & *Weſtphalis*. *Anglica* originem ſuam ſumpſit à *Saxonibus*, qui expulſis *Valliis* inſulam occuparunt, *Saxonicâ* in *Wallicam* veterem ſubſtitutâ: unde & in hunc diem *Anglo-Saxones* dicuntur: vide de hiſce *Bedam*. Totus denique Septentrio linguæ Germanicæ uſum recipit, qui tamen ſucceſſu temporis ita deflexit, ut vix tamen, niſi frequenti uſu & conſuetudine ſe mutuò intelligant. Sed de hiſce ſuo loco.

Lingua *Hollandica* filia *Germanicæ* adeò hodiè dilatata fuit, ut vel in ultimis

*Cap.*IV. *Lingua Batavica.* mis finibus terræ, quin & in meditullio *Indiarum*, *Batavia* nova, quam Geographi *Java* vocant, non audias nisi linguâ *Germano-Batavicâ* loquentes, quæ procul dubio successu temporum, barbararum hujusmodi regionum linguis commixta, novas semper & novas spurias parturiet. Constat lingua *Germanica* tot ac tantis monosyllabis, ut nonnullas integras periodos non nisi monosyllabis vocabulis congestas proferre soleat, v. g. **Ich wil mit dir nach haus gehn/wo ich mit dir reden wil/weil ich jetzt kein zeit hab:** & similia. Constat & polysyllabis vocibus verborum nominumque, quàm elegantissimè contextis, quæ quidem nulli nisi dictæ linguæ peritis patent. Verùm de elementis, articulis nominum, pronominibusque suo loco amplius.

Cæterùm cæteræ linguæ ex *Germanica*, tantò majorem corruptionem passæ sunt, quantò magis ad Septentrionem accesserunt, *Anglica*, & *Scotica*, uti & *Belgica* ex vicina *Gallia*, plurima verba *Gallica* suæ inseruerunt, adeoque ex *Gallica*, & *Germanica* compositæ videntur, radicali tamen *Germanico* semper retento. *Danica*, *Nortvegica*, *Suecica* adeò deflexerunt, à materna indole, ut vix intelligantur, uti suo loco ostendetur. Est & in Septentrione lingua, quam *Runicam* vocant, & verbis, & characteribus differens; de qua pariter in sequentibus.

Linguam *Boëmicam* in meditullio *Germaniæ* usurpatam, *Sclavonicæ* linguæ filiam esse, uti & *Polonicam*, & *Moscoviticam*, non est quod memorem, utpote ex *Dalmatia* illuc introductam: cum omnibus hujusmodi regiones notæ sint, eorumque idioma, instituta, & mores passim explicentur à Geographis; una sanè consideratione digna occurrit *Hungaria*, quæ tametsi inter dictas regiones medium ferè locum, situmque obtineat, linguâ tamen ab omnibus diversissima utitur. Quod ut explicetur; dico *Hungaricam* linguam prorsus esse *Geticam*, seu *Scythicam*, quod innuere videtur *Matthias Michou* in suis de regionibus Septentrionalibus commentariis: *Juhres*, seu *Juhri*, de *Juhra* terra *Scythiæ* Septentrionalissima juxta ac frigidissima, utpote ad *Mare glaciale* sita, 500 milliar. Germanicorum à *Moscua Moscoviæ* metropoli dissitâ, descenderunt, & invenerunt terram planam ad Meridiem in regionem *Gothorum* in *Scythia*, ubi modò *Tartari Zavalenses* degunt, qui postea dum *Attila Hunnorum*, & *Pannoniæ* Rex ingentes exercitus ad intentam expeditionem cogeret, & hi è sede sua moventes, ad ripam *Danubii* consederunt; & cum tota *Pannonia Sclavorum* jurisdictioni subesset, *Juhri* bello moto post abitum *Attilæ Sclavos* omnes ferè trucidarunt, terramque in hunc usque diem possederunt, reliquis *Sclavis* in finibus *Pannoniæ* regiones inhabitantibus. Itaque *Juhri* à regione *Scythiæ* sic dicti, de qua oriundi exierunt, nominati sunt, quos postea *Sclavi Hugros*, & vicinæ nationes *Hungaros* vocarunt; unde profectò diversitas linguæ *Hungaricæ* luculenter patet, quam *Hugri Scythæ* secum, tanquam vernaculam, & nulli alteri permixtam ex *Tartaria* in *Hungariam* transtulêre, in hunc usque diem durantem. Si quis verò meliorem *Hungarorum* originem ostenderit, huic non difficulter subscribemus. Termini verò *Hungariæ* nec non linguarum diversitas à *Georgio Vernero lib. de Aquis mineralibus Hungariæ* sic describuntur. *Pannoniæ* appellatione non eam tantùm comprehendo *Danubii* ripam, cùm qua ea, quæ dicta est secunda *Pannonia*, ab *Arabone* fluvio, qui *Ptolemæo* est *Narabo*, nunc vulgò *Raba*, ad *Savum* excurrit; sed quicquid præterea *Hungari* in altera *Danubii* ripa tenent, quod quidem latissimè patet. Tenet enim totam *Jazygum Metanastarum* *Sect.*III.

Cap.IV. *rum* regionem, quam *Ptolemæus* fluminib. *Danubio, Tibisco*, ac montibus *Sarmaticis* finit. Sunt autem montes *Sarmatici*, qui *Hungaros* à *Rutenis*, *Polonis, Moravis, Silesiis*, & eâ *Austriæ* parte, quæ citra *Danubium* est, dirimunt. Ad quos pertinet *Carpathus*, ita ut jam vulgata appellatione, omnis tractus *Sarmaticorum* montium *Carpathus* vocetur, quanquam mihi *Ptolemæi* descriptionem intuenti, *Carpathus* iisdem, quibus *Dacia* finibus videtur terminari. Porrò extat nunc quoque *Jazygum* natio inter *Hungaros*, quos ipsi voce decurtatâ *Jaz* vocant, ac retinent iidem etiamnum linguam suam avitam, & particularem, *Hungaricæ* dissimillimam, atque eas sedes, quas *Plinii* descriptione quondam tenuerunt, nimirum campos, & plana, *Dacis*, ut idem ait, pulsis ad *Patissum* amnem, quem ego detractâ primâ syllabâ *Tissum*, vel, ut nunc vulgò vocant, *Tizam* accipio. Is verò *Tibiscus* est *Ptolemæo*, limes veteris *Daciæ*, cujus cultissima pars est *Transsylvania*, provincia multis habitatoribus frequens. Nam eam & *Germani*, quos appellant *Saxonas*, & *Hungari*, & *Hungarorum* antiquissimi dicti *Siculi*, qui linguâ suâ sunt *Zekheli*, & ad hujus imitationem à quibusdam vocantur *Ceculi*, incolunt, ut omittam pervetustas *Romanorum* reliquias *Valachos*, qui frequentes ibidem vicos, & pagos habent: potiuntur tamen rerum *Hungari*, & penes eos imperium est: eoque fit, ut *Transsylvani* quoque *Hungarorum* nomine censeantur. Verùm de elementis hujus linguæ in II *Tomo Atlantis Polyglossi*. Sect.III.

CAPUT V.

De intimis Septentrionalium regionum linguis.

Cap. V.

Situs harum regionum.

SEptentrionalis mundi pars, quam Geographi *Scandiam*, sive *Scandinaviam* vocant, in varias regiones dividitur, ut sunt *Finlandia, Suecia, Lappia, Scricfinnia, Finmarchia, Norvegia, Gothia*.

Finlandia. *Finlandia* ex Oriente confinis est *Moscoviæ*; ex Occidente *Sueciæ*; ex Septentrione *Scricfinniam*, & *Lappiam*; ex Meridie *Livoniam* respicit, & à *Suecia* distinguitur *Sinu Bodnico*; à *Finlandia*, cujus metropolis *Viburgum* est, & ex parte Orientali habet emporium *Moscoviticæ* jurisdictionis *Michael archangelo* dictum toto septentrione celeberrimum: & Germanicè **Feinland**/dicitur, id est pulchra regio; & hæc regio linguam ex *Suecica* & *Moscovitica* compositam tenet.

Schricfinnia. *Scricfinnia* inter *Lappiam* & *Finmarchiam* media est; incolæ *Scricfinni* dicuntur, à calceis ligneis, chalybeata lamina suffultis, quibus celerrimo motu per glaciales, & nive induratos campos, flumina, lacusque congelatos ex uno loco in alterum promoventur, & apud *Batavos, Belgas*que passim **Schrickschoe** vocantur; linguâ utuntur *Germanica*, corruptissima tamen.

Finmarchia. *Finmarchia*, quasi diceres, **Feinmarc**/ex Oriente respicit *Lappiam*; ex Occidente *Oceanum Septentrionalem*, cujus metropolis est *Nortcap*, estque ultimus terminus habitati Septentrionis; *Norvegiam* respicit ex Meridie; à Septentrione *Veigaz* fretum, & *Novam Zemblam*.

Norvegia. *Nortvegia*, quasi diceres, **Nortweg**/id est, *Via Septentrionis*, *Daniæ* Regis jurisdictioni subest, ejusque metropolis olim *Nidrosia, Trunden* vulgò, sedes episcopalis, totius Septentrionis domicilium erat, uti splendidæ ecclesiæ adhuc ibidem superstitis vestigia sat ostendunt: hodiè *Bergen* totius Septentrionis nobilissimum emporium in *Norvegia*, celebris urbs est; & respicit ex Septentrione *Finmarchiam*; ex Oriente *Sueciam*; ex Occasu *Oceanum*; ex Meri-

Cap. V. Suecia. Meridie, interfluo mari *Daniam*, & *Gothiam*. *Suecia* nobilissimum regnum, & rerum gestarum gloriâ celeberrimum, à Septentrione *Lappiam;* ex Ortu *Sinum Bodnicum;* ex Meridie *Mare Balthicum;* ex Occasu *Gothiam*. Atque omnes hæ vastissimæ regiones idiomate utuntur ex *Danico*, *Suecico*, *Anglico* adeò corrupto, ut vix à *Germanis* inteligi possint.

Cæterùm ex aliquibus hisce regionibus pleræque perpetuo damnatæ gelu, nec frumentum, neque fructus ferunt, neque pecoribus alendis aptæ, solo aquæ potu, & piscibus sole exsiccatis, vivunt; exceptis iis partibus, in quibus aliunde panis, vinum, cerevisia, & carnes infumatæ advehuntur. Pecuniam non habent, sed sola commutatione pellium, pisciumque, mercimonia sua exercent.

Rangiferi jumenta, cervorum forma. Habent in *Lappia* certum cervorum genus, quos *Rangiferos* vocant, quibus loco equorum, asinorum, boumque utuntur, & uti velocissimo cursu pollent, ita quoque trahis alligati longissima itinera brevissimo tempore conficiunt. In nonnullis quoque locis non desunt ursi prægrandes, & albo pilo prædíti; item vulpes, & lynces; cætera animalia domestica ob frigoris atrocitatem, ibidem subsistere non possunt; de quibus lege *Itineraria* variorum; *Olaum Magnum*, in multis tamen suspectæ fidei. Scripsit de hisce, dum hæc scribo, librum de Septentrionalium partium natura & proprietate, *Franciscus Nerius* Italus, Ravennas, Sacerdos religione & zelo animarum conspicuus, amicus inter paucos singularis, qui *Sueciam*, *Daniam*, *Norvegiam*, *Lappiam*, *Finmarchiam* usque ad ultimum habitati Septentrionis terminum, *Nordcap* dictum, ipsemet quàm curiosissimè lustravit, & quæ observavit, publicæ luci tradidit. Verùm de hisce fusiùs in sequentibus. Sect.III.

CAPUT VI.

De lingua Illyrica, Dalmatica, Slavonica, *ejusque filiabus.*

Cap.VI. *Etymon Thraciæ.* Illyris, hodiè *Slavonia*, vel *Dalmatia*, antiquitus *Thracia*, à *Thyras* nepote *Japheth* dicta, qui primus hujus regionis possessor fuit; quamvis nonnulli *Elisan* fratrem ipsius primum hujus regionis colonum, ex vicina *Græcia* huc motum fuisse existiment. Nos ex Rabbinorum sententia, *Thraciam*, à *Thyras*, quasi diceres *Thyraciam*, etymon suum sumpsisse, verisimiliùs credimus. Qualisnam lingua illa à *Thyras* in *Thraciam* traducta fuerit, difficile est conjicere. Hoc constat, hanc posteris temporibus post *Christum* ex *Græco*, *Latino-Italico*, imò & *Germanico* idiomate, tandem in propriam, & naturalem linguam, ab omnibus differentem degenerasse. Habet tamen complures dialectos, diversis nationibus proprias; & quamvis hodiè, quæ olim *Thracia*, vel *Zervia* dicebatur, in innumeras regiones divisa sit, unâ tamen hac linguâ utuntur omnes regiones sub *Thracia*, sive *Illyria* comprehensæ; cujusmodi sunt *Zervi*, *Dalmatæ*, *Bosni*, *Croatæ*, *Rasci*, *Valdavi*, *Walachi*, *Podoli*, *Daci*, & coloniæ *Boëmorum*, *Moravorum*, *Polonorum*, & *Moscovitarum;* de quibus *Bibliander*. Vide de hisce quàm copiosissimè tractantes, *Gesnerum*, *Sigismundum ab Herberstein*, *Matthiam Michou* Polonum, & Boëmum scriptorem *Sigismundum Gelenium*. *Illyricæ linguæ dialecti.*

Ex hisce patet, linguam *Illyricam*, sive *Sclavonicam*, *Boëmicam*, *Polonicam*, *Lithvanicam*, *Moscoviticam*, & quæ in aula Constantinopolitana maximè in usu est, unam & eandem esse linguam, solum-

Cap. VI. solummodò diversis, pro conditione diversarum regionum, dialectis corruptam, utpote quæ omnibus cæteris linguis communem corruptionis sortem, cum tempore subiit. Sed relictis hisce, ad literas & characteres explicandos progrediamur.

Alphabetum Illyricæ linguæ. Duplex *Illyrici* habent alphabetum literarum iis propriarum, queis in libris conscribendis utuntur. Prius, exceptis aliquibus, *Græcorum* alphabeto ita simile, ut vix sit litera, quæ non Græcum quid sapiat, & hoc dicitur à *Cyrillo episcopo Velegradensi* compositum; alterum Divo *Hieronymo* attribuitur; de quo *Bibliander*: verùm de hisce vide amplissime actum in sequenti libro, *de principiis linguæ Illyricæ*, alphabetisque variis quibus utuntur *Dalmatæ*. Nihil porrò restat, nisi ut ad meliorem lectoris instructionem, apponamus chronologiam annorum post diluvium, ut quo tempore quisque ex citatis hucusque auctoribus *Hebræis, Græcis, Latinis*, vixerit, innotescat. Sect. III.

TABULA CHRONOLOGICA

Annorum post diluvium, quâ linguarum ortus, & incrementum exponitur.

Anno mundi. 1656.	Diluvium.
Post diluvium anno 1984.	Divisio linguarum. *Abraham. Cres* Rex *Cretæ*. Incendium Sodomiticum. Regnum Sicyonium in *Græcia*. Regnum *Argivorum*. Regnum *Assyriorum*. Regnum *Ægyptiorum*. *Trismegistus*.
2006.	*Noë* moritur, sub quo jam orbis inhabitabatur, urbes condebantur. *Inachus*, *Phoroneus Argivorum* Reges.
2158.	*Sem* moritur. Tribus *Israël* dominantur. Deorum regnum fabulosum.
2373.	*Moses* nascitur. *Amenophis* Rex *Ægyptiorum*. *Cecrops* Rex *Atheniensis*. Linguæ *Græcæ* initium.
2493.	*Moses* moritur. *Josue*, & *Judices*. *Cadmus*, *Phœnix*, *Orpheus*.
2600.	*Debora* prophetissa *Judææ*. *Picus Saturni* filius. *Ilium* conditur. *Sicani*, *Latii*, *Aborigines*.
2700.	*Gedeon*, & cæteri Judices. *Faunus* Rex. *Tyrus* conditur. *Pelasgorum* in *Italiam* expeditio, & lingua *Græca* commixta *Latinæ*. *Sicani*, & *Aborigines* expelluntur ex *Italia*.
2800.	Judices. *Jephte* filia mactatur. *Heli* nascitur. Incendium Trojanum. *Æneas*. *Turnus*. *Lucumones* in *Hetruria*. *Sampson* apud *Philistæos*.
2900.	Reges *Hebræi*. *Saul*, *David*, & cæteri. *Samuel* obiit. *Homerus* nascitur, anno mundi 2960. & non longè post *Hesiodus*. Templum *Salomonis* absolutum. Cultus linguæ *Græcæ*.
3000.	Reges *Judæ*. *Achab*. Regni *Assyriorum* finis sub *Sardanapalo*. *Jonas* prædicavit *Ninivitis*. Reges *Albæ*. *Elias* 3079. *Helisæus*. *Carthago* conditur 3098. Lingua *Phœnicia* in *Africa* viget.
3100.	Reges *Judæ* & *Israël*. *Persarum* regnum sub *Cyro*, & *Babylon* sub *Chaldæis* Regibus.
3200.	Reges *Judæ*, & *Israël*. Captivitas *Hebræorum* in *Babylone*. Olympiadum initium anno 3208. *Romulus* nascitur 3214. Roma condita 3230.

3300.

C.VII. 3300. Transmigratio Babylonica. *Nabuchodonosor. Daniel. Albæ* excidium. *Sect.*III.
Thales Milesius. *Stesichorus. Græcæ* linguæ studium promovetur.

3400. *Salathiel. Zorobabel.* Finis servitutis Babylonicæ, 70 annorum, 3446. *Darius. Cyrus. Tarquinius Superbus.* Consules Romani 3473. *Pherecydes Pythagoræ* præceptor. Poëtæ veteres. *Æschylus. Pindarus. Anaxagoras.* Linguæ *Latinæ* ruditas.

3500. *Xerxes. Furius Camillus. Vejorum* obsidio. *Roma* capta à *Gallis. Herodotus* nascitur 3501. *Thucydides. Socrates* nascitur 3515. *Plato. Melissus. Simonides. Empedocles. Diogenes Cynicus. Aristoteles* nascitur 3565. *Alexander Magnus* nascitur 3595. *Darius. Demosthenes. Calippus. Demetrius Phalereus.*

3600. *Alexander Magnus* moritur 3625. Regnum Ægyptium *Ptolemæorum. Scipio* Africanus. Incipit cultura linguæ Latinæ.

3700. *Ennius* poëta nascitur 3712. *Terentius. Archimedes. Hannibal. Cannensis* pugna 3707.

3800. *Machabæi* pro fide trucidati. *Judas. Machabæus* bella gerit. *Pacuvius. Plotius* Gallus, primus legit Rhetoricam in lingua Latina. *Accius* poëta. *Lucretius. Marius & Sylla.* Bella civilia. *Cicero, & Cn. Pompejus* nascitur.

3900. *Joseph, Joachim, Anna,* beatissima Deipara nascitur. JESUS *Christus* filius DEI anno 3984. Bellum Triumvirorum. *M. Tullius Cicero. Julius Cæsar,* & Monarchia Romanorum Cæsarum. *Ovidius. Horatius. Virgilius* florent. Cultus latinæ linguæ magno incremento propagatur.

Anno Christi. Ab anno primo usque ad 100. florent *Tibullus, Catullus, Propertius, Dionysius Halicarnassæus. Philo, Orosius, Lucanus, Cornelius Tacitus, Valerius Flaccus, Juvenalis, Martialis, Plinius, Pedianus,* poëtæ, sub *Augusto* usque ad *Trajanum.*

Ab Anno Christi 100 usque ad 200. sub *Trajano, Adriano, Antonino,* &c. usque ad *Severum* floruerunt, *Plutarchus, Pausanias, Favorinus, Ptolemæus, Galenus, Justinus Martyr, Arrhianus, Max. Tyrius, Lucianus, Athenæus, Apulejus, Gallus.*

Ab anno 200 usque ad 300. sub Imperatore *Caracalla* usque ad *Diocletianum* floruêre *Philostratus, Appianus, Cassiodorus, Plotinus, Censorinus, Porphyrius, Lampridius, Tertullianus.*

Ab anno Christi 300 adusque 400. *Constantinus* Magnus, & Christianæ religionis propagator, floruêre *Juvencus* Presbyter, *Libanius, Themistius, Claudianus, Ausonius, Synesius,* S.S. Patre s*Eusebius* Cæsariensis, *Athanasius, Gregorius* Nazianzenus, *Epiphanius, Ambrosius, Chrysostomus, Hieronymus, Augustinus.*

Ab anno 400 usque ad 500. imperium Romanum ex Occidente in Orientem translatum, Barbarorum invasio; atque huc usque *Latina* lingua pura in *Italia* viguit, sed à *Gothis, Alanis, Vandalis, Hunnis, Longobardis* corrupta in varia idiomata *Italicam, Gallicam, Hispanicam,* aliasque degeneravit, *Latina* lingua solummodo inter literatos permansit. Sed hisce sat & in genere quidem expositis, jam ad IV. Librum, præcipuum hujus operis argumentum progrediamur, in quo linguas & idiomata ex primæva illa rerum confusione in ordinem redigere nobis propositum est. DEUS O. M. Spiritus sancti παντοδότου gratia ausibus nostris adsit.

Cap.VI. Verum antequam opus *Atlantis polyglossi* arduum ordiamur, hoc loco celebrem illam de universali lingua quæstionem examinabimus; & deinde nostram de universali lingua intentionem in curiosi lectoris gratiam apponemus. Sect.III.

CAPUT VII.

Utrum radices linguarum reperiri queant ad universalem quandam linguam constituendam.

C. VII. Complures varia quadam persuasione delusi primævarum linguarum radices constitui & assignari posse, ex quibus universalis lingua confici possit, etiamnum credidere. Cum itaque à multis ea de re consultus fuerim, potissimum à *Ferdinando* III. Imperatore Mecœnate munificentissimo, qui uti in aliis ita & de hoc clientis sui judicium more solito experiri non fuit dedignatus: (nam quid de hoc proposito universalis linguæ argumento sentirem, sibi exponi præcepit:) utique Cæsareo perculsus imperio, ut laudabili Cæsaris curiositati quovis modo satisfacerem, à primis principiis propositum mihi dubium, singulari studio & diligentia adhibita, enodandum censui. Sed vix dum cœperam, cum ecce, ut verum fatear, idem mihi accidisse videtur, quod typothetæ, qui plura librorum folia, compositione peracta, jam typis prælo destinata in promptu habet. Verum nescio quo casu dissolutis ligaminibus typi sparsim per terram dissipati, nullum prorsus veri sensus vestigium relinquunt, neque ad pristinam formam prototypi jam perditi reduci queunt. Pari prorsus modo accidit in infinita illa prope linguarum & idiomatum multitudine & varietate, quæ ab origine mundi hucusque ob inaccessam antiquitatis vetustatem, ob tot imperiorum mutationes, tot populorum diversorum commixtionem, inter tot denique rerum humanarum vicissitudines & corruptelas expositæ fuerunt, ut proinde minimè fieri posse existimem, aut fundamentum omnibus linguis commune reperiri posse, credam. Quot enim in lingua *Chaldaïca, Syriaca, Arabica* & *Æthiopica* verba occurrunt, quæ nullam prorsus ad primariam linguam quam nos *Hebræam* esse determinavimus, (exceptis iis quæ ab ea demanarunt) similitudinem obtinent? totoque ut ajunt cœlo differunt? Quis rogo vel unicum verbum in lingua *Hebræa* cæterisque reperiet? quod ad linguam *Græcam*, ne dicam *Latinam* aliquam affinitatem habeat? si verò nonnullæ voces occurrerint, quæ tametsi quoad sonum quandam similitudinem polliceantur, illæ significatione tamen prorsus contrarium exhibeant. Hac itaque diligentia præmissa, & combinatoriæ artis amussi applicata, dico temerarium, ne dicam stolidum eorum esse tentamentum, qui in hoc negotio adeo arduo & viribus humanis superiori aliquid se præstare posse præsumptuosius credunt. Desinant itaque hujusmodi imperiti rerum indagatores piscari in aëre ranas, quæ sine alis volare censent. *Sisyphi* saxum volvant, atque inutili labore revolvant, omnemque humanam in hisce explorandis industriam vanam irritamque se comperturos certo sibi persuadeant. Horum numero jungi possunt omnes ii qui linguam *Germanicam*, aut quamvis aliam ex *Hebraïcis* verbis vocibusque constitutam demonstrare se posse existimant. Quos inter meritò primum locum obtinet *Goropius Becanus*, qui *Belgicam* linguam libro integro primævam illam veramque *Hebræorum* linguam

C. VII. guam aut saltem mediatè ab ea derivatam conatur demonstrare; miratus sum equidem virum cæteroquin eruditissimum, in re adeò ludicra, tot bonos dies horasque consumpsisse. Quis enim nescit, in omnibus pene linguis nonnullas voces *Hebræis* quoad sonum similes reperiri, quarum tamen genuinam significationem ut exprimat dici vix potest, quam violenter quam coactè, ut quoad sensum Hebrææ respondeant, detorquere conetur. Et certe mihi persuadeo virum judicio pollentem difficultates occurrentes non potuisse non prævidisse. Ut proinde ne ejus existimationi nonnullo præjudicio esse videar, eum non tam veritate convictum, id sensisse, quam ingenii luxuriantis æstu abreptum ad sagacitatem subtilitatemque ingenii ostentandam similia effutiisse arbitrer.

Sed hisce jam satis expositis, restat ut hoc modo alium universalis linguæ modum describam, qui ad Cæsaris postulationem noviter detectus fuit: & dicitur *Polygraphia universalis*, qua quisque tametsi non nisi vernacula lingua instructus, cum omnibus tamen populis & nationibus, per literas reciproco commercio, mentem suam aperire posse demonstratur, quod & jam dudum ad multorum sollicitationem non nisi paucis tantum exemplaribus impressis publici juris fecimus. Est verè universalis methodus qua quis suam alteri intentionem quacumque lingua communicare possit; fateor sane illud ab omnibus antequam in lucem ederetur velut incredibile & quasi παράδοξον habitum fuisse. Sed edito jam opere, postquam in praxin id redegerunt multi ex magnatibus, tum enimvero illud non dicam ἀδύνατον, sed vel maximè facile compererunt. Quo cum primis relexandi animi causa *Ferdinandus* III. Cæsar & *Leopoldus Guilielmus* Archidux usi fuerunt; uti in fronte *Polygraphiæ*, ex litera ad lectorem datâ contestata rei veritas demonstratur. Quin & *Alexander* VII. glor. mem. summus Pontifex comperta veritate adeo ipsi arrisit artificium; ut inventori annuæ pensionis minerval assignare non sit dedignatus. Sect. III.

CONCLUSIO.

Horrendos tandem cataclysmi fluctus eluctati invisam stupendamque mundi catastrophen, ob enormia filiorum hominum vindice DEO illatam cum tremore conspeximus, qua finita ex monte *Ararat* in submontanos campos, itinere directo, tandem in terram *Sennaar* appulimus. *Turrim*, ejusque portentosam fabricam dimensi uti intercurrente linguarum confusione imperfectam incompletamque reliquimus; ita quoque ex confuso sermonum commercio, novorum semper novorumque idiomatum argumentum exortum; mirè ad id prosequendum, animum meum sollicitavit. Verum cum id primi hujus tomi limites longè excedere videretur, operæ pretium me facturum existimavi, si in auxiliarem adminiculationem, *Atlantem* adsciscerem, ut is Geocosmo universi orbis terrarum linguis conspicuo humeris suppositis virium mearum imbecillitatem, ea qua fieri posset industria sublevaret. Quod tandem aspirante divini Numinis gratia accidit, eo modo, quo lector in secuturis, suo tempore, duobus Tomis in 72 linguarum, juxta 72 tribus trium filiorum *Noë* disparatissima genera divisis peractum videbit. Vale lector & si in hisce quidpiam admiratione dignum occurrerit, id unicè D. O. M. qui solus infantium linguas facit esse disertas, adscribas velim.

Laus DEO *Virginique* MATRI.

INDEX RERUM,

in hoc opere contentarum : in quo

Numerus paginam denotat, *a* columnam priorem, *b* posteriorem.

B.

D.

O.

P. Pacu-

P.

Q.

R.

Errata ita emendanda.

PAg. 8.b. lin. 8. post *expendatis* adde punctum. P. 11.b. l. 39. *pro* Major leg Minor. P. 12.a. l. 13. *lege* super hos. P. 37.b. l. 39. *leg* 340065043200. P. 47.a. l. 24. *leg* μείζων. *ibid.* l. 38. Turres &c. dele usque ad b l. 1. fuisse. b. l. 26. *leg.* ἀνθεῖ. l. 28. *leg.* ὡς. P. 53.a. à l. antepen *dele usque ad* b. l 42. P. 54 a. l. 9. veluti &c. *dele usque ad* l. 14. ostenderent. b. à l. 45. *dele usque ad finem capitis.* P. 131. a. l. 1, 2. *leg.* in certis. P 133.a. marg. *leg.* ובחו P. 147. b. l. 42, 43. *leg* χημαλίζον. P. 172. a. l. 6. *pro* hujus operis *leg.* Oedipi Ægyptiaci. P. 174. b l. 21. *leg.* nos. P 177 b. l. 4. *leg.* autographis. P. 191. b. l 2 & 3. *leg.* qua & quave. P. 194. a. in marg. l. 9. *leg.* Hebræa. P. 206. b. l. 13. *leg.* *Ivanem.* P. 208. b. l 40. *leg.* ita ut.

FINIS.

